

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA – VĒSTURE, LOMA UN FUNKCIJAS

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

BCE ECB EZB EKT EKP

**VĒSTURE,
LOMA UN
FUNKCIJAS**

**HANSPĒTERS K. ŠELLERS
(HANSPETER K. SCHELLER),
OTRAIS PĀRSTRĀDĀTAIS
IZDEVUMS, 2006**

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

© BCE ECB EZB EKT EKP

**VĒSTURE,
LOMA UN
FUNKCIJAS**

**HANSPĒTERS K. ŠELLERS
(*HANSPETER K. SCHELLER*),
OTRAIS PĀRSTRĀDĀTAIS
IZDEVUMS, 2006**

© Eiropas Centrālā banka, 2006

Adrese

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Germany

Pasta adrese

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Tālrunis

+49 69 1344 0

Interneta lapa

<http://www.ecb.int>

Fakss

+49 69 1344 6000

Telekss

411 144 ecb d

Visas tiesības rezervētas. Atļauta pārpublicēšana izglītības un nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.

Fotogrāfijas: Klaudio Hilss (Claudio Hils), Martins Jopens (Martin Jopen), Roberts Mečs (Robert Metsch) un Martins Šarls (Martin Starl), Eiropas Kopiena, Eiropas Parlaments, Starptautiskais Valūtas fonds.

Šajā grāmatā iekļautie dati atbilst stāvoklim 2006. gada 30. septembrī.

ISBN 978-92-899-0216-8 (interneta versija)

SATURS

SAĪSINĀJUMI UN AKRONĪMI	8
PRIEKŠVārds	9
PATEICĪBA	11
IEVADS	12
I. NODAĻA	
EMS, ECB un euro	15
1.1. Ceļš uz EMS un euro	15
1.1.1. Pirmie soļi uz Eiropas monetāro integrāciju	15
1.1.2. Eiropas Monetārā sistēma un Vienotais Eiropas akts	19
1.1.3. Līgums par Eiropas Savienību	20
1.1.4. EMS izveide un pāreja uz euro	21
1.2. EMS juridiskais pamats un iezīmes	27
1.2.1. Juridiskais pamats	28
1.2.2. Iezīmes	29
2. NODAĻA	
Centrālo banku darbība EMS: juridiskie, institucionālie un organizatoriskie aspekti	41
2.1. ECB, ECBS un Eurosistēma	41
2.1.1. ECBS un Eurosistēma kā organiska saikne starp ECB un NCB	42
2.1.2. ECB kā specializēta Kopienas tiesību organizācija	43
2.1.3. Euro zonas NCB kā Eurosistēmas neatņemama sastāvdaļa	44
2.1.4. Neiesaistīto ES dalībvalstu NCB	44
2.2. Mērķi	45
2.2.1. Primārais mērķis – cenu stabilitāte	45
2.2.2. Atbalsts vispārējai ekonomiskajai politikai	46
2.2.3. Atklāta tirgus ekonomikas princips	47
2.3. Līgumā noteiktā uzdevumu sadale	47
2.3.1. Eurosistēmas pamatuzdevumi	47
2.3.2. Citi uzdevumi	48
2.4. Centralizēta lēmumu pieņemšana un darbības decentralizācija	49
2.5. ECB loma Eurosistēmā	50
2.5.1. ECBS un Eurosistēmas lēmumu pieņemšanas centrs	50
2.5.2. Politikas lēmumu konsekventa īstenošana	62
2.5.3. ECB regulatīvās pilnvaras	67
2.5.4. ECB konsultatīvā darbība	68
2.5.5. Monetārās finansēšanas un privilēģētas piekļuves aizlieguma ievērošanas uzraudzība	71
2.5.6. No EMI pārņemto uzdevumu veikšana	72

3. NODAĻA

ECB politika un Eurosistēmas aktivitātes	75
3.1. Monetārās politikas īstenošana	75
3.1.1. Teorētiskais pamatojums	75
3.1.2. ECB monetārās politikas stratēģija	77
3.1.3. Monetārās politikas operācijas	84
3.2. Ārējās operācijas	88
3.2.1. Valūtas maiņas darījumi	88
3.2.2. Ārvalstu valūtas rezervju pārvaldīšana	91
3.3. Maksājumu un klīringa sistēmas	94
3.3.1. Maksājumu un vērtspapīru norēķinu iespēju nodrošināšana	96
3.3.2. Maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmu pārraudzība	98
3.4. Euro banknotes un monētas	99
3.5. Statistiskās informācijas vākšana un apkopošana	105
3.6. Ekonomiskie pētījumi	107
3.7. ECB ieguldījums uzraudzībā un finanšu stabilitātē	107
3.8. Finanšu attiecības Eurosistēmā	110
3.8.1. ECB finanšu resursi	110
3.8.2. Monetāro ienākumu sadale	114
3.9. Rezervju pārvaldīšanas pakalpojumi oficiāliem ārvalstu klientiem	115

4. NODAĻA

ECB un Eiropas Kopiena	119
4.1. Neatkarība	119
4.1.1. Institucionālā neatkarība	120
4.1.2. Juridiskā neatkarība	120
4.1.3. Personiskā neatkarība	120
4.1.4. Funkcionālā un darbības neatkarība	121
4.1.5. Finansiālā un organizatoriskā neatkarība	122
4.2. Atbildība saskaņā ar demokrātijas pamatprincipiem	122
4.2.1. Atbildība kā būtisks leģitimitātes elements	122
4.2.2. ECB atbildības raksturs un apjoms	123
4.2.3. Atbildības pienākuma izpilde; ECB lēmējinstiūciju kolektīvā atbildība	124
4.3. Dialogs un sadarbība ar Kopienas iestādēm un organizācijām	126
4.3.1. Eiropas Parlaments	127
4.3.2. ES Padome un Eurogrupa	128
4.3.3. Eiropas Komisija	130
4.3.4. Ekonomikas un finanšu komiteja	131
4.3.5. Ekonomikas politikas komiteja	132
4.3.6. Dialogs makroekonomikas jomā	132
4.4. ECB valodu režīms	133
4.5. Pārsūdzība Eiropas Kopienu Tiesā	133
4.6. Finanšu vadības un integritātes pārbaude	134

5. NODAĻA

ECB līdzdalība starptautiskajā sadarbībā	137
5.1. Vispārēja informācija	137
5.2. ECB starptautisko attiecību politikas saturs	139
5.3. ECB attiecības ar starptautiskajām organizācijām	139
5.3.1. Starptautiskais Valūtas fonds	139
5.3.2. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija	141
5.4. ECB līdzdalība neoficiālos finanšu ministru un centrālo banku vadītāju forumos	143
5.4.1. G7 valstu finanšu ministri un centrālo banku vadītāji	143
5.4.2. G10 valstu finanšu ministri un centrālo banku vadītāji	143
5.4.3. G20 valstu finanšu ministri un centrālo banku vadītāji	144
5.4.4. Finanšu stabilitātes forums	144
5.4.5. Starptautisko norēķinu banka (SNB) un centrālo banku forumi	145

6. NODAĻA

ECB kā korporatīva organizācija	147
6.1. Misijas paziņojums	147
6.2. Korporatīvā vadība	147
6.2.1. Padomes un Valdes loma korporatīvās vadības jomā	148
6.2.2. Ārējās un iekšējās kontroles līmeņi	148
6.2.3. Piekļuve ECB arhīvam	150
6.3. Organizatoriskā struktūra	150
6.4. Personāls un personāla vadība	151
6.4.1. Personāls	151
6.4.2. ECB personāla pārstāvība	153
6.4.3. Sociālais dialogs saistībā ar ECBS	153
6.5. Mītne un telpas	154

1. PIELIKUMS	157
---------------------	------------

Fragmenti no Eiropas Kopienas dibināšanas līguma	157
---	------------

2. PIELIKUMS	173
---------------------	------------

Protokols par Eiropas Centrālo banku sistēmas Statūtiem un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem	173
--	------------

TERMINU SKAIDROJUMS	193
----------------------------	------------

LITERATŪRA	207
-------------------	------------

TERMINU RĀDĪTĀJS	207
-------------------------	------------

IELIKUMI

1. ielikums.	Ceļš uz euro	16
2. ielikums.	EMI veiktā sagatavošanās darba pārskats	23
3. ielikums.	Neatsaucami fiksētie euro kursi	25
4. ielikums.	Eiropas integrācijas hronoloģija	27
5. ielikums.	Kopienas sistēma fiskālās politikas jomā	32
6. ielikums.	Euro ieviešanai nepieciešamie nosacījumi	34
7. ielikums.	Cenu stabilitātes priekšrocības	45
8. ielikums.	Padomes locekļi (1998. gada 1. jūnijs–2004. gada 1. jūlijs)	57
9. ielikums.	Monetārās politikas transmisijas mehānisms	76
10. ielikums.	Kāpēc jāsauglabā zema inflācija?	80
11. ielikums.	ECB monetārās politikas stratēģijas divi pīlāri	82
12. ielikums.	Atklātā tirgus operācijas un pastāvīgās iespējas	85
13. ielikums.	Obligāto rezervju prasības	87
14. ielikums.	Kopīgais paziņojums par zeltu (2004. gada 8. marts)	95
15. ielikums.	No dizaina izstrādes līdz ieviešanai apgrozībā: euro banknošu un monētu sagatavošana	101
16. ielikums.	ECB kapitāla parakstīšanas atslēga	111

TABULAS

1. tabula.	Divu grupu rotācijas sistēma (1. posms) – NCB vadītāju balsošanas biežums katrā grupā	54
2. tabula.	Triju grupu rotācijas sistēma (2. posms) – NCB vadītāju balsošanas biežums katrā grupā	55
3. tabula.	Eurosistēmas monetārās politikas operācijas	84
4. tabula.	ECB kapitāla atslēga (%)	111

ATTĒLI

1. attēls.	ECBS un Eurosistēma	41
2. attēls.	Uz stabilitāti vērstā ECB monetārās politikas stratēģija	81
3. attēls.	ECB organizatoriskā struktūra	151

DIAGRAMMAS

1. diagramma.	ECB Padomes triju grupu rotācijas sistēma (27 euro zonas valstu scenārijs)	56
---------------	--	----

ILUSTRĀCIJAS

1.	Līgums par Eiropas Savienību (Māstrihtas līgums), kurā ietverti ECBS un ECB Statūti, parakstīts 1992. gada 7. februārī.	14
2.	Padomes sanāksme ECB 2006. gada novembrī.	40
3.	Izgaismots euro simbols pretī Eurotornim.	74
4.	ECB prezidents Žans Klods Trišē noklausīšanās laikā Eiropas Parlamentā 2005. gada septembrī.	118

5. Žans Klods Trišē kopā ar G7 valstu finanšu ministriem un centrālo banku vadītājiem Starptautiskā Valūtas fonda gada sanāksmē 2006. gada septembrī Singapūrā. **136**
6. Eurotornis – ECB mītnesvieta Frankfurtē pie Mainas. **146**
7. ECB nākotnes galvenās mītnes modelis. **155**

SAĪSINĀJUMI UN AKRONĪMI

BSC	Banku uzraudzības komiteja (<i>Banking Supervision Committee</i>)
CESR	Eiropas Vērtspapīru regulatoru komiteja (<i>Committee of European Securities Regulators</i>)
CMFB	Monetārās, finanšu un maksājumu bilances statistikas komiteja (<i>Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics</i>)
EBA	Euro banku asociācija
EBK	Eiropas Banku komiteja
ECB	Eiropas Centrālā banka
ECBS	Eiropas Centrālo banku sistēma
ECOFIN	ekonomikas un finanšu ministri
ECU	Eiropas valūtas vienība (ekijs)
EEK	Eiropas Ekonomikas kopiena
EFK	Ekonomikas un finanšu komiteja
EK	Eiropas Kopiena
EKT	Eiropas Kopienu Tiesa
EMI	Eiropas Monetārais institūts
EMS	Eiropas Monetārā sistēma
EMS	Ekonomikas un monetārā savienība
EMSF	Eiropas Monetārās sadarbības fonds
EPK	Ekonomikas politikas komiteja
ES	Eiropas Savienība
IKP	iekšzemes kopprodukts
MFI	monetārā finanšu iestāde
NCB	nacionālā centrālā banka (valsts centrālā banka)
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OLAF	Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs (<i>European Anti-Fraud Office</i>)
OV	Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis
RTGS	reālā laika bruto norēķini (<i>real time gross settlement</i>)
SIP	Stabilitātes un izaugsmes pakts
SNB	Starptautisko norēķinu banka
SPCI	saskaņotais patēriņa cenu indekss
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
TARGET	Eiropas Vienotā automatizētā reālā laika bruto norēķinu sistēma (<i>Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system</i>)
VKM	Valūtas kursa mehānisms
VNS	Vērtspapīru norēķinu sistēma
VTPV	Vispārējās tautsaimniecības politikas vadlīnijas

PRIEKŠVĀRDS

ECB apņēmusies pilnībā ievērot atklātības un caurredzamības principus un šo apņemšanos pilda, publicējot daudz dažādu izdevumu, kuros izskaidro savus mērķus un darbību. Papildus bieži publicētajiem plašajiem skaidrojumiem par kārtējiem notikumiem ECB kompetences jomā banka arī publicē vispārīgus un speciālus pētījumus par konkrētām tēmām. Tāpēc ievērojamu daļu savu resursu tā novirza komunikācijai ar banku sektoru, tirgus dalībniekiem, akadēmiskajām aprindām un sabiedrību kopumā.

ECB arī publicē visaptverošus izdevumus par tās lomu un darbību. Pirmā publikācija šajā sērijā bija "ECB monetārā politika", kuras otrais izdevums publicēts 2004. gada sākumā. Šajā grāmatā sīki raksturota ECB vēsture, loma un funkcijas, aplūkojot organizāciju no juridiskā, institucionālā un organizatoriskā viedokļa. Tajā aprakstīti procesi, kas veicināja ECB izveidi un euro ieviešanu, ECB kā Eiropas monetārās komandas – Eurosistēmas – kapteiņa loma un funkcijas, kā arī dažādi aspekti, kas saistīti ar ECB kā atbilstoši Kopienas tiesībām izveidotas pārvalstiskas organizācijas statusu. Visi šie elementi veido ECB un Eurosistēmas politikas un darbības pamatu, un mēs ceram, ka pilnīgāka informācija, ko sniedz šī grāmata, ļaus labāk izprast ECB mērķus. Vienlaikus grāmatā uzsvērta nacionālo centrālo banku (NCB) loma Eurosistēmā, darbojoties ECB vadībā. ECB un NCB kopīgā rīcība un savstarpēji ciešā iekšējā sadarbība ļauj pienācīgi pildīt Eurosistēmas uzticēto mandātu.

NCB veidojušās ilgā laika posmā – vismaz pusgadsimta vai dažos gadījumos pat divu gadsimtu laikā. Savukārt ECB izveidota daudz īsākā laika sprīdī. Pirms 10 gadiem ECB priekštecis – Eiropas Monetārais institūts (EMI) – kopā ar Eiropas Savienības NCB sāka veidot topošo Eiropas Centrālo banku sistēmu un tās vadītāju – ECB. Pagāja tikai pieci gadi, un ECB kā Eurosistēmas komandas vadītāja jau pārņēma atbildību par euro zonas vienoto monetāro politiku, t.i., par vienu no pasaules divām svarīgākajām valūtām. 1999. gadā, uzsākoties Ekonomikas un monetārās savienības trešajam posmam, ECB attīstība nebūt nebeidzās. Pirms pabeigt virzību uz EMS, vēl bija jāatrisina daudzi jautājumi, īpaši – euro ieviešana skaidrās naudas aprītē 2002. gadā. Turklāt ECB bija pašai jāpilnveidojas kā organizācijai.

Euro ieviešana nesa daudz pārmaiņu it visiem euro zonā. Paredzams arī, ka tas plašā sabiedrībā radīs lielu pieprasījumu pēc informācijas par organizāciju, kas atbildīga par euro stabilitāti. Tā kā ECB darbojas ārkārtīgi sarežģītā vidē, vēl svarīgāk ir nodrošināt pamatzināšanas par ECB un apmierināt daudznacionālās auditorijas pieprasījumu pēc informācijas par to. Tāpēc Valde uzticēja šīs jomas speciālistam, kuram kopš 20. gs. 90. gadu sākuma bijusi būtiska loma EMS sagatavošanā un ECB izveidē un attīstībā, sarakstīt šo grāmatu.

Grāmata domāta ikvienam, kas vēlas labāk izprast visus ar ECB saistītos juridiskos, institucionālos un organizatoriskos aspektus. Pēc ES paplašināšanās šī auditorija būtiski palielinājusies, un ECB gaida, ka tādā pat mērā pieaugs arī pieprasījums pēc informācijas. Jāatzīmē, ka jauno ES dalībvalstu NCB prezidenti ir ECB Ģenerālpadomes locekļi kopš 2004. gada 1. maija, un kopš tās pašas

dienas šīs NCB ir arī pilntiesīgas Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS) dalībnieces. Vienotas valūtas ieviešana ir visu šo valstu skaidri saskatāma nākotnes perspektīva, kad būs izpildīti konverģences kritēriji. Turklāt tās visas apņēmušās bez atkāpēm ievērot Māstrihtas līguma noteikumus. ECB, kas pilnībā atbalstīja paplašināšanās procesu, ar lielāko rūpību palīdzēs sagatavot konverģences procesu, cieši sadarbojoties ar attiecīgajām NCB.

Esmu pārliecināts, ka šī grāmata sniegs noderīgu informāciju visiem, kurus interesē ECB darbs.

Žans Klods Trišē (*Jean-Claude Trichet*)
ECB prezidents

PATEICĪBA

Tā kā pēc manas grāmatas pirmā izdevuma bija ļoti liels pieprasījums un ECB vairs nav gandrīz neviena šīs grāmatas eksemplāra, tika pieņemts lēmums publicēt otro izdevumu. Tas dod man iespēju atjaunot tekstu, atspoguļojot jaunākos notikumus gan Eurosistēmā, gan ārējā vidē. Šajā darbā nenovērtējamu palīdzību sniedza mani ECB kolēģi, īpaši – no ECB Lingvistikas nodaļas un Oficiālo publikāciju un bibliotēkas nodaļas.

Hanspēters K. Šellers (*Hanspeter K. Scheller*)
Frankfurtē pie Mainas 2006. gada septembrī

IEVADS

Centrālo banku darbs Eiropā allaž bijis emitēt un pārvaldīt nacionālās valūtas: nacionālā valūta kļuva par valsts suverenitātes neatņemamu sastāvdaļu; nacionālās valūtas banknotes, kuru loma naudas apgrozībā arvien pieauga un kuras ar laiku kā likumīgs maksāšanas līdzeklis aizstāja atbilstošas nominālvērtības zelta un sudraba monētas, bija valstu kultūras un simbolu nesējas. Palielinoties banknošu kā maksāšanas līdzekļa lomai modernajā tautsaimniecībā, arvien pieauga arī to emitentu – centrālo banku – nozīme, un monetārās politikas īstenošana kļuva par valstu ekonomiskās politikas būtisku sastāvdaļu.

Uz šāda vēstures fona Eiropas Ekonomikas un monetārās savienības (EMS) izveide 20. gs. bija unikāla tajā ziņā, ka lielā daļā Eiropas ieviesa jaunu monetāro režīmu ar vienotu valūtu. ES 12 dalībvalstīs, kuras jau ieviesušas euro, mīt divas trešdaļas no ES kopējā iedzīvotāju skaita. Paredzams, ka laika gaitā euro zonai pievienosies arī citas ES dalībvalstis.

Lai veidotu monetāro politiku Kopienas līmenī, bija nepieciešamas būtiskas pārmaiņas Eiropas centrālo banku darbības pamatnoteikumos. Jaunas pārvalstiskas monetārās organizācijas – ECB – izveide un NCB integrācija ECBS, kas ir Eiropas Centrālo banku sistēma, un Eurosistēmā, kas ir tās apakšsistēma, apliecina, ka centrālās bankas darbībai Eiropā ir pārvalstisks raksturs. Līdz šim neviena cita Eiropas Kopienas politikas joma nav sasniegusi tik dziļu integrācijas pakāpi kā vienotā monetārā un valūtas kursa politika. Kopiena nevienā jomā nav izveidojusi tik pārliecinošu identitāti kā saistībā ar euro un ECB.

ECB arī darbojas kā tipiska moderna centrālā banka: tās īstentās monetārās politikas galvenais mērķis ir cenu stabilitāte; tā ir neatkarīga skaidri definēta un precīza mandāta ietvaros; tā ir pilnā mērā atbildīga iedzīvotāju un viņu vēlētu pārstāvju priekšā par sava mandāta izpildi. Šīs iezīmes nav tikai Eiropai vien raksturīgas attīstības rezultāts, bet atbilst visā pasaulē valdošām tendencēm. Tomēr tās gandrīz nekur nav tik skaidri un nesatricināmi nostiprinātas kā tiesību aktā, ar kuru izveidota ECB, t.i., ECBS un ECB Statūtos. Fakts, ka tās nostiprinātas EK Līgumā, kam ir kvazikonstitucionāls statuss, apliecina to nozīmi Eiropas jaunajā monetārajā režīmā. EK Līgumā un ECBS Statūtos kodificētie centrālās bankas darbību reglamentējošie tiesību akti varētu kļūt par etalonu centrālo banku tiesībām ārpus ES. Piemēram, Šveice nesē pārstrādāja savu Nacionālās bankas likumu atbilstoši ECBS Statūtiem.

Šīs grāmatas nolūks ir iepazīstināt lasītājus ar ECB vēsturi, kā arī tās lomu un funkcijām EMS ietvaros. Tā iedalīta sešās nodaļās, kas katra veltīta citam ECB kā politikas veidotājas, ar Kopienas tiesībām izveidotas organizācijas un Eurosistēmas centra un vadītājas aspektam.

1. nodaļā sniegts īss pārskats par EMS un ECB izveidi un pāreju uz euro. Tajā arī aplūkota ECB loma saistībā ar EMS mērķiem un darbības kārtību ES ietvaros.

2. nodaļā aplūkoti Eiropas centrālo banku darbības tiesiskie, institucionālie un organizatoriskie aspekti, kuri tieši izriet no EMS izveides.

3. nodaļā aprakstīta ECB politika dažādās jomās un tās īstenošana ar Eurosistēmas aktivitāšu starpniecību, kā arī Eurosistēmas iekšējās finanšu attiecības.

4. nodaļā sniegts pārskats par ECB statusu un tās lomu Eiropas Kopienas institucionālajā kontekstā. Lai gan ECB ir neatkarīga attiecībās ar Kopienas institūcijām un struktūrām, tā ir daļa no Eiropas Kopienas institucionālās un politiskās sistēmas un ir pakļauta Kopienas tiesībām. Tā sniedz pārskatu Eiropas Parlamentam un Eiropas iedzīvotājiem par sava mandāta izpildi, tās rīcību vai bezdarbību var iesūdzēt Eiropas Kopienas Tiesā, un tās finanses pārbauda Eiropas Revīzijas palāta.

5. nodaļā aprakstīta ECB iesaistīšanās euro zonas pārstāvībā ārējās attiecībās. Pieaugošas globalizācijas apstākļos ECB dalība starptautiskās organizācijās un forumos ir ārkārtīgi svarīga tās mandāta izpildei.

6. nodaļā aplūkota ECB kā korporatīva organizācija. Tajā detalizēti parādīts, kā ECB politikas misija balstās tās korporatīvajā pārvaldībā, iekšējā organizācijā un personāla politikā.

I. EMS, ECB UN EURO

Šajā nodaļā sniegts pārskats par darbības posmiem, kuru rezultātā tika izveidota EMS, un aprakstītas tās galvenās organizatoriskās iezīmes.

I.1. CEĻŠ UZ EMS UN EURO

Tātad – kā viss sākās? Viens iespējamais sākuma punkts šajā Eiropas Ekonomikas un monetārās savienības hronoloģijā varētu būt Romas līgumi¹, kas stājās spēkā 1958. gada 1. janvārī, – EMS izveide taču ir viens no Eiropas integrācijas sasniegumiem, turklāt, iespējams, viens no līdz šim svarīgākajiem. Tomēr Romas līgumu autori vēl nedomāja par vienotu valūtu – sākotnējo līgumu mērķi bija daudz pieticīgāki.

Vēl viens sākumpunkts varētu būt 1989. gads, kad Eiropadome nolēma ierosināt līdz gadsimta beigām izveidot EMS. Tomēr vēsturiski būtu nepareizi neņemt vērā pirmos soļus Eiropas monetārās integrācijas virzienā, kas sākās 20. gs. 60. gadu vidū. Sākotnējiem monetārās integrācijas mēģinājumiem raksturīgi gan lielāki un mazāki panākumi, gan progress, kas mijās ar neveiksmēm. Tomēr šā perioda sasniegumi un gūtā pieredze bija neaizstājama monetārās integrācijas procesa veidošanā, kas beidzot tika uzsākts 20. gs. 90. gados.

Ņemot vērā visu minēto, par visatbilstošāko sākumpunktu varētu uzskatīt 1962. gadu (sk. 1. ielikumu) un Eiropas Komisijas dokumentu, kas pazīstams kā Maržolēna (*Marjolin*) memorands. Šis memorands izraisīja pirmo diskusiju par monetāro integrāciju Kopienas līmenī un pamudināja veikt pirmos, kaut arī visai ierobežotos pasākumus monetārās sadarbības jomā.

I.1.1. Pirmie soļi uz Eiropas monetāro integrāciju

Eiropas dibinātāji, kas vienojās par Romas līgumiem 20. gs. 50. gados, nedomāja par vienotu valūtu. Sākotnējie Eiropas Ekonomikas kopienas (EEK) mērķi galvenokārt saistījās ar muitas savienības un kopēja lauksaimniecības tirgus izveidi, kam nebija nepieciešama integrācija monetārajā jomā. Turklāt tolaik visas EEK dalībvalstis bija pietiekami labi funkcionējošas starptautiskas monetārās sistēmas (Bretonvudsas sistēmas) dalībnieces. Valūtas kursi šajā sistēmā bija fiksēti, taču koriģējami, un tie saglabājās samērā stabili līdz pat 20. gs. 60. gadu vidum gan EEK, gan visā pasaulē.

¹ Eiropas Ekonomikas kopienas (EEK) dibināšanas līgums un Eiropas Atomenerģijas kopienas (*Euratom*) dibināšanas līgums. Līgumi stājās spēkā 1958. gada 1. janvārī. Divas jaunās Kopienas papildināja Eiropas Ogļu un tērauda kopieni (EOTK), kas bija izveidota 1952. gadā uz 50 gadiem.

I. ielikums. Ceļš uz euro

1962. gads.	Eiropas Komisija pirmo reizi ierosina izveidot ekonomikas un monetāro savienību (Maržolēna (<i>Marjolin</i>) memorands).
1964. gada maijs.	Lai Eiropas Ekonomikas kopienas (EEK) dalībvalstu centrālo banku sadarbībai piešķirtu oficiālu statusu, tiek izveidota Eiropas Ekonomikas kopienas Centrālo banku vadītāju komiteja.
1971. gads.	Vernera ziņojumā (<i>Werner Report</i>) izstrādāts plāns ekonomikas un monetārās savienības izveidei Eiropas Kopienā līdz 1980. gadam.
1972. gada aprīlis.	Tiek izveidota īpaša sistēma ("čūska") Eiropas Ekonomikas kopienas dalībvalstu valūtu kursu svārstību robežu pakāpeniskai sašaurināšanai.
1973. gada aprīlis.	Lai nodrošinātu šīs sistēmas pienācīgu darbību, tiek izveidots Eiropas Monetārās sadarbības fonds (EMSF).
1979. gada marts.	Tiek izveidota Eiropas Monetārā sistēma (EMS).
1986. gada februāris.	Tiek parakstīts Vienotais Eiropas akts (VEA).
1988. gada jūnijs.	Eiropadome pilnvaro ekspertu komiteju Žaka Delora (<i>Jacques Delors</i>) vadībā ("Delora komiteja") iesniegt priekšlikumus Eiropas Monetārās savienības (EMS) izveidei.
1989. gada maijs.	Eiropadomei tiek iesniegts Delora ziņojums.
1989. gada jūnijs.	Eiropadome vienojas par EMS izveidi trijos posmos.
1990. gada jūlijs.	Sākas EMS pirmais posms.
1990. gada decembris.	Sākas Starpvaldību konference, kuras uzdevums ir sagatavoties EMS otrā un trešā posma uzsākšanai.
1992. gada februāris.	Tiek parakstīts Līgums par Eiropas Savienību (Māstrihtas līgums).
1993. gada oktobris.	Par EMI un ECB mītnesvietu tiek izraudzīta Frankfurte pie Mainas. Tiek izvirzīts EMI prezidenta kandidāts.
1993. gada novembris.	Stājas spēkā Līgums par Eiropas Savienību.
1993. gada decembris.	Par EMI, ko paredzēts izveidot 1994. gada 1. janvārī, prezidentu ieceļ Aleksandru Lamfalusī (<i>Alexandre Lamfalussy</i>).
1994. gada janvāris.	Sākas EMS otrais posms, un tiek izveidots EMI.
1995. gada decembris.	Eiropadomes Madrides sanāksmē tiek pieņemts lēmums par vienotās valūtas nosaukumu, kā arī noteikts scenārijs tās pieņemšanai un ieviešanai skaidrās naudas aprītē.
1996. gada decembris.	EMI iesniedz Eiropadomei euro bankošu paraugus.
1997. gada jūnijs.	Eiropadome saskaņo Stabilitātes un izaugsmes paktu.
1998. gada maijs.	Beļģija, Vācija, Spānija, Francija, Īrija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Austrija, Portugāle un Somija izpildījušas visus nepieciešamos priekšnosacījumus, lai ieviestu euro kā vienotu valūtu. Tiek iecelti ECB Valdes locekļi.
1998. gada jūnijs.	Tiek izveidota ECB un ECBS.
1998. gada oktobris.	ECB paziņo par vienotās monetārās politikas, kura tiks īstenota, sākot ar 1999. gada janvāri, stratēģiju un darbības principiem.

I. ielikums. Ceļš uz euro

1999. gada janvāris.	Sākas EMS trešais posms – euro kļūst par euro zonas vienoto valūtu, iesaistīto dalībvalstu agrākajām nacionālajām valūtām tiek noteikti neatsaucami maiņas kursi, visā euro zonā tiek īstenota vienota monetārā politika.
2001. gada janvāris.	Euro zonai pievienojas 12. ES dalībvalsts – Grieķija.
2002. gada janvāris.	Euro tiek ieviests skaidrās naudas apritē: apgrozībā tiek laistas euro banknotes un monētas, un ar 2002. gada februāra beigām tās kļūst par vienīgo likumīgo maksāšanas līdzekli visā euro zonā.
2004. gada maijs.	10 jauno ES dalībvalstu NCB pievienojas ECBS.

Doma par kopēju EEK dalībvalstu valūtu pirmo reizi izteikta Eiropas Komisijas 1962. gada 24. oktobra memorandā (Maržolēna (*Marjolin*) memorands). Šajā memorandā Komisija aicināja līdz 20. gs. 60. gadu beigām pārveidot muitas savienību par ekonomikas savienību ar neatsaucami fiksētiem valūtas kursiem starp dalībvalstu valūtām. Tomēr dalībvalstis uzskatīja, ka iekšējo EEK valūtas kursu stabilitāti var nodrošināt, neieviešot jaunu institucionālo kārtību Kopienas līmenī, jo Bretonvudsas sistēma garantēja visaptverošu valūtas kursu stabilitāti. Tāpēc netika veiktas nekādas turpmākas darbības saistībā ar memorandu, izņemot Eiropas Ekonomikas kopienas dalībvalstu centrālo banku vadītāju komitejas (Vadītāju komiteja) dibināšanu 1964. gadā. Vadītāju komiteja papildināja EEK līguma 105. panta 2. punktā paredzēto Monetāro komiteju.

Sākotnēji Vadītāju komitejai bija ļoti ierobežotas pilnvaras, bet gadu gaitā tās kļuva arvien nozīmīgākas, kļūstot par Kopienas centrālo banku monetārās sadarbības kodolu. Šādā statusā komiteja izstrādāja un vadīja monetārās sadarbības sistēmu, kas pēc tam tika izveidota Kopienas līmenī. Komitejas darbs arī ir rādījās noderīgs pēdējā pārejas posmā uz EMS.²

Līdz 20. gs. 60. gadu beigām starptautiskā vide bija būtiski mainījies. Bretonvudsas sistēmā bija saskatāmas pieaugošas spriedzes pazīmes ASV maksājumu bilances politikas dēļ. Situācija Bretonvudsas sistēmā kļuva arvien saspringtāka ASV maksājumu bilances politikas dēļ. Lielākas cenu un izmaksu atšķirības starp valstīm izraisīja vairākas valūtas kursu un maksājumu bilances krīzes, kas savukārt draudēja izjaukt muitas savienību un kopējo lauksaimniecības tirgu, kurš līdz tam laikam kopumā bija veiksmīgi darbojies.

1969. gadā Eiropas Komisija iesniedza plānu (Bara plānu (*Barre Plan*)), kā izveidot Kopienai pašai savu monetāro identitāti.³ Balstoties uz šo plānu, valstu vai valdību vadītāji, tiekoties Hāgā, aicināja Ministru padomi sagatavot plānu ekonomikas un monetārās savienības izveidei vairākos posmos. Šo darbu veica ekspertu grupa, kuru vadīja Luksemburgas premjerministrs Pjērs Verners. Darba

² Sīkāku informāciju par šo jautājumu sk. *Andrews, D.* (2003) un *Baer, G. D.* (1994).

³ Komisijas paziņojums Padomei par plāna noteikšanu pa posmiem, lai izveidotu ekonomikas un monetāro savienību, 1969. gada 12. februāris.

rezultātā sagatavotais Vernera ziņojums⁴, kas publicēts 1970. gadā, piedāvāja līdz 1980. gadam vairākos posmos izveidot ekonomikas un monetāro savienību.

Paralēli šiem notikumiem 1970. un 1971. gadā tika izveidoti pirmie mehānismi Kopienas iekšējai monetārajai un finanšu palīdzībai.⁵

1971. gada martā dalībvalstis vienojās izveidot ekonomikas un monetāro savienību.⁶ Pirmajā posmā tās izveidoja Kopienas sistēmu dalībvalstu valūtu kursu svārstību robežu pakāpeniskai sašaurināšanai. Šī sistēma, kas kļuva pazīstama ar nosaukumu "čūska"⁷, sāka darboties 1972. gada aprīlī. 1973. gadā tika izveidots Eiropas Monetārās sadarbības fonds (EMSF)⁸ kā Kopienas nākotnē veidojamās centrālo banku organizācijas kodols. Savukārt 1974. gadā, lai veicinātu ekonomikas politikas koordināciju, Padome pieņēma lēmumu par augsta konverģences līmeņa sasniegšanu Kopienā⁹ un direktīvu par stabilitāti, izaugsmi un pilnu nodarbinātību¹⁰.

Tomēr līdz 20. gs. 70. gadu vidum, valstīm izvēloties atšķirīgus politiskus risinājumus, lai vērstos pret tā laika ekonomiskajiem satricinājumiem, integrācijas process apsīka. "Čūska" kļuva par valūtas kursa mehānismu starp Vācijas marku, Beniluksa valstu valūtām un Dānijas kronu (neilgu laiku divu ārpuskopienas valstu valūtas – Zviedrijas krona un Norvēģijas krona – arī ietilpa šajā sistēmā). Citu Kopienas dalībvalstu valūtas vai nu vispār palika ārpus šīs sistēmas, vai piedalījās tajā tikai īsu laiku sprīdi.¹¹ Izrādījās, ka EMSF ir tikai čaula ar tukšu vidu un visai ierobežotiem uzdevumiem grāmatvedības jomā: dalībvalstis un to centrālās bankas nevēlējās piešķirt EMSF politikas funkcijas, jo atbilstoši tā izveides juridiskajam pamatam to kontrolēja Kopienas institūcijas.

⁴ Darba grupas, kuru vadīja Pjērs Verners (*Pierre Werner*), ziņojums par ekonomikas un monetāro savienību, 1970. gada 8. oktobris.

⁵ 1970. gada 9. februāra nolīgums starp EEK centrālajām bankām par īstermiņa monetārā atbalsta mehānisma izveidi un Ministru padomes 1971. gada 22. marta Lēmums par vidēja termiņa finanšu palīdzības mehānisma izveidi starp EEK dalībvalstīm.

⁶ Padomes un dalībvalstu valdību pārstāvju 1971. gada 22. marta rezolūcija par Kopienas ekonomikas un monetārās savienības izveidi vairākos posmos (OV C 28, 27.03.1971., 1. lpp.).

⁷ Saskaņā ar "čūsku" iesaistīto valūtu tagadnes (*spot*) valūtas kurss bija jāsauglabā 2.25% robežās salīdzinājumā ar teorētiski iespējamo starpību 4.5%, kas izrietēja no katras valūtas svārstību robežas $\pm 2.25\%$ apmērā no centrālā kursa attiecībā pret ASV dolāru ("čūska tunelī"). Attiecīgās maksimālo svārstību robežas bija jāaizsargā ar ASV dolāra un Kopienas valūtu intervencēm. 1973. gada 19. martā svārstību robežas attiecībā pret ASV dolāru tika atceltas, un "čūskas" svārstības bija brīvas.

⁸ EMSF tika izveidots saskaņā ar Padomes 1973. gada 3. aprīļa Regulu (EEK) Nr. 907/73, ar ko izveido Eiropas Monetārās sadarbības fondu (OV L 89, 05.04.1973., 2. lpp.). Saskaņā ar šīs regulas 2. pantu EMSF bija jāveicina 1) Kopienas dalībvalstu valūtu kursu svārstību robežu pakāpeniskas sašaurināšanas pareiza darbība; 2) interence valūtu tirgos un 3) norēķini starp centrālajām bankām, kas ar laiku ļautu izveidot saskaņotu politiku rezervju jomā. 1994. gada 1. janvārī EMSF aizstāja Eiropas Monetārais institūts.

⁹ Padomes 1974. gada 18. februāra Lēmums 74/120/EEK par Eiropas Ekonomikas kopienas dalībvalstu ekonomikas politiku augsta konverģences līmeņa sasniegšanu (OV L 63, 05.03.1974., 16. lpp.).

¹⁰ Padomes 1974. gada 18. februāra Direktīva 74/121/EEK par stabilitāti, izaugsmi un pilnu nodarbinātību Kopienā (OV L 63, 05.03.1974., 19. lpp.).

¹¹ Lielbritānijas sterliņu mārciņa un Īrijas mārciņa bija iesaistītas sistēmā no 1972. gada aprīļa līdz jūnijam un Itālijas lira – no 1972. gada aprīļa līdz 1973. gada februārim. Francijas franks, kas bija iesaistīts sistēmā no paša sākuma, izstājās no tās 1974. gada februārī, pēc tam atkal pievienojās "čūskai" 1975. gada jūlijā un galīgi izstājās no šā mehānisma 1976. gada novembrī.

1.1.2. Eiropas Monetārā sistēma un Vienotais Eiropas akts

1979. gada martā tika atsākts monetārās integrācijas process, izveidojot Eiropas Monetāro sistēmu (EMS). EMS tika izveidota ar Eiropadomes rezolūciju¹², un tās darbības procedūras noteiktas līgumā starp iesaistītajām centrālajām bankām¹³.

EMS veicināja Eiropas monetāro integrāciju. Atšķirībā no "čūskas" EMS izdevās noturēt lielāko daļu Kopienas valūtu vienotā valūtas kursa sistēmā.¹⁴ Dažas EMS iezīmes bija līdzīgas "čūskai", piemēram, arī EMS pamatā bija virkne fiksētu, bet koriģējamu centrālo kursu starp iesaistītajām Kopienas valūtām. Jaunums bija Eiropas valūtas vienība (ECU), kas tika ieviesta un definēta kā noteikta skaita dalībvalstu valūtu grozs.¹⁵ ECU bija paredzēts kā valūtas kursa mehānisma (VKM) *numéraire*¹⁶, kā norēķinu vienība operāciju denominēšanai intervences un kredītu mehānismos un kā rezerves aktīvs un norēķinu līdzeklis starp iesaistītajām centrālajām bankām.

Tomēr EMS nebija tikai valūtas kursa mehānisms vien. Atbilstoši savam mērķim veicināt iekšējo un ārējo monetāro stabilitāti EMS bija atbildīga arī par monetārās un ekonomikas politikas koriģēšanu kā līdzekli valūtas kursu stabilitātes sasniegšanai. Tās dalībnieki varēja izveidot zonu, kurā pieauga monetārā stabilitāte un pakāpeniski saruka kapitālam piemērotās kontroles apjoms. Valūtas kursa svārstību ierobežojums lielākoties palīdzēja tām iesaistītajām valstīm, kurās bija samērā augsts inflācijas līmenis, īstenot inflācijas samazināšanas politiku, īpaši – ar monetāro politiku. Tādējādi tas veicināja lejupvērstu inflācijas līmeņa konverģenci un valūtas kursu noturīgu stabilitāti. Tas savukārt daudzās valstīs palīdzēja samazināt izmaksu kāpumu un uzlaboja kopējo tautsaimniecības attīstību. Turklāt tas, ka bija mazinājusies neskaidrība par valūtas kursu tendencēm, kā arī stiprinājusies vispārējā izpratne, ka netiek pieļauta būtiska iesaistīto valūtu paritāšu atšķirība no tautsaimniecības pamatrādītājiem, aizsargāja Eiropas iekšējo tirdzniecību no pārmērīgām valūtas kursa svārstībām.

Lai gan EMS kļuva par centrālo punktu arvien labākā monetārās politikas koordinācijā, tās panākumi lielākas ekonomikas politikas konverģences sasniegšanā bija samērā nelieli. Pietiekamas konverģences trūkums fiskālajā politikā arī saglabājās kā spriedzes avots: dažās valstīs ilgstoši bija liels budžeta deficīts (izraisot vairākas valūtas kursu krīzes 20. gs. 90. gadu sākumā), kas nesamērīgi apgrūtināja monetāro politiku.

¹²Eiropadomes 1978. gada 5. decembra rezolūcija par Eiropas Monetārās sistēmas (EMS) izveidi un ar to saistītajiem jautājumiem.

¹³1979. gada 13. marta Nolīgums starp Eiropas Ekonomikas kopienas dalībvalstu centrālajām bankām, ar ko nosaka Eiropas Monetārās sistēmas darbības procedūras.

¹⁴Galvenais izņēmums bija Lielbritānijas sterliņu mārciņa, kas bija iesaistīta sistēmā mazāk par gadu.

¹⁵ECU vērtība attiecībā pret ASV dolāru bija tā sastāvā esošo valūtu vidējais svērtais kurss attiecībā pret ASV dolāru. ECU vērtība katrā tā sastāvā esošajā valūtā tika noteikta, reizinot tā vērtību ASV dolāros ar attiecīgās tā sastāvā esošās valūtas kursu attiecībā pret ASV dolāru.

¹⁶*Numéraire* funkcija nozīmēja to, ka iesaistīto valūtu centrālie kursi tika izteikti ECU. Vēlāk ECU centrālos kursus izmantoja, lai noteiktu divpusējos VKM centrālos kursus, balstoties uz kuriem tika fiksēti divpusējie intervences kursi.

Eiropadomes 1978. gada rezolūcija noteica, ka ECU jābūt EMS galvenajam elementam, taču praksē ECU loma sistēmas funkcionēšanā bija ierobežota. Tomēr finanšu tirgos tas iemantoja zināmu popularitāti kā līdzeklis, kas ļāva diversificēt aktīvu portfeli un nodrošināties pret valūtas riskiem. ECU denominēto darījumu apjomu pieaugumu finanšu tirgos veicināja arvien lielākais ECU denominēto parāda instrumentu apjoms, ko emitēja Kopienas institūcijas un dažu dalībvalstu valsts sektora iestādes. Tomēr ECU tirgus nākotnes perspektīvas bija ierobežotas, jo ECU nebija stabila pamata.

Nākamo impulsu ekonomikas un monetārās savienības izveidei deva Vienotā Eiropas akta (VEA) pieņemšana – to parakstīja 1986. gada februārī, un tas stājās spēkā 1987. gada 1. jūlijā. Šā akta galvenais mērķis bija izveidot vienoto tirgu kā Kopienas nākamo mērķi, veikt nepieciešamās pārmaiņas lēmumu pieņemšanas procesā, lai varētu izveidot vienoto tirgu, un atkārtoti apstiprināt, ka Kopienai nepieciešama monetārā kapacitāte, lai izveidotu ekonomikas un monetāro savienību.

Arvien vairāk pieauga politikas veidotāju vienprātība par to, ka tirgus bez iekšējām robežām daudz ciešāk vienotu valstu tautsaimniecības un būtiski paaugstinātu ekonomiskās integrācijas līmeni Kopienā. Tas savukārt mazinātu nacionālo politiku manevrēšanas iespējas un tādējādi liktu dalībvalstīm pātrināt to ekonomikas politikas konvergenci. Ja konverģence nepalielinātos, būtu gaidāms, ka pilnīgi brīva kapitāla aprīte un integrēti finanšu tirgi nevajadzīgi apgrūtinātu monetāro politiku. Integrācijas procesam tādējādi būtu nepieciešama intensīvāka un efektīvāka politikas koordinēšana, kam tobrīd esošā institucionālā struktūra tika uzskatīta par nepietiekamu.

Turklāt šķita, ka vienotais tirgus bez vienotas valūtas nespētu pilnībā realizēt savu potenciālu. Vienota valūta nodrošinātu lielāku cenu caurredzamību patērētājiem un investoriem, novērstu valūtas kursu riskus vienotajā tirgū, samazinātu darījumu izmaksas un tādējādi būtiski paaugstinātu ekonomisko labklājību Kopienā.

Nemot vērā visus šos apsvērumus, Eiropas Ekonomikas kopienas toreizējās 12 dalībvalstis 1988. gadā nolēma atsākt EMS projektu. Atšķirībā no 20. gs. 70. gadu sākumā neveiksmi cietušā Vernerera plāna (*Werner Plan*) otrais EMS izveides mēģinājums izrādījās veiksmīgs, beidzot īstenojot sapni par vienoto valūtu.

1.1.3. Līgums par Eiropas Savienību

Eiropadome 1988. gada jūnijā apstiprināja mērķi pakāpeniski izveidot ekonomikas un monetāro savienību un norīkoja komiteju Eiropas Komisijas prezidenta Žaka Delora (*Jacques Delors*) vadībā izstrādāt priekšlikumu par konkrētiem posmiem ceļā uz EMS izveidi. Komitejas sastāvā bija Kopienas dalībvalstu nacionālo centrālo banku vadītāji, kā arī Starptautisko norēķinu bankas (SNB) vadītājs Aleksandrs Lamfalusi (*Alexandre Lamfalussy*), ekonomikas profesors Nīlss Tigesens (*Niels Thygesen*) no Kopenhāģenas, *Banco Exterior de España* prezidents Migels Bojers (*Miguel Boyer*) un Eiropas Komisijas loceklis Franss Andriessens (*Frans Andriessen*).

Komitejas darba rezultātā sagatavotajā 1989. gada 17. aprīļa Delora ziņojumā¹⁷ ieteikts ekonomikas un monetārās savienības izveidi īstenot trijos "atsevišķos, bet pakāpeniskos posmos".

- Pirmajā posmā uzmanība būtu jāvelta iekšējā tirgus izveides pabeigšanai, dalībvalstu ekonomikas politikas atšķirību mazināšanai, visu šķēršļu likvidēšanai finanšu integrācijas jomā un monetārās sadarbības pastiprināšanai.
- Otrais posms būtu kā pārejas periods uz noslēguma posmu – tā laikā tiktu izveidotas EMS galvenās institūcijas un organizatoriskā struktūra un nostiprināta ekonomiskā konverģence.
- Trešajā posmā tiktu noteikti neatsaucami valūtas kursi un dažādas Kopienas institūcijas un iestādes uzņemtos monetāros un ekonomikas pienākumus.

Lai gan pirmais posms tika īstenots esošajā Kopienas institucionālajā struktūrā, otrā un trešā posma īstenošanai bija nepieciešamas institucionālās struktūras pārmaiņas. Tāpēc bija jāpārskata Eiropas Ekonomikas kopienas dibināšanas līgums. Lai to izdarītu, tika sasaukta Starpvaldību konference (SVK) par EMS, kas sākās 1990. gada novembrī un notika paralēli SVK par Eiropas politisko savienību. SVK par EMS pēc Eiropadomes uzaicinājuma atbilstoši savai kompetencei sagatavoja Ministru padome, Eiropas Komisija, Monetārā komiteja un Vadītāju komiteja.

SVK sarunas vainagojās ar Līgumu par Eiropas Savienību (ES Līgums, kas plašāk pazīstams kā Māstrihtas līgums), ko parakstīja 1992. gada 7. februārī Māstrihtā. Ar Līgumu par Eiropas Savienību tika izveidota Eiropas Savienība un veikti grozījumi Eiropas Kopienas dibināšanas līgumos. ArEEK Līguma grozījumiem tam tika pievienota arī jauna nodaļa par ekonomikas un monetāro politiku. Jaunajā nodaļā tika noteikti EMS pamatprincipi un izklāstīta tās izveides metode un grafiks. Atspoguļojot Kopienas pieaugošās pilnvaras un darbības jomu, EEK tika pārdēvēta par Eiropas Kopienas Savienību. Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūti (ECBS Statūti) un Eiropas Monetārā institūta Statūti (EMI statūti) tika pievienoti EK Līgumam kā protokoli. Dānijai un Lielbritānijai tika piešķirts īpašs statuss, kas tām ļāva nepiedalīties EMS trešajā posmā (sk. 1.2.2. sadaļu).

ES Līgumam bija jāstājas spēkā 1993. gada 1. janvārī. Tomēr ratifikācijas process Dānijā un Vācijā aizkavējās, tāpēc tas stājās spēkā tikai 1993. gada 1. novembrī.

1.1.4. EMS izveide un pāreja uz euro

EMS pirmais posms

Pamatojoties uz Delora ziņojumu, Eiropadome 1989. gada jūnijā nolēma, ka ekonomikas un monetārās savienības izveides pirmajam posmam jā sākas 1990. gada 1. jūlijā. Šajā dienā principā bija jāatceļ visi ierobežojumi brīvai

¹⁷Komiteja pētījumam par Ekonomikas un monetāro savienību (1989), Ziņojums par ekonomikas un monetāro savienību Eiropas Kopienā, 1989. gads.

kapitāla aprītei starp dalībvalstīm. Šajā laikā Eiropas Ekonomikas kopienas dalībvalstu centrālo banku Vadītāju komitejai tika uzticēti papildu pienākumi, kas noteikti Padomes 1990. gada 12. marta Lēmumā.¹⁸ To skaitā bija konsultācijas par dalībvalstu monetāro politiku un šīs politikas koordinācijas veicināšana, lai panāktu cenu stabilitāti. Ņemot vērā, ka bija samērā maz laika un veicami ārkārtīgi sarežģīti uzdevumi, Vadītāju komiteja uzsāka sagatavošanās darbu EMS trešajam posmam, tiklīdz bija parakstīts Māstrihtas līgums. Pirmais darbs bija identificēt visus jautājumus, kas jāizskata jau agrīnā stadijā, un sagatavot darba programmu līdz 1993. gada beigām. Pēc tam vajadzēja noteikt atbilstošas pilnvaras esošajām apakškomitejām¹⁹ un jaunajām darba grupām, kas bija izveidotas specifisku jautājumu izpētei.²⁰

EMS otrais posms

EMI izveide 1994. gada 1. janvārī iezīmēja EMS otrā posma sākumu. To izveidoja kā pārejas posma institūciju, lai veiktu sagatavošanās darbu EMS trešajam posmam, bet monetārā un valūtas kursa politika Eiropas Savienībā joprojām bija valstu iestāžu uzdevums. Vadītāju komiteja beidza pastāvēt, taču tā no jauna tika izveidota kā EMI Padome (pārvaldes institūcija).

EMI divi galvenie uzdevumi bija:

- stiprināt centrālo banku sadarbību un monetārās politikas koordināciju;
- veikt nepieciešamos sagatavošanās darbus ECBS izveidei, vienotas monetārās politikas īstenošanai un vienotas valūtas izveidei EMS trešajā posmā (sk. 2. ielikumu).

1995. gada decembrī Eiropadomes Madrides sanāksme apstiprināja, ka EMS trešais posms sāksies 1999. gada 1. janvārī. Tā arī nosauca trešā posma sākumā ieviešamo vienoto valūtu par "euro" un izziņoja šīs valūtas ieviešanas pasākumu secību.²¹ Šā scenārija pamatā galvenokārt bija EMI izstrādātie detalizētie priekšlikumi²² – tajos arī bija lietots termins "pāreja uz euro", nevis "euro ieviešana"²³, tādējādi atspoguļojot šīs pārejas uz vienotu valūtu raksturu. EMI pārejas scenārijs ieteica triju gadu pārejas periodu, kas sāktos 1999. gada 1. janvārī, lai pielāgotos atšķirīgajam tempam, ar kādu dažādas tautsaimniecības dalībnieku grupas (piemēram, finanšu sektors, nefinanšu sabiedrību sektors, valsts sektors, sabiedrība) varētu piemēroties vienotajai valūtai.

¹⁸Padomes 1990. gada 12. marta Lēmums 90/142/EEK, ar ko groza Padomes Lēmumu 64/300/EEK par sadarbību starp Eiropas Ekonomikas kopienas dalībvalstu centrālajām bankām (OV L 78, 24.03.1990., 25. lpp.).

¹⁹Monetārās politikas apakškomiteja, Valūtas maiņas politikas apakškomiteja un Banku uzraudzības apakškomiteja.

²⁰Darba grupas par grāmatvedības jautājumiem, banknotēm, informācijas sistēmām, maksājumu sistēmām un statistiku; Juridisko ekspertu darba grupa tika izveidota 1996. gadā.

²¹Eiropadomes Madrides sanāksme (1995), "Scenārijs pārejai uz vienoto valūtu".

²²EMI (1995), "Pāreja uz vienoto valūtu".

²³*One Currency for Europe Green Paper on the Practical Arrangements for the Introduction of the Single Currency*, Eiropas Komisija (1995).

2. ielikums. EMI veiktā sagatavošanās darba pārskats

Saskaņā ar EK Līguma 117. pantu EMI uzdevums bija arī izstrādāt reglamentējošu, organizatorisku un loģistikas sistēmu, kas nepieciešama, lai ECBS varētu veikt savus uzdevumus EMS trešajā posmā. Šī sistēma tālāk tika nodota ECB pēc tās izveides 1998. gada 1. jūnijā.

EMI atbilstoši savam pilnvarojumam un sadarbībā ar NCB:

- izstrādāja instrumentus un procedūras vienotas monetārās politikas īstenošanai euro zonā un analizēja potenciālās monetārās politikas stratēģijas;
- veicināja saskaņotu monetārās un banku, maksājumu bilances, kā arī citas euro zonas finanšu statistikas vākšanu, apkopošanu un izplatīšanu;
- izstrādāja pamatprincipus ārvalstu valūtas operāciju veikšanai un euro zonā iesaistīto dalībvalstu oficiālo ārvalstu valūtas rezervju turēšanai un pārvaldīšanai;
- veicināja pārrobežu maksājumu efektivitāti un norēķinus par darījumiem ar vērtspapīriem, lai atbalstītu euro integrāciju naudas tirgū, īpaši izstrādājot tehnisko infrastruktūru liela apjoma pārrobežu maksājumu apstrādei euro (TARGET sistēmu);
- izstrādāja euro banknošu tehniskās un dizaina specifikācijas;
- izstrādāja saskaņotus grāmatvedības noteikumus un standartus, kas ļāva sastādīt ECBS konsolidēto bilanci iekšējās un ārējās pārskatu sniegšanas nolūkiem;
- izveidoja nepieciešamās informācijas un komunikāciju sistēmas ECBS darbības un politikas funkciju veikšanai;
- noteica, kādā veidā ECBS varētu dot savu ieguldījumu kompetento uzraudzības iestāžu politikas īstenošanā, lai veicinātu kredītiestāžu un finanšu sistēmas stabilitāti.

Turklāt EMI sadarbojās ar Kopienas institūcijām un struktūrām, īpaši ar Komisiju un Monetāro komiteju, sagatavojot EMS trešo posmu. Tas:

- izstrādāja scenāriju pārejai uz vienoto valūtu;
- izstrādāja pamatprincipus (VKM II) sadarbībai monetārās un valūtas kursa politikas jomā starp euro zonas valstīm un citām ES dalībvalstīm;
- palīdzēja Kopienas tiesību aktu izstrādē saistībā ar pāreju uz trešo posmu;
- uzraudzīja dalībvalstu progresu EMS dalībai nepieciešamo nosacījumu izpildē (ekonomiskā un juridiskā konverģence) un sekoja tam, kā tiek īstenoti tehniskie sagatavošanās pasākumi pārejai uz euro;
- palīdzēja finanšu nozarei izveidot struktūras un izstrādāt procedūras finanšu tirgu integrācijai euro zonā.

Līdz 1989. gada jūnijam EMI bija paveicis milzīgu konceptuālu, detalizētas izstrādes un ieviešanas darbu. Šis sagatavošanas darbs ļāva ECB laikus pabeigt gatavošanos vienmērīgai pārejai uz EMS trešo posmu.

Turklāt 1995. gada decembrī EMI tika uzticēts uzdevums veikt sagatavošanas darbus saistībā ar nākotnes monetārajām un valūtas kursu attiecībām starp euro un ārpus euro zonas esošo ES valstu valūtām. Gadu vēlāk, 1996. gada decembrī, EMI iesniedza Eiropadomei ziņojumu, kas vēlāk kļuva par pamatu Eiropadomes

Rezolūcijai, kurā noteica principus un pamatelementus jaunajam valūtas kursa mehānismam (VKM II)²⁴, ko pieņēma 1997. gada jūnijā.

1996. gada decembrī EMI iepazīstināja Eiropadomi un plašāku sabiedrību ar euro banknošu dizaina konkursā uzvarējušo dizaina sēriju, kuru bija paredzēts attēlot uz banknotēm, ko ECBS gatavojās laist apgrozībā 2002. gada 1. janvārī. 1997. gadā Eiropadome apstiprināja ES dalībvalstu emitējamo euro monētu dizainu.

1997. gada jūnijā Eiropadome pieņēma Stabilitātes un izaugsmes paktu, kas papildina Līguma noteikumus un kura mērķis ir nodrošināt budžeta disciplīnu EMS. Paktu veido trīs instrumenti: Eiropadomes rezolūcija²⁵ un divas Padomes regulas²⁶. 1998. gada maijā Padomes Deklarācija to papildināja un nostiprināja attiecīgās saistības.

Dalībvalstis īstenoja politiku, kas vērsta uz ekonomiskās konverģences kritēriju izpildi (EK Līguma 121. pants), un nopietni pārskatīja savus nacionālos tiesību aktus, lai tie atbilstu juridiskās konverģences prasībām (EK Līguma 109. pants). Pielāgojumi īpaši attiecās uz juridiskajiem un valstu centrālo banku statūtu nosacījumiem, lai nodrošinātu to integrāciju Eurosistēmā.

Pēdējie lēmumi attiecībā uz EMS pieņemti, sākot ar 1998. gada maiju. 1989. gada 2. maijā ES Padome, tiekoties valstu vai valdību vadītāju sastāvā, vienprātīgi izlēma, ka 11 dalībvalstis izpildījušas nepieciešamos nosacījumus, lai 1999. gada 1. janvārī ieviestu vienoto valūtu. Tādējādi šīs valstis (Beļģija, Vācija, Spānija, Francija, Īrija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Austrija, Portugāle un Somija) varēja piedalīties EMS trešajā posmā.²⁷ Dānija un Apvienotā Karaliste nepiedalījās trešajā posmā, pamatojoties uz savu īpašo statusu, savukārt Grieķija un Zviedrija nebija izpildījušas vienotās valūtas ieviešanai nepieciešamos nosacījumus (sk. 1.2.2. sadaļu).

Turklāt valstu vai valdību vadītāji panāca politisku vienošanos par to, ko turpmāk iecelt par ECB Valdes locekļiem. Vienlaikus to dalībvalstu finanšu ministri, kuras gatavojās ieviest vienoto valūtu, un šo dalībvalstu nacionālo centrālo banku vadītāji kopā ar Eiropas Komisiju un EMI vienojās, ka tā brīža VKM divpusējos centrālos kursus, kas noteikti iesaistījušos dalībvalstu valūtām, izmantos, nosakot euro neatsaucamos maiņas kursus.²⁸

1998. gada 25. maijā toreizējās 11 iesaistītās dalībvalstis, savstarpēji vienojoties valstu vai valdību vadītāju līmenī, oficiāli iecēla amatā ECB prezidentu, viceprezidentu un četrus pārējos Valdes locekļus. Saskaņā ar ECBS Statūtu 50. pantu viņus iecēla, pamatojoties uz ECOFIN ieteikumu un Eiropas Parlamenta un EMI Padomes (kas pieņēma lēmumus vēl neizveidotās ECB Padomes vietā) atzinumiem.

²⁴Eiropadomes rezolūcija par valūtas kursa mehānisma izveidi ekonomikas un monetārās savienības trešajā posmā, Amsterdamā, 1997. gada 16. jūnijs (OV C 236, 02.08.1997., 5. lpp.).

²⁵Eiropadomes rezolūcija par Stabilitātes un izaugsmes paktu, Amsterdamā, 1997. gada 17. jūnijs (OV C 236, 02.08.1997., 1. lpp.).

²⁶Padomes 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1466/97 par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu (OV L 209, 02.08.1997., 1. lpp.) un Padomes 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par to, kā paātrināt un precizēt pārmerīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu (OV L 209, 02.08.1997., 6. lpp.).

²⁷Padomes 1998. gada 3. maija Lēmums (98/317/EK) saskaņā ar Līguma 109. panta 4. punktu (OV L 139, 11.05.1998., 30. lpp.).

²⁸1998. gada 2. maija kopējais paziņojums par euro neatsaucamo maiņas kursu noteikšanu.

Šo sešu Valdes locekļu amata pilnvaru laiks sākās 1998. gada 1. jūnijā, kad tika nodibināta ECB. EMI bija izpildījis savus uzdevumus, un saskaņā ar EK dibināšanas līguma 123. panta 2. punktu to likvidēja. ECB kā EMI likvidatore pārņēma ne vien tā veikto plašo sagatavošanās darbu, bet arī visu EMI infrastruktūru, t.sk. personālu, kas bija sagatavots ECB pienākumu pārņemšanai. Tas lielā mērā palīdzēja ECB tikai septiņu mēnešu laikā, t.i., līdz trešā posma uzsākšanai, izveidot darboties spējīgu Eurosistēmu un pabeigt sagatavošanos euro ieviešanai skaidrās naudas aprītē līdz 2002. gada 1. janvārim.

EMS trešais posms

EMS trešais un pēdējais posms sākās 1999. gada 1. janvārī. To 11 dalībvalstu valūtām, kas sākotnēji iesaistījās monetārajā savienībā, tika noteikti neatsaucami maiņas kursi (sk. 3. ielikumu), un ECB pārņēma atbildību par vienotās monetārās politikas īstenošanu euro zonā.

Saskaņā ar juridisko bāzi, ko ES Padome noteikusi Kopienas sekundārajos tiesību aktos, euro nekavējoties aizstāja nacionālās valūtas, nosakot, ka pārejas laikā no 1999. gada 1. janvāra līdz 2001. gada 31. decembrim tās uzskatāmas par euro apakšvienību, noapaļojot tās līdz veselam skaitlim. Pirmos trīs gadus visi tautsaimniecības dalībnieki varēja izteikt savas prasības un saistības un veikt bezskaidrās naudas maksājumus euro vai tā nacionālajās apakšvienībās (saskaņā ar principu "nepiespiežot un neaizliedzot"). Tomēr dalībvalstis bija tiesīgas likt uzņēmumiem izmantot euro, lai mainītu tirgojamo parāda instrumentu atlikumu denomināciju, kā arī tirdzniecībai regulētos tirgos un maksājumu sistēmu darbībā. Dalībvalstis plaši izmantoja šo iespēju EMS trešā posma sagatavošanas laikā. Turklāt EMI paziņoja, ka Eurosistēma veiks monetārās politikas operācijas tikai euro un ka euro būs vienīgā valūta, kurā darbībās TARGET sistēmā denominējamās nacionālās valūtas (sk. 3.3.1. sadaļu).

Šādos apstākļos finanšu sektors veica plašu gatavošanos, lai varētu darboties integrētajos finanšu tirgos, sākoties trešajam posmam. Finanšu nozare bija ieinteresēta straujā un visaptverošā finanšu tirgu pārejā uz euro, un neviena tirgus dalībnieku

3. ielikums. Neatsaucami fiksētie euro kursi

	= 40.3399 Beļģijas franki
	= 1.95583 Vācijas markas
	= 340.750 Grieķijas drahmas
	= 166.386 Spānijas pesetas
	= 6.55957 Francijas franki
1 euro	= 0.787564 Īrijas mārciņas
	= 1.936.27 Itālijas liras
	= 40.3399 Luksemburgas franki
	= 2.20371 Nīderlandes guldeņi
	= 13.7603 Austrijas šiliņi
	= 200.482 Portugāles eskudo
	= 5.94573 Somijas markas

Avots: Padomes 1998. gada 31. decembra Regula (EK) Nr. 2866/98 par euro maiņas kursiem pret euro ieviešanu dalībvalstu valūtām (OV L 359, 31.12.1998., 1. lpp.) ar grozījumiem, kas veikti ar 2000. gada 19. jūnija Regulu (EK) Nr. 1478/2000 (OV L 167, 07.07.2000., 1. lpp.).

grupa nevēlējās pieļaut, lai to apsteigtu konkurenti. Ar EMI palīdzību finanšu tirgu asociācijas vienojās par tirgus praksi vienojošiem principiem. Tika izstrādāti arī galvenie procentu likmju rādītāji (piemēram, EURIBOR un EONIA).²⁹

Pēc šiem sagatavošanas darbiem finanšu tirgi varēja pāriet uz euro uzreiz, sākoties EMS trešajam posmam. Tirdzniecība finanšu tirgos notika tikai euro, un tirgojamo parāda instrumentu atlikums gandrīz pilnībā tika konvertēts euro. Visas liela apjoma pārrobežu maksājumu sistēmas darbojās euro. Pāreja uz euro finanšu tirgos bija ne vien tūlītēja, bet arī ļoti vienmērīga.

Lai gan korporatīvais sektors pārejas periodā pakāpeniski pārgāja uz euro, fiziskās personas sākumā reti izmantoja euro darījumu veikšanai, jo nebija euro denominētas skaidrās naudas. Tas viss neapšaubāmi mainījās pēc euro banknošu un monētu ieviešanas 2002. gada 1. janvārī.³⁰

2001. gada 1. janvārī Grieķija pievienojās euro zonai, tādējādi iesaistīto valstu skaits pieauga līdz 12. Grieķijas Banka kļuva par Eurosistēmas daļu. Saskaņā ar EK Līguma 122. panta 2. punktā noteikto procedūru ES Padome 2000. gada 19. jūnijā nolēma, ka Grieķija ir izpildījusi euro ieviešanas nosacījumus.³¹ Tajā pašā dienā ar Padomes Regulu³² paziņoja Grieķijas drahmas maiņas kursu attiecībā pret euro.

Euro ieviešanu pabeidza 2002. gada 1. janvārī, ieviešot euro skaidrās naudas apritē: apgrozībā laida euro banknotes un monētas, un izzuda nacionālo valūtu pēdējā funkcija – kalpot par euro apakšvienību, kas noapaļota līdz veselam skaitlim. Nacionālās valūtas skaidrā naudā, kas pastāvēja pirms euro ieviešanas, zaudēja likumīga maksāšanas līdzekļa statusu 2002. gada februāra beigās, un no šīs dienas euro banknotes un monētas kļuva par vienīgo likumīgo maksāšanas līdzekli euro zonas valstīs.

EMS tika izveidota Eiropas Kopienu ietvaros, kuras pašas bija būtiski paplašinājušās kopš pirmsākumiem 1952. gadā (sk. 4. ielikumu). Pēc 10 jaunu Centrālās Eiropas, Austrumeiropas un Vidusjūras reģiona valstu pievienošanās 2004. gada 1. maijā pašlaik Eiropas Savienībā ietilpst 25 dalībvalstis.

2005. gada aprīlī vēl divas Austrumeiropas valstis – Bulgārija un Rumānija – parakstīja Pievienošanās līgumu, un 2007. gadā tās pievienosies ES. Sarunas ar vēl divām kandidātvalstīm – Horvātiju un Turciju – uzsāktas 2005. gada rudenī.

Tā kā ES dalībvalstīm jāizpilda euro ieviešanai nepieciešamie nosacījumi, jaunās ES dalībvalstis nepievienojās euro zonai līdz ar pievienošanos ES. Tomēr tās apņēmušās izpildīt EMS mērķus, pievienošanās dienā attiecīgās NCB kļūst par ECBS *ex officio* locekļiem un notiek gatavošanās to gaidāmajai integrācijai Eurosistēmā. Slovēnija būs pirmā no 10 jaunajām ES dalībvalstīm, kas pievienosies euro zonai 2007. gada 1. janvārī. ES Padome atbilstoši EK

²⁹Nākamais svarīgākais procentu likmju rādītājs – EUREPO – tika izveidots 2002. gada sākumā.

³⁰Sk. Scheller (1999), 243. lpp.

³¹Padomes 2000. gada 19. jūnija Lēmums 2000/427/EK saskaņā ar Līguma 122. panta 2. punktu par vienotās valūtas pieņemšanu Grieķijā 2001. gadā (OV L 167, 07.07.2000., 20. lpp.).

³²Padomes 2000. gada 19. jūnija Regula (EK) Nr. 1478/2000 (OV L 167, 07.07.2000., 1. lpp.).

4. ielikums. Eiropas integrācijas hronoloģija

1952. gada jūlijs.	Beļģija, Vācija, Francija, Itālija, Luksemburga un Nīderlande izveido Eiropas Ogļu un tērauda savienību.
1958. gada janvāris.	Tās pašas sešas valstis izveido Eiropas Ekonomikas kopienu (EEK) un Eiropas Atomenerģijas kopienu (<i>Euratom</i>).
1973. gada janvāris.	Dānija, Īrija un Apvienotā Karaliste pievienojas trijām Eiropas Kopienām.
1981. gada janvāris.	Grieķija pievienojas trijām Eiropas Kopienām.
1986. gada janvāris.	Spānija un Portugāle pievienojas trijām Eiropas Kopienām.
1986. gada februāris.	Tiek pieņemts Vienotais Eiropas akts.
1993. gada novembris.	Stājas spēkā Līgums par Eiropas Savienību (Māstrihtas līgums), kas parakstīts 1992. gada februārī. Ar to izveido Eiropas Savienību ar triju pīlāru struktūru: 1) trīs Eiropas Kopienas; 2) kopējā ārpolitika un drošības politika un 3) tieslietas un iekšlietas/policijas un tiesu sadarbība krimināllietās.
1995. gada janvāris.	Eiropas Savienībai pievienojas Austrija, Somija un Zviedrija.
1999. gada maijs.	Stājas spēkā Amsterdamas līgums, kas parakstīts 1997. gada 2. oktobrī; ar to tiek veikti grozījumi gan Līgumā, ar ko izveido Eiropas Kopienu, gan Līgumā par Eiropas Savienību.
2003. gada februāris.	Līgumos tiek veikti turpmāki grozījumi ar Nicas līgumu, kas parakstīts 2001. gadā, lai veidotu ceļu Eiropas Savienības paplašināšanai.
2003. gads.	Konvents par Eiropas nākotni izstrādā Līgumu par Konstitūciju Eiropai.
2004. gada maijs.	Eiropas Savienībai pievienojas Čehija, Igaunija, Kipra, Latvija, Lietuva, Ungārija, Malta, Polija, Slovēnija un Slovākija, dalībvalstu skaits pieauga līdz 25.
2004. gada jūnijs.	ES dalībvalstis paraksta Līgumu par Konstitūciju Eiropai.

Līguma 122. panta 2. punktā noteiktajai procedūrai 2006. gada 11. jūlijā izlēma, ka Slovēnija izpildījusi euro ieviešanai nepieciešamos nosacījumus.³³ Maiņas kurss, kas stāsies spēkā 2007. gada 1. janvārī, noteikts 239.640 Slovēnijas tolāri par vienu euro.³⁴

1.2. EMS JURIDISKAIS PAMATS UN IEZĪMES

ECB, kas izveidota ar EK Līgumu, iekļaujas īpašā Eiropas Kopienas juridiskā un institucionālā sistēmā. Tāpēc euro un ECB no nacionālās valūtas un nacionālās centrālās bankas atšķiras ar savu pārvalstisko statusu suverēnu valstu kopienā. Atšķirībā no citām centrālajām bankām, ar kurām varētu salīdzināt ECB, piemēram, ASV Federālo rezervju sistēmu vai Japānas Banku, kas ir attiecīgo valstu monetārās iestādes, ECB ir centrālā institūcija, kas īsteno monetāro politiku ekonomiskā zonā, kurā ietilpst 12 valstis, kas citādi ir lielā mērā autonomas. Vēl

³³ Padomes 2006. gada 11. jūlija Lēmums 2006/495/EK saskaņā ar Līguma 122. panta 2. punktu par vienotās valūtas ieviešanu Slovēnijā ar 2007. gada 1. janvāri (OV L 195, 15.07.2006., 25. lpp.).

³⁴ Padomes 2006. gada 11. jūlija Regula (EK) Nr. 1086/2006, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2866/98 par maiņas kursu starp euro un to dalībvalstu valūtām, kuras ievieš euro (OV L 195, 15.07.2006., 1. lpp.).

viena īpaša EMS iezīme – euro zonā neietilpst visas ES dalībvalstis, jo EMS izveidē izmantota diferencētas integrācijas pieeja (sk. 1.2.2. sadaļu).

1.2.1. Juridiskais pamats

Monetārā suverenitāte pārgājusi pārvalstiskā līmenī atbilstoši EK Līguma noteikumiem un nosacījumiem, kas grozīti ar ES Līgumu.

Tāda Eiropas Savienība, kāda tā ir pašlaik, nav valsts. Tās pamatā ir Eiropas Kopienas un sadarbības politikas un formas, kas noteiktas ES Līgumā. Pirmo pīlāru veido Eiropas Kopiena un Eiropas Atomenerģijas kopiena (*Euratom*).³⁵ Abām kopienām ir juridiskās personas statuss, un tās reglamentē atsevišķi līgumi. Abas šīs Kopienas savā būtībā ir pārvalstiskas un rīkojas to pilnvaru robežās, ko tām deleģējušas dalībvalstis. Otrais un trešais ES pīlārs būtībā ir starpvaldību vienošanās par kopējo ārpolitiku un drošības politiku (KĀDP) un policijas un tiesu sadarbība krimināllietās.

Teorētiski par EMS varēja noslēgt atsevišķu Līgumu kā par Eiropas Savienības ceturto pīlāru. Šī pieeja tika apsvērta sākotnējā posmā SVK sarunās par EMS³⁶, bet beigās to noraidīja. EMS juridiskais pamats tika nostiprināts EK Līgumā, tādējādi paplašinot Eiropas Ekonomikas kopienas kompetenci. Lai gan ES Līguma 2. pantā EMS minēta kā viens no Savienības mērķiem, visas materiālās un procesuālās normas un institucionālie noteikumi izklāstīti EK Līgumā. Monetārās politikas jomā Līguma noteikumi sīkāk precizēti un pamatoti ECBS Statūtos, kas pievienoti EK Līgumam kā Protokols un tādējādi ir neatņemama Kopienas primāro tiesību aktu sastāvdaļa.

Tas nozīmē, ka EMS reglamentē Kopienas tiesības, nevis starpvaldību tiesības. Šī pieeja veidota un turpmāk attīstīta uz esošās institucionālās struktūras pamata (neveidojot atsevišķas institūcijas) un lielā mērā palīdzēja izveidot ECB kā organizāciju, kas ir neatkarīga no dalībvalstīm un Kopienas iestādēm.

EK Līgums arī paredz iespēju pieņemt Kopienas sekundāros tiesību aktus attiecībā uz EMS, lai risinātu tādus EMS aspektus, kas nav pilnībā iekļauti Kopienas primārajos tiesību aktos, piemēram, dažādus ar euro saistītus aspektus. Kopienas valūtas tiesību pamatu veido šādas regulas:

- Padomes 1997. gada 17. jūnija Regula (EK) Nr. 1103/97 par dažiem noteikumiem attiecībā uz euro ieviešanu,³⁷ ar grozījumiem, kas veikti ar 2000. gada 27. novembra Regulu (EK) Nr. 2595/2000;³⁸
- Padomes 1998. gada 3. maija Regula (EK) Nr. 974/98 par euro ieviešanu,³⁹ ar grozījumiem, kas veikti ar 2000. gada 27. novembra Regulu (EK) Nr. 2596/2000;⁴⁰

³⁵Trešā kopiena – Eiropas Ogļu un tērauda kopiena (EOTK), ko izveidoja 1952. gadā, – likvidēta 2002. gada jūlijā, kad beidzās termiņš EOTK līgumam, kas bija noslēgts uz 50 gadiem.

³⁶Sk. *Zilioli/Selmayr* (2001), 12. lpp.

³⁷OV L 162, 19.06.1997., 1. lpp.

³⁸OV L 300, 29.11.2000., 1. lpp.

³⁹OV L 139, 11.05.1998., 1. lpp.

⁴⁰OV L 300, 29.11.2000., 2. lpp.

- Padomes 1998. gada 31. decembra Regula (EK) Nr. 2866/98 par euro maiņas kursiem attiecībā pret euro ieviesušo dalībvalstu valūtām,⁴¹ ar grozījumiem, kas veikti ar 2000. gada 19. jūnija Regulu (EK) Nr. 1478/2000;⁴²
- Padomes 2001. gada 28. jūnija Regula (EK) Nr. 1338/2001, ar ko nosaka pasākumus, kas nepieciešami euro aizsardzībai pret viltošanu⁴³ – šīs regulas noteikumi ar tajā pašā dienā pieņemto Regulu (EK) Nr. 1339/2001⁴⁴ attiecināti uz euro zonā neiesaistītajām dalībvalstīm.

Turklāt EK Līgums un ECBS Statūti paredz, ka Kopienas sekundārie tiesību akti papildina dažus īpašus statūtu nosacījumus (sk. 2.5.4. sadaļu) un piešķir ECB regulatīvas pilnvaras (sk. 2.5.3. sadaļu).

Bija paredzēts 2006. gada novembra ES un EK līgumus aizstāt ar Līgumu par Konstitūciju Eiropai, ja to būtu ratificējušas visas 25 dalībvalstis. Šo Līgumu 2003. gadā izstrādāja Konvents par Eiropas nākotni, un 2004. gada jūnijā to pieņēma SVK, bet pēc tam ratificēja 15 dalībvalstis. Tomēr pēc Līguma noraidīšanas referendumos Francijā un Nīderlandē 2005. gadā vairākas dalībvalstis apturējušas ratifikācijas procesu.

1.2.2. Iezīmes

Ne EMS, ne vienotā tirgus izveide nav pašmērķis – tie palīdz sasniegt Kopienas pamatmērķus. Saskaņā ar EK Līguma 2. pantu šie pamatmērķi ir: *"veicināt harmonisku, līdzsvarotu un stabilu saimnieciskās darbības attīstību, panākt augstu nodarbinātības [...] līmeni, noturīgu izaugsmi bez pārmērīgas inflācijas [un] augstu konkurētspējas un ekonomiskās konverģences pakāpi [...]".* Atbilstoši EK Līguma 4. pantam, lai sasniegtu šos pamatmērķus, jāievēro šādi pamatprincipi, kam ir konstituciāls statuss: *"stabilas cenas, stabila valsts finanšu un monetārā sistēma un stabila maksājumu bilance"* un *"principu, kas paredz aklāta tirgus ekonomiku, kurā pastāv brīva konkurence"*. Šo vispārējo politikas pamatnostādņu ietvaros EK Līgumā skaidri noteiktas gan monetārās, gan ekonomikas politikas atbildības jomas.

EMS monetārie un ekonomiskie aspekti

EMS monetārie un ekonomiskie aspekti organizēti atšķirīgi. Monetārā un valūtas kursu politika vairs netiek īstenota valstu līmenī, bet ir centralizēta Kopienas līmenī, savukārt ekonomiskā politika joprojām ir dalībvalstu ziņā, lai gan valstu ekonomiskā politika jāīsteno Kopienas makroekonomiskās politikas sadarbības sistēmā. Šīs atšķirības organizācijā atbilst subsidiaritātes principam (EK Līguma 5. pants), t.i., nodot Kopienas ziņā atbildību par politiku kādā jomā ir pamatoti tikai tad, ja:

- dalībvalstis saviem spēkiem nevar pietiekami labi sasniegt noteiktos mērķus vai

⁴¹OV L 359, 31.12.1998., 1. lpp.

⁴²OV L 167, 07.07.2000., 1. lpp.

⁴³OV L 181, 04.07.2001., 6. lpp.

⁴⁴OV L 181, 04.07.2001., 11. lpp.

- paredzētās darbības apjoma vai sasniedzamo rezultātu dēļ Kopiena to var paveikt labāk.

Turpmāk tekstā paskaidrots, ka monetārās un valūtas kursu politikas centralizācija Kopienas līmenī ir pamatota, jo vienota valūta un nacionālās monetārās un valūtas kursu politika savstarpēji izslēdz viena otru. Situācija ir atšķirīga attiecībā uz ekonomikas politiku. Tā kā Kopienas sistēma nodrošina, ka nacionālās ekonomikas politika faktiski atbilst minētajiem EMS mērķiem, šādu politiku labāk īstenot valsts līmenī. Tādējādi pat tādā pilnībā integrētā ekonomiskajā telpā kā euro zona nav rodami nepārprotami argumenti par labu ekonomikas politikas pilnīgai nodošanai Kopienas atbildībā.

Monetārā un valūtas kursa politika

ECB kā ECBS un Eurosistēmas kodolam piešķirta ekskluzīva atbildība par vienotu monetāro politiku euro zonā (sk. 2.1. sadaļu). Vienotai valūtai nepieciešama vienota monetārā politika ar centralizētu lēmumu pieņemšanu. Tā kā daži monetārās politikas lēmumi jāpieņem katru dienu, lēmumu pieņemšanas sistēmai jābūt institucionalizētai kā pastāvīgai institūcijai ar juridiskās personas statusu, kas spēj uzņemties saistības un ir politiski atbildīga par savu rīcību. Turklāt, ņemot vērā monetārās politikas uzdevumu saglabāt cenu stabilitāti, lēmumu pieņemšana bija jāuztic institūcijai, kas ir neatkarīga gan no Kopienas institūcijām, gan no dalībvalstīm (sk. 4.1. sadaļu).

Arī valūtas kursa politika jāīsteno nevis valstu līmenī, bet centralizēti. Tā kā vienotajai valūtai ir vienots valūtas kurss, var būt tikai vienota valūtas kursa politika. Euro zonas valūtas kursa politikas lēmumus ECB pieņem kopīgi ar ECOFIN. Padomes lēmums ir izšķirošais (sk. 3.2.1. sadaļu).

Ekonomiskā politika

Atšķirībā no monetārās un valūtas kursa politikas ekonomikas politika joprojām lielākoties ir dalībvalstu ziņā. Saskaņā ar EK Līguma 4. panta 1. punktu Kopienas ekonomikas politika balstās uz *"dalībvalstu ekonomikas politikas precīzu koordināciju, iekšējo tirgu un kopējiem mērķiem [...]".* EK Līguma 98. pants nosaka, ka *"Dalībvalstis īsteno ekonomikas politiku, lai saskaņā ar 99. panta 2. punktā minētajām vispārējām pamatnostādņēm piedalītos [...] Kopienas mērķu sasniegšanā".* EK Līguma 99. panta 1. punkts paredz, lai dalībvalstis *"ekonomikas politiku uzskata par vispārsvarīgu jautājumu"* un *"koordinē to Padomē"*.

Vispārējās tautsaimniecības politikas vadlīnijas (VTPV) ir svarīgākais politikas instruments valstu ekonomikas politikas koordinēšanai.⁴⁵ Tajās ietvertas vispārējās ekonomikas politikas īstenošanas ievirzes un sniegti īpaši ieteikumi katrai dalībvalstij un Kopienai. Iezīmējot nepieciešamos pasākumus dažādās politikas jomās – valsts finanses, strukturālās reformas, nodokļi, darba likumdošana vai mācības un izglītība –, VTPV nosaka standartu, kam jāpielīdzina atbilstošie nacionālie un Eiropas politikas lēmumi.

⁴⁵ Atbilstoši ECB neatkarībai un Statūtos noteiktajām pilnvarām VTPV neattiecas uz monetāro politiku.

VTPV pieņemtas ieteikumu veidā un tāpēc nav juridiski saistošas vai obligāti izpildāmas. Tās paļaujas uz pārliecināšanu un "savstarpējo spiedienu", lai mudinātu valdības uz atbilstošu politisku rīcību. Tomēr Eiropadomes⁴⁶ sniegtais akcepts piešķir tām politisku nozīmi.

Turklāt izstrādātas īpašas procedūras, ko parasti dēvē par procesiem. "Luksemburgas process" ir valstu nodarbinātības politikas koordinācijas procedūra. Tā galvenais instruments ir gadskārtējās Nodarbinātības vadlīnijas, kurās izklāstīti ieteikumi un rīcības prioritārās jomas, īpaši – saistībā ar mācībām, izglītību un darba tirgus reformu un šo virzienu iestrādāšanu valstu rīcības plānos.

"Kārdifas process" ir strukturālo reformu un salīdzinošās pārbaudes uzraudzības sistēma. Galvenais instruments ir ekonomisko reformu progresu gadskārtējā daudzpusējā uzraudzība. To veic, pamatojoties uz dalībvalstu un Eiropas Komisijas gada pārskatiem, kam papildu nozīmi piešķir Ekonomikas politikas komitejas veiktā ekonomisko reformu padziļinātā daudzpusējā vērtēšana.

"Ķelnes process" paredz makroekonomisko dialogu starp sociālajiem partneriem, valstu valdībām, Eiropas Komisiju un ECB. Galvenais šā procesa instruments ir ES ekonomiskās situācijas un izredžu novērtējumu apmaiņa. Makroekonomiskais dialogs veido daļu no Eiropas Nodarbinātības pakta un tādējādi papildina gan Luksemburgas, gan Kārdifas procesu.

Ar "Lisabonas stratēģiju" izveidota visaptveroša reformu programma, kuras nolūks ir arī veicināt vienotā tirgus darbību un novērst sadrumstalotību un neefektivitāti dažādās jomās, piemēram, vērtspapīru tirgos, iespējās saņemt riska kapitālu vai gaisa satiksmes kontrolē.

Atšķirībā no VTPV pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra fiskālās politikas jomā (EK Līguma 104. pants, kuru papildina Stabilitātes un izaugsmes pakts) ir juridiski saistoša un izpildāma (sk. 5. ielikumu). Budžeta disciplīnu stiprina aizliegums centrālajām bankām kredītēt valsts pārvaldes sektoru (101. pants) un nodrošināt publiskajam sektoram jebkādu privilēģētu piekļuvi finanšu iestādēm (102. pants). Atbilstoši aizliegumam veikt ārkārtas atbalstu ne Kopiena, ne kāda no dalībvalstīm nav atbildīga par citas dalībvalsts saistībām, un tām nav tās jāuzņemas (103. pants). Tādējādi augstu valdības parādu līmeni nevar segt ar inflāciju un valdība, kas neievēro noteikumus, nevar paļauties uz to, ka citas valdības tai sniegs ārkārtas atbalstu.

Šī asimetrija starp EMS monetārajiem un ekonomiskajiem aspektiem liecina, ka nav tādas "ES valdības" tādā nozīmē, kādā pastāv valstu valdības. Tomēr šī situācija nebūt nav trūkums Kopienas tautsaimniecības politikas sistēmā. Atstājot dalībvalstīm visai lielu autonomiju lēmumu pieņemšanā svarīgās tautsaimniecības politikas jomās, tām tiek nodrošināta būtiski nepieciešamā telpa manevrēšanai un iespējas gūt labumu no veselīgas konkurences starp dažādām politikām.

⁴⁶Eiropadomes VTPV apstiprinājums ir vienīgā formālā šīs iestādes rīcība EMS jautājumos. Visi pārējie EMS jautājumi, par kuriem tiek pieņemti lēmumi valstu vai valdību vadītāju līmenī, ir starpvaldību lēmumi vai lēmumi, ko pieņem ES Padome, tiekoties valstu vai valdību vadītāju sastāvā.

5. ielikums. Kopienas sistēma fiskālās politikas jomā

Līgumā iekļauti vairāki noteikumi, kuru mērķis ir nodrošināt EMS trešajā posmā stabilas valdības finanses, ņemot vērā apstākli, ka fiskālā politika arvien ir valstu valdību ziņā. Viens no šiem punktiem attiecas uz pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, kas definēta 104. pantā un Līgumam pievienotajā protokolā. Šī procedūra paredz nosacījumus, kādiem jāprevalē, lai budžeta stāvokli varētu uzskatīt par stabilu. 140. pants nosaka: "Dalībvalstis izvairās no pārmērīga valsts budžeta deficīta." Atbilstību prasībām novērtē, pamatojoties uz valsts budžeta deficīta attiecības pret IKP atsaucēs vērtību, kurai jābūt 3%, un valsts parāda attiecības pret IKP atsaucēs vērtību, kurai jābūt 60%. Atbilstoši Līgumā paredzētajiem nosacījumiem, kas sīkāk precizēti Stabilitātes un izaugsmes paktā (SIP), piemēram, ja gada reālais IKP kritums samazinās vismaz par 2%, deficīta rādītāji vai parāda koeficienti, kas pārsniedz atsaucēs vērtību, netiks uzskatīti par pārmērīga budžeta deficīta pazīmēm. Ja ES Padome nolemj, ka noteiktā valstī ir pārmērīgs budžeta deficīts, pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra paredz, kādi pasākumi veicami, t.sk. sankciju piemērošanu.

Stabilitātes un izaugsmes pakts pieņemts 1997. gadā, un tas papildina un sīkāk precizē, kā piemērojama pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra. To veido Eiropadomes Rezolūcija par Stabilitātes un izaugsmes paktu, Padomes Regula par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu un Padomes Regula par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu. Pievienojoties SIP, dalībvalstis apņēmušās vidējā termiņā veidot gandrīz bezdeficīta budžetu vai budžetu ar pārpalikumu. Iecerēts, ka šāds stāvoklis ļaus dalībvalstīm tikt galā ar normālu tautsaimniecības ciklisko svārstību ietekmi uz budžetu, nepārkāpjot budžeta deficīta atsaucēs vērtību 3% no IKP.

Euro zonas valstīm jāiesniedz ES Padomei un Eiropas Komisijai stabilitātes programma daudzpusējas uzraudzības sistēmas ietvaros. Neiesaistītajām dalībvalstīm jāiesniedz konverģences programmas. Abu veidu dokumentos iekļauta informācija, kas nepieciešama, lai novērtētu vidējā termiņā iecerētās budžeta korekcijas un panākto, ka budžets ir gandrīz bez deficīta vai ar pārpalikumu.

Būtisks elements, kas arī veicina uz stabilitāti vērstu fiskālo politiku, ir Līgumā paredzētais noteikums par ārkārtas palīdzības aizliegumu. Līguma 103. panta 1. punktā noteikts: "*Kopiena nav atbildīga par dalībvalstu valdību, reģionālu, vietēju vai citu publisku iestāžu, citu publisku struktūru vai uzņēmumu saistībām, un tai nav tās jāuzņemas [..]. Dalībvalsts nav atbildīga par citas dalībvalsts valdības, reģionālu, vietēju vai citu valsts iestāžu, citu valsts struktūru vai uzņēmumu saistībām, un tai nav tās jāuzņemas*". Šis noteikums nodrošina, ka tikai dalībvalsts pati ir atbildīga par savu valsts parādu atmaksu. Tādējādi tas veicina piesardzīgas fiskālās politikas īstenošanu valstu līmenī.

Vēl daži noteikumi, kas veicina fiskālo disciplīnu, ir valsts budžeta deficīta monetārās finansēšanas aizliegums un aizliegums veidot valsts sektora iestādēm privileģētu režīmu attiecībā ar finanšu iestādēm. Līguma 101. pantā noteikts aizliegums ECB un NCB izsniegt monetāro finansējumu valsts budžeta deficīta segšanai, izmantojot "*konta pārtēriņu, kā arī sniegt tām jebkādas kredīta pakalpojumus [..]*". Līguma 102. pants

5. ielikums. Kopienas sistēma fiskālās politikas jomā

aizliedz jebkādus pasākumus, ar kuriem valstu un Kopienas institūcijām vai struktūrām varētu izveidot privileģētu režīmu attiecībā ar finanšu iestādēm. Šie noteikumi ne tikai stiprina motivāciju saglabāt stabilitāti valsts finanšu jomā un īstenot piesardzīgu fiskālo politiku, bet arī padara vienoto monetāro politiku uzticamāku, cenšoties nodrošināt cenu stabilitāti.

Izraksti no ECB izdevuma *The monetary policy of the ECB* (2004), 23. lpp.

Vienlaikus tautsaimniecības politikas pamatnostādņu noteikumi un procedūras nodrošina makroekonomisko stabilitāti, ja politikas veidotāji tos ievēro.

Diferencēta integrācija

Dalība ES automātiski nozīmē dalību euro zonā. Dalībvalstīm bez jau minētā īpašā statusa, kāds piešķirts Dānijai un Lielbritānijai, lai pievienotos euro zonai, jāizpilda vienotās valūtas ieviešanai nepieciešamie nosacījumi.

Vienotās valūtas ieviešanai nepieciešamie nosacījumi ir augsts noturīgas konverģences līmenis (**ekonomiskā konverģence**) un valstu tiesību aktu atbilstība Līguma noteikumiem par EMS (**juridiskā konverģence**; sk. 6. ielikumu).

Saskaņā ar EK Līguma 121. panta 1. punktu augsta noturīgas konverģences līmeņa sasniegšanu novērtē, ņemot vērā šādus kritērijus:

- augsts cenu stabilitātes līmenis;
- valsts finanšu stāvokļa stabilitāte;
- attiecīgās valsts valūtas kursa svārstības vismaz divus gadus palikušas Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānisma noteiktajās robežās;
- dalībvalsts sasniegtā konverģences stabilitāte un dalība Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā, ko atspoguļo ilgtermiņa procentu likmes.

Pirms dalībvalsts var pievienoties euro zonai, tai jāpierāda, ka tā saglabā noturību šo kritēriju izpildē. Šis noteikums nodrošina, ka EMS saglabā uzticību saviem pamatmērķiem un pamatprincipiem, īpaši attiecībā uz cenu stabilitāti, stabilu valsts finanšu un monetāro sistēmu, kā arī stabilu maksājumu bilanci.

Prasība par juridisko konverģenci nosaka pienākumu katrai dalībvalstij pielāgot nacionālos tiesību aktus, lai nodrošinātu savas NCB neatkarību un integrētu to ECBS.

Eiropas Komisija un ECB (1998. gadā – EMI) neatkarīgi novērtē gan ekonomisko, gan juridisko konverģenci un sniedz pārskatu par saviem konstatējumiem ES Padomei (kas tiekas gan ECOFIN, gan valstu vai valdību vadītāju sastāvā), kura pieņem galīgo lēmumu.

6. ielikums. Euro ieviešanai nepieciešamie nosacījumi

Euro ieviešanai nepieciešamie nosacījumi noteikti EK Līguma 121. pantā un EK Līgumam pievienotajā protokolā par 121. pantā minētajiem konverģences kritērijiem. Šo noteikumu piemērošana izvērtēta EMI un ECB izdotajos konverģences ziņojumos.

Euro ieviešanai nepieciešamie nosacījumi ir šādi:

- noturīgas konverģences augsta līmeņa sasniegšana (ekonomiskā konverģence);
- katras dalībvalsts tiesību aktu atbilstība EK Līguma 108. un 109. pantam un ECBS Statūtiem (juridiskā konverģence).

Ekonomiskā konverģence

To, vai attiecīgā dalībvalsts sasniegusi augstu noturīgas konverģences līmeni, novērtē, pamatojoties uz četriem kritērijiem: cenu stabilitāte, fiskālā stāvokļa stabilitāte, valūtas kursu stabilitāte un procentu likmju konverģence.

Cenu attīstība

Līguma 121. panta 1. punkta pirmajā ievilkumā noteikts, ka dalībvalstīm jāsasniedz "augsts cenu stabilitātes līmenis", ko "nosaka, samērojot inflācijas līmeni attiecīgajā valstī ar inflācijas līmeni trijās cenu ziņā stabilākajās dalībvalstīs".

Protokola 1. pantā teikts, ka "cenu stabilitātes kritērijs ir tas, ka dalībvalstīs ir stabilas cenas un vienā gadā pirms novērtējuma vidējais inflācijas līmenis nepārsniedz 1.5 procentu punktus, to samērojot ar tādu triju dalībvalstu datiem, kur cenu stabilitāte ir vislielākā. Inflāciju mēra, salīdzinot patēriņa cenu indeksus, ņemot vērā to, ka dažādās valstīs to nosaka dažādi."

Fiskālās norises

Saskaņā ar EK Līguma 121. panta 1. punkta otro ievilkumu jānodrošina arī "valsts finanšu stāvokļa stabilitāte", kas "paredz, ka ir sasniegts valsts budžeta stāvoklis bez pārmērīga deficīta, kā noteikts šā Līguma 104. panta 6. punktā".

Protokola 2. pantā noteikts, ka šis kritērijs "ir tas, ka novērtējuma brīdī uz dalībvalsti neattiecas atbilstīgi šā Līguma 104. panta 6. punktam pieņemtais Padomes lēmums par pārmērīgu budžeta deficītu".

Atbilstoši EK Līguma 104. panta 1. punktam dalībvalstis "izvairās no pārmērīga valsts budžeta deficīta". Komisija pārbauda to atbilstību budžeta disciplīnas prasībām, īpaši pamatojoties uz šādiem kritērijiem:

"(a) vai plānotā vai reālā valsts budžeta deficīta attiecība pret iekšzemes kopproduktu pārsniedz atsaucēs vērtību, izņemot gadījumus, kad

- vai nu šī attiecība ir būtiski un pastāvīgi pasliktinājusies un sasniegusi atsaucēs vērtībai tuvu līmeni,

6. ielikums. Euro ieviešanai nepieciešamie nosacījumi

- *vai arī atsaucēs vērtība ir pārsniegta tikai izņēmuma kārtā un uz laiku, un šī attiecība joprojām ir tuva atsaucēs vērtībai;*
- (b) *vai valsts parāda attiecība pret iekšzemes kopproduktu pārsniedz atsaucēs vērtību [definēta Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru kā 60% no IKP], ja vien šī attiecība pietiekami strauji nesamazinās un netuvinās atsaucēs vērtībai."*

Valūtas kursu attīstība

Atbilstoši EK Līguma 121. panta 1. punkta trešajam ievilkumam dalībvalstīm jānodrošina, ka *"vismaz divus gadus attiecīgās valsts valūtas kursa svārstības palikušas Eiropas monetārās sistēmas valūtas kursa mehānisma noteiktajās robežās un šīs valsts valūta nav devalvēta attiecībā pret jebkuru citu dalībvalsts valūtu"*.

Protokola 3. pantā teikts, ka *"kritērijs [...] dalībai Eiropas monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā ir tāds, ka dalībvalsts vismaz divus gadus pirms novērtējuma bez lielām grūtībām ir ievērojusi paredzētās pieļaujamās svārstību robežas Eiropas monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā. Proti, dalībvalsts šajā laikā pēc savas iniciatīvas nav devalvējusi savas valūtas centrālo divpusējo kursu attiecībā pret kādas citas dalībvalsts valūtas kursu"*.

Saistībā ar šo noteikumu piemērošanu EMI un ECB 1998., 2000. un 2002. gada konverģences ziņojumā norādīja, ka laikā, kad tika izstrādāts Līgums, normālas svārstību robežas bija $\pm 2.25\%$ no centrālā divpusējā kursa, savukārt $\pm 6\%$ koridors bija atkāpe no normas. 1993. gada augustā tika pieņemts lēmums paplašināt svārstību robežas līdz $\pm 15\%$ un šā kritērija interpretācija, īpaši "normālu svārstību robežu" jēdziens, nebija vairs tik nepārprotams. Tāpēc, lai veiktu *ex post* novērtējumu, būtu jāņem vērā katra valūtas kursa attīstība Eiropas Monetārās sistēmas (EMS) ietvaros kopš 1993. gada. Šā iemesla dēļ galvenais uzsvars tiek likts uz to, lai valūtas kursi pēc iespējas maz atšķirtos no VKM/ VKM II centrālajiem kursiem.

Ilgtermiņa procentu likmju attīstība

Visbeidzot, saskaņā ar Līguma 121. panta 1. punkta ceturto ievilkumu jānodrošina arī *"stabilitāte, ko dalībvalsts panākusi konverģencē un Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā, kuru atspoguļo ilgtermiņa procentu likmes"*.

Par to Protokola 4. pantā teikts, ka *"procentu likmju konverģences kritērijs ir tāds, ka dalībvalsts vidējā nominālā ilgtermiņa procentu likme, kas pirms novērtējuma novērota vienu gadu, nepārsniedz vairāk kā par 2 procentu punktiem tādu triju dalībvalstu vidējo nominālo ilgtermiņa aizdevumu procentu likmi, kurās cenu stabilitāte ir vislielākā. Procentu likmes mēra, par pamatu ņemot valsts ilgtermiņa obligācijas vai līdzīgus vērtspapirus, ievērojot nacionālo formulējumu atšķirības"*.

Juridiskā konverģence

Visu dalībvalstu tiesību aktiem, t.sk. to NCB statūtiem, jāatbilst EK Līguma 108. un 109. pantam un ECBS Statūtiem. Termins "atbilstošs" norāda, ka Līgumā nav prasīts "saskaņot" NCB statūtus ne pašu dalībvalstu starpā, nedz arī ar ECBS Statūtiem. Tas nozīmē, ka valstu tiesību aktiem jābūt pielāgotiem, lai likvidētu neatbilstību Līgumam un ECBS Statūtiem, īpaši noteikumiem, kas ierobežo attiecīgās NCB neatkarību un tās kā ECBS sastāvdaļas lomu.

Neatbilstībām jābūt novērstām līdz brīdim, kad dalībvalsts ievieš euro. Dalībvalsts pienākums pielāgot savus tiesību aktus pastāv, neraugoties uz Līguma un ECBS Statūtu prioritāti pār valstu tiesību aktiem. Tas nodrošina, ka valstu tiesību akti *a priori* atbilst Kopienas tiesībām.

Lai noteiktu, kurās jomās nepieciešami pielāgojumi, ECB pārbauda:

- NCB neatkarību (juridisko, institucionālo un funkcionālo neatkarību un to, cik droša ir lēmējinstītūciju locekļu atrašanās amatā);
- NCB juridisko integrāciju ECBS (t.sk. statūtos noteiktos mērķus, uzdevumus, instrumentus, organizāciju un finanšu noteikumus);
- citus tiesību aktus, kas ietekmē dalībvalstu pilnvērtīgu līdzdalību EMS trešajā posmā (t.sk. noteikumus par banknošu un monētu emisiju, ārējo rezervju turēšanu un pārvaldību un valūtas kursa politiku).

Citi faktori

EK Līguma 121. panta 1. punkts nosaka, ka Komisija un EMI (tagad ECB) ņem vērā arī vairākus citus faktorus, t.i., *"ECU attīstību, tirgu integrācijā gūtos sasniegumus, maksājumu bilances tekošo kontu stāvokli un to dinamiku, kā arī pārskatu par darbaspēka vienību izmaksu un citu cenu indeksu attīstību"*. ECU attīstība bija faktors, ko ņēma vērā 1998. gadā, kad notika virzība uz EMS trešo posmu. Tomēr tagad, kad euro aizstājis ECU, šim faktoram vairs nav nekādas nozīmes konverģences novērtējumā.

Procedūras

ECB (1998. gadā – EMI) un Eiropas Komisija novērtē, vai katra dalībvalsts izpildījusi minētos nosacījumus. Abas struktūras darbojas atsevišķi un neatkarīgi viena no otras. Pirmais konverģences ziņojums izdots 1998. gadā – laikā, kad notika pāreja uz EMS trešo posmu. To dalībvalstu situāciju, uz kurām attiecas izņēmuma statuss, novērtē reizi divos gados vai arī pēc konkrētās dalībvalsts pieprasījuma.

6. ielikums. Euro ieviešanai nepieciešamie nosacījumi

Procesuālos pasākumus pārejai uz EMS trešo posmu 1998. gadā veica saskaņā ar EK Līguma 121. pantu:

- EMI un Eiropas Komisijas ziņojums;
- gan Komisijas, gan ECOFIN rekomendācijas;
- konsultēšanās ar Eiropas Parlamentu;
- ES Padomes lēmums, tiekoties valstu vai valdību vadītāju sastāvā.

Lai pārskatītu un atceltu izņēmuma statusu, atbilstoši EK Līguma 122. pantam nepieciešami šādi procesuāli pasākumi:

- ECB un Eiropas Komisijas ziņojums;
- Komisijas priekšlikums;
- konsultēšanās ar Eiropas Parlamentu;
- apspriešana ES Padomē, kas tiekas valstu vai valdību vadītāju sastāvā;
- ECOFIN lēmums.

ES dalībvalstis, uz kurām attiecas izņēmuma statuss

Saskaņā ar EK Līguma 122. pantu ES dalībvalstij, kas nav izpildījusi vienotās valūtas ieviešanai nepieciešamos nosacījumus, nosaka **izņēmuma statusu**. Tas nozīmē, ka attiecīgā dalībvalsts neiesaistās vienotās valūtas zonā. Tā saglabā savu monetāro suverenitāti un savu valūtu, kā arī līdzšinējās tiesības monetārās politikas jomā, un tai nav saistoši tautsaimniecības politikas noteikumi, kas attiecas vienīgi uz dalībvalstīm, kuras iesaistījušās EMS trešajā posmā. Tomēr dalībvalstis, kam piešķirts izņēmuma statuss, saglabā apņemšanos ieviest vienoto valūtu (EK Līguma 4. panta 2. punkts), un to pienākums ir sasniegt ekonomisko un juridisko konvergenci, kas ir priekšnoteikums vienotās valūtas ieviešanai nākotnē. Tāpat 108. pants par centrālo banku neatkarību attiecas arī uz šīm dalībvalstīm.

Izņēmuma statusa noteikšana ir pagaidu stāvoklis. ES Padome reizi divos gados izvērtē situāciju, pamatojoties uz ECB un Eiropas Komisijas sniegtajiem ziņojumiem. Ja Padome (tiekoties gan ECOFIN, gan valstu vai valdību vadītāju sastāvā) nolemj, ka dalībvalsts izpildījusi ekonomiskās un juridiskās konverģences kritērijus, tās izņēmuma statuss tiek atcelts un tai jāievieš euro kā valsts valūta.

Pašlaik Zviedrija un 10 dalībvalstis, kas pievienojās Eiropas Savienībai 2004. gada 1. maijā, ir dalībvalstis, uz kurām attiecas izņēmuma statuss. Zviedrija vēl nav izpildījusi prasību par juridisko konvergenci. Jaunajām dalībvalstīm, izņemot Slovēniju, kas pievienosies euro zonai 2007. gada 1. janvārī, turpmāko gadu laikā vēl jāpierāda, ka tās atbilst nepieciešamajiem nosacījumiem, lai ieviestu euro kā savu valūtu.

ES dalībvalstis ar īpašu statusu

Saskaņā ar EK Līgumam⁴⁷ pievienotajiem Protokoliem Dānija un Apvienotā Karaliste atbrīvota no dalības EMS trešajā posmā. Tas nozīmē, ka Dānijai un Apvienotajai Karalistei bija tiesības pirms EMS trešā posma uzsākšanas 1999. gada 1. janvārī izvēlēties piedalīties EMS trešajā posmā vai nepiedalīties. Abas valstis izmantoja šīs tiesības (Dānija 1992. gada decembrī un Apvienotā Karaliste – 1997. gada oktobrī) un paziņoja ES Padomei par savu nodomu neiesaistīties trešajā posmā.

Attiecībā uz to, kāds ir atbrīvojumu apjoms, Protokolā par Dāniju noteikts, ka atbrīvojumam ir tādas pašas sekas kā izņēmuma statusam. Protokolā par Lielbritāniju paredzēts daudz vairāk. Tajā norādīts, ka Lielbritānija ir atbrīvota no turpmākiem Līguma noteikumiem. Tas īpaši paredz, ka netiek piemērots EK Līguma 4. panta 2. punkts, kurā noteikts, ka gan Kopiena, gan dalībvalstis saglabā apņemšanos ieviest vienoto valūtu, un 108. pants par centrālo banku neatkarību.

Dānijai un Lielbritānijai piešķirtais atbrīvojums ir pastāvīgs. Tomēr abas dalībvalstis saglabājušas tiesības pievienoties vēlākā posmā ar noteikumu, ka tās izpildīs nepieciešamos nosacījumus, lai ieviestu euro.

⁴⁷Protokols par dažiem noteikumiem attiecībā uz Dāniju un Protokols par dažiem noteikumiem attiecībā uz Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti.

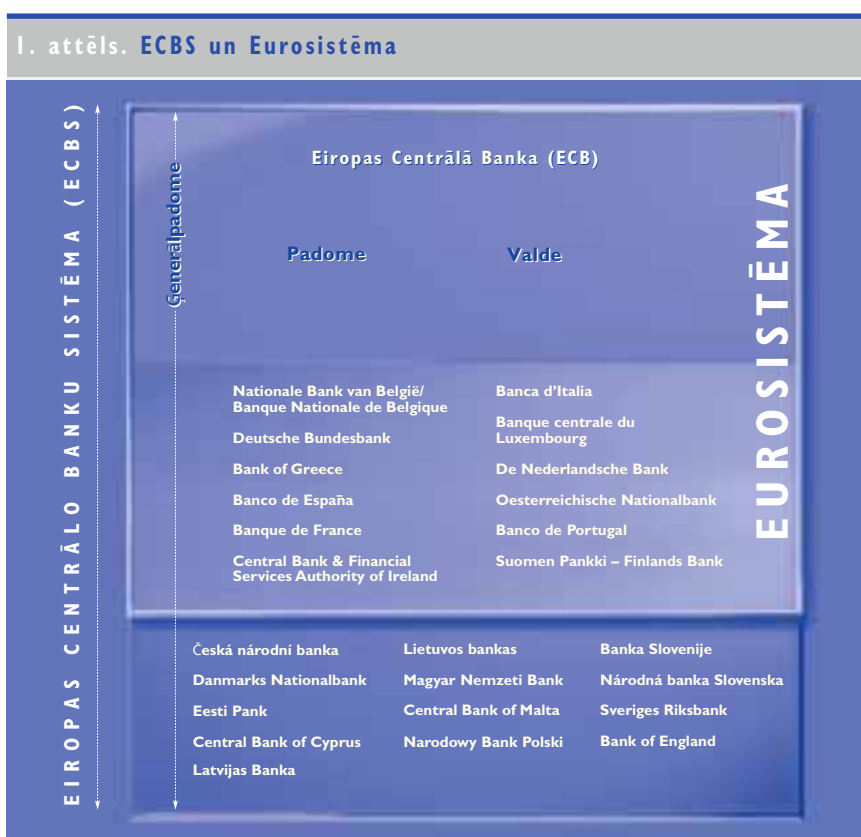
Padomes sanāksme ECB
2006. gada novembrī.

2. CENTRĀLO BANKU DARBĪBA EMS: JURIDISKIE, INSTITUCIONĀLIE UN ORGANIZATORISKIE ASPEKTI

Ieviešot euro kā vienotu valūtu, euro zonā ietilpstošās ES dalībvalstis atteikušās no savas monetārās suverenitātes. ECB kā jaunveidotās centrālo banku sistēmas, ko sauc par Eiropas Centrālo banku sistēmu (ECBS), kodols uzņēmusies atbildību par monetāro politiku euro zonā.

2.1. ECB, ECBS UN EUROSISTĒMA

Saskaņā ar EK Līgumu centrālās bankas funkciju izpilde attiecībā uz euro tiek uzticēta ECBS. Tā kā ECBS nav juridiskās personas statusa un integrācijas pakāpes EMS ir diferencētas, galvenā loma ir ECB un euro zonas valstu NCB. Tās ar nosaukumu "Eurosistēma" īsteno ECBS pamatfunkcijas.

2.1.1. ECBS un Eurosistēma kā organiska saikne starp ECB un NCB

ECBS veido ECB un 25 ES dalībvalstu NCB. Tās "organiskais likumīgais pamats" ir protokols par Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem (ECBS Statūti), kas kā pielikums pievienots EK Līgumam.

Atšķirībā no ECB un NCB ECBS nav juridiskās personas statusa, tai nav rīcības spējas un savas lēmējinstītūcijas. Tāpēc ECBS sastāvā ietilpstošās dalībnieces – ECB un NCB – ir juridiskās personas un galvenās darbojošās personas. Tām ir tiesības rīkoties, bet, pildot ECBS uzticētos uzdevumus, tās rīkojas atbilstoši ECBS mērķiem, Līguma un Statūtu nosacījumiem, kā arī saskaņā ar lēmumiem, kurus pieņēmušas ECB lēmējinstītūcijas. Tādējādi termins "ECBS" apzīmē institucionālu struktūru, kas darbojas kā organiska saikne starp ECB un NCB. Tā nodrošina, ka a) lēmumu pieņemšana ir centralizēta un b) uzdevumi, kurus EK Līgumā paredzēts pildīt ECBS, tiek veikti kopīgi un vienmēr atbilstoši pilnvaru sadalījumam un sistēmas mērķiem.

ECBS ietilpst visu ES dalībvalstu NCB, arī tās, kuras nav pieņēmušas euro (sk.1.2.2. sadaļu) to īpašā statusa (kā Dānija un Apvienotā Karaliste) vai izņēmuma dēļ (kā Zviedrija un 10 jaunās ES dalībvalstis). Tā kā dalībvalstis, kuras vēl nav ieviesušas euro, saglabājušas savu monetāro suverenitāti, šo valstu centrālās bankas attiecīgi nav iesaistītas sistēmas pamatfunkciju izpildē. Tāpēc, lai palīdzētu sabiedrībai vieglāk izprast Eiropas Centrālo banku sistēmas sarežģīto struktūru, ECB Padome 1998. gada novembrī nolēma pieņemt terminu "Eurosistēma". Šis termins attiecas uz ECBS sastāvu – ECB un dalībvalstu, kuras ir ieviesušas euro, NCB –, kādā ECBS pilda savu pamatuzdevumu.

Ir trīs galvenie politiskie un ekonomiskie iemesli, kāpēc centrālās bankas funkciju īstenošanai attiecībā uz euro tika izveidota sistēma, nevis viena centrālā banka.

1. Vienotas centrālās bankas izveide visai euro zonai (iespējams, koncentrējot visu centrālās bankas darbību tikai vienā vietā) nebūtu pieņemama politisku apsvērumu dēļ.
2. Eurosistēmas pieeja balstās uz NCB pieredzi, saglabā to institucionālo struktūru, rīcības spējas un zināšanas, turklāt NCB turpina pildīt arī vairākus uzdevumus, kuri nav saistīti ar Eurosistēmu.
3. Ņemot vērā plašo euro zonas ģeogrāfisko teritoriju, uzskatīja, ka kredītiestādēm nepieciešams nodrošināt piekļuves iespēju centrālajai bankai katrā iesaistītajā dalībvalstī. Ņemot vērā lielo tautu un kultūru skaitu euro zonā, uzskatīja, ka iekšzemes institūcijas (vairāk nekā viena starpvalstu institūcija) ir vispiemērotākās, lai kalpotu kā piekļuves iespējas Eurosistēmai.

Eurosistēmas uzbūve balstās uz jau izveidotajām centrālo banku struktūrām un respektē euro zonas kultūras un nacionālo daudzveidību. Savukārt tas, ka NCB ir autonomas institūcijas, veicina savstarpēju bagātināšanos un vajadzības

gadījumā sacensību par labāko praksi, kas tādējādi rada potenciālu operāciju pārvaldīšanas efektivitātes uzlabošanai Eurosistēmā. Tāpēc 2005. gada janvārī Eurosistēmā ietilpstošās centrālās bankas vienojās par misijas paziņojumu, kā arī par Eurosistēmas stratēģisko nodomu vienotu izpratni un organizatoriskajiem principiem Eurosistēmas funkciju izpildes efektivitātes un optimālas darbības veicināšanai.

2.1.2. ECB kā specializēta Kopienas tiesību organizācija

Saskaņā ar EK līgumu ECB izveidota kā specializēta, neatkarīga organizācija monetārās politikas īstenošanai un ar to saistīto funkciju izpildei. Tāpēc ECB piešķirts juridiskās personas statuss, un tai ir arī savas lēmējinstiūcijas un pilnvaras. ECB kā centrālās bankas organizatoriskā uzbūve sasaucas ar monetārās politikas specifisko būtību, t.i., ar tās sabiedriskās kārtības funkciju, kuru galvenokārt īsteno ar finanšu tirgus darbību.

Juridiskās personas statuss

Saskaņā ar EK līguma 107. panta 2. punktu ECB piešķirts juridiskās personas statuss un visplašākā rīcībspēja atbilstoši konkrētās dalībvalsts attiecīgajiem tiesību aktiem, kā to nosaka ECBS Statūtu 9.1. pants. Tādējādi tā var gan iegūt kustamo un nekustamo īpašumu, gan atbrīvoties no tā, kā arī uzstāties kā puse tiesas prāvā. Turklāt saskaņā ar 1965. gada 8. aprīļa Protokola par Eiropas Kopienas privilēģijām un imunitāti¹ nosacījumiem ECB piešķirtas privilēģijas un imunitāte, kas nepieciešamas tās uzdevumu izpildei.

Saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām ECB kā juridiskajai personai ir arī tiesības slēgt starptautiskus nolīgumus par jautājumiem, kas saistīti ar tās kompetences jomām, un tiesības piedalīties starptautisko organizāciju, piemēram, Starptautiskā Valūtas fonda (SVF), Starptautisko norēķinu bankas (SNB) un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) darbā.

Institucionālais statuss

Lai gan saskaņā ar EK līgumu ECB pilda politikas funkciju, tomēr tā nav Kopienas iestāde šā vārda īstajā nozīmē. Tā nav minēta EK Līguma 7. pantā, kurā uzskaitītas piecas Kopienas iestādes: Eiropas Parlaments, Padome, Eiropas Komisija, Tiesa un Revīzijas palāta. Šīm iestādēm piešķirtas plašas tiesības veikt Kopienas uzticētos uzdevumus Līguma noteikto pilnvaru ietvaros.

ECBS un ECB juridiskais pamats noteikts Līguma 8. pantā. Tas arī nosaka ECB īpašo statusu kopējā Eiropas Kopienas kontekstā, atšķir no pārējām iestādēm un to palīginstitūcijām, kā arī ierobežo tās darbību konkrēti noteiktu uzdevumu ietvaros. Kā iestādei, kas izveidota saskaņā ar EK Līgumu, ECB piešķirtas plašas pilnvaras. Šīs pilnvaras nav deleģējušas Kopienas iestādes, bet gan tās ir pilnvaras, kuras EK Līgums piešķir ECB. Šī iezīme atšķir ECB no dažādām decentralizētām Kopienas aģentūrām, kurām ir juridiskās personas statuss, bet Kopienas iestādes² tām deleģējušas atbildības jomas.

¹ Protokola 21. pantā noteikts, ka Protokols attiecas uz Eiropas Centrālo banku, tās institūciju locekļiem un darbiniekiem, neietekmējot ECBS Statūtu noteikumus.

² Piemēram, Eiropas Vides aģentūra (EVA), Iekšējā tirgus saskaņošanas birojs (ITSB) un Eiropas Zāļu novērtēšanas aģentūra (EMEA).

2.1.3. Euro zonas NCB kā Eurosistēmas neatņemama sastāvdaļa

Visas Eurosistēmas NCB ir juridiskās personas saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem. Tomēr, pamatojoties uz EK Līguma 105. pantu un ECBS Statūtu 14.3. pantu, visas euro zonas NCB ir neatņemama Eurosistēmas sastāvdaļa. Saskaņā ar Statūtu 12.1. pantu tās veic ECB deleģētos Eurosistēmas uzdevumus atbilstoši decentralizācijas principam (sk. 2.4. punktu) un rīkojas saskaņā ar ECB pamatnostādņēm un norādījumiem (Statūtu 14.3. pants). Savukārt Eurosistēmas NCB vadītāji vienlaikus ir ECB Valdes locekļi un ECB Padomes *ex officio* locekļi (ECBS Statūtu 10. pants). Eurosistēmas NCB kā ECB akcionāri piegādā ECB kapitālu un ārējo rezervju aktīvus un piedalās tās finansiālo sasniegumu sadalē (Statūtu 28., 30. un 33. pants).

NCB integrēšanai Eurosistēmā nepieciešams saskaņot attiecīgās valsts tiesību aktus ar Kopienas tiesībām: valstu tiesību aktiem un statūtiem īpaši jānodrošina, ka NCB un to lēmējinstiucijas ir neatkarīgas no attiecīgās ES dalībvalsts varas iestādēm (sk. 4.1. sadaļu). Neatkarība ir obligāta prasība, jo NCB un to vadītāji iesaistīti Eurosistēmas darbībā.

NCB funkcionālā integrācija Eurosistēmā neapdraud to pašreizējo institucionālo, finansiālo un administratīvo autonomiju. Saskaņā ar ECBS Statūtiem NCB, pašas uzņemoties atbildību, drīkst pildīt ar Eurosistēmu nesaistītas funkcijas ar nosacījumu, ka šīs funkcijas netraucē Eurosistēmas mērķu un uzdevumu izpildei. Ar Eurosistēmu nesaistītās funkcijas katrā valstī ir atšķirīgas, bet lielākoties tās saistītas ar dažādu finanšu un administratīvo pakalpojumu sniegšanu attiecīgo valstu valdībām. Lielākā daļa NCB iesaistītas finanšu iestāžu uzraudzībā savā valstī (sk. 3.7. sadaļu).

2.1.4. Neiesaistīto ES dalībvalstu NCB

Neiesaistīto ES dalībvalstu NCB arī ir ECBS locekles, bet tām piešķirts īpašs statuss. Tās atbild attiecīgi par savas valsts monetāro politiku un tādējādi nepiedalās Eurosistēmas pamatdarbībā, īpaši vienotās monetārās politikas īstenošanā. To vadītāji nav ECB Padomes locekļi un nepiedalās ar Eurosistēmas pamatdarbību saistīto lēmumu pieņemšanas procesā. Šīs NCB nav arī iesaistītas vienotās monetārās politikas un ar to saistīto funkciju īstenošanā.

Neiesaistītās NCB tomēr apņēmušās ievērot uz cenu stabilitāti orientētas monetārās politikas principus. Turklāt ECBS dalībnieka statuss nozīmē, ka tām vairākās jomās jāstrādā ciešā sadarbībā ar Eurosistēmu. Piemēram, tās nodrošina savu atbalstu statistikas apkopošanā (sk. 3.5. sadaļu). Turklāt Eiropas Valūtas kursa mehānisms II (VKM II) ir pamats sadarbībai ar Eurosistēmu monetārās un valūtas kursa politikas jomā (sk. 3.2.1. sadaļu). Tāda veida sadarbības institucionālais forums ir ECB Ģenerālpadome (sk. 2.5.1. sadaļu).

2.2. MĒRĶI

Atbilstoši Līguma 105. panta 1. punktam ECBS primārais mērķis ir saglabāt cenu stabilitāti. Neietekmējot šo mērķi, tai jāatbalsta Kopienas vispārējā

ekonomikas politika, lai sekmētu Kopienas mērķu sasniegšanu (kuros ietilpst augsts nodarbinātības līmenis un noturīga izaugsme bez inflācijas). Turklāt ECBS jādarbojas atbilstoši atklāta tirgus ekonomikas principam, kurā pastāv brīva konkurence.

Tā kā Līguma 105. panta 1. punkts neattiecas uz ES dalībvalstīm, kuras nav ieviesušas euro, termins "ECBS" jāinterpretē kā Eurosistēma.

2.2.1. Primārais mērķis – cenu stabilitāte

Eurosistēmas primārais mērķis – cenu stabilitātes saglabāšana – ir galvenais noteikums Līguma sadaļā par monetāro politiku. Tas atspoguļo mūsdienīgu ekonomisko domāšanu par monetārās politikas lomu, darbības jomu un apjomu un veido pamatu centrālo banku institucionālajai un organizatoriskajai struktūrai EMS.

EK Līgumā noteiktajam mērķim – saglabāt cenu stabilitāti – ir labs pamatojums. Pirmkārt, gadu desmitiem uzkrātā praktiskā pieredze un daudzi ekonomiskie pētījumi liecina, ka monetārā politika vislabāk palīdzēs uzlabot ekonomiskās izaugsmes un paaugstināt iedzīvotāju dzīves līmeni, ja ilgstoši tiks saglabāta cenu stabilitāte.

Otrkārt, monetārās politikas teorētiskais pamatojums un agrākā pieredze liecina, ka monetārā politika spēj tikai ietekmēt cenu līmeni tautsaimniecībā (sk. 3.1.1. sadaļu). Tādējādi cenu stabilitātes saglabāšana ir vienīgais iespējamais vienotās monetārās politikas mērķis vidējā termiņā. Savukārt, izņemot pozitīvo ietekmi uz cenu stabilitāti, monetārās politikas darbības jomā neietilpst iespēja paliekoši ietekmēt reālos mainīgos lielumus.

7. ielikums. Cenu stabilitātes priekšrocības

Mērķis saglabāt cenu stabilitāti attiecas uz vispārējo cenu līmeni tautsaimniecībā un nozīmē gan ilgstošas inflācijas, gan ilgstošas deflācijas novēršanu. Cenu stabilitāte vairākos veidos veicina augsta tautsaimniecības aktivitātes un nodarbinātības līmeņa sasniegšanu.

1. Cenu stabilitāte ļauj cilvēkiem vieglāk pamanīt relatīvo cenu pārmaiņas, jo tās neaizēno vispārējā cenu līmeņa svārstības. Tādējādi firmas un patērētāji var pieņemt pamatotākus lēmumus par patēriņu un ieguldījumiem. Tas savukārt ļauj uzlabot tirgus resursu izvietojuma efektivitāti. Palīdzot tirgum novirzīt resursus tur, kur tos var visproduktīvāk izmantot, cenu stabilitāte paaugstina tautsaimniecības ražošanas potenciālu.
2. Ja ieguldītāji var būt pārliecināti, ka nākotnē saglabāsies stabila cena, viņi nepieprasīs inflācijas riska prēmiju, lai kompensētu ar nominālo aktīvu ilgtermiņa turēšanu saistītos inflācijas riskus. Samazinot šo riska prēmiju reālajā procentu likmē, monetārā politika var uzlabot kapitāla tirgus resursu izvietojuma efektivitāti un tādējādi stimulēt investīcijas. Tas savukārt veicina ekonomisko labklājību.

7. ielikums. Cenu stabilitātes priekšrocības

3. Ja firmas un privātpersonas var uzticēties cenu stabilitātei, ir mazāka iespēja, ka tās novirzīs resursus no produktīviem lietojuma veidiem, lai nodrošinātos pret inflāciju. Piemēram, augstas inflācijas apstākļos rodas stimuls uzkrāt reālas preces, jo tās šādos apstākļos saglabā vērtību labāk nekā nauda vai noteikti finanšu aktīvi. Tomēr preču uzkrāšana nav efektīvs investīciju lēmums un kavē tautsaimniecības izaugsmi.
4. Nodokļu un labklājības sistēma var radīt nepareizus stimulus, kas deformē ekonomisko uzvedību. Inflācija un deflācija šīs deformācijas bieži vien pastiprina. Cenu stabilitāte mazina reālās ekonomiskās izmaksas, kas rodas, inflācijai pastiprinot deformējošo ietekmi uz nodokļu un sociālo sistēmu.

Cenu stabilitātes saglabāšana novērš būtisku un nepamatotu bagātības un ienākumu pārdali, kas mēdz notikt gan inflācijas, gan deflācijas apstākļos. Stabils cenas tādējādi palīdz uzturēt sociālo kohēziju un stabilitāti. 20. gs. pieredze vairākkārt pierādījusi, ka augsts inflācijas vai deflācijas līmenis bieži izraisa sociālo un politisko nestabilitāti.

Avots: ECB izdevums *The monetary policy of the ECB* (2004), 42. lpp.

Lai gan EK Līgumā nepārprotami noteikts, ka ECB galvenais uzdevums ir saglabāt cenu stabilitāti, tas nesniedz skaidru cenu stabilitātes definīciju. Tāpēc ECB 1998. gada oktobrī publicēja cenu stabilitātes kvantitatīvu definīciju. Šī definīcija ietilpst ECB monetārās politikas stratēģijā (sk. 3.1.2. sadaļu).

2.2.2. Atbalsts vispārējai ekonomiskajai politikai

Pildot savu skaidri noteikto uzdevumu saglabāt cenu stabilitāti euro zonā, ECB atbalsta Kopienas vispārējo ekonomikas politiku, "*lai palīdzētu sasniegt Kopienas mērķus, kas noteikti [...] 2. pantā*". Jau minēts, ka labākais ieguldījums, ko ECB var dot, lai veicinātu "*noturīgu izaugsmi bez pārmērīgas inflācijas*" un "*augstu nodarbinātības [...] līmeni*", kā tas noteikts EK Līguma 2. pantā, ir īstenot monetāro politiku, kas vērsta uz cenu stabilitāti. Tādā veidā uz stabilitāti vērsta monetārā politika rada stabilu vidi pēc iespējas efektīvākai citas politikas īstenošanai.

Savukārt monetārajai politikai ir ļoti ierobežotas iespējas paliekoši ietekmēt reālos mainīgos lielumus ar citu kanālu starpniecību; ilgtermiņā reālos ienākumus būtībā nosaka piedāvājuma puses faktori (piemēram, tehnoloģija, iedzīvotāju pieaugums, tirgus elastība un tautsaimniecības institucionālās struktūras efektivitāte). Tāpēc fiskālās un strukturālās politikas uzdevums, kā arī to pušu uzdevums, kuras iesaistītas darba samaksas saskaņošanas procesā, ir paaugstināt tautsaimniecības izaugsmes potenciālu.

Attiecīgi ECB uzdevums veicināt vispārējo ekonomikas politiku euro zonā neuzliek tai tiešu atbildību par kādiem citiem papildu mērķiem, izņemot cenu stabilitāti. Toties Līgums nosaka, ka, pildot savu galveno mērķi, ECB jāievēro citi Kopienas mērķi. Īpaši ņemot vērā, ka monetārā politika var ietekmēt reālo darbību īsākā laika termiņā, ECB pamatā vajadzētu izvairīties no pārmērīgu ražošanas apjoma un nodarbinātības svārstību radīšanas ar nosacījumu, ka tas neapdraud ECB galvenā mērķa īstenošanu.

Līdzīgi arī uzdevums veicināt Kopienas vispārējo ekonomikas politiku neprasa no ECB koordinēt *ex ante* savu politiku ar Kopienas ekonomikas politiku. Tas tomēr daļēji ir pamatojums, uz kura balstās dialogs starp ECB un ekonomikas politikas veidotājiem Kopienas līmenī (sk. 4.3. sadaļu).

2.2.3. Atklāta tirgus ekonomikas princips

EK Līgums uzliek Eurosistēmai saistības ievērot atklāta tirgus ekonomikas principu, kurā ir brīva konkurence. Eurosistēma atbilst šim principam vairākos aspektos. Saglabājot cenu stabilitāti, ECB sekmē cenu mehānisma pienācīgu darbību, kas ir labi funkcionējošas tirgus ekonomikas vitāli svarīga iezīme un kas veicina efektīvu resursu sadali. Eurosistēmas monetārās politikas instrumenti balstās uz tirgus mehānismiem, un kredītiestādēm tiek dotas vienlīdzīgas iespējas piekļūt Eurosistēmas mehānismiem.

2.3. LĪGUMĀ NOTEIKTĀ UZDEVUMU SADALE

Saskaņā ar EK Līgumu ECBS uzticēts uzdevums veikt centrālās bankas funkcijas Kopienā. Tā kā dažas ES dalībvalstis nepiedalās EMS, termini "ECBS" un "Kopiena" attiecīgi jāinterpretē kā Eurosistēma un euro zona.

2.3.1. Eurosistēmas pamatuzdevumi

EK Līguma 105. panta 2. punkts un ECBS Statūtu 3.1. pants tikai Eurosistēmas kompetencei uztic šādus pamatuzdevumus:

- noteikt un īstenot euro zonas monetāro politiku;
- veikt ārvalstu valūtas maiņas operācijas;
- turēt un pārvaldīt euro zonas dalībvalstu oficiālos ārvalstu valūtas rezervju fondus;
- veicināt norēķinu sistēmu raitu darbību.

Citi saistītie uzdevumi ir:

- euro banknošu emisija, kas ir vienīgās naudas zīmes, kam euro zonā ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss (EK Līguma 106. panta 1. punkts un Statūtu 16. pants);
- statistiskās informācijas vākšana, kas nepieciešama Eurosistēmas uzdevumu veikšanai (Statūtu 5. pants).

Eurosistēmas spēju noteikt un īstenot **monetāro politiku** nodrošina naudas bāzes atrašanās pilnīgā tās kontrolē. Saskaņā ar Līguma 106. pantu ECB un NCB ir vienīgās iestādes euro zonā, kurām ir ekskluzīvas tiesības emitēt euro banknotes; euro zonas dalībvalstu tiesības emitēt monētas ir ierobežotas gan monētu denominācijas, gan apjoma ziņā, un tas jāapstiprina ECB. Ņemot vērā banku sistēmas atkarību no naudas bāzes, Eurosistēma tādējādi spēj īstenot dominējošu ietekmi uz naudas tirgus apstākļiem un procentu likmēm (sk. 3.1. sadaļu).

Ārvalstu valūtas operāciju veikšana ir svarīga funkcija, kas izriet no monetārās politikas īstenošanas. Šā uzdevuma uzticēšana Eurosistēmai ne tikai dod iespēju izmantot centrālo banku rīcībspēju, bet arī nodrošina, ka ārvalstu valūtas maiņas darījumi atbilst monetārās politikas mērķiem. Valūtas maiņas darījumi ietekmē valūtas kursus un iekšzemes likviditātes apstākļus, un abi šie mainīgie lielumi ir svarīgi monetārajā politikā. Tiem jāatbilst Līgumā noteiktajai euro zonas valūtas kursa politikas sistēmai. Par šo jautājumu ECB atbild kopā ar ES Padomi, kura ir galīgā lēmuma pieņēmēja (sk. 3.2.1. sadaļu).

Uzdevums turēt un pārvaldīt euro zonas **oficiālos ārvalstu valūtas rezervju fondus** ir loģisks turpinājums Eurosistēmas funkcijai veikt ārvalstu valūtas operācijas. To papildina Statūtu 31. pantā noteiktās ECB pilnvaras kontrolēt NCB ārvalstu valūtu rezervju aktīvus, kā arī dalībvalstu ārvalstu valūtu norēķinu kontu atlikumus (sk. 3.2.3. sadaļu).

Uzticot Eurosistēmai uzdevumu veicināt **norēķinu sistēmu raitu darbību** (sk. 3.3. sadaļu), tiek atzīta drošu un efektīvu sistēmu nozīmība ne tikai monetārās politikas īstenošanā, bet arī tautsaimniecībā kopumā.

Šo Eurosistēmas uzdevumu veikšanai ECBS Statūti nosaka ECB un euro zonas NCB plašu atbildības spektru par funkcijām un operācijām saskaņā ar Statūtu 17. un 24. pantu. Turklāt ECB:

- saskaņā ar Līguma 110. pantu un Statūtu 34. pantu piešķirtas regulatīvas pilnvaras un tiesības piemērot sankcijas, ja netiek ievērotas ECB regulas vai lēmumi (sk. 2.5.3. sadaļu);
- kontrolē NCB atbilstību monetārās finansēšanas un valsts sektora privileģētās piekļuves aizliegumam finanšu institūcijām (sk. 2.5.5. sadaļu).

2.3.2. Citi uzdevumi

Papildus savām pamatfunkcijām Eurosistēmai jāpalīdz "*kompetentām iestādēm sekmīgi īstenot politiku, kas attiecas uz kredītiestāžu uzraudzību un finanšu sistēmas stabilitāti*" (EK Līguma 105. panta 5. punkts). Tā kā šo funkciju veikšana pirmām kārtām ietilpst dalībvalstu atbildības jomā, Eurosistēmas uzdevums ir *palīdzēt*. Lai gan Eurosistēmas palīdzības apjoms nav precīzi noteikts, Līgums tādējādi atzīst ECB un NBC likumīgās tiesības iesaistīties Kopienas veiktajos pārdomātas uzraudzības un finansiālas stabilitātes nodrošināšanas pasākumos (sk. 3.7. sadaļu).

Vēl viens liels ECB uzdevums ir kompetences ietvaros konsultēt attiecīgās Kopienas iestādes un organizācijas, kā arī dalībvalstu varas iestādes (EK Līguma 105. panta 4. punkts un Statūtu 4. pants) un arī īstenot savas tiesības ierosināt Kopienas sekundāros tiesību aktus Līgumā noteiktajos gadījumos (sk. 2.5.4. sadaļu).

Visbeidzot, saskaņā ar Līguma 123. panta 2. punktu un Statūtu 44. pantu ECB jāveic tās EMI funkcijas, kuras vēl nepieciešams pildīt, jo ne visas ES dalībvalstis ievieš euro (sk. 2.5.6. sadaļu).

2.4. CENTRALIZĒTA LĒMUMU PIENĒMŠANA UN DARBĪBAS DECENTRALIZĀCIJA

Saskaņā ar ECBS Statūtu 8. pantu ECB lēmējinstiūcijas pārvalda Eurosistēmu. Atbilstoši saviem pienākumiem šīs instiūcijas pieņem visus nepieciešamos lēmumus, lai ECBS un Eurosistēma varētu attiecīgi pildīt savus uzdevumus.

Centralizētā lēmumu pieņemšana ECB lēmējinstiūcijās neaprobežojas tikai ar politikas formulēšanu, piemēram, ar galveno ECB procentu likmju pārmaiņām. Tā attiecas uz politikas īstenošanu ar ECB un NCB starpniecību.

Izņemot ar likumu noteiktos uzdevumus, kas uzticēti vienīgi ECB kā Eurosistēmas pamatelementam un līderi (sk. 2.5. sadaļu), ECBS Statūti nenosaka, cik lielā mērā ECB politika īstenojama ar ECB vai ar NCB rīcību. Attiecībā uz lielāko daļu Eurosistēmas darbību pašreizējā darba dalīšana Eurosistēmā darbojas pēc decentralizācijas principa, t.i., *"lai veiktu darījumus, kas ietilpst ECBS uzdevumos, vēršas pēc palīdzības valstu centrālajās bankās, ciktāl tā to atzīst par iespējamu un lietderīgu"* (ECBS Statūtu 12.1. pants).

Šo decentralizācijas principu nedrīkst jaukt ar subsidiaritātes principu, kas noteikts EK Līguma 5. pantā. Subsidiaritāte nozīmē, ka centralizācijas nepieciešamība pamatoti jāpierāda, pirms tiek veikti pasākumi Kopienas līmenī. Taču EMS trešajā posmā monetārā politika ir tā joma, kurā pasākumi tiek veikti tikai Kopienas līmenī. Tāpēc centralizācijai nav nepieciešams pamatojums; toties ECB jāizvērtē, cik lielā mērā decentralizācija ir iespējama un atbilstoša.

Eurosistēmas darbības struktūrā pilnībā ņemts vērā decentralizācijas princips. Kā norādīts 3. nodaļā, NCB pilda gandrīz visus Eurosistēmas darbības uzdevumus. NCB veic monetārās politikas operācijas un kā ECB starpnieki – arī lielāko daļu ārējo darījumu, nodrošina maksājumu un vērtspapīru norēķinu iespējas un īsteno euro banknošu iepirkumu, emisiju un pēcmisijas apstrādi. Tās arī vāc statistiku ECB vajadzībām, sadarbojas ar ECB tulkojumu un publikāciju sagatavošanā un sniedz ieguldījumu ekonomiskajā analīzē un izpētē, kas tiek veikta organizētu sistēmu ietvaros.

Savukārt, kā norādīts 3. nodaļā, ECB pati veic dažas operācijas. ECB pārvalda savus fondus, pārrauga liela apjoma pārrobežu maksājumu un klīringa sistēmas un ir to norēķinu iestāde. Vēl viena ECB darbības joma ir ārējās operācijas, lai gan praksē to lielāko daļu veic NCB. Tomēr ECB pašas darbības ierobežotais apjoms nenozīmē, ka tā lielā mērā būtu attālināta no Eurosistēmas darbības

pusēs. Turklāt ECB dažādos veidos nodrošina, ka euro zonas NCB konsekventi pilda Eurosistēmas uzdevumus (sk. 2.5.2. sadaļu).

Eurosistēmas darbības augsto decentralizācijas pakāpi atspoguļo arī ECB un NCB darbinieku sadalījums. 2005. gada beigās euro zonas 12 NCB kopā bija aptuveni 49 000 darbinieku, ECB bija aptuveni 1 300 darbinieku. Pat ja ņem vērā, ka, pēc aprēķiniem, aptuveni 50% NCB darbinieku iesaistīti ar Eurosistēmu nesaistītās darbībās³, ECB daļa kopējā centrālo banku personālā, kas strādā Eurosistēmai, nepārsniedz 5%.

2.5. ECB LOMA EUROSISTĒMĀ

Saskaņā ar ECBS Statūtu 9.2. pantu ECB nodrošina, ka Eurosistēmai uzticētos uzdevumus tā veic vai nu pati, vai ar NCB starpniecību.

Atbilstoši savai Statūtos noteiktajai lomai ECB veic vairākas specifiskas funkcijas. Tā:

- ir ECBS un Eurosistēmas lēmumu pieņemšanas centrs;
- nodrošina, lai konsekventi tiktu ievērota ECB politika;
- īsteno savas regulatīvās pilnvaras un tiesības piemērot sankcijas;
- ierosina Kopienas tiesību aktus un konsultē Kopienas iestādes un ES dalībvalstis par likumprojektiem;
- kontrolē atbilstību Līguma 101. un 102. panta noteikumiem;
- veic tos bijušā EMI uzdevumus, kurus vēl nepieciešams pildīt EMS trešajā posmā, jo ne visas ES dalībvalstis piedalās EMS.

Turklāt saskaņā ar EK Līgumā noteikto pilnvaru sadalījumu ECB savas kompetences ietvaros pārstāv euro zonu starptautiskā mērogā (sk. 5.1. sadaļu).

2.5.1. ECBS un Eurosistēmas lēmumu pieņemšanas centrs

Eurosistēmu un ECBS pārvalda divas galvenās ECB lēmējinstīcijas: **Padome** un **Valde** (Statūtu 9.3. pants). Trešā lēmējinstīcija – **Ģenerālpadome** – pastāvēs tik ilgi, kamēr būs ES dalībvalstis, kurās nebūs ieviests euro (Statūtu 45. pants). Šo lēmējinstīciju darbību nosaka Līgums, ECBS Statūti un attiecīgais reglaments.

ECB lēmējinstīcijām ir divējāda funkcija: a) pārvaldīt ECB un b) pārvaldīt

³ Tā kā šo darbību raksturu nosaka vietējie faktori, dažādās NCB tās ir ļoti atšķirīgas. Šis fakts, kā arī ģeogrāfiskā un iedzīvotāju skaita dažādība nosaka atšķirīgo darbinieku skaitu dažādās NCB (no mazāk par 200 darbiniekiem Luksemburgā līdz vairāk par 10 000 darbiniekiem Francijā un Vācijā).

Eurosistēmu un ECBS. Šajā sadaļā aplūkota pēdējā minētā funkcija; 6. nodaļā raksturots, kā ECB lēmējinstīcijas pārvalda ECB.

ECB lēmējinstīcijas ir īpaši pielāgotas vienotas valūtas zonas monetārās politikas lēmumu pieņemšanas prasībām. Šī divu līmeņu pieeja ar Padomi un Valdi, kurām abām ir piešķirtas lēmumu pieņemšanas tiesības to attiecīgajās kompetences jomās, nodrošina ECB spēju nekavējoties reaģēt uz tirgus attīstības tendencēm.

Padome

Padome ir ECB galvenā lēmējinstīcija, un tai uzticēta Eurosistēmas svarīgāko un stratēģiski nozīmīgāko lēmumu pieņemšana.

Sastāvs

Padomi veido seši Valdes locekļi un euro ieviesušo dalībvalstu NCB vadītāji (pašlaik tie ir 12 vadītāji).⁴ Balsstiesības Padomes dalībnieki izmanto personiski, un tās nav atsavināmas, t.i., tās nevar deleģēt trešajai personai. Tomēr ir divi izņēmumi (ECBS Statūtu 10. pants):

- a) ja risināmi finanšu jautājumi (sk. tālāk tekstā), vadītājs, kas nevar piedalīties sēdē, var izraudzīties aizstājēju, kas balso viņa vietā (Statūtu 10.3. pants);
- b) Padomes loceklis, kas ilgāku laiku (t.i., vienu mēnesi) nevar piedalīties balsošanā, var iecelt sev vietnieku dalībai Padomē (Reglamenta 3.3. punkts saistībā ar Statūtu 10.2. pantu). Līdz šim šis pants izmantots vairākkārt, lai aizstātu kādu vadītāju ilgstošas slimības laikā vai arī gadījumā, kad vadītājs atstājis ieņemamo amatu, pirms iecelts viņa darba pārņēmējs.

Valdes locekļi piedalās Padomes lēmumu pieņemšanas procesā ar tādām pašām tiesībām un atbildību kā NCB vadītāji, tādējādi uzsverot ECB pārvalstisko būtību. Valdes iesaistīšanās arī nodrošina, ka Padomes lēmumos tiek ņemtas vērā to cilvēku zināšanas un pieredze, kuri atbildīgi par ECB politikas īstenošanu.

Saskaņā ar EK Līguma 113. panta 1. punktu ECB Padomes sēdēs var piedalīties ECOFIN priekšsēdētājs un viens Eiropas Komisijas loceklis (parasti tas ir par tautsaimniecību un finanšu jautājumiem atbildīgais Komisijas loceklis), bet viņiem nav balsstiesību. ECOFIN priekšsēdētājs var iesniegt priekšlikumu apspriešanai Padomē. Saskaņā ar neformālu vienošanos starp ECOFIN un ECB Eurogrupas prezidents (sk. 4.3.2. sadaļu) uzņemas ECOFIN priekšsēdētājam noteikto atbildību. Tas nodrošina, ka gadījumos, kad ārpus euro zonas esoša dalībvalsts uzņemas Padomes prezidentūru rotācijas kārtībā, ECOFIN ECB Padomes sēdēs vienlaigā pārstāv euro zonas dalībvalsts ministrs.

Atbilstoši ECB Reglamenta 3.2. pantam Padomes sēdēs visiem vadītājiem var būt līdzīgs viena pavadošā persona no attiecīgās NCB. Pavadošās personas parasti ir NCB lēmējinstīciju locekļi vai augstākās amatpersonas.

⁴ 2.1. ielikumā uzskaitīti visi Padomes locekļi kopš ECB dibināšanas 1998. gada 1. jūnijā.

Kompetence

Saskaņā ar ECBS Statūtu 12.1. pantu Padome ir atbildīga par visiem lēmumiem, izņemot tos, kuri nepārprotami ir tikai Valdes kompetencē. Runājot par Eurosistēmas mērķiem un uzdevumiem, tā ir īpaši atbildīga par euro zonas monetārās politikas formulēšanu. Šajā kontekstā Padome definē ECB monetārās politikas stratēģiju un darbības principus, pieņem nepieciešamos lēmumus (piemēram, par galvenajām procentu likmēm) un vadlīnijas par monetārās politikas operāciju veikšanu, kas jāievēro Eurosistēmas NCB.

Pārējās Padomes kompetences jomas ir:

- vadlīniju izstrāde attiecībā uz visām pārējām NCB operācijām, kā arī darījumiem, ko euro zonas valstis veic ar saviem ārvalstu valūtu norēķinu kontu atlikumiem;
- regulu pieņemšana, ko ECB īsteno, piemērojot Līgumu, vai saskaņā ar ES Padomes deleģējumu (sk. 2.5.3. sadaļu);
- atļauju došana emitēt euro banknotes un euro monētu emisijas apjomu apstiprināšana euro zonai (sk. 3.4. sadaļu);
- noteikumu izstrādāšana, lai nodrošinātu NCB operāciju uzskaites un pārskatu sniegšanas standartizāciju (sk. 2.5.2. sadaļu);
- Kopienas likumdošanas ierosināšana un ECB padomdevējfunkciju pildīšana (sk. 2.5.4. sadaļu), un lemšana par Eurosistēmas starptautisku pārstāvēšanu (sk. 5. nodaļu);
- lemšana par finanšu resursu piešķiršanu ECB un tās finanšu rezultātu sadalījumu, noteikumu pieņemšana, kas regulē monetāro ienākumu sadali starp euro zonas NCB (sk. 3.8. sadaļu);
- ECB gada pārskatu un finanšu pārskatu pieņemšana.

Turklāt Padome ir augstākā lēmējinstītūcija jautājumos par pašas ECB pārvaldi. Tā apstiprina ECB Reglamentu, lemj par Valdes locekļu un ECB personāla darba nosacījumiem un nosaka ECB budžetu (sk. 6. nodaļu).

Vispārējie balsošanas noteikumi

Padome darbojas kā koleģiāla institūcija saskaņā ar principu "viens loceklis – viena balss". Tas nozīmē, ka, izņemot lēmumus par konkrētiem finanšu jautājumiem (sk. tālāk), balsis netiek svērtas. Tādējādi lielākās euro zonas valsts NCB prezidenta balsij ir tikpat liela nozīme kā vismazākās valsts NCB vadītāja balsij. Katram loceklim principā ir viena balss. Šis princips atspoguļo faktu, ka visi locekļi, t.sk. NCB vadītāji, iecelti amatā kā neatkarīgas personas, nevis kā savas valsts vai savas NCB pārstāvji. Viņiem jārīkojas visas euro zonas interesēs, pienācīgi novērtējot situāciju tajā.

Pagaidām visiem 18 locekļiem ir balsstiesības. Tas mainīsies tikai tad, kad euro zonā būs vairāk nekā 15 dalībvalstu un spēkā stāsies rotējošo balsstiesību

režīms (sk. tālāk). Svarīgi arī atzīmēt, ka, Padomei lemjot par Valdes locekļu darba nosacījumiem un noteikumiem, Valdes locekļiem nav balsstiesību (sk. Statūtu 11.3. pantu).

Padome parasti pieņem lēmumus ar klātesošo locekļu balsu vienkāršu vairākumu. Vienāda balsu skaita gadījumā prezidentam ir noteicošā balss. Šie noteikumi nodrošina, lai Padomes locekļu mazākums nevarētu bloķēt lēmumus un lai ECB jebkurā laikā saglabātu rīcībspēju.

Divos konkrētos gadījumos nepieciešams divu trešdaļu balsu vairākums:

- a) ja Padome konstatē, ka ar Eurosistēmu nesaistītās funkcijas, ko pilda kāda NCB, traucē attiecīgo Eurosistēmas mērķu un uzdevumu izpildei;
- b) ja Padome nolemj izmantot tādas monetārās kontroles darbības metodes, kuras nav noteiktas ECBS Statūtos.

Vienbalsība nepieciešama, lai ieteiktu ECBS Statūtu grozījumus ar vienkāršoto grozījumu procedūru (Statūtu 41. pants) vai ar pilnvarojumu (Statūtu 10.6. pants).

Visi minētie gadījumi attiecas uz būtiskiem pasākumiem, kuros centieni nodrošināt pilnīgu vienprātību ir svarīgāki nekā risks, ka oponento Padomes locekļu mazākums varētu bloķēt šos pasākumus.

Ātru un vienkāršu lēmumu pieņemšanu veicina arī noteikumi par kvorumu, kas nosaka, ka nepieciešama divu trešdaļu (t.i., pašlaik 12) Padomes locekļu klātbūtne. Ja nav kvoruma, prezidents var sasaukt ārkārtas sēdi, kurā lēmumus iespējams pieņemt bez kvoruma.

Jauni balsošanas nosacījumi paplašinātajā euro zonā

Kad euro zonā būs vairāk par 15 dalībvalstīm un tādējādi NCB vadītāju skaits Padomē pārsniegs 15, balsstiesības tiks piešķirtas tikai 15 NCB banku vadītājiem.

Lai nodrošinātu Padomes spēju efektīvi un laikus pieņemt lēmumus paplašinātajā euro zonā, ES Padome izdarīja grozījumus ECBS Statūtu 10.2. pantā atbilstoši 10.6. panta pilnvarojuma nosacījumam.⁵ Balsošanas nosacījumu korekcijas Padomē stājās spēkā 2004. gada 1. maijā – pēc tam, kad ES dalībvalstis atbilstoši tajās pastāvošajām konstitucionālajām prasībām bija ratificējušas ES Padomes lēmumu.

Statūtu 10.2. pants jaunajā redakcijā nosaka, ka visi Padomes locekļi turpinās piedalīties sanāksmēs kā neatkarīgas personas. Sešiem Valdes locekļiem saglabās pastāvīgas balsstiesības, bet NCB vadītājiem balsstiesības tiks piešķirtas saskaņā ar iepriekšnoteiktu rotācijas sistēmu. Lai nodrošinātu, ka NCB vadītāji ar

⁵ Padomes Lēmums 2003/223/EK, kas pieņemts 2003. gada 21. martā, tiekoties valstu vai valdību vadītāju sastāvā, par Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu 10.2. panta grozījumiem (OV L 83, 01.04.2003., 66. lpp.).

balsstiesībām ir no valstīm, kuras, kopā ņemot, vienmēr pienācīgi raksturo visu euro zonu, balsstiesību piešķiršanas biežums būs atšķirīgs atbilstoši iepriekšnoteiktiem objektīviem kritērijiem.

Uz tiem NCB vadītājiem, kam būs piešķirtas balsstiesības, arī turpmāk visos gadījumos attieksies princips "viens loceklis – viena balss". NCB vadītāji tiks iekļauti dažādās grupās atbilstoši attiecīgās valsts tautsaimniecības lieluma

1. tabula. Divu grupu rotācijas sistēma (1. posms) – NCB vadītāju balsošanas biežums katrā grupā

		NCB vadītāju skaits Padomē						22 un vairāk
		16	17	18	19	20	21	
1. grupa	Balsstiesību skaits/ NCB vadītāju skaits	5/5	5/5	5/5	4/5	4/5	4/5	<i>Otrais posms: trīs grupu rotācijas sistēma (sk. 2. tabulu)</i>
	<i>Balsošanas biežums</i>	100%	100%	100%	80%	80%	80%	
2. grupa	Balsstiesību skaits/ NCB vadītāju skaits	10/11	10/12	10/13	11/14	11/15	11/16	
	<i>Balsošanas biežums</i>	91%	83%	77%	79%	73%	69%	
Balsstiesību summa Σ		15	15	15	15	15	15	

novērtējumam. Valstu novērtējums balstās uz apvienotu rādītāju, kas sastāv no diviem komponentiem:

- a) valsts daļa kopējā iekšzemes kopproduktā (IKP) pēc tirgus cenām;
- b) valsts daļa monetāro finanšu iestāžu apkopotās bilances aktīvu kopsummā (TABS-MFI).

Šo divu komponentu svērumi ir šādi: IKP – $\frac{5}{6}$ un TABS-MFI – $\frac{1}{6}$.

Kad euro zonas valstu skaits pārsniegs 15, sāks darboties divu grupu rotācijas sistēma. Pirmo grupu veidos pieci to euro zonas valstu NCB vadītāji, kas atrodas visaugstākajā vietā valstu novērtējumā. Otrā grupā veidos pārējo NCB vadītāji. Šīm grupām tiks piešķirtas attiecīgi četras un 11 balsis. Taču, lai nodrošinātu, ka pirmās grupas NCB vadītājiem balsstiesības netiek piešķirtas retāk nekā otrajai grupai, grupām attiecīgi tiks piešķirtas piecas un 10 balsis (ja euro zonas valstu NCB vadītāju skaits ir 16, 17 vai 18). Lai novērstu šādu pagaidu korekciju, Padome, lemjot ar visu tās locekļu (gan ar, gan bez balsstiesībām) divu trešdaļu balsu vairākumu, var nolemt atlikt rotācijas sistēmas izmantošanas sākumu līdz brīdim, kad NCB vadītāju skaits pārsniegs 18.

2. tabula. Triju grupu rotācijas sistēma (2. posms) – NCB vadītāju balsošanas biežums katrā grupā

		NCB vadītāju skaits Padomē						
		16–21	22	23	24	25	26	27
1. grupa	Balsstiesību skaits/ NCB vadītāju skaits		4/5	4/5	4/5	4/5	4/5	4/5
	Balssšanas biežums		80%	80%	80%	80%	80%	80%
2. grupa	Balsstiesību skaits/ NCB vadītāju skaits	<i>Pirmais posms: divu grupu rotācijas sistēma (sk. 1. tabulu)</i>	8/11	8/12	8/12	8/13	8/13	8/14
	Balssšanas biežums		73%	67%	67%	62%	62%	57%
3. grupa	Balsstiesību skaits/ NCB vadītāju skaits		3/6	3/6	3/7	3/8	3/8	3/8
	Balssšanas biežums		50%	50%	43%	43%	38%	38%
Balsstiesību summa Σ		15	15	15	15	15	15	15

Kad euro zonas valstu skaits sasniegs vismaz 22, būs triju grupu rotācijas sistēma. Pirmo grupu veidos pieci to euro zonas valstu NCB vadītāji, kas atrodas visaugstākajā vietā valstu novērtējumā. Šai grupai būs četras balsis. Otro grupu veidos puse no visiem NCB vadītājiem, un tai kopā tiks piešķirtas astoņas balsis. Trešo grupu veidos pārējie NCB vadītāji, un tiem kopā tiks piešķirtas trīs balsis.

Grupu lielums un NCB vadītāju balsošanas biežums laika gaitā tiks koriģēts atbilstoši tālākai euro zonas paplašināšanai (līdz 27 dalībvalstīm). Atbilstošā brīdī Padome ar divām trešdaļām visu locekļu balsu vairākumu lems par precīziem īstenošanas noteikumiem.

Balssšana par finanšu jautājumiem

Pieņemot lēmumus par dažiem finanšu jautājumiem, kas noteikti ECBS Statūtos, Padomes balsis tiek svērtas atbilstoši attiecīgās nacionālās bankas daļai ECB parakstītājā kapitālā. Saskaņā ar Statūtu 43.6. pantu termins "ECB parakstītais kapitāls" jāsaprot kā ECB kapitāls, ko parakstījušas euro zonas NCB, t.i., tajā netiek ietvertas daļas, ko parakstījušas ārpus euro zonas esošo valstu NCB. Valdes locekļu balsis nav svērtas. Kā minēts iepriekš, balsu svēršanas gadījumā tie NCB vadītāji, kas nevar piedalīties, var sev izvēlēties vietnieku, kas balso viņu vietā.

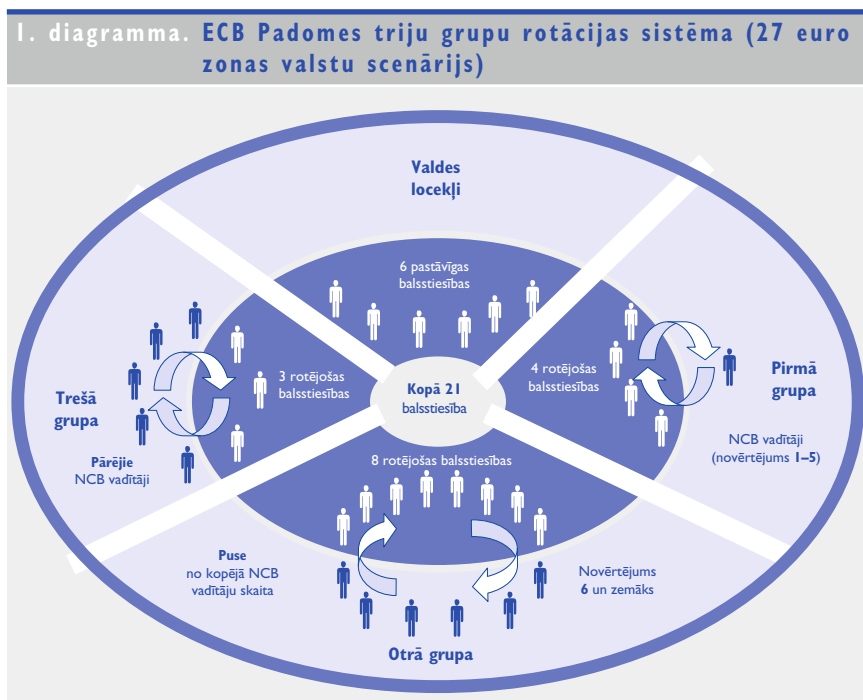

Saskaņā ar Statūtu 10.3. pantu finanšu jautājumi, kuru izlemšanai nepieciešama svērtā balsošana, ir šādi: ECB kapitāla apmaksāšana un palielināšana (28. pants), ECB kapitāla parakstīšanas atslēgas pārskatīšana (29. pants), ārējo rezervju aktīvu nodošana ECB (30. pants), ECB monetāro ienākumu sadale (32. un 51. pants) ECB un ECB tīrās peļņas un zaudējumu sadale (33. pants).

Parasti Padome pieņem lēmumus ar vienkāršu svērto balsu vairākumu, t.i., lēmums tiek pieņemts, ja par šo lēmumu nodotās balsis veido vairāk nekā 50% no ECB parakstītā kapitāla. Dažu jautājumu izlemšanai (piemēram, ECB kapitāla palielināšanai saskaņā ar Statūtu 28.3. pantu un lēmumam par atkāpšanos no monetāro ienākumu sadales noteikumiem saskaņā ar Statūtu 32.3. pantu) nepieciešams vismaz divu trešdaļu balsu kvalificēts vairākums un balsošanā jāpiedalās vismaz divām trešdaļām akcionāru.

Sēžu norises datums un vieta un sēžu konfidencialitāte

Padome parasti tiekas divas reizes mēnesī. Mēneša pirmajā sēdē tā veic padziļinātu monetāro un ekonomisko norišu novērtējumu, pieņemot attiecīgus lēmumus. Mēneša pirmajai sēdei parasti seko preses konference, kurā prezidents un viceprezidents ziņo par apspriežu rezultātiem. Otrajā sēdē parasti galvenokārt tiek apspiesti jautājumi, kas saistīti ar citiem ECB un Eurosistēmas uzdevumiem un pienākumiem.

Padomes sēdes parasti notiek ECB telpās Frankfurtē. Taču ar 2000. gadu divas sēdes gadā nenotiek Frankfurtē, bet gan kādas euro zonas dalībvalsts centrālajā bankā. Reizēm sēdes notiek telekonferences veidā. Turklāt lēmumus var pieņemt, izmantojot arī rakstisko procedūru.

8. ielikums. Padomes locekļi (1998. gada 1. jūnijs–2004. gada 1. jūlijs)

ECB prezidents

Vilems Duisenbergs (<i>Willem F. Duisenberg</i>)	1998. gada 1. jūnijs–2003. gada 31. oktobris
Žans Klods Trišē (<i>Jean-Claude Trichet</i>)	kopš 2003. gada 1. novembra

ECB viceprezidents

Kristiāns Nuajērs (<i>Christian Noyer</i>)	1998. gada 1. jūnijs–2002. gada 31. maijs
Lukass D. Papademos (<i>Lucas D. Papademos</i>)	kopš 2002. gada 1. jūnija

Pārējie Valdes locekļi

Sirka Hemelainena (<i>Sirkka Hämäläinen</i>)	1998. gada 1. jūnijs–2003. gada 31. maijs
Euhenio Domingo Solans (<i>Eugenio Domingo Solans</i>)	1998. gada 1. jūnijs–2003. gada 31. maijs
Tomaso Padoa-Skiopa (<i>Tommaso Padoa-Schioppa</i>)	1998. gada 1. jūnijs–2005. gada 31. maijs
Otmars Isings (<i>Otmar Issing</i>)	1998. gada 1. jūnijs–2006. gada 31. maijs
Ģertrūde Tumpela-Gugerela (<i>Gertrude Tumpel-Gugerell</i>)	kopš 2003. gada 1. jūnija
Hosē Manuels Gonsaless-Paramo (<i>José Manuel González-Páramo</i>)	kopš 2004. gada 1. jūnija
Lorencs Bini Smagi (<i>Lorenzo Bini Smaghi</i>)	kopš 2005. gada 1. jūnija
Jirgens Štarks (<i>Jürgen Stark</i>)	kopš 2006. gada 1. jūnija

Euro zonas NCB vadītāji

<i>Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique</i>	
Alfonss Verpletse (<i>Alfons Verplaetse</i>)	1998. gada 1. jūnijs–1999. gada 28. februāris
Gijs Kveidens (<i>Guy Quaden</i>)	kopš 1999. gada 1. marta
<i>Deutsche Bundesbank</i>	
Hanss Tītmeijers (<i>Hans Tietmeyer</i>)	1998. gada 1. jūnijs–1999. gada 31. augusts
Ernsts Velteke (<i>Ernst Welteke</i>)	1999. gada 1. septembris–2004. gada 16. aprīlis
Aksels Vēbers (<i>Axel Weber</i>)	kopš 2004. gada 30. aprīļa
(Starplaikā – Jirgens Štarks (<i>Jürgen Stark</i>), viceprezidents)	
<i>Bank of Greece</i>	
Lukass D. Papademos (<i>Lucas D. Papademos</i>)	2001. gada 1. janvāris–2002. gada 31. maijs
Nikolass C. Gargans (<i>Nicholas C. Garganas</i>)	kopš 2002. gada 1. jūnija

8. ielikums. Padomes locekļi (1998. gada 1. jūnijs–2004. gada 1. jūlijs)

<i>Banco de España</i> Luis Anhels Roĥo (<i>Luis Ángel Roĥo</i>) Haime Karuana (<i>Jaime Caruana</i>)	1998. gada 1. jūnijs–2000. gada 11. jūlijs kopš 2000. gada 12. jūlija
<i>Banque de France</i> Žāns Klods Trišē (<i>Jean-Claude Trichet</i>) Kristiāns Nuajērs (<i>Christian Noyer</i>)	1998. gada 1. jūnijs–2003. gada 31. oktobris kopš 2003. gada 1. novembra
<i>Central Bank & Financial Services Authority of Ireland</i> Moriss O'Konels (<i>Maurice O'Connell</i>) Džons Hērlijs (<i>John Hurley</i>)	1998. gada 1. jūnijs–2002. gada 10. marts kopš 2002. gada 11. marta
<i>Banca d'Italia</i> Antonio Facio (<i>Antonio Fazio</i>) Mario Dragi (<i>Mario Draghi</i>) (Starplaikā – Vinčenco Desario (<i>Vincenzo Desario</i>), prezidenta v.i.)	1998. gada 1. jūnijs–2005. gada 19. decembris kopš 2006. gada 16. janvāra
<i>Banque centrale du Luxembourg</i> Īvs Meršs (<i>Yves Mersch</i>)	kopš 1998. gada 1. jūnija
<i>De Nederlandsche Bank</i> Nouts Velinks (<i>Nout Wellink</i>)	kopš 1998. gada 1. jūnija
<i>Oesterreichische Nationalbank</i> Klauss Lībšers (<i>Klaus Liebscher</i>)	kopš 1998. gada 1. jūnija
<i>Banko de Portugal</i> Antonio Hosē Fernandess de Sousa (<i>António José Fernandes de Sousa</i>) Vitōrs Konstansiu (<i>Vitor Constāncio</i>)	1998. gada 1. jūnijs–2000. gada 22. februāris kopš 2000. gada 23. februāra
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i> Mati Vanhala (<i>Matti Vanhala</i>) Erki Līkanens (<i>Erkki Liikanen</i>) (Starplaikā – Mati Louekoski (<i>Matti Louekoski</i>), prezidenta v.i.)	1998. gada 1. jūnijs–2004. gada 15. marts kopš 2004. gada 12. jūlija

Saskaņā ar Statūtu 10.4. pantu sēžu norise ir konfidenciāla. Lai gan saskaņā ar šo noteikumu ECB nedrīkst publiskot sēžu protokolus, tas neliedz ECB informēt sabiedrību par visiem svarīgajiem Padomes lēmumu aspektiem (sk. 4.2.3. sadaļu).

Valde

Valde ir ECB darbības lēmējinstītūcija. Tā ir atbildīga par visiem lēmumiem, kas jāpieņem ikdienā. Ņemot vērā monetārās politikas būtību, ECB jāreaģē un jāpielāgojas strauji mainīgajiem apstākļiem naudas un kapitāla tirgos, jāpievēršas īpašiem gadījumiem un jārisina steidzami jautājumi. Šīs funkcijas var pildīt tikai institūcija, kuras locekļi pastāvīgi iesaistīti tikai ECB politikas īstenošanā.

Sastāvs

Valdes sastāvā ir seši locekļi: prezidents, viceprezidents un vēl četri locekļi, kas visi ir personas ar nevainojamu reputāciju un profesionālu pieredzi monetārajās vai banku jautājumos. Valdes locekļus ieceļ euro zonas valstu valdības, savstarpēji vienojoties valstu vai valdību vadītāju līmenī pēc apspriedēm ar Eiropas Parlamentu un ECB Padomi, pamatojoties uz ES Padomes ieteikumu. 1998. gada maijā, pirms ECB dibināšanas, par sešiem pirmās ECB Valdes kandidātiem notika apspriedes ar EMI Padomi.

Valdes locekļus ieceļ pilnā slodzē. Viņu darba nosacījumi un noteikumi (piemēram, algas, pensijas un citi sociālās nodrošināšanas pabalsti) izklāstīti līgumā ar ECB. Tos nosaka Padome (nebalsojot Valdes locekļiem). Padome izlemj šos jautājumus saskaņā ar priekšlikumiem, ko sniedz Komiteja, kuras sastāvā ir trīs Padomes iecelti locekļi un trīs ES Padomes iecelti locekļi. Trīs Padomes ieceltie locekļi ir pašreizējie vai bijušie NCB vadītāji, savukārt ES Padomes ieceļ locekļus no ECOFIN locekļu vidus.

Pienākumi

Galvenie Valdes pienākumi ir šādi:

- sagatavot Padomes sēdes;
- īstenot euro zonas monetāro politiku saskaņā ar Padomes apstiprinātajām pamatnostādņēm un lēmumiem un, to darot, sniegt nepieciešamās norādes euro zonas NCB;
- vadīt ECB ikdienas darbu;
- īstenot konkrētas pilnvaras, ko tai deleģējusi Padome, t.sk. dažas reglamentējošas pilnvaras.

Padomes sēžu sagatavošana ietver darba kārtības sagatavošanu sēdēm, nepieciešamo dokumentu sagatavošanu Padomes apspriešanai un ieteikumu sniegšanu par pieņemamiem lēmumiem. Tāpēc – lai gan tas nav oficiāli noteikts – Valdei ir iniciatīvas tiesības attiecībā uz Padomes lēmumiem.

Monetārās politikas īstenošana ir ekskluzīva kompetence, kas Valdei piešķirta saskaņā ar EK Līgumu, tāpēc Padome nevar veikt šo funkciju. Atbildība par monetārās politikas īstenošanu izpaužas Valdes pilnvarās apstiprināt ECB

norādījumus euro zonas valstu nacionālajām centrālajām bankām. Piešķirot Valdei šīs pilnvaras, tiek nodrošināta ECB spēja reaģēt un pielāgoties strauji mainīgajiem apstākļiem naudas un kapitāla tirgos un risināt specifiskus un neatliekamus jautājumus.

Pēc Padomes deleģējuma Valde apstiprina un publicē šādus Statūtos noteiktos ECB ziņojumus: mēneša pārskatus (ECBS Statūtu 15.1. pants), nedēļas konsolidētos finanšu pārskatus (15.2. pants) un konsolidēto bilanci (26.3. pants).⁶ Valde uzņemas deleģētas pilnvaras arī saistībā ar ECB ārējo rezervju turējumu pārvaldību. Visbeidzot, Valde ir atbildīga arī par sankciju noteikšanu trešajām personām par ECB regulu nepildīšanu (sk. 2.5.3. sadaļu).

Kas attiecas uz ECB ikdienas darbības vadīšanu, Valde ir atbildīga arī par ECB iekšējo struktūru organizēšanu un noteikumu izstrādi ECB darbinieku atlasei, iecelšanai amatā un paaugstināšanai (sk. 6.2. sadaļu).

Procedūras

Valde, tāpat kā Padome, darbojas kā koleģiāla institūcija. ECBS Statūtu 11.5. pants nosaka, ka *"katram Valdes loceklim, kas piedalās sanāksmē, ir tiesības balsot, un šajā nolūkā viņam ir viena balss"*. Koleģiālās atbildības princips nozīmē, ka lēmumi tiek kopīgi apspriesti un visi locekļi par tiem uzņemas kopīgu atbildību.

Valdes sanāksmes pašlaik notiek vismaz reizi nedēļā. Valde parasti pieņem lēmumus ar klātesošo locekļu nodoto balsu vienkāršu vairākumu. Vienāda balsu sadalījuma gadījumā noteicošā balss pieder prezidentam.

ECB prezidenta īpašie pienākumi

Kā Valdes loceklis ECB prezidents ir "pirmais starp līdzīgiem", un viņam ir saistoši Valdes lēmumi. Tomēr saskaņā ar ECBS Statūtiem prezidentam piešķirts ievērojams statuss, uzticot vienīgi viņam (vai viņa prombūtnes laikā – viceprezidentam) dažas svarīgas funkcijas: ECB prezidents ir visu triju ECB lēmēj institūciju priekšsēdētājs, viņam ir izšķirošā balss Padomē un Valdē, viņš pārstāv ECB ārējās attiecībās (piemēram, starptautiskā līmenī), iepazīstina Eiropas Parlamentu un ES Padomi ar ECB gada pārskatu un var apmeklēt ECOFIN un Eurogrupas sesijas. Saskaņā ar ECB Reglamentu lēmumu par atsevišķiem Valdes locekļu pienākumiem saistībā ar ECB ikdienas darbību nevar pieņemt, ja prezidents balsojis pret šo lēmumu.

Ģenerālpadome

Ģenerālpadome nodrošina institucionālu saikni starp Eurosistēmu un ārpus euro zonas esošo dalībvalstu NCB. Tās pastāvēšana, sastāvs un pienākumi saistīti ar dažādo integrācijas līmeni Ekonomikas un monetārajā savienībā (sk. 1.2.2. sadaļu). Tāpēc, kad visas ES dalībvalstis būs ieviesušas euro kā savu valūtu, Ģenerālpadome beigs pastāvēt.

Ģenerālpadomes kā ECBS lēmēj institūcijas statuss skaidri demonstrē, cik lielu

⁶ Gada pārskatus apstiprina Padome, un Konverģences ziņojumus apstiprina Ģenerālpadome.

nozīmi Līguma autori piešķirūši saiknes un sadarbības saglabāšanai ar to ES dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro.

Sastāvs

Ģenerālpadomes sastāvā ietilpst ECB prezidents un viceprezidents, kā arī visu ES NCB vadītāji. Tātad pašlaik tajā ir 27 locekļi. Pārējie četri Valdes locekļi var piedalīties sanāsmēs, taču viņiem nav balsstiesību. Pievienošanās valstu (pašlaik – Bulgārijas un Rumānijas) centrālo banku vadītāji piedalās kā novērotāji. Ģenerālpadomes – tāpat kā Padomes – sēdēs var piedalīties arī Eiropas Padomes prezidents un viens Eiropas Komisijas loceklis, taču viņiem nav balsstiesību.

Pienākumi

Ģenerālpadome pilda pienākumus, kas pārņemti no EMI un kas ECB joprojām jāpilda EMS trešajā posmā, ņemot vērā, ka ne visas dalībvalstis ieviesušas euro. Tāpēc tās galvenais pienākums ir sniegt konsultācijas par priekšdarbiem, kas jāveic pirms pievienošanās Eurosistēmai. Šajā sakarā Ģenerālpadome arī apstiprina Konverģences ziņojumus, kas jā sagatavo saskaņā ar Līgumu (sk. 1.2.2. sadaļu).

Ģenerālpadome arī kontrolē, kā funkcionē VKM II (sk. 3.2.1. sadaļu). Šajā sakarā tā vērtē, cik noturīgs ir katras iesaistītās ārpus euro zonas esošās dalībvalsts valūtas divpusējais kurss attiecībā pret euro, un darbojas kā monetārās un valūtas kursu politikas koordinācijas un VKM II intervences un finansēšanas mehānismu administrēšanas forums.

Turklāt Ģenerālpadome:

- kontrolē, vai ES NCB un ECB pilda EK Līguma 101. panta (par pārtēriņa un kredīta iespējām) un 102. panta (par aizliegumu privileģēti piekļūt finanšu iestādēm) noteikumus (sk. 2.5.5. sadaļu);
- piedalās dažādās aktivitātēs, piemēram, ECB padomdevējfunkciju veikšanā un statistisko datu apkopošanā (sk. 2.5.4. un 3.5. sadaļu);
- sniedz konsultācijas par grāmatvedības un finanšu pārskatu sniegšanas noteikumiem, ECB kapitāla parakstīšanas atslēgas noteikšanu un ECB personāla darba nosacījumiem.

ECB prezidentam jāinformē Ģenerālpadome par Padomes lēmumiem, lai nodrošinātu, ka ārpus euro zonas esošo valstu NCB vadītāji saņem tiešu informāciju par Padomes apspriestajiem jautājumiem.

Procedūras

Ģenerālpadome pieņēmusi savu Reglamentu. Tās priekšsēdētājs ir ECB prezidents, bet viņa prombūtnes laikā – viceprezidents. Parasti Ģenerālpadomes sēdes notiek četras reizes gadā Frankfurtē pie Mainas. Sēdes var notikt arī telekonferences veidā.

2.5.2. Politikas lēmumu konsekventa īstenošana

Lai nodrošinātu ECB politikas konsekventu īstenošanu un saglabātu sistēmas integritāti, ECB izstrādā pamatnostādnes un norādījumus Eurosistēmas operāciju decentralizētai izpildei. Arī ECBS komiteju, kas izveidotas kā iekšējās sadarbības forums, sēdes notiek ECB, un ECB atbalsta šo komiteju darbu. ECB ir arī vairāku kopīgu operacionālo sistēmu darbības centrs, nodrošinot informācijas apmaiņu starp ECB un NCB reālā laikā un tādējādi dodot ECB iespēju uzraudzīt visas decentralizētās operācijas un nodrošināt atbilstību pamatnostādnēm un norādījumiem.

Eurosistēmas tiesību akti

Ir trīs Eurosistēmas iekšējo tiesību aktu veidi:

- ECB pamatnostādnes;
- ECB norādījumi;
- iekšējie lēmumi.

ECB pamatnostādnes un ECB norādījumi ir īpašs juridiski saistošu un tiesas ceļā piemērojamu instrumentu veids. To mērķis ir nodrošināt, lai NCB decentralizētās operācijas veiktu konsekventi saskaņā ar iekšējo kompetences sadalījumu.

Tā kā pamatnostādnes un norādījumi ir Kopienas tiesību akti, tiem ir lielāks spēks nekā agrāk pieņemtajiem un turpmākajiem nacionālajiem tiesību aktiem to piemērošanas jomas ietvaros (prioritātes princips).⁷ Valde palīdz Padomei veikt šo uzdevumu, sagatavojot regulārus atbilstības ziņojumus.

ECB kompetencē ir arī iekšējo lēmumu pieņemšana par Eurosistēmas organizatoriskajiem, administratīvajiem vai finanšu jautājumiem. Arī šie iekšējie lēmumi ir juridiski saistoši visiem Eurosistēmas dalībniekiem.

Formālās prasības saistībā ar ECB pamatnostādņu, norādījumu un iekšējo noteikumu pieņemšanu nav noteiktas ne Līgumā, ne Statūtos. Tās noteiktas ECB Reglamentā atbilstoši Kopienas likumdošanas vispārējiem principiem.

Nemot vērā, ka šiem instrumentiem tiesiskas sekas ir tikai Eurosistēmā, Kopienas tiesību aktos nav noteikts pienākums publicēt ECB pamatnostādnes, norādījumus un iekšējos lēmumus. Taču caurredzamības nolūkā ECB parasti publicē pamatnostādnes un iekšējos lēmumus, kas var interesēt tirgus dalībniekus un plašu sabiedrību. Nedaudzie tiesību akti, kas netiek publicēti, galvenokārt attiecas uz detalizētiem tehniskiem un darbības jautājumiem, īpaši, ja operacionālu iemeslu dēļ tajos gaidāmas biežas pārmaiņas.

ECB pamatnostādnes

ECB pamatnostādnes nosaka vispārējo sistēmu un galvenos noteikumus saistībā ar

⁷ Taču līdz šim nav bijuši gadījumi, kad būtu konstatētas pretrunas starp ECB pamatnostādnēm un nacionālo likumdošanu. ECB politika vienmēr bijusi vērsta uz to, lai nodrošinātu pamatnostādņu atbilstību nacionālajiem tiesību aktiem.

Eurosistēmas operācijām, ko decentralizēti veic NCB, un statistikas apkopošanu.

Tā kā ECB pamatnostādnes attiecas tikai uz Eurosistēmu un adresētas tikai euro zonas NCB, tās ne tieši, ne individuāli neietekmē NCB darbības partneru juridiskās tiesības. Lai pamatnostādņu noteikumi stātos spēkā, NCB tie jāiestrādā konkrētajās attiecībās ar darbības partneriem.

Ņemot vērā euro zonas valstu atšķirīgo finanšu tirgu struktūru un dažādās tiesību sistēmas, ECB pamatnostādnes izstrādātas tā, lai, ieviešot šos noteikumus, būtu nodrošinātas zināmas manevrēšanas iespējas, ciktāl tās atbilst euro zonas vienotās monetārās politikas prasībām. Atkarībā no atsevišķo NCB juridiskās kārtības šīs attiecības regulē vai nu ar līgumiem starp NCB un to darbības partneriem, vai ar darbības partneriem adresētiem reglamentējošiem aktiem. Taču, lai gan forma, kā šie noteikumi īstenoti, dažādās valstīs var atšķirties, tas neietekmē to saturu.

Saskaņā ar ECB Reglamentu pamatnostādnes pieņem Padome un tad paziņo euro zonas NCB. Lai pamatnostādņēs būtu vieglāk izdarīt grozījumus, Padome var nolemt deleģēt Valdei savas pilnvaras pieņemt pamatnostādnes, ja vien tiek skaidri noteiktas deleģētās kompetences robežas un joma.

ECB norādījumi

ECB norādījumus apstiprina Valde. Tie tiek izstrādāti, lai, sniedzot euro zonas NCB konkrētus un detalizētus norādījumus, nodrošinātu monetārās politikas lēmumu un pamatnostādņu īstenošanu. Spilgts piemērs ir Valdes sniegtie norādījumi par atklātā tirgus operāciju veikšanu (sk. 3.1.3. sadaļu).

Iekšējie lēmumi

Iekšējie lēmumi saistīti ar iekšējiem organizatoriskiem vai administratīviem jautājumiem. Šie lēmumi ir netipiski – tiem nav konkrēta adresāta, bet tie ir juridiski saistoši Eurosistēmas dalībniekiem.

Šādi lēmumi (kas visi publicēti Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī) ir, piemēram, ECB lēmumi šādās jomās:

- ECB dokumentu un arhīva publiskā pieejamība;
- NCB daļa ECB kapitāla parakstīšanas atslēgā;
- ECB kapitāla apmaksāšana;
- euro banknošu emisija;
- monetāro ienākumu sadale starp NCB.

Eurosistēmas/ECBS komitejas un Cilvēkresursu konference

ECBS komitejas izveidojusi Padome saskaņā ar ECB Reglamenta 9. pantu, lai palīdzētu ECB lēmējinstiūciju darbā. ECBS komitejas ir kompetentas katra savā jomā un atvieglo lēmumu pieņemšanas procesu un lēmumu īstenošanu.

ECBS komitejas parasti vada ECB vadoši darbinieki. Tās ar Valdes starpniecību ziņo par savu darbību Padomei. Komiteju sastāvā lielākoties ir tikai Eurosistēmas centrālo banku darbinieki. Taču, kad ECBS komitejās

tiek apspriesti Ģenerālpadomes kompetencē esoši jautājumi, sēdēs piedalās neiesaistīto dalībvalstu pārstāvji. Ja nepieciešams, arī citu kompetentu institūciju pārstāvjus var uzaicināt piedalīties ECBS komiteju sēdēs, piemēram, uz Banku uzraudzības komitejas sanāksmēm var uzaicināt nacionālās uzraudzības institūciju pārstāvjus.

Pašlaik ir 12 ECBS komiteju. Līdztekus Banku uzraudzības komitejai (BSC), kuras funkcijas aprakstītas tālāk 3.7. sadaļā saistībā ar ECBS Statūtos noteiktajiem uzdevumiem kredītiestāžu un finanšu sistēmas stabilitātes uzraudzības jomā, ir šādas komitejas.

- **Grāmatvedības un monetāro ienākumu komiteja (*Accounting and Monetary Income Committee; AMICO*)** konsultē visos Eurosistēmas grāmatvedības un finanšu ziņošanas noteikumu un monetāro ienākumu sadales jautājumos.
- **Banknošu komiteja (*Banknote Committee; BANCO*)** veicina Eurosistēmas sadarbību euro banknošu ražošanas, emisijas un pēcmisijas apstrādes jomā.
- **Ārējās komunikācijas komiteja (*External Communications Committee; ECCO*)** palīdz ECB komunikācijas politikas jomā, īpaši jautājumos, kas saistīti ar vairākvalodu publikācijām.
- **Informācijas tehnoloģiju komiteja (*Information Technology Committee; ITC*)** palīdz IT sistēmu un komunikāciju infrastruktūru, kas uztur kopīgās operāciju sistēmas, attīstībā, ieviešanā un uzturēšanā.
- **Iekšējā audita komiteja (*Internal Auditors Committee; IAC*)** izstrādā vienotus standartus Eurosistēmas operāciju auditam un veic kopīgo projektu un operāciju sistēmu auditu Eurosistēmas/ECBS līmenī.
- **Starptautisko attiecību komiteja (*International Relations Committee; IRC*)** palīdz pildīt ECB Statūtos noteiktos uzdevumus, kas saistīti ar starptautisko sadarbību, un ir kā forums viedokļu apmaiņai par kopīgo interešu jautājumiem šajā jomā.
- **Juridiskā komiteja (*Legal Committee; LEGCO*)** sniedz konsultācijas visos juridiskajos jautājumos, kas saistīti ar ECB Statūtos noteiktajiem uzdevumiem.
- **Tirgus operāciju komiteja (*Market Operations Committee; MOC*)** palīdz Eurosistēmai monetārās politikas operāciju un valūtas darījumu veikšanā un ECB ārējo rezervju pārvaldē un VKM II darbībā.
- **Monetārās politikas komiteja (*Monetary Policy Committee; MPC*)** galvenokārt sniedz konsultācijas stratēģiskajos un ilgtermiņa jautājumos monetārās un valūtas kursa politikas izstrādē. Komiteja atbild par regulārajām Eurosistēmas speciālistu euro zonas makroekonomiskās attīstības iespēju aplēsēm (sk. 3.1.2. sadaļu).
- **Maksājumu un norēķinu sistēmu komiteja (*Payment and Settlement***

Systems Committee; PSSC) sniedz konsultācijas par TARGET darbību un uzturēšanu, konsultē vispārējo maksājumu sistēmu politikas un pārraudzības jautājumos un centrālās bankas interesējošos jautājumos vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu jomā.

- **Statistikas komiteja (Statistics Committee; STC)** konsultē par statistiskās informācijas vākšanu un apkopošanu, ko veic ECB un NCB.

Lai arī turpmāk veicinātu sadarbību un komandas garu starp Eurosistēmas/ECBS centrālajām bankām personāla vadības jomā, Padome izveidoja Cilvēkresursu konferenci (*Human Resources Conference; HRC*), tādējādi oficiāli noformējot ilgstošo ES centrālo banku personāla vadītāju sadarbību. Neierobežojot NCB un ECB ekskluzīvo kompetenci cilvēkresursu jomā, HRC darbojas kā forums pieredzes, profesionālo zināšanu un informācijas apmaiņai attiecīgajos cilvēkresursu politikas un prakses jautājumos. Tā arī palīdz noteikt kopīgu mācību iespējas un pasākumus darbinieku apmaiņas veicināšanai.

Kopīgas operacionālās sistēmas

ECB un NCB izveidojušas vairākas kopīgas operacionālās sistēmas decentralizēto operāciju izpildes atvieglošanai. Šīs sistēmas sniedz loģistikas atbalstu Eurosistēmas funkcionālajai integritātei.

Kopīgās operacionālās sistēmas ietver informācijas sistēmas, lietojumprogrammas un procedūras. Sistēmas izstrādātas pēc "rata rumbas un spieķu" principa – sistēmas centrs atrodas ECB. Sistēmas īpašnieki ir kompetentās ECBS komitejas, bet tās pārvalda kompetentā ECB darbības joma.

Eurosistēmas operācijas tiek veiktas, izmantojot šādas kopīgās operacionālās sistēmas.

- Izsoļu operāciju un divpusējo tirgus intervenču sistēmas, kas ļauj droši un ātri nosūtīt instrukcijas par decentralizēto monetārās politikas operāciju veikšanu.
- Nestatistisko datu apmaiņas sistēma, kas ir ECB likviditātes vadības funkcijai sniegto un ikdienas naudas tirgus analīzei izmantoto NCB un ECB dienas bilances datu nosūtīšanas kanāls.
- Kopīgā darījumu nodaļas sistēma, ko izmanto, lai uzskaitītu un apstrādātu darījumus, kurus NCB veic ar ECB ārējo rezervju aktīviem un kurus ECB veic ar tās pašu līdzekļiem, un lai uzraudzītu pozīcijas, ierobežojumus, riskus un sniegumu.
- Valūtas informācijas sistēma, kas uzrauga NCB banknošu krājumus, lai konstatētu potenciālo euro banknošu deficītu un pārpalikumu dažādos Eurosistēmas piekļuves punktos. Ar šīs sistēmas palīdzību iespējams novērst neatbilstības, pārveidot krājumu pārpalikumu no vienas valsts uz citu, kompensējot potenciālo deficītu.

Vairākās kopīgās operacionālajās sistēmās ietvertas ārpus euro zonas esošo valstu NCB.

- TARGET sistēma (sk. 3.3. sadaļu).
- *CebaMail*, kas ir slēgta elektroniskā pasta sistēma drošai informācijas apmaiņai starp ES NCB.
- Telekonferenču sistēma, kas ir slēgta un droša sistēma telekonferenču organizēšanai starp ECBS dalībniekiem banku prezidentu un ekspertu līmenī.
- Viltojumu novēršanas pārraudzības sistēma, kas ļauj nodrošināt drošu centralizētās detalizētās informācijas apmaiņu par viltotajām euro banknotēm ar visām autorizētajām personām.
- Statistisko datu apmaiņas sistēma, kas nodrošina drošu un ātru statistisko datu pārsūtīšanu vienotā formātā visā ECBS.
- MFI statistikas un monetārā datubāze, kas ir monetāro finanšu iestāžu – naudas un banku statistikas ziņotāju grupas – centralizēts reģistrs. Tās ir kredītiestādes, kas pakļautas obligāto rezervju prasībām. Datubāzē reģistrēti arī atbilstošie aktīvi, ko var izmantot kā nodrošinājumu Eurosistēmas dienas ietvaros izsniegtajiem kredītiem un monetārās politikas operācijām.

Pārskatu sniegšana Eurosistēmā

Ņemot vērā augsto darbības decentralizācijas pakāpi, Eurosistēmā jāsniedz plaši pārskati, lai nodrošinātu ECB lēmējinstīcijām visu informāciju un datus, kas nepieciešami ECB politikas centralizētai īstenošanai un attiecīgi Eurosistēmas funkcionālās integritātes saglabāšanai.

Eurosistēmas operācijas tiek atspoguļotas gandrīz vienīgi NCB bilancēs, kas veido lielus Eurosistēmas iekšējos atlikumus. Tos galvenokārt veido pārrobežu darījumi, kuri veikti, izmantojot TARGET sistēmu (sk. 3.3.1. sadaļu), un kuru rezultātā veidojas divpusējas prasības un saistības starp NCB to vietējos kontos. Tie veidojas arī sakarā ar apgrozībā esošo euro banknošu periodisko sadali starp Eurosistēmas centrālajām bankām (sk. 3.4. sadaļu). Taču vienotās valūtas zonā analīzes un darbības mērķiem svarīgi ir tikai šo operāciju apkopotie un konsolidētie rezultāti. Tāpēc būtiski, lai NCB veiktās operācijas tiktu uzraudzītas un atspoguļotas pārskatos, izmantojot saskaņotas metodes, un lai Eurosistēmas atlikumi tiktu pareizi konsolidēti.

Padome, pamatojoties uz Statūtu 26.4. pantu, pieņēmusi noteikumus par uzskaiti un finanšu pārskatu sagatavošanu Eurosistēmā.⁸ Atbilstoši šiem noteikumiem ECB un NCB finanšu pārskati tiek sagatavoti saskaņā ar sākotnējo izmaksu principu, kas atbilstoši pielāgots, lai iekļautu tirgojamo vērtspapīru, zelta un visu pārējo bilances un ārpusbilances aktīvu un saistību ārvalstu valūtās novērtējumu tirgus vērtībā.

Ņemot vērā Eurosistēmas ārvalstu valūtas turējumu lielos apjomus, īpaša uzmanība tiek pievērsta piesardzības jautājumam. Šāda piesardzīga pieeja īpaši

⁸ 2002. gada 5. decembra Pamatnostādne ECB/2002/10 par uzskaites un finanšu pārskatu tiesisko regulējumu Eiropas Centrālo banku sistēmā (OV L 58, 03.03.2003., 1. lpp.).

attiecas uz nerealizēto guvumu un nerealizēto zaudējumu atšķirīgo uzskaiti, atzīstot ienākumus. Tādējādi realizētie finanšu guvumi un visi (realizētie un nerealizētie) finanšu zaudējumi tiek atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā, nerealizētie finanšu guvumi tiek ieskaitīti pārvērtēšanas kontā. Eurosistēmas centrālo banku savstarpējās prasības un saistības tiek savstarpēji ieskaitītas, tāpēc konsolidētie finanšu pārskati atspoguļo tikai Eurosistēmas pozīciju attiecībā pret trešajām personām.

NCB katru dienu nosūta ECB bilances datus. ECB galvenokārt izmanto šos pārskatus ikdienas naudas tirgus analīzei, kas nepieciešama tās monetārās politikas īstenošanai. Uz to pamata sagatavo arī Eurosistēmas nedēļas konsolidēto finanšu pārskatu un konsolidēto gada bilanci.

Sakarā ar decentralizēto Eurosistēmas darbības struktūru nepieciešami arī daudzi nefinanšu pārskati. Spilgts piemērs ir pārskati, ar kuru palīdzību ECB pārbauda, kā NCB pilda ECB pamatnostādnes un norādījumus. Vēl viens piemērs ir NCB regulārie pārskati par banknošu plūsmu euro zonā, kuru mērķis ir konstatēt euro banknošu potenciālo deficītu un pārpalikumu Eurosistēmas dažādajos piekļuves punktos.

2.5.3. ECB regulatīvās pilnvaras

Pildot Eurosistēmai uzticētos pienākumus, ECB var arī pieņemt tiesību aktus, kas tieši ietekmē trešās personas, kuras nav Eurosistēmas NCB (EK Līguma 110. panta 1. punkts un ECBS Statūtu 34.1. pants). Šie instrumenti ir **ECB regulas un ECB lēmumi**.

ECB regulatīvās pilnvaras dod tai iespēju izpildīt savas pilnvaras autonomi, un tai nav jāpaļaujas uz Kopienas institūciju vai dalībvalstu tiesību aktiem. Taču atbilstoši ierobežoto pilnvaru principam ECB var īstenot savas regulatīvās pilnvaras tikai tik lielā mērā, cik tas nepieciešams Eurosistēmas uzdevumu izpildei.

Uzņēmumiem, kas nepilda ECB regulās un lēmumos noteiktos pienākumus, jāmaksā soda naudas vai periodiski soda maksājumi, ko saskaņā ar EK Līguma 110. panta 1. punktu un ECBS Statūtu 34.1. pantu var noteikt ECB. ECB īsteno šīs pilnvaras saskaņā ar ierobežojumiem un nosacījumiem, ko paredz papildu noteikumi.⁹

Visus ECB pasākumus, kam paredzamas saistošas tiesiskās sekas, var vērtēt vai interpretēt Eiropas Kopienu Tiesa.

ECB regulas

Tāpat kā Eiropas Kopienas institūciju pieņemtās regulas, arī ECB regulas ir vispārīgi piemērojamas, saistošas kopumā un tieši piemērojamas visās euro zonas valstīs. Tas, ka regulas ir *vispārēji piemērojamas*, nozīmē, ka tās ir piemērojamas neierobežotam uzņēmumu un gadījumu skaitam. Tas, ka regulas ir tieši *piemērojamas*, nozīmē, ka tās nav jātransponē nacionālajos

⁹ Padomes 1998. gada 23. novembra Regula (EK) Nr. 2532/98 par Eiropas Centrālās bankas pilnvarām piemērot sankcijas (OV L 318, 27.11.1998., 4. lpp.).

tiesību aktos. Kā *saistoši* tiesību akti tās uzliek tiešas saistības trešajām personām.

ECB regulas pieņem ECB Padome, un Padomes vārdā tās paraksta ECB prezidents. Padome var nolemt deleģēt ECB Valdei savas pilnvaras pieņemt ECB regulas. Tādā gadījumā tai ir skaidri jānosaka deleģēto pilnvaru robežas un joma.

Lai ECB regulas būtu saistošas un stātos spēkā, tās jāpublicē Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī visās Kopienas oficiālajās valodās.

ECB pieņēmusi regulas par obligāto rezervju piemērošanu¹⁰, par datiem, kas jāsniedz monetāro finanšu iestāžu sektora konsolidētajai bilancei¹¹, par procentu likmēm, ko tās maksā un iekasē,¹² un par ECB pilnvarām piemērot sankcijas.¹³

ECB lēmumi

ECB lēmumi ir saistoši kopumā tām personām, kam tie adresēti, un stājas spēkā ar brīdi, kad tie tiek paziņoti šīm personām. Tie var būt adresēti ikvienai juridiskajai vai fiziskajai personai, t.sk. euro zonas dalībvalstīm.

ECB lēmumus atbilstoši savai kompetencei var pieņemt Padome vai Valde. Lēmumus, kurus pieņem Valde, attiecīgā iesaistītā puse var pārsūdzēt Padomei.

Kad ECB saskaņā ar EK Līguma 106. panta 2. punktu apstiprina monētu emisijas apjomus, ECB lēmumi adresēti euro zonas dalībvalstīm. Citām personām adresētie lēmumi parasti attiecas uz ECB noteiktajām sankcijām par tās regulu nepildīšanu, piemēram, par obligāto rezervju prasību neievērošanu.

Visi ECB lēmumi tiek izdoti tās personas valodā vai valodās, kam tie adresēti. ECB var nolemt publicēt savu lēmumu Oficiālajā Vēstnesī. Šādā gadījumā to publicē visās oficiālajās Kopienas valodās.

2.5.4. ECB konsultatīvā darbība

Konsultatīvās darbības ietvaros ECB var sagatavot rekomendācijas un atzinumus savā kompetences jomā. ECB rekomendācijas un atzinumi ir tiesību akti, kas nav saistoši. Tie tiek izdoti tās personas valodā vai valodās, kam tie adresēti. Ja tās ir svarīgas plašākai sabiedrībai, ECB var nolemt tās publicēt Oficiālajā Vēstnesī. Šajā gadījumā tās publicē visās oficiālajās Kopienas valodās.

¹⁰ECB 2003. gada 12. septembra Regula (EK) Nr. 1745/2003 par obligāto rezervju piemērošanu (ECB/2003/9) (OV L 250, 02.10.2003., 10. lpp.).

¹¹ECB 2001. gada 22. novembra Regula (EK) Nr. 2423/2001 par monetāro finanšu iestāžu sektora konsolidēto bilanci (ECB/2001/13) (OV L 333, 17.12.2001., 1. lpp.) ar pēdējiem grozījumiem, kurus ievieša ECB 2003. gada 18. septembra Regula (EK) Nr. 1746/2003 (ECB/2003/10) (OV L 250, 02.10.2003., 17. lpp.).

¹²ECB 2001. gada 20. decembra Regula (EK) Nr. 63/2002 par statistiku attiecībā uz procentu likmēm, ko monetārās finanšu iestādes piemēro mājāsaimniecību un nefinanšu korporāciju noguldījumiem un aizdevumiem (ECB/2001/18) (OV L 010, 12.01.2002., 24. lpp.).

¹³ECB 1999. gada 23. septembra Regula (EK) Nr. 2157/1999 par Eiropas Centrālās bankas pilnvarām piemērot sankcijas (ECB/1999/4) (OV L 264, 12.10.1999., 21. lpp.).

ECB REKOMENDĀCIJAS

Ir divu veidu rekomendācijas.

- ECB rekomendācijas, kas atbilst Kopienas juridiskās terminoloģijas izpratnei, ir instrumenti, ar kuriem ECB var ierosināt Kopienas tiesību aktus savas kompetences jomā.
- ECB rekomendācijas tradicionālākā šā jēdziena izpratnē ir instrumenti, ar kuriem ECB pamudina uz rīcību.

Kopienas tiesību aktu ierosināšana

Gan ECB, gan Eiropas Komisijai ir tiesības ierosināt sekundāro Kopienas tiesību aktu pieņemšanu, kas papildina vai groza ECBS Statūtus. Komisija var iesniegt priekšlikumus visās jomās, kurās ECB var sniegt rekomendācijas, bet līdz šim tā nav izmantojusi šīs tiesības. Pirms tiesību akta pieņemšanas ES Padomei jākonsultējas ar personu, kura nav izmantojusi savas iniciatīvas tiesības, t.i. tad, kad ECB ierosina kādu tiesību aktu, notiek konsultācijas ar Komisiju, un otrādi.

Papildinošie tiesību akti

EK Līguma 107. panta 6. punkts un ECBS Statūtu 42. pants norāda jomas, kurās saskaņā ar EK Līgumu nepieciešami tiesību akti, kas papildina Statūtus. Šīs jomas galvenokārt saistītas ar ierobežojumiem un nosacījumiem, saskaņā ar kuriem ECB var pieprasīt kredītiestādēm turēt obligātās rezerves euro zonas NCB (sk. 3.1.3. sadaļu), vākt statistiskos datus (sk. 3.5. sadaļu), īstenot savas regulatīvās pilnvaras (sk. 2.5.3. sadaļu), palielināt savu kapitālu (sk. 3.8. sadaļu) vai papildus pieprasīt ārējo rezervju aktīvus (sk. 3.2.2. sadaļu). ES Padome saskaņā ar EK Līguma 123. pantu pieņēma šādus papildu tiesību aktus – galvenokārt uz ECB rekomendāciju pamata¹⁴ – EMS trešajā posmā.

Grozījumi ECBS Statūtos

Papildus parastajai procedūrai, saskaņā ar kuru Līgumā tiek veikti grozījumi (ES Līguma 48. pants), EK Līgumā noteiktas divas īpašas procedūras grozījumu izdarīšanai ECBS Statūtos:

- a) **vienkāršotā grozījumu procedūra**, kas noteikta EK Līguma 107. panta 5. punktā un Statūtu 41. pantā;
- b) Statūtu 10.6. pantā iekļautais **pilnvarojuma pants**, kas ieviests ar Nicas līgumu 2003. gada februārī.

¹⁴Sk. Rekomendāciju (ECB/1998/8) saistībā ar Padomes Regulu (EK) par Eiropas Centrālās bankas obligāto rezervju piemērošanu (OV C 246, 06.08.1998., 6. lpp.), Rekomendāciju (ECB/1998/9) saistībā ar Padomes Regulu (EK) par Eiropas Centrālās bankas pilnvarām piemērot sankcijas (OV C 246, 06.08.1998., 9. lpp.), Rekomendāciju (ECB/1998/10) saistībā ar Padomes Regulu (EK) par Eiropas Centrālās bankas vāktu statistisko informāciju (OV C 246, 06.08.1998., 12. lpp.), Rekomendāciju (ECB/1998/11) saistībā ar Padomes Regulu (EK) par ierobežojumiem un nosacījumiem Eiropas Centrālās bankas kapitāla palielināšanai (OV C 411, 31.12.1998., 10. lpp.), Rekomendāciju (ECB/1999/1) saistībā ar Padomes Regulu (EK) par Eiropas Centrālās bankas papildu pieprasījumiem pēc ārējo rezervju aktīviem (OV C 269, 23.09.1999., 9. lpp.).

Vienkāršotā grozījumu procedūra piemērojama vairākām darbības jomām, piemēram, statistikai, grāmatvedībai, atklātā tirgus un kredītooperācijām, obligātajām rezervēm, klīringa un maksājumu sistēmām, ārējām operācijām un monetāro ienākumu sadalei. Tā ļauj ES Padomei ar Eiropas Parlamenta piekrišanu koriģēt Statūtu tehniskos noteikumus, kad tas nepieciešams, neizmantojot parasto Līgumā noteikto grozījumu procedūru, t.i., SVK un ratifikāciju dalībvalstīs. Tomēr līdz šim vienkāršotā grozījumu procedūra nav izmantota.

Statūtu 10.6. pantā iekļautais **pilnvarojuma pants** ļauj mainīt balsošanas nosacījumus Padomē ar ES Padomes lēmumu. Tomēr, ņemot vērā šādu grozījumu iespējamās būtiskās sekas, ES Padome pieņem šos lēmumus, kad tā sanāk valstu vai valdību vadītāju sastāvā. Pilnvarojuma pants faktiski sāka darboties 2003. gadā. Pamatojoties uz ECB rekomendācijām, ES Padome veica grozījumus Statūtu 10.2. pantā. Grozījumi stājās spēkā 2004. gada 1. maijā (sk. 2.5.1. sadaļu).

Citas rekomendācijas

ECB rekomendācijas šā termina tradicionālā nozīmē var būt instruments, ar kuru ECB pamudina Kopienas institūcijas vai dalībvalstis rīcībai (ne tikai juridiskai). Piemēram, ECB saskaņā ar ECBS 27.1. pantu rekomendē ES Padomei kandidatūras Eurosistēmas NCB ārējo revidentu amatam. ECB rekomendācijas dalībvalstīm attiecas galvenokārt uz sadarbību ar valstu iestādēm statistikas jomā, piemēram, ECB rekomendācijas dažu dalībvalstu statistikas iestādēm (kas nav NCB) par ECB prasībām attiecībā uz statistikas ziņošanu maksājumu bilances un starptautisko ieguldījumu posteņu jomā.¹⁵ Vēl viens piemērs ir ECB rekomendācijas euro zonas dalībvalstīm par tādu noteikumu atcelšanu, ar kuriem ierobežo valsts valūtā denominēto monētu daudzumu, ko var izmantot vienā maksājumā.¹⁶

ECB atzinumi

ECB atzinumus sniedz:

- ikreiz, kad kāda no Kopienas iestādēm vai dalībvalstīm apspriežas ar ECB saskaņā ar Līgumu vai Statūtiem; vai
- pēc ECB pašas iniciatīvas, t.i., ikreiz, kad ECB uzskata to par nepieciešamu – jautājumos, kas ietilpst tās kompetencē.

Kopienas likumdošanas institūcijām jāapspriežas ar ECB par jebkuru ierosināto Kopienas tiesību aktu, kas ietilpst tās kompetences jomā. Līdzīgi arī saskaņā ar Padomes lēmumā¹⁷ paredzētajiem nosacījumiem ES dalībvalstīm jāapspriežas ar

¹⁵2003. gada 2. maija Rekomendācija (ECB/2003/8) par Eiropas Centrālās bankas prasībām attiecībā uz statistikas ziņošanu maksājumu bilances un starptautisko ieguldījumu pozīciju statistikas jomā, kā arī starptautisko rezervju matricu (OV C 126, 28.05.2003., 7. lpp.)

¹⁶2001. gada 6. decembra Rekomendācija (ECB/2001/17) par iesaistīto dalībvalstu tādu noteikumu atcelšanu, ar kuriem tiek ierobežots valsts valūtā denominēto monētu daudzums, ko var izmantot vienā maksājumā (OV C 356, 14.12.2001., 9. lpp.).

¹⁷Padomes 1998. gada 29. jūnija Lēmums 98/415/EK par valstu iestāžu apspriešanos ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem (OV L 189, 03.07.1998., 42. lpp.).

ECB par tiesību aktu projektiem, kas ietilpst tās kompetences jomā. Šīs jomas ir ar valūtu saistītie jautājumi, maksāšanas līdzekļi, NCB, monetārās, finanšu, banku darbības, maksājumu sistēmu un maksājumu bilances statistikas vākšana, apkopošana un izplatīšana, kā arī noteikumi, kas piemērojami finanšu iestādēm, ciktāl tie būtiski ietekmē finanšu iestāžu un tirgu stabilitāti. Turklāt ārpus euro zonas esošo dalībvalstu iestādēm jāapspriežas ar ECB par visiem tiesību aktu projektiem, kas attiecas uz monetārās politikas instrumentiem. Tomēr Apvienotā Karaliste ar Līgumam pievienotu protokolu¹⁸ atbrīvoja no pienākuma apspriesties ar ECB, "*kamēr Apvienotā Karaliste neuzsāk virzību uz [EMS] trešo posmu*".

Visbeidzot, ES Līguma 48. pantā noteikts, ka ar ECB jāapspriežas, "*ja tiek veiktas institucionālas pārmaiņas monetārajā jomā*". Pamatojoties uz šo noteikumu, ar ECB apspriedās, risinot sarunas par Nicas Līgumu¹⁹ un Līguma par Konstitūciju Eiropai projektu.²⁰ ECB atzinīgi novērtēja Konstitūcijas projektu, jo tas vienkāršo, racionalizē un padara skaidrāku Eiropas Savienības tiesisko un institucionālo struktūru. Lai gan vērtējums kopumā bija pozitīvs, ECB atzinumā identificēja dažus Konstitūcijas projekta pantus, kuri būtu jāpadara skaidrāki un jākorrigē. Turklāt ECB oficiāli iesaistījās SVK sarunās. 2003. gada 26. novembra vēstulē ES Padomes priekšsēdētājam ECB prezidents norādīja, ka ECB Padome ir nopietni nobažījiesies par ES Padomes prezidentūras priekšlikumu, saskaņā ar kuru pamatnoteikumus attiecībā uz ECB lēmēj institūcijām varētu grozīt ar vienkāršoto procedūru bez ratifikācijas dalībvalstīs. Pēc ECB iesaistīšanās šo priekšlikumu atsauca.²¹

ECB var arī pēc savas iniciatīvas sniegt atzinumus Kopienas institūcijām vai valstu iestādēm par tās kompetencē ietilpstošiem jautājumiem. Šie jautājumi neaprobežojas tikai ar tiesību aktu projektiem, bet aptver visus ECB būtiskos jautājumus.

ECB padomdevējas loma nodrošina, ka tā iesaistās visu tās kompetencē ietilpstošo Kopienas un valstu tiesību aktu apspriešanā un sniedz padomus kā neatkarīga Kopienas organizācija, kurai ir pašai savas ekskluzīvas pilnvaras. ECB interneta lapā publicētais atzinumu saraksts liecina, ka tie aptver plašu jautājumu klāstu.

2.5.5. Monetārās finansēšanas un privilēģētas piekļuves aizlieguma ievērošanas uzraudzība

Saskaņā ar EK Līguma 237. panta d) punktu ECB uzdots uzraudzīt atbilstību Līguma 101. un 102. panta noteikumiem un Padomes regulām (EK) Nr. 3603/93²² un 3604/93²³. Līguma 101. pants aizliedz ECB un NCB nodrošināt konta

¹⁸Protokols par dažiem noteikumiem attiecībā uz Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti.

¹⁹Atzinums par protokola par Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas statūtiem 10.2. panta grozījumiem (OV C 362, 16.12.2000., 13. lpp.).

²⁰Atzinums par Līguma par Konstitūciju Eiropai projektu (OV C 229, 25.09.2003., 7. lpp.).

²¹Sk. ECB (2004), 2003. gada pārskats, 4.1. sadaļa.

²²Padomes 1993. gada 13. decembra Regula (EK) Nr. 3603/93, ar ko precizē definīcijas, lai piemērotu Līguma 104. pantā un 104.b panta 1) punktā noteiktos aizliegumus (OV L 332, 31.12.1993., 1. lpp.).

²³Padomes 1993. gada 13. decembra Regula (EK) Nr. 3604/93, ar ko precizē definīcijas, lai piemērotu Līguma 104.a pantā minēto privilēģētā režīma aizliegumu (OV L 332, 31.12.1993., 4. lpp.).

pārtēriņu vai jebkāda veida kredītu iespējas valdībām un Kopienas institūcijām vai struktūrām, kā arī tieši iegādāties no tām parāda instrumentus; izņēmums ir Apvienotās Karalistes valdībai *Bank of England* nodrošinātā *Ways and Means* kredītlīnija.²⁴ 102. pants aizliedz visus pasākumus, kuru pamatā nav piesardzības apsvērumu un kas nodrošina valdībām un Kopienas institūcijām vai struktūrām privileģētu piekļuvi finanšu iestādēm.

ECB Ģenerālpadome uzrauga atbilstību šiem noteikumiem, jo tie attiecas uz visu ES dalībvalstu NCB. Eiropas Komisija uzrauga dalībvalstu atbilstību.

ECB uzrauga arī ES centrālo banku veikto iekšzemes un citu dalībvalstu valsts sektora emitēto parāda instrumentu iegādi otrreizējā tirgū. Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 3603/93 valsts sektora parāda instrumentu iegādi otrreizējā tirgū nedrīkst izmantot, lai apietu Līguma 101. pantā noteikto mērķi, kas tādējādi var kļūt par veidu, kā netieši finansēt valsts sektoru.

2.5.6. No EMI pārņemto uzdevumu veikšana

Tā kā dažas dalībvalstis nepiedalās EMS trešajā posmā (sk. 1.2.2. sadaļu), daži EMI uzdevumi joprojām jāpilda. Pēc EMI likvidācijas EK Līguma 123. panta 2. punktā un ECBS Statūtu 44. pantā šos pārejas posma uzdevumus uzticēts veikt ECB.

Divi galvenie uzdevumi, ko ECB pārņēmusi no EMI, ir:

- veicināt sadarbību starp Eurosistēmu un ārpus euro zonas esošajām NCB;
- veikt sagatavošanos, kas nepieciešama jauno dalībvalstu NCB integrēšanai ECBS un ārpus euro zonas esošo NCB iespējamai iestātai Eurosistēmā.

10 jaunu dalībvalstu pievienošanās Eiropas Savienībai 2004. gada 1. maijā un iespējamā ES turpmākā paplašināšanās nākotnē piešķir no EMI pārņemtajiem uzdevumiem jaunu dimensiju. Lai gan jaunās dalībvalstis ievieš euro tikai vēlāk, t.i., kad tās atbildīs nepieciešamajiem nosacījumiem, to NCB jau kļuvušas par ECBS *ex officio* dalībniecēm. Saisībā ar nesen notikušo ES paplašināšanos ECB vairākus gadus gatavoja 10 jauno NCB integrāciju ECBS, un, raugoties nākotnē, tā pašlaik pēta, kādas sekas izraisīs šo valstu iespējamā integrācija Eurosistēmā.

Arī atbilstoši EK Līguma 123. panta 2. punktam un Padomes Regulas (EK) Nr. 332/2002²⁵ 9. pantam ECB pārvalda Eiropas Kopienas aizņēmumu un aizdevumu operācijas saskaņā ar vidēja termiņa finanšu palīdzības mehānismu.²⁶

²⁴Protokola par dažiem noteikumiem attiecībā uz Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti 11. punkts.

²⁵2002. gada 18. februāra Regula (EK) Nr. 332/2002, ar ko izveido vidēja termiņa finansiālas palīdzības mehānismu attiecībā uz dalībvalstu maksājumu bilancēm (OV L 53, 23.03.2002., 1. lpp.).

²⁶2003. gada 7. novembra lēmums ECB/2003/14 par to aizņēmumu un aizdevumu operāciju administrēšanu, ko Eiropas Kopiena veic, īstenojot vidēja termiņa finanšu palīdzības sistēmu (OV L 297, 15.11.2003., 35. lpp.).

Mehānisms pamatojas uz Līguma 119. pantu, kas paredz arī sniegt palīdzību ārpus euro zonas esošajām dalībvalstīm, ja tām ir nopietnas ar maksājumu bilanci saistītas problēmas. No šādām operācijām gūto peļņu var pārskaitīt vienīgi saņēmēju dalībvalstu centrālajām bankām. Pašlaik šis mehānisms netiek izmantots.

Izgaismots euro simbols pretī
Eurotornim.

3. ECB POLITIKA UN EUROSISTĒMAS AKTIVITĀTES

3.1. MONETĀRĀS POLITIKAS ĪSTENOŠANA

Detalizēts ECB monetārās politikas apraksts, t.sk. teorētiskais pamatojums un praktiskā īstenošana, sniegts ECB 2004. gada janvāra publikācijā *The monetary policy of the ECB*. Šajā izdevumā tikai izklāstīti pamatapsvērumi par šo politikas funkciju.

3.1.1. Teorētiskais pamatojums

Monetārās politikas spēja nodrošināt cenu stabilitāti vidējā termiņā balstīta uz banku sistēmas atkarību no centrālās bankas emitētās naudas (t.s. naudas bāzes), lai:

- a) nodrošinātu skaidrās naudas daudzumu apgrozībā;
- b) norēķinātos par starpbanku atlikumiem;
- c) pildītu obligāto rezervju prasības, kas, iespējams, jādeponē centrālajā bankā.

Ņemot vērā tās monopolstāvokli naudas bāzes izveidē, Eurosistēma tādējādi spēj īstenot dominējošu ietekmi uz naudas tirgus apstākļiem un procentu likmēm. Centrālās bankas izraisītās naudas tirgus procentu likmju pārmaiņas iedarbina vairākus mehānismus un tautsaimniecības dalībnieku darbības, visbeidzot ietekmējot tādu ekonomisko mainīgo lielumu attīstību kā ražošanas apjoms vai cenas (9. ielikums). Šis process, ko dēvē par monetārās politikas transmisijas mehānismu un kas sīki aprakstīts ECB publikācijā *The monetary policy of the ECB*, ir sarežģīts. Tā kā iesaistīti dažādi mehānismi un tautsaimniecības dalībnieku darbības dažādās stadijās, parasti vajadzīgs ilgāks laiks, lai monetārās politikas darbība ietekmētu cenu attīstību. Turklāt var atšķirties dažādo ietekmju apjoms un stiprums atbilstoši tautsaimniecības stāvoklim. Tāpēc grūti aprēķināt precīzu iedarbību.

Tomēr ekonomistu vidū valda vispārpieņemts uzskats, ka ar laiku, t.i., kad tautsaimniecībā notikuši visi pielāgojumi, naudas daudzuma pārmaiņas tautsaimniecībā (vienādos apstākļos) ietekmēs vienīgi vispārējā cenu līmeņa pārmaiņas, bet būtiski neietekmēs reālos mainīgos lielumus, piemēram, reālo ražošanas apjomu vai bezdarbu. Ar to saistīts apgalvojums, ka inflācija ir vienīgi monetāra parādība. Ilgstoši augstas inflācijas periodi tiešām parasti saistīti ar strauju apgrozībā esošā naudas daudzuma pieaugumu. Lai gan citi faktori (piemēram, kopējā pieprasījuma pārmaiņas, tehnoloģiju pārmaiņas vai preču cenu šoki) var ietekmēt cenu attīstību īsākā laika periodā, ar laiku to iedarbību līdzsvaro zināmi monetārās politikas pielāgojumi. Šādā nozīmē centrālās bankas var kontrolēt cenu un inflācijas ilgtermiņa tendences.

Tādējādi monetārās politikas transmisijas mehānisms ir sarežģītu, mijiedarbībā esošu ekonomisko faktoru tīkls, un centrālajām bankām jāsakaras ar ilgstošām,

9. ielikums. Monetārās politikas transmisijas mehānisms

Monetārās politikas transmisijas procesa sākums ir naudas tirgus procentu likmju pārmaiņas, ko centrālā banka var ierosināt, izmantojot savu kontroli pār naudas tirgus nosacījumiem. Naudas tirgus procentu likmju pārmaiņas savukārt ietekmē citas procentu likmes, lai gan ietekme uz dažādām procentu likmēm ir atšķirīga. Piemēram, naudas tirgus procentu likmju pārmaiņas ietekmē banku noteiktās īstermiņa aizdevumu un noguldījumu procentu likmes. Turklāt nākotnē gaidāmās oficiālās procentu likmju pārmaiņas ietekmē ilgāka termiņa tirgus procentu likmes, jo tās atspoguļo īstermiņa procentu likmju nākotnes attīstības gaidas. Taču naudas tirgus procentu likmju pārmaiņu ietekme uz ilgtermiņa procentu likmēm (piemēram, valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmēm) nav tik tieša. Šīs procentu likmes lielākoties atkarīgas no tautsaimniecības ilgtermiņa izaugsmes un inflācijas tendencu gaidām. Citiem vārdiem sakot, centrālo banku oficiālo procentu likmju pārmaiņas parasti neietekmē šīs ilgtermiņa procentu likmes, izņemot gadījumus, kad tās varētu izraisīt tirgus gaidu pārmaiņas attiecībā uz tautsaimniecības ilgtermiņa tendencēm.

Monetārā politika var ietekmēt citus finanšu mainīgos lielumus, piemēram, aktīvu cenas (piemēram, akciju tirgus cenas) un valūtas kursu, jo tā ietekmē finansēšanas nosacījumus tautsaimniecībā.

Procentu likmju un finanšu aktīvu cenu pārmaiņas savukārt ietekmē mājsaimniecību un uzņēmumu lēmumus par ietaupījumiem, izdevumiem un ieguldījumiem. Piemēram, vienādos apstākļos augstākas procentu likmes mazinās uzņēmumu un mājsaimniecību vēlmi ņemt kredītus patēriņa vai ieguldījumu finansēšanai. Augstākas procentu likmes arī palielinās mājsaimniecību vēlmi ietaupīt pašreizējos ienākumus, nevis tos iztērēt, jo paaugstinājies ietaupījumu ienesīgums. Turklāt oficiālo procentu likmju pārmaiņas var ietekmēt kredītu piedāvājumu. Piemēram, paaugstinoties procentu likmēm, risks, ka daži kredītņēmēji nespēs droši atmaksāt aizņēmumus, var palielināties tiktāl, ka bankas šiem kredītņēmējiem nepiešķirs aizdevumus. Tāpēc šādiem kredītņēmējiem, mājsaimniecībām vai uzņēmumiem nāktos atcelt patēriņa vai ieguldījumu plānus.

Visbeidzot, aktīvu cenu svārstības var ietekmēt patēriņu un ieguldījumus, ietekmējot ienākumus un labklājību. Piemēram, augot kapitāla vērtspapīru cenām, mājsaimniecības, kurām pieder akcijas, kļūst turīgākas un var vēlēties palielināt patēriņu. Un pretēji – kapitāla vērtspapīru cenām kritoties, mājsaimniecības patēriņu varētu samazināt. Turklāt aktīvu cenas var ietekmēt kopējo pieprasījumu ar saistību nodrošinājuma vērtības starpniecību, kas ļauj kredītņēmējiem aizņemties vairāk un/vai samazināt aizdevēju/banku pieprasītās riska prēmijas. Lēmumus par kredītiem bieži spēcīgi ietekmē nodrošinājuma lielums. Ja saistību nodrošinājuma vērtība krītas, aizdevumi kļūst dārgāki, un, iespējams, tie būs pat grūti saņemami, tādējādi samazināsies izdevumi.

Patēriņa un ieguldījumu pārmaiņu dēļ mainīsies iekšzemes preču un pakalpojumu pieprasījums attiecībā pret iekšzemes piedāvājumu. Pieprasījumam pārsniedzot piedāvājumu, bet visiem pārējiem nosacījumiem saglabājoties nemainīgiem, rodas augšupvērsts spiediens uz cenām. Turklāt kopējā pieprasījuma pārmaiņas var radīt stingrākus vai brīvākus darba un starppatēriņa preču tirgus nosacījumus, un tie savukārt var ietekmēt darba samaksas un cenu noteikšanu attiecīgajos tirgos.

9. ielikums. Monetārās politikas transmisijas mehānisms

Valūtas kursa pārmaiņas parasti trijos veidos ietekmēs inflāciju. Pirmkārt, valūtas kursa pārmaiņas var tieši ietekmēt importēto preču iekšzemes cenas. Ja valūtas kurss kāpj, importēto preču cena parasti krīt, tādējādi tieši palīdzot samazināt inflāciju, ja šīs preces izmanto tieši patēriņam. Otrkārt, ja šīs importētās preces izmanto kā izejvielas ražošanas procesā, zemākas izejvielu cenas ilgākā laikā varētu pazemināt galaprodukcijas cenas. Treškārt, valūtas kursa dinamika var ietekmēt vietējo ražojumu konkurētspēju starptautiskajos tirgos. Ja valūtas kursa kāpums samazina vietējo ražojumu konkurētspēju pasaules tirgū, tas parasti ierobežo ārējo pieprasījumu un tādējādi samazina kopējo pieprasījuma spiedienu tautsaimniecībā. Ja pārējie rādītāji ir līdzvērtīgi, valūtas kursa kāpumam ir tendence samazināt inflācijas spiedienu. Šīs valūtas kursa iedarbības nozīmīgums būs atkarīgs no tā, cik atvērta tautsaimniecība ir starptautiskajai tirdzniecībai. Monetārās politikas transmisijas valūtas kursa kanāls nav tik nozīmīgs lielai, samērā noslēgtai valūtas zonai, kāda ir euro zona, kā mazai, atvērta tautsaimniecībai. Finanšu aktīvu cenas noteikti atkarīgas no daudziem citiem faktoriem, ne tikai no monetārās politikas, un šie faktori bieži nosaka arī valūtas kursa pārmaiņas.

Monetārā politika var ietekmēt cenu dinamiku arī pa citiem kanāliem – galvenokārt, ietekmējot privātā sektora ilgtermiņa gaidas. Ja uzticība centrālās bankas īstenotajiem mērķiem ir augsta, monetārā politika var tieši spēcīgi ietekmēt cenu dinamiku, virzot tautsaimniecības dalībnieku gaidas par inflāciju nākotnē un tādējādi ietekmējot viņu darba samaksas un cenu noteikšanas tendences. Tāpēc centrālajai bankai ir ļoti būtiski saglabāt uzticību spējai ilgstoši saglabāt cenu stabilitāti. Inflācijas gaidas stingri saglabāsies cenu stabilitātei atbilstošā līmenī tikai tad, ja tautsaimniecības dalībnieki tic centrālās bankas spējai un centieniem saglabāt cenu stabilitāti. Tas savukārt ietekmēs darba samaksas un cenu noteikšanu tautsaimniecībā ar nosacījumu, ka cenu stabilitātes apstākļos darba samaksas un cenu noteicējiem nevajadzēs veikt cenu augšupvērsto korekciju bažās par augstāku inflāciju nākotnē. Tāpēc uzticamība atvieglo monetārās politikas uzdevumu.

Avots: ECB izdevums *The monetary policy of the ECB* (2004), 44.–47. lpp.

daudzveidīgām un nenoteiktām laika nobīdēm monetārās politikas īstenošanā. ECB var pat saskarties ar lielāku nenoteiktību nekā daudzas citas centrālās bankas, jo tā atbildīga par valūtas zonu, kas aptver vairākas valstis un izveidota tikai 1999. gadā. Turklāt institucionālās un uzvedības pārmaiņas pēc vienotās valūtas ieviešanas, iespējams, mainījušas attiecības starp dažādajiem ekonomiskajiem rādītājiem. Laika gaitā iegūstot vairāk informācijas un pētījumu rezultātu, izveidojusies labāka izpratne par monetārās politikas transmisiju euro zonā. Tomēr ir nepieciešama tālāka attīstība.

3.1.2. ECB monetārās politikas stratēģija

ECB monetārās politikas stratēģijas pirmais elements ir cenu stabilitātes kvantitatīva definīcija. Turklāt stratēģija paredz shēmu, kas nodrošina, ka ECB Padome izvērtē visu atbilstīgo informāciju un pētījumus, lai pieņemtu uz nākotni vērstus monetārās politikas lēmumus.

Kvantitatīva pieeja cenu stabilitātei

Lai gan EK Līgumā skaidri noteikts, ka ECB galvenais uzdevums ir saglabāt cenu stabilitāti, tas nesniedz skaidru cenu stabilitātes definīciju.

Tāpēc ECB Padome 1998. gada oktobrī publicēja cenu stabilitātes kvantitatīvu definīciju. Kvantitatīvo pieeju izvēlējās triju būtisku iemeslu dēļ:

1. Šī definīcija dara monetāro politiku **caurredzamāku**.
2. Kvantitatīva definīcija nodrošina **kritēriju**, uz kuru pamatojoties sabiedrība var prasīt atbildību no ECB. Tā kā var viegli noteikt cenu attīstības novirzes no cenu stabilitātes, ECB jāsniedz pārskats par ilgstošām novirzēm no šīs definīcijas un jāizskaidro, kā tiks atjaunota cenu stabilitāte pieņemamā laika posmā.
3. Šī definīcija paredzēta turpmākās cenu attīstības gaidu **vadīšanai**, tādējādi vairojot uzticamību un paaugstinot ECB monetārās politikas efektivitāti. ECB sākotnējiem centieniem saglabāt cenu stabilitāti jābūt labam pamatojumam, lai gan finanšu tirgi, gan sabiedrība gaidītu, ka vidējā termiņā inflācija atradīsies robežās, kas uzskatāmas par atbilstošām cenu stabilitātei. Šāda ilgāka termiņa inflācijas gaidu stabilizēšana palīdzētu novērst to, ka uzņēmumi, arodbiedrības un atsevišķi tautsaimniecības dalībnieki, kas iesaistīti darba samaksas un cenu noteikšanas procesā, iekļauj lēmumos augstākus inflācijas rādītājus, kas savukārt sarežģīt cenu stabilitātes saglabāšanu.

ECB cenu stabilitātes definīcija

ECB Padome 1998. gada oktobrī definēja cenu stabilitāti kā *"euro zonas saskaņotā patēriņa cenu indeksa (SPCI) pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu mazāku par 2%"*, piebilstot, ka cenu stabilitāte *"jānodrošina vidējā termiņā"*. Padome apstiprināja šo definīciju 2003. gada maijā pēc rūpīgas ECB monetārās politikas stratēģijas novērtēšanas. Toreiz Padome sniedza skaidrojumu, ka *"cenšoties nodrošināt cenu stabilitāti, tās mērķis ir saglabāt inflāciju vidējā termiņā zemāku par 2%, bet tuvu 2%"*.

Atsauce uz *"euro zonas SPCI"* izmantota divu iemeslu dēļ: pirmkārt, ECB monetārās politikas mērķis ir cenu stabilitāte visā euro zonā; otrkārt, tā norāda, ka sabiedrības uzmanība parasti pievērsta patēriņa cenām. SPCI ļauj panākt euro zonas majsaimniecību pirktu patēriņa preču un pakalpojumu groza cenu pārmaiņas vistuvāko aproksimāciju laika gaitā.

Formulējums *"mazāku par 2%"* nosaka skaidru SPCI inflācijas augšējo robežu, kas atbilst cenu stabilitātei vidējā termiņā. Vienlaikus, cenšoties panākt zemu pozitīvu inflāciju *"tuvu 2%"*, tiek radīts *"pietiekams nodrošinājums, lai izvairītos no deflācijas draudiem"* (sk. 10. ielikumu). Turklāt ņemta vērā arī iespējamā SPCI mērījumu kļūda un strukturāla rakstura inflācijas starpības ietekme euro zonā.

¹ Sk. ECB izdevumu *The monetary policy of the ECB* (2004), 51. lpp.

Visbeidzot, formulējums "*vidējā termiņā*" atspoguļo vienprātīgu uzskatu, ka monetārā politika nespēj mainīt cenu vai inflācijas attīstību dažu nedēļu vai mēnešu laikā. Pārmaiņas monetārajā politikā ietekmē cenas ar laika nobīdi, un šīs ietekmes galīgie apmēri nav skaidri zināmi. Tas nozīmē, ka monetārā politika nevar novērst visus negaidītus cenu līmeņa satricinājumus īsā laika posmā. Tādējādi nelielas īstermiņa inflācijas svārstības ir neizbēgamas.

ECB monetārās politikas stratēģijas galvenie principi

ECB ietekmē apstākļus naudas tirgū un tādējādi – arī īstermiņa procentu likmes, palīdzot noturēt cenu stabilitāti vidējā termiņā, iedarbojoties uz cenu līmeni monetārās politikas transmisijas procesā. Šādi tā rīkojas atbilstoši monetārās politikas stratēģijai, lai nodrošinātu, ka laika gaitā monetārās politikas lēmumi tiktu pieņemti konsekventi un sistemātiski. Šāda konsekvence palīdz stabilizēt inflācijas gaidas un veicināt ECB uzticamību.

Ņemot vērā laika nobīdes transmisijas procesā, pašlaik veiktās monetārās politikas pārmaiņas ietekmēs cenu līmeni tikai pēc vairākiem mēnešiem vai pat gadiem. Tātad centrālajām bankām jānosaka, kāda monetārās politikas nostāja nepieciešama pašlaik, lai saglabātu cenu stabilitāti nākotnē. Šādā izpratnē monetārajai politikai arī jābūt vērstai uz nākotni.

Turklāt, tā kā transmisijas procesam raksturīgās laika nobīdes neļauj monetārajai politikai kompensēt negaidītus cenu līmeņa satricinājumus īstermiņā (piemēram, šokus, ko izraisa globālas preču cenu pārmaiņas), īslaicīgas inflācijas līmeņa svārstības ir neizbēgamas. Turklāt, tā kā monetārās politikas transmisijas process ir sarežģīts, ekonomisko satricinājumu un monetārās politikas ietekme vienmēr saistīta ar lielām neskaidrībām. Šo iemeslu dēļ būtiski, lai monetārā politika būtu vērsta vidējā termiņā. Tas atbilst ECB paziņojumam, ka "*cenu stabilitāte jānodrošina vidējā termiņā*" un novērš pārmērīgu rosību un nevajadzīgu (un, iespējams, pašpietiekamu) svārstību izraisīšanu reālajā tautsaimniecībā.

Visbeidzot, ECB nākas saskarties ar ievērojamām neskaidrībām saistībā ar tautsaimniecības rādītāju uzticamību, euro zonas tautsaimniecības struktūru un vienotās monetārās politikas transmisijas mehānismu, īpaši EMS sākumposmā. Taču visām centrālajām bankām nākas saskarties ar ievērojamām neskaidrībām – ECB situācija nav unikāla –, tāpēc sekmīgai monetārajai politikai jābūt vienmērīgi strukturētai, ņemot vērā visu atbilstošo informāciju un nepaļaujoties tikai uz vienu ekonomikas modeli.

10. ielikums. Kāpēc jā saglabā zema inflācija?

Deflācijas novēršana ir būtiska, jo tā tautsaimniecībai nodara tādu pašu kaitējumu kā inflācija. Turklāt, ja izveidojas deflācija, tā var saglabāties ļoti ilgstoši, jo nominālās procentu likmes nevar samazināties zem nulles.

- Saglabājot zemu inflāciju, tiek samazināta iespēja, ka nominālās procentu likmes tuvosies zemākajai robežai – nullei. Ja nominālās procentu likmes krītas līdz nullei, iespējams, ievērojami palielināsies nenoteiktība par monetārās politikas efektivitāti. Un, ja tas sakrītis ar spēcīgu pieprasījuma kritumu, šāds stāvoklis varētu apgrūtināt centrālās bankas spēju atjaunot cenu stabilitāti, izmantojot procentu likmes. Tā notiek reti, un, pat ja tā notiktu, nominālajai procentu likmei sasniedzot nulli, tomēr iespējamās vairākas efektīvas monetārās politikas darbības. Ir ierosināti vairāki ticami risinājumi, lai izkljūtu no likviditātes sarežģījumiem. Tomēr profilakse ir labākais līdzeklis, un inflācija, kas saglabājas virs nulles, palīdz izvairīties no nepieciešamības pārbaudīt šīs alternatīvās politikas efektivitāti praksē.

Lai pielāgotu inflācijas nodrošinājumu, ECB ņēma vērā pētījumus, kuros mēģināts novērtēt iespējamību, ka inflācija nokrītis līdz nulles robežai, izmantojot dažādu inflācijas mērķa līmeni. Šo pētījumu rezultāti ir nedaudz atšķirīgi, jo tie atkarīgi no vairākiem specifiskiem pieņēmumiem. Taču pieejamie pētījumi rāda, ka iespējamība krasi samazinās, ja centrālā banka nosaka mērķi saglabāt inflāciju virs 1%.

- Pozitīvas mērīšanas kļūdas iespējamība inflācijas statistikā ir otrs iemesls, kāpēc zema inflācija ir vēlama. Šāda kļūda norādītu, ka nulles inflācija faktiski nozīmē cenu pazemināšanos. Runājot konkrēti par SPCI, šādas mērīšanas kļūdas precīzā aprēķināšanā joprojām ir daudz nenoteiktības. Ņemot vērā Eurostat veiktos nepārtrauktos indeksa uzlabojumus, kļūda visdrīzāk ir neliela un turpmāk vēl samazināsies.
- Trešais iemesls, kāpēc būtu jācenšas saglabāt zemu inflāciju, saistīts ar iespējamo ilgstošo statistikas starpību euro zonā. Faktiski inflācijas starpība dažādos reģionos ir parasta parādība visās monetārajās savienībās. Tā ir būtiska pielāgošanas mehānisma daļa, ko izraisa atšķirīga tautsaimniecības izaugsme reģionos, kas veido telpu, kurā izveidota monetārā savienība. Tomēr vienotā monetārā politika var ietekmēt cenas tikai visā zonā kopumā. Tā nevar likvidēt inflācijas starpību, tāpat kā monetārā politika vienā valstī nespēj samazināt inflācijas starpību atsevišķos reģionos vai pilsētās.

Pagaidu faktoru izraisīta inflācija tautsaimniecībai nerada bažas. Nozīmīgāka ir strukturālās inflācijas starpība, ko izraisa nepilnīga reģionu reālā konverģence, piemēram, sākotnējās ienākumu līmeņu atšķirības un notiekošais dzīves līmeņa izlīdzināšanās process. Tas, iespējams, varētu radīt ekonomiskus sarežģījumus valstīs vai reģionos ar inflāciju, kas zemāka par vidējo, īpaši, ja lejuvērstā nominālā neelasība kavē nepieciešamās relatīvo cenu korekcijas un tādējādi traucē efektīvu resursu sadali.

Tiek apgalvots, ka ECB monetārā politika būtu jāattiecinā uz euro zonas vidējā termiņa inflāciju, kas ir pietiekami augsta, lai reģioniem ar strukturāli zemāku inflāciju nevajadzētu segt iespējamās lejuvērstās nominālās neelasības izmaksas vai ieslīgt ilgstošās deflācijas periodos. Pieejamie pētījumi liecina, ka inflācija, kas zemāka par 2%, bet tuvu šai robežai, tādējādi nodrošina euro zonai pietiekamu rezervi.

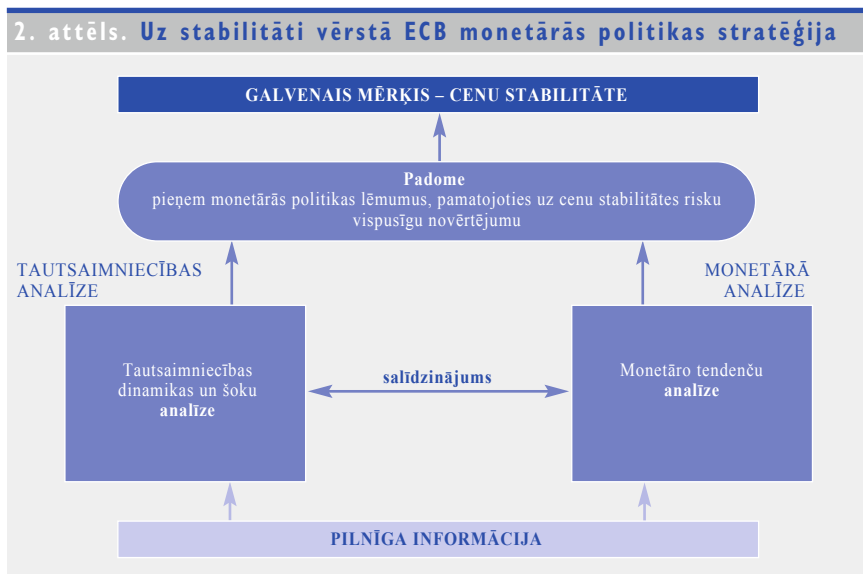
ECB monetārās politikas stratēģijas divu pīlāru metode

ECB Padome 1998. gada oktobrī vienojās par galvenajiem monetārās politikas stratēģijas elementiem. Stratēģija tika apstiprināta un tālāk izskaidrota 2003. gada maijā pēc visu attiecīgo aspektu pamatīgas izskatīšanas.

Papildus cenu stabilitātes definīcijai ECB izmanto divas analīzes perspektīvas (tās tiek dēvētas par diviem pīlāriem), organizējot, vērtējot un pārbaudot informāciju, kas nepieciešama cenu stabilitātes risku novērtēšanai.

- Pirmā perspektīva vērsta uz tādu faktoru vērtējumu, kas nosaka cenu attīstību īsā un vidēja termiņā, īpaši pievēršot uzmanību reālajai aktivitātei un finanšu nosacījumiem tautsaimniecībā (**tautsaimniecības analīze**).
- Otrā perspektīva (**monetārā analīze**) galvenokārt tiek izmantota, lai pārbaudītu tautsaimniecības analīzes rādītājus vidējā termiņā un ilgtermiņā.

Divu pīlāru metode (sk. 11. ielikumu) nodrošina, ka dažādajām perspektīvām tiek pievērsta vajadzīgā uzmanība, iegūstot cenu stabilitātes risku visaptverošu vērtējumu. Izmantojot dažādotu pieeju, samazinās risks pieļaut monetārās politikas kļūdu, ko rada pārlietu liela paļaušanās uz vienu rādītāju, prognozi vai modeli.

Avots: ECB izdevums *The monetary policy of the ECB* (2004), 66. lpp.

ECB monetārās politikas divi pīlāri ir **tautsaimniecības analīze** un **monetārā analīze**.

Tautsaimniecības analīze

Tautsaimniecības analīze vērsta uz pašreizējo tautsaimniecības un finanšu norišu un ar to saistīto īstermiņa un vidēja termiņa cenu stabilitātes risku novērtēšanu. Visi šie faktori noderīgi, lai novērtētu reālās darbības dinamiku un iespējamo cenu attīstību, ņemot vērā preču, pakalpojumu un darba tirgu pieprasījuma un piedāvājuma mijiedarbību. Tautsaimniecības analīze arī pievērš vajadzīgo uzmanību nepieciešamībai noteikt tautsaimniecību ietekmējošo satricinājumu raksturu, to ietekmi uz izmaksu un cenu pārmaiņām, kā arī to īstermiņa un vidēja termiņa izplatīšanās perspektīvas tautsaimniecībā. Padomei pilnībā jāizprot esošā ekonomiskā situācija un jāzina visu tautsaimniecības traucējumu, kas apdraud cenu stabilitāti, īpatnības un apmērs, lai pieņemtu atbilstošu lēmumu.

ECB regulāri pārbauda vispārējo produkcijas izlaides pieaugumu, pieprasījumu un darba tirgus nosacījumus, plašu cenu un izmaksu rādītāju spektru, fiskālo politiku, kā arī euro zonas maksājumu bilanci. Finanšu tirgu rādītāju un aktīvu cenu attīstība arī tiek rūpīgi pārraudzīta. Aktīvu cenu svārstības var ietekmēt cenu attīstību, ietekmējot ienākumus un labklājību. Piemēram, augot kapitāla vērtspapīru cenām, mājsaimniecības, kurām pieder akcijas, kļūst turīgākas un var izvēlēties tērēt vairāk patēriņa vajadzībām. Tas paaugstina patēriņa pieprasījumu un var veicināt iekšzemes inflācijas spiedienu. Un pretēji – kapitāla vērtspapīru cenām krītoties, mājsaimniecībām vajadzētu samazināt savu patēriņu.

Aktīvu cenas un finanšu atdevi var arī izmantot, lai iegūtu informāciju par finanšu tirgus gaidām, t.sk. gaidāmo cenu attīstību. Piemēram, pērkot un pārdodot obligācijas, finanšu tirgus dalībnieki netiešā veidā atklāj procentu likmju un cenu turpmākās attīstības gaidas. ECB, izmantojot dažādas metodes, var analizēt finanšu cenas, lai uzzinātu netiešās tirgu gaidas saistībā ar turpmāko attīstību.

Valūtas kursa attīstību rūpīgi izvērtē arī saistībā ar tā ietekmi uz cenu stabilitāti. Valūtas kursa svārstības tieši skar cenu attīstību, jo ietekmē importa cenas. Valūtas kursa pārmaiņas var arī mainīt vietējo ražojumu cenas konkurētspēju starptautiskajos tirgos, tādējādi ietekmējot pieprasījuma nosacījumus un, iespējams, cenu perspektīvas. Ja šāda valūtas kursa radītā ietekme maina algu un cenu noteicēju gaidas un rīcību, iespējama netiešā ietekme.

Tautsaimniecības analīzē būtiskas ir Eurosistēmas speciālistu makroekonomiskās iespēju aplēses, ko divas reizes gadā sagatavo ECB un NCB speciālisti. Padome novērtē tās kopā ar citu informāciju un analīžu veidiem, ko veic atbilstoši divu pīlāru sistēmai. Tomēr tā neuzņemas atbildību par iespēju aplēsēm. Publiskotās iespēju aplēses tiek sagatavotas pēc scenārija, kura pamatā ir tehniskie pieņēmumi, t.sk. pieņēmumi par nemainīgām procentu likmēm. Faktiski iespēju aplēses atspoguļo scenāriju, kas, visticamāk, neīstenosies, jo monetārā politika allaž būs darbībā, lai novērstu draudus cenu stabilitātei.

Tāpēc nekādā gadījumā nedrīkstētu uzskatīt, ka Eurosistēmas speciālistu inflācijas makroekonomiskās iespēju aplēses apšaubā Padomes apņemšanos saglabāt cenu stabilitāti vidējā termiņā. Darba samaksas un cenu noteicējiem, kā arī uzņēmumiem un mājsaimniecībām būtu jāpaļaujas uz ECB cenu stabilitātes kvantitatīvo definīciju kā labāko prognozi par vidējā termiņa cenu attīstību

Monetārā analīze

ECB monetārā analīze pamatojas uz to, ka apgrozībā esošās naudas daudzuma pieaugums un inflācija vidējā termiņā un ilgtermiņā ir cieši saistīti. Nozīmīgās lomas piešķiršana naudai stiprina ECB monetārās politikas stratēģijas vidējā termiņa ievirzi. Pieņemot monetārās politikas lēmumus, par pamatu izmantojot ne tikai īstermiņa un vidēja termiņa rādītājus, kas izriet no tautsaimniecības analīzes, bet arī monetāros un likviditātes apsvērumus, ECB spēj saskatīt tālāk par dažādo satricinājumu pārejošo ietekmi un izvairīties no kārdinājuma veikt pārlieku aktīvus pasākumus.

ECB paziņoja plašās naudas rādītāja M3 atsauces vērtību, lai demonstrētu, cik svarīgu nozīmi ECB piešķir monetārajai analīzei, un nodrošinātu monetārās politikas norišu novērtējuma etalonu. Šī atsauces vērtība attiecas uz M3 pieauguma tempu, ko uzskata par atbilstošu cenu stabilitātei vidējā termiņā. 1998. gada decembrī Padome noteica atsauces vērtību 4.5% gadā un turpmākajos pārskatos to apstiprināja. Atsauces vērtība balstās uz cenu stabilitātes definīciju un pieņēmumiem par iespējamo IKP reālo pieaugumu par 2–2.5% vidējā termiņā, kā arī uz naudas aprites ātruma samazināšanos līdz 0.5–1%.

Tādējādi atsauces vērtība ir nevis monetārais mērķis, bet gan etalons euro zonas monetārās politikas norišu informācijas satura analīzei. Taču monetārās perspektīvas vidēja termiņa vai ilgtermiņa rakstura dēļ nepastāv tiešas saiknes starp īstermiņa monetārajām norisēm un monetārās politikas lēmumiem. Tāpēc monetārā politika automātiski nereaģē uz M3 pieauguma tempa novirzēm no atsauces vērtības.

ECB monetārās politikas analīze neaprobežojas tikai ar M3 pieauguma novērtēšanu attiecībā pret atsauces vērtību. Regulāri tiek rūpīgi analizēti daudzi citi monetārie un finanšu mainīgie lielumi. Tā M3 sastāvdaļu attīstība (piemēram, skaidrā nauda apgrozībā, termiņnoguldījumi) tiek pētīta tāpēc, ka tā var sniegt ieskatu vispārējās M3 pārmaiņās. Tāpēc šaurākās naudas rādītāji, piemēram, M1, var sniegt informāciju par reālo saimniecisko darbību. Arī privātajam sektoram izsniegto kredītu apjoma pārmaiņas var sniegt informāciju par finanšu nosacījumiem un ar monetāro finanšu iestāžu (MFI) bilanču starpniecību – papildu informāciju par naudu. Šāda analīze palīdz nodrošināt gan labāku ieskatu M3 pārmaiņās salīdzinājumā ar atsauces vērtību, gan arī sniegt vispārīgāku priekšstatu par likviditātes nosacījumiem tautsaimniecībā un to sekām, kas varētu apdraudēt cenu stabilitāti.

3.1.3. Monetārās politikas operācijas

ECB atbilstoši monetārās politikas stratēģijai ietekmē īstermiņa naudas tirgus procentu likmes, paužot monetārās politikas nostāju un pārvaldot likviditāti naudas tirgū. ECB, ietekmējot procentu likmes, ne tikai pārvalda likviditāti, bet var arī paust monetārās politikas nostāju, naudas tirgum mainot nosacījumus, ar kādiem Eurosistēma vēlas veikt darījumus naudas tirgū.

Ar Eurosistēmas uzdevumiem ECB arī cenšas nodrošināt pareizu naudas tirgus darbību un palīdzēt bankām vienmērīgi un labi organizēti nodrošināt likviditātes vajadzības. To panāk, nodrošinot bankās regulāru refinansēšanu un piedāvājot iespējas, kas tām ļauj rīkoties ar atlikumu dienas beigās un mazināt pārejošas likviditātes svārstības.

3. tabula. Eurosistēmas monetārās politikas operācijas					
Monetārās politikas operācijas	Darījumu veidi		Termiņš	Biežums	Procedūra
	Likviditātes palielināšana	Likviditātes samazināšana			
Atklātā tirgus operācijas					
Galvenās refinansēšanas operācijas	Reversie darījumi	-	1 nedēļa	Katru nedēļu	Standartizsoles
Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas	Reversie darījumi	-	3 mēneši	Katru mēnesi	Standartizsoles
Precizējamo operācijas	Reversie darījumi	Reversie darījumi	Nestandarta	Neregulāras	Ātrās izsoles
	Valūtas mijmaiņas darījumi	Noguldījumu ar noteiktu termiņu piesaiste			
	Tiešā pirkšana	Tiešā pārdošana	-	Neregulāras	Divpusējās procedūras
Strukturālās operācijas	Reversie darījumi	Parāda sertifikātu emisija	Standarta/ nestandarta	Regulāras un neregulāras	Standartizsoles
	Tiešā pirkšana	Tiešā pārdošana	-	Neregulāras	Divpusējās procedūras
Pastāvīgās iespējas					
Aizdevumu iespēja uz nakti	Reversie darījumi	-	Uz nakti	Pieejama pēc darījuma partneru ieskatiem	
Noguldījumu iespēja uz nakti	-	Noguldījumi	Uz nakti	Pieejama pēc darījuma partneru ieskatiem	

Eurosistēmas darbības struktūras pamatā ir ECBS Statūtu noteikumi. Tā izveidota atbilstoši EK Līguma 105. panta noteikumiem, kas nosaka, ka Eurosistēma "[..] darbojas saskaņā ar principu, kas paredz atklāta tirgus ekonomiku, kurā pastāv brīva konkurence, veicinot resursu efektīvu sadali [..]", kā arī ievērojot šādus principus:

- darbības efektivitāti, kas ļauj pēc iespējas precīzāk un ātrāk piemērot monetārās politikas lēmumus īstermiņa procentu likmēm;
- vienlīdzīgu attieksmi pret finanšu iestādēm neatkarīgi no to lieluma un atrašanās vietas euro zonā;
- Eurosistēmas monetārās politikas operāciju decentralizētu īstenošanu ar NCB starpniecību;
- vienkāršību, caurredzamību, nepārtrauktību, drošību un darbības izmaksu efektivitāti.

Vienkāršība un caurredzamība nodrošina, ka monetārās politikas pamatā esošie lēmumi tiek pareizi izprasti. Nepārtrauktības principa mērķis ir novērst biežas un būtiskas instrumentu un procedūru pārmaiņas, lai centrālās bankas un darījuma partneri varētu izmantot iegūto pieredzi, piedaloties monetārās politikas operācijās. Drošības princips prasa, lai Eurosistēmas finanšu un darbības riski būtu minimāli. Visiem aizdevumiem kredītiestādēm jābūt nodrošinātiem, kā noteikts ECBS Statūtu 18. pantā. Darbības izmaksu efektivitāte nozīmē zemas Eurosistēmas un tās darījuma partneru darbības izmaksas.

12. ielikums. Atklātā tirgus operācijas un pastāvīgās iespējas

Eurosistēmas atklātā tirgus darbību var iedalīt četrās kategorijās atkarībā no šādiem mērķiem, biežuma un procedūrām:

- galvenās refinansēšanas operācijas;
- ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas;
- precizējošās operācijas;
- strukturālās operācijas.

Galvenās refinansēšanas operācijas

Galvenās refinansēšanas operācijas ir svarīgākās atklātā tirgus operācijas un galvenais Eurosistēmas monetārās politikas instruments. Tās nodrošina banku sistēmas likviditātes lielāko daļu, un tām ir izšķiroša nozīme, virzot procentu likmes, pārvaldot likviditāti tirgū un paūžot monetārās politikas nostāju.

Galvenās refinansēšanas operācijas veic katru nedēļu, un to termiņš parasti ir 1 nedēļa². Tās veic ar standartizsoļu palīdzību, t.i., ar tāda veida izolēm, kuras tiek organizētas saskaņā ar iepriekš izziņotu izsoļu grafiku un veiktas 24 stundu laikā no izsoles izziņošanas brīža līdz rezultātu paziņošanas brīdim. Šajās operācijās var piedalīties visi darījuma partneri, kuri izpildījuši vispārējos atbilstības kritērijus. Principā potenciāli atbilstoši Eurosistēmas darījuma partneri ir visas euro zonā esošās kredītiestādes.

Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas

Papildus galvenajai refinansēšanas operācijai, kas notiek reizi nedēļā, Eurosistēma katru mēnesi veic arī ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas, kuru termiņš ir trīs mēneši.

² 2004. gada martā termiņš tika saīsināts no divām nedēļām uz vienu nedēļu.

12. ielikums. Atklātā tirgus operācijas un pastāvīgās iespējas

Šo operāciju mērķis ir nodrošināt banku sistēmai ilgāka termiņa likviditāti. Tādējādi nav nepieciešams katru nedēļu apgrozīt visu naudas tirgū nepieciešamo likviditāti. Līdzīgi galvenajām refinansēšanas operācijām ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas veic decentralizēti standartizsoļu veidā; piedalīties drīkst visi darījuma partneri, kuri izpildījuši vispārējos atbilstības kritērijus.

Precizējošās operācijas

Eurosistēma var veikt arī atklātā tirgus operācijas uz *ad hoc* pamata, t.i., precizējošās operācijas. Precizējošās operācijas var būt likviditāti samazinošas vai likviditāti palielinošas. Šīs operācijas tiek veiktas, lai pārvaldītu likviditāti un ietekmētu naudas tirgu procentu likmes, īpaši, lai mazinātu neparedzētu naudas tirgus likviditātes svārstību ietekmi uz procentu likmēm.

Ņemot vērā to mērķi, precizējošās operācijas parasti veic, izmantojot ātrās izsoles. Tajās paziņojums par piešķiruma rezultātiem pieejams stundu pēc to izsludināšanas. Operacionālu iemeslu dēļ precizējošajās operācijās piedalās tikai ierobežots skaits atlasītu darījuma partneru. Precizējošās operācijas var arī veikt, izmantojot divpusējas procedūras, Eurosistēmai veicot darījumu ar vienu vai vairākiem darījuma partneriem, nerīkojot izsoli.

Precizējošās operācijas parasti decentralizēti veic NCB, bet Padome izņēmuma kārtā var pieņemt lēmumu par divpusējas precizējošās operācijas veikšanu ECB.

Strukturālās operācijas

Darbības principi Eurosistēmai paredz arī iespēju veikt strukturālās operācijas. Šādas operācijas paredzētas, lai koriģētu banku sistēmas strukturālo likviditāti Eurosistēmā, t.i., likviditātes apjomu tirgū, ilgākā laikā. Tās var veikt, izmantojot reversos darījumus, tiešos darījumus vai emitējot parāda sertifikātus. Līdz šim Eurosistēmai nav vajadzējis veikt operācijas, lai koriģētu banku sistēmas strukturālo likviditāti.

Pastāvīgās iespējas

Aizdevumu iespēja uz nakti nodrošina kredītus uz nakti no centrālās bankas pret nodrošinājumu pēc iepriekšnoteiktas procentu likmes. Šādu kredītu uz nakti procentu likme parasti ir ievērojami augstāka nekā atbilstošā tirgus likme. Tādējādi kredītiestādes izmanto aizdevumu iespēju uz nakti līdzekļu iegūšanai kā pēdējo līdzekli. Tā kā pieeju aizdevumu iespējai uz nakti ierobežo tikai pieejamā nodrošinājuma apjoms, maksimālā tirgus procentu likme darījumiem uz nakti ir šīs iespējas procentu likme.

Noguldījumu iespēja uz nakti savukārt ļauj bankām veikt noguldījumus uz nakti centrālajā bankā ar iepriekšnoteiktu procentu likmi. Šādu noguldījumu uz nakti procentu likme parasti ir ievērojami zemāka nekā atbilstošā tirgus procentu likme. Tāpēc darījuma partneri veic noguldījumus uz nakti Eurosistēmā, ja nav iespējams līdzekļus izmantot citādi. Tāpat kā procentu likme darījumiem uz nakti ir maksimālā likme, noguldījumu uz nakti procentu likme parasti ir zemākā tirgus procentu likme noguldījumiem uz nakti.

12. ielikums. Atklātā tirgus operācijas un pastāvīgās iespējas

Bankām vēlmi izmantot pastāvīgās iespējas būtiski samazina tām piemērotās procentu likmes. Tādējādi ikdienā pastāvīgās iespējas tiek izmantotas ierobežoti. To izmantošanas apjoms parasti nepārsniedz 1 mljrd. euro, norādot, ka tās tiek izmantotas tikai, lai nodrošinātu vai absorbētu likviditāti izņēmuma kārtā.

Atklātā tirgus operācijas (sk. 12. ielikumu) ir svarīgākā monetārās politikas operāciju grupa. Galvenokārt tās veic NCB pēc ECB ierosmes, parasti naudas tirgū, t.i., tirgū, kur darījumu termiņš lielākoties nepārsniedz vienu gadu. Atklātā tirgus operācijām ir būtiska loma procentu likmju ietekmēšanā, paužot monetārās politikas nostāju un pārvaldot likviditāti naudas tirgū.

Pastāvīgās iespējas (sk. 12. ielikumu) – aizdevumu iespēja uz nakti un noguldījumu iespēja uz nakti – pieejamas Eurosistēmas darījuma partneriem pēc pašu ierosmes. Nosakot pastāvīgo iespēju procentu likmes, ECB nosaka svārstību diapazonu naudas tirgus procentu likmei darījumiem uz nakti.

Darbības struktūru papildina **obligāto rezervju**, kas kredītiestādēm jātur NCB, sistēma (sk. 13. ielikumu). Obligāto rezervju sistēmas galvenā funkcija ir palīdzēt stabilizēt naudas tirgus procentu likmes un palielināt strukturālās likviditātes deficītu banku sistēmā, paaugstinot pieprasījumu pēc centrālās bankas refinansējuma.

13. ielikums. Obligāto rezervju prasības

ECB pieprasa no kredītiestādēm, lai noguldījumi tiktu turēti to kontos NCB: tās sauc par minimālajām jeb obligātajām rezervēm. Obligāto rezervju apjomu, kas jātur katrai iestādei, nosaka, tās rezervju bāzi sareizinot ar rezervju koeficientu.

Iestādes rezervju bāzi nosaka, balstoties uz īstermiņa saistībām tās bilancē. Rezervju bāzē netiek iekļautas saistības pret citām iestādēm, kas ietvertas to iestāžu sarakstā, uz kurām attiecas Eurosistēmas obligāto rezervju sistēma, un saistības pret ECB un NCB.

Obligāto rezervju sistēmas galvenā funkcija ir palīdzēt stabilizēt naudas tirgus procentu likmes. Šo funkciju veic, izmantojot vidējā atlikuma nosacījumu. Šis nosacījums nozīmē, ka kredītiestāžu atbilstību rezervju prasībām vērtē, pamatojoties uz dienas atlikumu vidējo rādītāju rezervju kontos viena mēneša rezervju izpildes periodā. Tādējādi kredītiestādes var izlīdzināt dienas likviditātes svārstības (piemēram, svārstības, ko izraisa banknošu pieprasījuma svārstības), jo pagaidu rezervju svārstīgumu var kompensēt pretējs rezervju svārstīgums tajā pašā rezerves prasību izpildes periodā.

13. ielikums. Obligāto rezervju prasības

Vidējā atlikuma nosacījums arī nozīmē, ka kredītiestādes var gūt labumu, veicot aizdevumus tirgū, un izmantot negatīvu rezervju saldo, kad īsākā termiņa naudas tirgus procentu likmes pārsniedz atlikušajā rezervju prasību izpildes periodā gaidītās dominējošās procentu likmes. Pretējā gadījumā tās var aizņemties tirgū un izmantot rezervju pārpalikumu. Šis mehānisms stabilizē procentu likmi noguldījumiem uz nakti rezervju prasību izpildes periodā un padara nevajadzīgu centrālās bankas biežu iejaukšanos naudas tirgū.

Otra būtiska obligāto rezervju sistēmas funkcija ir strukturālās likviditātes deficīta izveidošana banku sistēmā. Nepieciešamība kredītiestādēm turēt naudu NCB palīdz palielināt pieprasījumu pēc centrālās bankas refinansējuma, kas savukārt ļauj ECB vieglāk virzīt naudas tirgus procentu likmes, izmantojot parastās likviditāti palielinošās operācijas.

Obligāto rezervju sistēmu izveidoja tā, lai netiktu apgrūtināta euro zonas banku sistēma un netiktu traucēta efektīva resursu sadale. Lai sasniegtu šos mērķus, kredītiestāžu turētās obligātās rezerves tiek atlīdzinātas saskaņā ar likmēm, kas ļoti tuvas īstermiņa naudas tirgus procentu likmēm. Atlīdzības likme atbilst izpildes perioda vidējai galveno refinansēšanas operāciju robežlikmei (kas svēta atbilstoši kalendāro dienu skaitam).

3.2. ĀRĒJĀS OPERĀCIJAS

Runājot par Eurosistēmas ārējām operācijām, ECBS Statūtu 23. pants pilnvaro ECB un NCB:

- veidot attiecības ar centrālajām bankām un finanšu iestādēm citās valstīs un, ja nepieciešams, ar starptautiskām organizācijām;
- iegādāties un pārdot pēc darījuma sākumkursa un darījuma beigu kursa visu veidu ārvalstu valūtu aktīvus un dārgmetālus;
- pārvaldīt pašu turētos ārējos aktīvus;
- veikt visu veidu banku pārvedumus attiecībās ar trešajām valstīm un starptautiskajām organizācijām, t.sk. aizņēmumu un aizdevumu operācijas.

3.2.1. Valūtas maiņas darījumi

Būtiskākais Eurosistēmas valūtas maiņas darījums ir intervence valūtu tirgos. Intervenci veic, izmantojot tikai ECB ārējās rezerves. Tās var veikt to valstu valūtās, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstis, piemēram, ASV dolāros vai Japānas jenās, ievērojot euro zonas valūtas kursa politiku. To var veikt arī, izmantojot Kopienā pastāvošo Valūtas kursa mehānismu II (VKM II).

Saskaņā ar EK Līguma 105. panta 2. punktu un ECBS Statūtu 3. pantu Eurosistēmas valūtas maiņas darījumi jāveic, *"kā paredz 111. pants"*. 111. pantā noteikta euro zonas valūtas kursa politikas institucionālā struktūra.

Euro zonas valūtas kursa politikas institucionālā struktūra

Saskaņā ar EK Līguma 105. panta 2. punktu un ECBS Statūtu 3. pantu Eurosistēmas valūtas maiņas darījumiem jāatbilst EK Līguma 111. panta noteikumiem.

- Atbilstoši 111. panta 1. punktam ES Padome ar vienprātīgu lēmumu var noslēgt oficiālus līgumus par valūtas kursa sistēmu euro maiņai pret ārpus ES esošo valstu valūtām.
- 111. panta 2. punkts nosaka, ka, ja šāda valūtas kursa sistēma nepastāv, ES Padome ar kvalificētu balsu vairākumu var noteikt valūtas kursa politikas vispārējo ievirzi.

Tomēr, veicot abus šos institucionālos pasākumus, jāievēro pamatuzdevums – nodrošināt cenu stabilitāti. Tos drīkst uzsākt tikai pēc ECB ieteikuma vai Eiropas Komisijas ieteikuma pēc apspriešanās ar ECB. Oficiālas euro kursa sistēmas gadījumā ES Padomei jāņem vērā ECB viedoklis, *"lai panāktu vienošanos, kas atbilst mērķim uzturēt cenu stabilitāti"* (Līguma 111. panta 1. punkts).

Līdz šim neviena no jau minētajām procedūrām nav uzsākta. Eiropas Padome 1997. gada 13. decembra sanāsmē Luksemburgā uzsvēra, ka euro kurss vērtējams gan kā ekonomiskās attīstības, gan tautsaimniecības politikas rezultāts, nevis kā atsevišķs uzdevums. Tā paziņoja arī, ka vispārēja euro zonas valūtas kursa politikas virzība tiks pieņemta tikai ārkārtas gadījumos, piemēram, nepārprotamu noviržu gadījumā. Šādi nosakot virzību, vienmēr skaidri jāievēro ECBS neatkarība un jāpilda ECBS pamatuzdevums uzturēt cenu stabilitāti.

Intervence ārpus ES esošo valstu valūtās

Tā kā nepastāv ne institucionāla kārtība, ne ECB valūtas kursa mērķis, intervence valūtas tirgū pret to valstu valūtām, kuras atrodas ārpus ES, notika tikai divas reizes pirmajos piecos monetārās savienības pastāvēšanas gados – 2000. gada rudenī. Euro kurss, kas nepārtraukti pazeminājās kopš 1998. gada, arvien mazāk atbilda euro zonas pamatprincipiem, un bija risks, ka radīsies būtiskas novirzes. Tas savukārt varēja negatīvi ietekmēt pasaules tautsaimniecību un cenu stabilitāti euro zonā. Tādējādi 2000. gada 22. septembrī ECB kopā ar ASV, Japānas, Lielbritānijas un Kanādas monetārajām iestādēm sāka saskaņotu intervenci valūtas tirgos. ECB veica intervenci arī 2000. gada novembra sākumā.

Valūtas kursa mehānisms II

EMS trešā posma sākumā spēkā stājās jauns valūtas kursa mehānisms – VKM II. Tas aizstāja Eiropas Monetāro sistēmu, kam bija būtiska loma virzībā uz EMS (sk. 1.1.2. sadaļu), taču to vajadzēja pielāgot EMS radītajai jaunajai videi.

Tāpat kā tās priekšgājēja, VKM II ir starpvaldību vienošanās, kuras pamatā ir divi tiesību akti.

- Eiropadomes rezolūcija par Valūtas kursa mehānisma izveidi ekonomikas un monetārās savienības trešajā posmā, Amsterdama, 1997. gada 16. jūnijs;³
- 1998. gada 1. septembra nolīgums starp Eiropas Centrālās bankas un ārpus euro zonas esošajām dalībvalstu nacionālajām centrālajām bankām, kas nosaka valūtas kursa mehānisma darbības procedūras Ekonomikas un monetārās savienības trešajā posmā⁴ (grozīts ar 2000. gada 14. septembra nolīgumu⁵).

VKM II mērķis ir piesaistīt euro ārpus euro zonas esošo dalībvalstu valūtas. Šo saikni veido savstarpēji pieņemts fiksēts, bet koriģējams centrālais valūtas kurss attiecībā pret euro un $\pm 15\%$ standarta pieļaujama svārstību koridors. Pēc savstarpējas vienošanās vajadzības gadījumā var noteikt šaurāku svārstību koridoru, ņemot vērā to, cik lielā mērā panākta konverģence.

Dalība VKM II dalībvalstīm, kas atrodas ārpus euro zonas, nav obligāta. Tomēr, kā norādīts jau minētajā Eiropadomes rezolūcijā, var gaidīt, ka dalībvalstis, uz kurām attiecas izņēmuma statuss, pievienosies VKM II. Saskaņā ar EK Līguma 124. pantu visām ārpus euro zonas esošajām dalībvalstīm "*valūtas maiņas kursa politika ir vispārsvērīgs jautājums*" un tās "*ņem vērā pieredzi, kas gūta, sadarbojoties EMS*". Saskaņā ar 121. pantu dalība VKM II vismaz divus gadus bez ievērojamām grūtībām ir viens no vērtēšanas kritērijiem, lai noteiktu, vai dalībvalsts izpildījusi nosacījumus euro ieviešanai. Tādējādi VKM II veicina konverģenci un palīdz ārpus euro zonas esošo dalībvalstu centienos ieviest euro. Tas arī palīdz aizsargāt valstis euro zonā un ārpus tās no patvaļīga spiediena ārvalstu valūtas tirgos.

Lēmumus par centrālajiem kursiem un svārstību robežām pieņem, euro zonas valstu finanšu ministriem, ECB un iesaistīto dalībvalstu, kuras nav ieviesušas euro, finanšu ministriem un centrālo banku vadītājiem savstarpēji vienojoties. Šī procedūra paredz daudzpusējas sarunas (parasti sanāksmē), iesaistot arī Komisiju un Ekonomikas un finanšu komiteju (sk. 4.3.4. sadaļu).

VKM II intervence

Ja valūta tuvojas svārstību diapazona robežām, centrālo banku intervence principā notiek automātiski un neierobežoti. Tomēr intervence un finansēšanas saistības, kas radušās ECB, neskar galveno mērķi – cenu stabilitātes uzturēšanu. Saskaņā ar jau minēto rezolūciju un vienošanos ECB un to dalībvalstu, kuras nav ieviesušas euro, iesaistītās NCB var apturēt automātisku intervenci un finansēšanu, ja tas būtu pretrunā ar galveno mērķi uzturēt cenu stabilitāti. Tāpat visām līgumslēdzējām pusēm "*ir tiesības uzsākt konfidenciālu procedūru, lai pārskatītu centrālos kursus*".

³ OV C 236, 02.08.1997., 5. lpp.

⁴ OV C 345, 13.11.1998., 6. lpp.

⁵ OV C 362, 16.12.2000., 11. lpp.

Dānijas krona piedalījies VKM II kopš tā sākuma, un tās svārstību diapazons ir $\pm 2.25\%$ no centrālā kursa attiecībā pret euro. Grieķijas drahma piedalījās VKM II, pirms Grieķija ieviesa euro 2001. gadā (sk. 1.1.4. sadaļu).

VKM II dalībnieku skaits palielinājās par septiņām valstīm pēc ES paplašināšanās 2004. gada 1. maijā, pievienojoties Igaunijai, Lietuvai, Slovēnijai (2004. gada 28. jūnijā), Kiprai, Latvijai, Maltai (2005. gada 2. maijā) un Slovēkijai (2005. gada 28. novembrī), to valūtām piemērojot standarta svārstību diapazonu $\pm 15\%$ attiecībā pret euro. Gaidāms, ka arī pārējās valstis, kas pievienojās ES 2004. gada 1. maijā, pēc laika iekļausies šajā mehānismā.

Līdz šim euro intervence notikusi reti. Operācijas veica iesaistīto ES dalībvalstu centrālās bankas, ja intervence bija nepieciešama VKM II stabilitātes saglabāšanai.

3.2.2. Ārvalstu valūtas rezervju pārvaldīšana

Gan ECB, gan NCB tur un pārvalda ārējās rezerves: ECB tur un pārvalda tai nodotās ārējās rezerves ECBS Statūtos noteiktajiem mērķiem. NCB tur un pārvalda tās rezerves, kas palikušas NCB.

ECB ārējo rezervju apjoms un sastāvs

ECB ārējās rezerves galvenokārt tur un pārvalda, lai nepieciešamības gadījumā ECB rīcībā būtu līdzeklis intervences īstenošanai.

ECB ārējo rezervju apjoms

ECBS Statūtu 30.1. pants nosaka, ka NCB sākotnēji nodod ECB ārējo rezervju aktīvus līdz aptuveni 50 mljrd. euro⁶. 1999. gada janvārī EMS trešā posma sākumā euro zonas NCB nodeva ECB ārējo rezervju aktīvus 39.46 mljrd. euro vērtībā. Tā bija lielākā ārējo rezervju summa, ko ļauts nodot saskaņā ar ECBS Statūtiem. Tā tika koriģēta un bija nedaudz zemāka, atskaitot to NCB daļas ECB kapitālā, kuras nebija euro zonas dalībnieces kopš tās dibināšanas. 2001. gada 1. janvārī, kad Grieķija pievienojās euro zonai, *Bank of Greece* papildus nodeva rezervju aktīvus 1.28 mljrd. euro vērtībā. Kopējais ārējo rezervju apjoms, ko NCB nodeva ECB proporcionāli kapitāla daļām, par ko tās saņēma ienākumus radošas euro denominētas prasības, bija 40.74 mljrd. euro. 15% rezervju tika nodots zeltā, bet atlikušie 85% – ASV dolāros un Japānas jenās.

Pēc tam ECB ārējās rezerves būtiski mainījušās darījumu, kā arī valūtas kursa un cenu pārmaiņu rezultātā. 2005. gada beigās tās veidoja 41.5 mljrd. euro. Samazinājies gan valūtas rezervju, gan zelta turējumu apjoms, atspoguļojot attiecīgi ECB intervenci 2000. gada rudenī (sk. 3.2.1. sadaļu) un zelta pārdošanu

⁶ Ja ES pievienojas jaunas dalībvalstis, šo sākotnējo limitu automātiski paaugstina atbilstoši to NCB daļai ECB parakstītajā kapitālā (Statūtu 49.3. pants). Kad 2004. gada 1. maijā ES pievienojās 10 Viduseiropas, Austrumeiropas un Vidusjūras valstis, šo summu palielināja līdz aptuveni 55.6 mljrd. euro. Šāda automātiska palielināšana nozīmē, ka visu topošo euro zonas dalībvalstu NCB var nodot ārējās rezerves proporcionāli to daļai un ECB nevajag nodot atpakaļ ārējās rezerves pašreizējām euro zonas NCB.

2005. un 2006. gadā⁷ saskaņā ar Centrālo banku nolīgumu par zeltu (sk. 14. ielikumu). Šo samazināšanu pilnībā kompensēja augstāka ECB zelta turējumu tirgus vērtība.

Turklāt ECBS Statūtu 30.4. pants pilnvaro ECB prasīt papildu ārējo rezervju aktīvus, kas pārsniedz ierobežojumu, kurš attiecas uz sākotnēji nododamajiem aktīviem. Šādas prasības pašlaik Kopienas sekundārajiem tiesību aktiem. Tāpēc ES Padome pēc ECB ierosinājuma pieņēma regulu⁸, kas ļauj ECB turpmāk izteikt prasības, kuras nepārsniedz 50 mljrd. euro. ECB nāks klajā ar šādām prasībām, lai papildinātu sarukušās rezerves, nevis palielinātu savus rezervju turējumus. Ja tas tiek uzskatīts par nepieciešamu, saskaņā ar turpmākiem Kopienas sekundārajiem tiesību aktiem ECB var tikt nodoti papildu ārējo rezervju aktīvi.

ECB ārējās rezerves ietver arī noteiktu daudzumu Speciālo aizņēmuma tiesību (SDR). Tās iegūtas brīvprātīgos ECB darījumos ar pārējiem SDR turētājiem saskaņā ar pastāvīgo vienošanos ar SVF (sk. 5.3.1. sadaļu).

ECB valūtas turējumu pārvaldīšana

ECB ārējo rezervju pārvaldīšanas mērķis ir nodrošināt, lai ECB jebkurā laikā būtu pietiekams daudzums likvīdu resursu jebkādām valūtas intervencēm. Tas nozīmē, ka likviditāte un drošība ir pamatprasības ārējo rezervju investīcijām. Atbilstoši šiem ierobežojumiem ECB ārējās rezerves tiek pārvaldītas tā, lai to vērtība būtu pēc iespējas lielāka.

Ieguldījumu vadlīnijās vispārējie portfeļa pārvaldības mērķi atspoguļoti specifiskos principos un noteikumos. Tie definēti ECB un ietver valūtu dalījumu, procentu likmju riska un peļņas samērojumu, kā arī kredītrisku un likviditātes prasības.

Padome noteikusi ECB ārējo rezervju valūtas sadali, pamatojoties gan uz aplēstajām vajadzībām tirgus intervences gadījumā, gan uz riska optimizāciju. 1999. gada beigās ASV dolāra aktīvu attiecība pret Japānas jenas aktīviem bija 90 : 10. 2005. gada beigās pēc valūtas kursa svārstībām un dažām sabalansēšanas operācijām šī attiecība bija 85 : 15.

Dažas portfeļa pārvaldības funkcijas, piemēram, riska pārvaldība un grāmatvedība, tiek veiktas centralizēti ECB, lielākā daļa darījumu un atbalsta funkciju tiek veiktas decentralizēti visā Eurosistēmā saskaņā ar ECB sniegto ārējo rezervju pārvaldīšanas pilnvarojumu euro zonas NCB.⁹ Tā rīkojas, lai ECB darījuma partneri starptautiskajos finanšu tirgos varētu atšķirt operācijas, ko NCB veic

⁷ Sk. attiecīgi ECB 2005. gada 31. marta un 2006. gada 31. marta paziņojumu preseī.

⁸ Padomes Regula (EK) Nr. 1010/2000 par Eiropas Centrālās bankas papildu pieprasījumiem pēc ārējo rezervju aktīviem (OV L 115, 16.05.2000., 2. lpp.).

⁹ Kopš 2006. gada sākuma euro zonas NCB varējušas atturēties no ECB ārējo rezervju pārvaldīšanas pilnvaru pildīšanas. Tās NCB, kuras uzņemas ECB ārējo rezervju pārvaldīšanas pilnvarojumu (pašlaik visas 12 euro zonas NCB), ir tiesīgas uz pilnvarojumu, kas atbilst vai nu ASV dolāru apakšportfelim, vai Japānas jenu apakšportfelim. *Deutsche Bundesbank* un *Banque de France* katrai ir tiesības saņemt divus pilnvarojumus. Sk. ECB (2006), "ECB portfeļa pārvaldība", 23. lpp.

ECB vārdā, un operācijas, ko NCB veic, pārvaldot savas rezerves. ECB tiešsaistē no portfeļa pārvaldības sistēmas, kas darbojas ECBS īpašā drošā sakaru tīklā, saņem informāciju par visu NCB tās vārdā veiktajiem darījumiem.

Katras valūtas stratēģiskais etalons, ko nosaka Padome, atspoguļo ECB ilgtermiņa politikas prasības un riska un atdeves attiecību. ECB Investīciju komitejas noteiktais un Valdes apstiprinātais taktiskais etalons, kam jāatrodas iepriekšnoteiktās robežās ap stratēģisko etalonu, atspoguļo ECB īstermiņa un vidējā termiņa riska un atdeves attiecību pastāvošajos tirgus apstākļos. NCB ārvalstu valūtu pārvaldīšanas pilnvaras, ko tām piešķirusi ECB, paredz noteikto taktisko etalonu pārsniegšanu.

Ārējo rezervju aktīvu operāciju darījuma partnerus un starpniekus ECB izvēlas pēc NCB ieteikuma. Izdarot izvēli, ECB izmanto vienotu pieeju, kas balstīta uz diviem kritēriju kopumiem:

- darījuma partnera kredīspējas novērtējums;
- efektivitātes apsvērumi, īpaši sniegtie pētniecības pakalpojumi, cenu konkurētspēja un darījuma partnera spēja apstrādāt lielus apjomus visos tirgus apstākļos.

Ar ECB darījuma partneriem veiktos darījumus dokumentē saskaņā ar standarta tirgus vienošanos. ECB ir arī izstrādājusi savstarpējo prasījumu ieskaista ģenerāllīgumu (*proprietary master netting agreement*), ko pieņēmuši visi tās darījuma partneri.

Laiku pa laikam ECB maina instrumentu sarakstu, ko var izmantot ECB ārējo rezervju pārvaldīšanai. Instrumenti tiek izvēlēti, lai sasniegtu arvien augstāku sarežģītības pakāpi, vienlaikus pildot augsta drošības un likviditātes līmeņa prasības.

ECB zelta turējumi

Saskaņā ar Centrālo banku nolīgumu par zeltu (sk. 14. ielikumu) ECB zelta rezerves netiek aktīvi pārvaldītas.

NCB ārējās rezerves

NCB turpina turēt un pārvaldīt ārējās rezerves, kas nav nodotas ECB.

Neietverot valūtas kursa svārstības, NCB ārējo rezervju turējumi no 1999. gada līdz 2005. gadam stabili samazinājās (2005. gada beigās – 279 mljrd. euro, t.sk. 111 mljrd. euro bija ārvalstu valūtu aktīvi, bet 168 mljrd. euro – zelts, SDR un SVF rezerves pozīcijas).

Tā kā valūtas tirgu intervenci veic ar ECB turētajām rezervēm, NCB ārējās rezerves vairs netiek izmantotas valūtas kursa politikas mērķiem. Iepriekš skaidrots, ka ECB tām tomēr var pieprasīt nodot papildu rezerves.

ECBS Statūtu 31. pantā noteikts, ka valūtas operācijas, ko NCB veic ar savām ārējām rezervēm, iepriekš jāapstiprina ECB. Šī prasība nodrošina atbilstību ECB vienotajai monetārajai un valūtas kursa politikai. Tā attiecas uz darījumiem, kas var ietekmēt valūtas kursu vai iekšzemes likviditātes nosacījumus un pārsniedz ECB pamatnostādnēs noteiktos ierobežojumus. NCB ieguldījumu operācijas ārvalstu finanšu tirgos nevajag iepriekš apstiprināt, jo tās neietekmē ECB vienoto monetāro un valūtas kursa politiku. Šī prasība neattiecas arī uz darījumiem, ko NCB veic pašas vai valstu valdību vārdā, pildot savas saistības pret starptautiskajām organizācijām, piemēram, SNB vai SVF.

Atbilstoši Statūtu 31.1. pantam ES dalībvalstu darījumi ar ārvalstu valūtu kontu atlikumiem arī pakļauti ECB kontrolei¹⁰, tāpat kā euro zonas NCB darījumi.

3.3. MAKSĀJUMU UN KLĪRINGA SISTĒMAS

Eurosistēmas uzdevums veicināt maksājumu sistēmu raitu darbību pamatots Statūtu 22. pantā, kas atļauj ECB un NCB izveidot mehānismus, lai Kopienā un attiecībās ar citām valstīm nodrošinātu efektīvas un drošas klīringa un norēķinu sistēmas. Pildot šo uzdevumu, ECB var izdot noteikumus.¹¹

Efektīvas un drošas maksājumu sistēmas un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmas nepieciešamas monetārās politikas efektīvai īstenošanai. Eurosistēma izmanto maksājumu sistēmas, lai veiktu monetārās politikas un dienas ietvaros izsniegtā kredīta operācijas. Tā kā šīm operācijām nepieciešams nodrošinājums, Eurosistēmas darījuma partneru spēja sniegt nodrošinājumu balstās uz drošu un efektīvu vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu infrastruktūru. Gan maksājumu sistēmas, gan vērtspapīru norēķinu sistēmas raita darbība ir būtiska arī euro naudas tirgus darbībai un, plašākā nozīmē, pārējiem nacionālajiem un starptautiskajiem finanšu tirgiem (piemēram, valūtas, vērtspapīru un atvasināto kredītinstrumentu tirgos).

Ir divu veidu finanšu risks, kas saistīts ar maksājumu sistēmām un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmām:

- risks, ka kāds sistēmas dalībnieks nespēj pildīt saistības, kad tām pienācis termiņš vai arī jebkurā laikā nākotnē (kredītrisks);
- risks, ka kādam sistēmas dalībniekam varētu būt nepietiekams līdzekļu vai vērtspapīru daudzums, kas nepieciešams saistību pildīšanai, lai gan viņš to varētu izdarīt vēlāk (likviditātes risks).

¹⁰2003. gada 23. oktobra Pamatnostādne ECB/2003/12 par iesaistīto dalībvalstu darījumiem ar apgrozāmiem ārvalstu valūtas līdzekļiem saskaņā ar Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu 31.1. pantu (OV L 283, 31.10.2003., 81. lpp.).

¹¹Līdz šim ECB nav vajadzējis izmantot ECBS Statūtu 22. pantā noteiktās regulatīvās pilnvaras. Sīkāku apskatu par ECB regulatīvo pilnvaru darbības jomu, kas noteikta Statūtu 22. pantā, sk. rakstā *The role of the Eurosystem in payment and clearing systems* ECB 2002. gada aprīļa "Mēneša Biļetenā".

14. ielikums. **Kopīgais paziņojums par zeltu (2004. gada 8. marts)**

Eiropas Centrālā banka
Banca d'Italia
Banco de España
Banko de Portugal
Bank of Greece
Banque centrale du Luxembourg
Banque de France
Banque Nationale de Belgique
Central Bank & Financial Services Authority of Ireland
De Nederlandsche Bank
Deutsche Bundesbank
Oesterreichische Nationalbank
Suomen Pankki – Finlands Bank
Schweizerische Nationalbank

Vēloties viest skaidrību par saviem nodomiem attiecībā uz zelta turējumiem, apakšā parakstījušās iestādes nāk klajā ar šādu paziņojumu.

1. Zelts joprojām būs būtiska pasaules naudas rezervju sastāvdaļa.
2. Darījumi ar zeltu, par ko apakšā parakstījušās iestādes jau pieņēmušas lēmumu vai par ko tiks pieņemts lēmums, tiks veikti, izmantojot saskaņotu pārdošanas programmu piecus gadus, sākot ar 2004. gada 27. septembri, tiklīdz būs beidzies iepriekšējais nolīgums. Gada tirdzniecības apjoms nepārsniegs 500 t un kopējais tirdzniecības apjoms šajā periodā nepārsniegs 2 500 t.
3. Šajā laikā puses, kas parakstījušas šo nolīgumu, vienojušās, ka kopējais zelta nomas apjoms un kopējais zelta biržā tirgots nākotnes līgumu un iespēju līgumu apjoms nepārsniegs iepriekšējā līguma noslēgšanas laikā esošo apjomu.

Šo līgumu pārskatīs pēc pieciem gadiem.

Avots: ECB 2004. gada 8. marta paziņojums preseī.

Abas finanšu riska kategorijas var radīt tādu stāvokli, kad viena starpbanku bezskaidrās naudas norēķinu vai vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmas dalībnieka nespēja segt savas saistības var izraisīt domino efektu, t.i., pārējo dalībnieku nespēju pildīt savas saistības noteiktajā termiņā. Šāds scenārijs varētu radīt plašus traucējumus finanšu tirgos kopumā (sistēmiskais risks), kas varētu ietekmēt arī visu tautsaimniecību.

Runājot par vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmām, ir arī risks, ka vērstpapīri, kas atrodas glabāšanā, zūd vai nav pieejami vērtspapīru kontu turētājas bankas maksātnespējas vai neuzmanības dēļ, kā arī citu nelabvēlīgu apstākļu dēļ, kuros tā nonākusi (glabāšanas risks). Arī tas ietekmē dalībnieka spēju nodrošināt vērtspapīrus vajadzīgajā brīdī.

Maksājumu un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmām jābūt ne tikai drošām, bet arī efektīvām un praktiskām gan lietotājiem, gan tautsaimniecībai kopumā. Tomēr vienmēr pastāv kompromiss starp izmaksu samazināšanu un citu mērķu, piemēram, drošības sasniegšanu. Tāpēc nepieciešami minimālie drošības un efektivitātes standarti un ieteikumi, lai palīdzētu maksājumu un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmās iesaistītajām pusēm izvēlēties, kas savukārt veicinātu maksājumu sistēmu un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu konkurenci un palīdzētu izvairīties no izdevīgākā regulācijas režīma izvēles.

Atbilstoši šiem apsvērumiem un pilnvarām, ko piešķir EK Līgums un ECBS Statūti, Eurosistēmas politikas mērķi vērsti uz sistēmu drošuma un efektivitātes nodrošināšanu. Lai to panāktu, Eurosistēma:

- sniedz maksājumu un vērtspapīru norēķinu iespējas;
- pārrauga sistēmas, lai garantētu to efektivitāti un drošumu.

3.3.1. Maksājumu un vērtspapīru norēķinu iespēju nodrošināšana

Atbilstoši Statūtos noteiktajam uzdevumam veicināt maksājumu sistēmu raitu darbību Eurosistēma nodrošina dažādas maksājumu un vērtspapīru norēķinu iespējas, no kurām būtiskākā ir TARGET.

TARGET (Eiropas Vienotā automatizētā reālā laika bruto norēķinu sistēma)

Eurosistēma izveidojusi TARGET, lai apstrādātu liela apjoma maksājumus euro reālajā laikā euro zonā. TARGET nodrošina vienlīdzīgas iespējas tirgus dalībniekiem un instrumentu, ar kuru laikus un droši var veikt ar monetārās politikas operācijām saistītos darījumus starp Eurosistēmas NCB un kredītiestādēm. Tā ir vienīgā maksājumu sistēma, kas veic pārrobežu maksājumus euro, kura tieši pieejama visiem monetārās politikas dalībniekiem. Tādējādi euro naudas tirgus var darboties kā vienots tirgus un iespējams īstenot vienotu monetāro politiku.

Pašreizējā sistēma

TARGET sāka veikt darījumus tiešsaistē 1999. gada 4. janvārī, un tās uzbūve ir decentralizēta. Pašlaik tā aptver un savieno 16 reālā laika bruto norēķinu sistēmas (RTGS) un ECB maksājumu mehānismu (EMM). 16 valstu RTGS ietver 12 euro zonas valstis un Dāniju, Zviedriju, Lielbritāniju un Poliju (kopš 2005. gada marta). Slovēnija pievienosies 2007. gadā.

ECB Pamatnostādne par TARGET¹² nosaka noteikumus, kas regulē sistēmas darbību, t.sk. tās nacionālās sastāvdaļas. Tā ietver arī noteikumus par vairākiem obligātajiem kopīgajiem nosacījumiem (piemēram, piekļuves kritēriji, valūtas vienība, cenu noteikšanas noteikumi, darbības laiks, maksāšanas noteikumi,

¹²2001. gada 26. aprīļa Pamatnostādne ECB/2001/3 par Eiropas Vienoto automatizēto reālā laika bruto norēķinu sistēmu (TARGET) (OV L 140, 24.05.2001., 72. lpp.), kurā pēdējie grozījumi veikti ar 2003. gada 4. aprīļa Pamatnostādni ECB/2003/6 (OV L 113, 07.05.2003., 74. lpp.).

neatsaucamība, galīgums un dienas ietvaros izsniegtie kredīti), kas jāievēro visām valstu RTGS, kas piedalās TARGET. Eurosistēma un ārpus euro zonas esošo valstu NCB noslēgušas daudzpusēju vienošanos, kurā iekļauta TARGET pamatnostādne.

TARGET jāizmanto visiem maksājumiem, kuri tieši izriet vai saistīti ar:

- a) Eurosistēmas monetārās politikas operācijām;
- b) euro veikto valūtas maiņas darījumu norēķiniem, kuros iesaistīta Eurosistēma;
- c) liela apjoma sistēmu, kas apstrādā euro pārvedumus, norēķinu operācijām.

Citiem maksājumiem, piemēram, starpbanku maksājumiem vai komerciāliem maksājumiem euro, tirgus dalībnieki var izvēlēties izmantot TARGET vai citu maksājumu sistēmu.

2005. gadā 89% euro veikto liela apjoma maksājumu kopējā apgrozījuma veikti TARGET. 2004. gada beigās tajā bija vairāk nekā 10 000 dalībnieku. Kopumā ar TARGET starpniecību iespējams sasniegt aptuveni 50 000 iestāžu.¹³

TARGET2

Pašreizējā TARGET uzbūve izveidota 1994. gadā, un tās pamatā bija esošās infrastruktūras obligāta saskaņošana un savstarpēja sasaistīšana. Tādējādi vislabāk varēja nodrošināt, ka sistēma būs spējīga darboties no EMS trešā posma sākuma. Tomēr, ņemot vērā augošo euro zonas finanšu integrāciju un to, ka TARGET lietotāju uzņēmējdarbības intereses kļūst arvien līdzīgākas, 2002. gada oktobrī sākās jaunas, uzlabotas sistēmas (TARGET2) sagatavošana. Sagatavošanās tiek veikta, lai TARGET2 varētu sākt darbu 2007. gadā. TARGET otrā paaudze a) labāk atbildīs klientu vajadzībām, nodrošinot īpaši saskaņotu pakalpojumu līmeni; b) palīdzēs nodrošināt darbības efektivitāti un c) būs gatava strauji pielāgoties notikumiem nākotnē, t.sk. saistībā ar ES un Eurosistēmas paplašināšanos. Vienlaikus NCB saglabās atbildību par kredītiestāžu kontiem un darījumu attiecībām ar tām.

TARGET2 nodrošinās vienotu platformu (SSP) centrālajām bankām, kas nolems tai pievienoties un atteikties no nacionālajām RTGS platformām. Visas Eurosistēmas centrālās bankas piedalīsies TARGET2. *Danmarks Nationalbank* apstiprinājusi dalību, bet *Sveriges Riksbank* un *Bank of England* nepievienosies TARGET2. Vairāku jauno ES dalībvalstu centrālās bankas kļūs par dalībniecēm tikai tad, kad tās ieviešis euro.

Privāto sistēmu norēķinu iestādes

Eurosistēma arī darbojas kā norēķinu iestāde tām maksājumu sistēmām, kuras tā pati nepārvalda. Piemēram, ECB ir EURO1 sistēmas, ko pārvalda Euro banku asociācija (EBA), norēķinu iestāde, savukārt dažas NCB veic privātā sektora neliela apjoma maksājumu sistēmu un vērtspapīru norēķinu sistēmu norēķinus.

¹³ Sk. ECB (2006), 2005. gada pārskats, 2.2. sadaļa.

Darbība, ko ECB un dažas NCB veic kā norēķinu iestādes, nodrošina, ka šīs maksājumu sistēmas veic centrālās bankas naudas norēķinus, mazinot kļūdu risku, kas finanšu sistēmai varētu izraisīt būtiskas sistēmiska rakstura sekas.

Pastāvīga pieslēguma norēķinu sistēma

Pastāvīga pieslēguma norēķinu (CLS) sistēma darbojas kopš 2002. gada, veicot norēķinus ārvalstu valūtās starp bankām, kas ir sistēmas dalībnieces, pamatojoties uz maksājumu pret maksājumu Ņujorkā reģistrētās CLS bankas grāmatvedībā. Šīs sistēmas galvenais pārraugs ir ASV Federālo rezervju sistēma. ECB sniedz konta iespējas CLS sistēmai un pārrauga euro, kas ir otra nozīmīgākā CLS sistēmas valūta.

Neliela apjoma maksājumu sistēmas

Eurosistēmas dalība dažādās neliela apjoma maksājumu sistēmās ir atšķirīga. Vairākas euro zonas NCB, piemēram, *Banca d'Italia*, *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique* un *Deutsche Bundesbank* jau ilgāku laiku tradicionāli darbojas neliela apjoma maksājumu sistēmās. Tās piedāvā neitrālus un atklātus tīklus, kuros bankas var piedalīties neatkarīgi no to uzņēmējdarbības apjoma. To, cik Eurosistēma piedalīsies neliela apjoma maksājumu sistēmās, galvenokārt noteiks banku sektora centieni turpmāk nodrošināt efektīvu neliela apjoma maksājumu infrastruktūru euro maksājumiem.

Centrālo banku korespondentattiecību modelis

Tā kā nav piemērotu tirgus iespēju pārrobežu aktīvu mobilizācijai euro zonā, Eurosistēma savām operācijām izveidojusi centrālo banku korespondentattiecību modeli (CCBM). Šī sistēma nodrošina, ka visi maksājumu sistēmas dalībnieki un monetārās politikas dalībnieki spēj sniegt nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijām, neņemot vērā nodrošinājuma atrašanās vietu. Tāpēc katra NCB darbojas kā pārējo NCB vērtspapīru kontu turētāja. CCBM tika izveidots kā pagaidu risinājums, kamēr tirgus piedāvās citus variantus, un tam nav jākonkurē ar tirgus iniciatīvām nodrošināt pārrobežu pakalpojumus tirgus operācijām.

Centrālā vērtspapīru depozitārija darbība

Eurosistēmas NCB vērtspapīru norēķinos tradicionāli bija operatīva loma. Tagad dažādi uzdevumi uzticēti privātiem uzņēmumiem, taču dažas NCB joprojām darbojas kā centrālais vērtspapīru depozitārijs (CVD) vai dažu valdības vērtspapīru un citu vērtspapīru reģistrs.

3.3.2. Maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmu pārraudzība

Maksājumu sistēmu pārraudzība nosaka maksājumu sistēmu drošības standartus un nodrošina to pareizu piemērošanu. Pārraudzība apvieno morālu pārliecināšanu un regulatīvo spiedienu, un tās galvenais mērķis ir aizsargāt maksājumu sistēmu darbību. Tādējādi pārraudzība atšķiras no banku uzraudzības. Banku uzraudzība ietver atsevišķu banku vai finanšu iestāžu uzraudzību, lai nodrošinātu to finanšu stabilitāti un galvenokārt aizsargātu noguldītājus un banku klientus.

Kopš 1999. gada maksājumu sistēmas pārraudzības uzdevumu dalīti veica ECB un euro zonas NCB. ECB pārrauga Eiropas mēroga liela apjoma maksājumu sistēmas (t.sk. TARGET), bet NCB – attiecīgo valstu sistēmas.

Pārraudzību veic atbilstoši drošības un efektivitātes standartiem, ko ECB noteikusi euro veikto maksājumu sistēmām. 2001. gada februārī ECB pārņēma Sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu pamatprincipus¹⁴, ko 2001. gada janvārī izveidoja G10 valstu Maksājumu un norēķinu sistēmu komiteja (MNSK).¹⁵ Šie principi tagad ietilpst standartu komplektā, ko ECB un Eurosistēmas NCB izmanto liela apjoma euro maksājumu sistēmu uzraudzībai.

Eurosistēmas pilnvaras pārraudzīt vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmas nav tik tiešas un ekskluzīvas. Tomēr kopš 2001. gada ECBS un Eiropas Vērtspapīru regulatoru komiteja (CESR) cieši sadarbojas saistībā ar vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmām. Kopējā darba grupa, kurā ietilpst pa pārstāvim no katras ECBS centrālās bankas un no katra CESR vērtspapīru regulatora, izstrādājusī Eiropas klīringa un norēķinu standartus, kuru pamatā ir CPSS un Starptautiskās Vērtspapīru komisiju organizācijas (IOSCO) ieteikumi. ECBS un CESR standartu mērķis ir vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu drošības, stabilitātes un efektivitātes palielināšana Eiropas Savienībā, un tajos ņemta vērā nepieciešamība likvidēt šķēršļus efektīvam pārrobežu klīringa un norēķinu procesam šajā jomā.

Eurosistēma arī mudina tirgu apsvērt nākotnes problēmas un izstrādāt iespējamus risinājumus. Eurosistēma nodrošina apspriežu forumu ar tirgus dalībniekiem, rīkojot divpusējas vai daudzpusējas sanāksmes, prezentācijas, sniedzot runas un publikācijas, lai sagatavotu ceļu turpmākiem maksājumu sistēmu uzlabojumiem un jaunai infrastruktūras attīstībai. Vērtspapīru norēķinu sistēmu jomā ECB cieši pārrauga konsolidācijas procesu, īstenojot tādu politiku, kas veicina efektivitāti, īpaši pārrobežu darījumos ar vērtspapīriem euro zonā.

3.4. EURO BANKNOTES UN MONĒTAS

Saskaņā ar EK Līguma 106. pantu un ECBS Statūtu 16. pantu ECB Padomei ir ekskluzīvas tiesības atļaut banknošu emisiju euro zonā. ECB un NCB euro zonā ir vienīgās iestādes, kurām ir tiesības emitēt banknotes. Atbilstoši Līguma 106. panta 2. punktam euro zonas valstīm ir tiesības emitēt monētas, "*kuru emisijas apjoms jāapstiprina Eiropas Centrālajai bankai*".

Euro banknošu emisijas nosacījumi

No 1999. gada līdz 2002. gadam, kamēr nebija ieviestas euro banknotes, nacionālo valūtu banknotes bija vienīgās, kas bija likumīgs maksāšanas līdzeklis euro zonā. Tās emitēja NCB saskaņā ar ECB Padomes piešķirtu atļauju. Taču

¹⁴MNSK izdevums Nr. 43 "Sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu pamatprincipi" (*Core Principles for Systemically Important Payment Systems*), ko 2001. gada janvārī publicēja SNB.

¹⁵MNSK ir pastāvīga komiteja, ko izveidoja G10 valstu centrālo banku vadītāji, un tās mītnevieta atrodas SNB (sk. 5.4. sadaļu).

pretstatā turpmākam euro banknošu emisijai izmantotajam režīmam katra NCB emitēja savas nacionālās banknotes uz sava rēķina.

Kopš 2002. gada 1. janvāra NCB un ECB kopīgi emitē euro banknotes. Pretstatā agrākajām nacionālajām banknotēm uz euro banknotēm nav norādīta centrālā banka, kas tās emitējusi. Eurosistēmas NCB jāpieņem euro banknotes, ko laiduši apgrozībā pārējie Eurosistēmas dalībnieki; šīs banknotes netiek nosūtītas atpakaļ uz emitentvalsti. Taču, lai arī varētu uzskatīt, ka nacionālās centrālās bankas pilda visas Eurosistēmas saistības, tām jābūt likumīgajiem emitentiem, jo Eurosistēmai nav juridiskās personas statusa.

ECB emitē 8% no kopējās Eurosistēmas emitēto banknošu vērtības. Ņemot vērā, ka šī solidaritātes shēma ietver visas Eurosistēmas dalībnieces, ECB rīkojas kā viens no likumīgajiem emitentiem un uzrāda šīs banknotes savā bilancē. Praksē ECB emitētās banknotes laiž apgrozībā NCB, tādējādi uzņemoties attiecīgas saistības pret ECB. Par šīm saistībām pienākas procenti atbilstoši ECB galvenajai refinansēšanas likmei (sk. 3.8.1. sadaļu).

Pārējos 92% euro banknošu emitē NCB proporcionāli to daļai ECB kapitāla atslēgā. Katras NCB kopumā apgrozībā esošo banknošu daļu un faktiski apgrozībā laisto banknošu apjomu nosaka katru mēnesi un grāmato kā izdevumus/ienākumus radošu Eurosistēmas prasību vai saistību.¹⁶

Šāds euro banknošu emisijas dalījums starp NCB novērš "banknošu migrācijas" grāmatojuma ietekmi NCB bilancē Eurosistēmas vairāku emitentu sistēmā ar pilnīgu visu euro banknošu aizvietojamību. Pretējā gadījumā banknošu migrācija, t.i., skaidrā nauda, kas pārskaitīta no vienas euro zonas valsts uz citu, radītu apgrozībā esošo banknošu skaita kāpumu vienai centrālajai bankai uz citas centrālās bankas rēķina. Tas savukārt varētu nozīmīgi ietekmēt šo centrālo banku bilanci un laika gaitā izraisīt būtisku saņēmējas bankas tīrā atlikuma samazinājumu.

Kopējo Eurosistēmas emitēto banknošu apjomu (neiekļaujot jau minēto Eurosistēmas iekšējo atlikumu) ECB publicē katru nedēļu konsolidētajā finanšu pārskatā. Pašlaik kopumā apgrozībā esošo euro banknošu vērtība nozīmīgi pārsniedz 500 mljrd. euro. Tiek lēsts, ka ievērojama daļa atrodas euro zonas nerezidentu turējumā.

15. ielikums. **No dizaina izstrādes līdz ieviešanai apgrozībā: euro banknošu un monētu sagatavošana**

Veiksmīgā euro banknošu un monētu ieviešana 2002. gada 1. janvārī bija kulminācija ilgam un detalizētam sagatavošanās procesam 20. gs. 90. gadu sākumā.

Euro banknotes

Pirmo euro banknošu sēriju izveidoja EMI, gatavojoties EMS trešajam posmam.

¹⁶NCB apgrozībā laisto banknošu apjomam pārsniedzot šīs NCB daļu kapitāla atslēgā, tai rodas izdevumus radošas saistības pret pārējo Eurosistēmu, un otrādi.

15. ielikums. No dizaina izstrādes līdz ieviešanai apgrozībā: euro banknošu un monētu sagatavošana

Priekšdarbi faktiski sākās 1992. gadā Vadītāju komitejas vadībā. Ilgā banknošu izgatavošanas laika dēļ komiteja izveidoja Eiropas Banknošu iespēšanas un emisijas darba grupu (BNWG), kurā ietilpa kases pārvaldes vadītāji un NCB naudas spiestuvju vadītāji.

1995. gada jūnijā EMI Padome, uzklaustījusi mākslas vēsturniekus un dizaina un mārketinga speciālistus, banknošu dizainam izvēlējās divas tēmas:

- "Laikmeti un arhitektūras stili Eiropā", kas ataino septiņus arhitektūras periodus Eiropas vēsturē: antīko arhitektūru, romāniku, gotiku, renesansi, baroku un rokoko, tērauda un stikla arhitektūru un moderno 20. gs. arhitektūru;
- abstraktu vai modernu dizainu.

EMI Padome arī nolēma, ka būs šādas septiņu nominālvērtību banknotes – 5, 10, 20, 50, 100, 200 un 500 euro.

1996. gada 12. februārī sākās banknošu dizaina konkurss, kas turpinājās septiņus mēnešus. Kad konkurss septembra vidū noslēdzās, NCB vispirms pārbaudīja dizaina paraugu piemērotību drukāšanai un atbilstību konkursa nolikumam un pēc tam nosūtīja apstiprinātos dizaina paraugus notāram Frankfurtē pie Mainas, kurš nomainīja autora datus ar trīsciparu kodu. Pēc tam anonīmie dizaina paraugi tika nosūtīti EMI.

1996. gada 26. un 27. septembrī 14 neatkarīgu tirgzinības, dizaina un mākslas vēstures ekspertu žūrija pulcējās EMI šīs institūcijas ģenerāļsekretāra vadībā. Žūrijas locekļi, kas pārstāvēja visas ES dalībvalstis, izņemot Dāniju (*Danmarks Nationalbank* neizvirzīja ekspertu, jo Dānija pieņēma lēmumu neieviest euro), novērtēja dizaina paraugus pēc dažādiem kritērijiem – autora radošās izdomas, estētiskajām īpašībām, funkcionalitātes, sabiedrības uztveres, dzimumu līdztiesības un tā, vai netiek izceltas atsevišķas valstis. Pēc rūpīgiem apsvērumiem žūrija izveidoja divus iespējamus konkursa uzvarētāju sarakstus ar piecām labākajām dizaina paraugu sērijām par katru tēmu.

No 1996. gada 7. oktobra līdz 13. oktobrim *Gallup Europe* veica sabiedriskās domas apsekojumu par 10 atlasītajiem dizaina paraugiem, aptaujājot vairāk nekā 2 000 cilvēku no visām ES dalībvalstīm (izņemot Dāniju). 1996. gada decembrī EMI Padomei tikai iesniegti apsekojuma rezultāti, žūrijas vērtējums un BNGW tehniskais novērtējums.

1996. gada 3. decembrī EMI Padome izvēlējās uzvarētāju. Sērijas autors bija Roberts Kalina (*Robert Kalina*) no *Oesterreichische Nationalbank*, kurš bija izvēlējis tēmu "Laikmeti un arhitektūras stili Eiropā". Uz banknotēm bija attēloti logi, vārti un tilti no dažādiem vēstures laikmetiem, raksturojot Eiropas kopējo kultūras mantojumu un atainojot jauna laikmeta sākumu un nākotnes redzējumu.

15. ielikums. **No dizaina izstrādes līdz ieviešanai apgrozībā: euro banknošu un monētu sagatavošana**

Logi un vārti katras banknotes aversā simbolizē atvērtības un sadarbības garu Eiropā. Bija attēlotas arī 12 Eiropas Savienības zvaigznes, raksturojot mūsdienu Eiropas dinamismu un saskaņu. Katras banknotes reversā tika izmantoti tiltu motīvi no sendienām līdz pat mūsdienu sarežģītajiem piekartiltiem, metaforiski atainojot komunikāciju starp Eiropas tautām un Eiropu un pārējo pasauli.

Pārējie būtiskie banknošu dizaina elementi:

- valūtas nosaukums euro – gan latīņu (EURO), gan grieķu (ΕΥΡΩ) alfabēta burtiem;
- Eiropas Savienības 12 zvaigznes;
- emitentiestādes nosaukuma abreviatūras pieci lingvistiskie varianti – BCE, ECB, EZB, EKT un EKP;
- ECB prezidenta paraksts.

Pēc rūpīgas zinātniskās izpētes tika izvēlētas noteicošās krāsas, lai cilvēki varētu atšķirt dažādo nominālvērtību banknotes. Notika konsultācijas arī ar Eiropas Neredzīgo savienību, lai palīdzētu neredzīgajiem un vājredzīgajiem. Tāpēc katras nominālvērtības banknošu izmērs ir atšķirīgs, izmantoti lieli, trekni nominālvērtību cipari un noteiktās vietās izvietotas sataustāmās zīmes.

Euro banknotēs tika ietverti daudzi pretviltošanas elementi – pretviltošanas josla, reljefs iespiedums un hologrammas laukumi, lai aizsargātu tās pret viltotājiem un palīdzētu sabiedrībai uzreiz atpazīt īstas banknotes. Izmantotajā papīrā iestrādātas fluorescējošas šķiedras un gan daudztoņu, gan galvanizētā iespieduma ūdenszīme. Turklāt vairāki citi apslēpti mašīnlasāmi elementi ļauj NCB un skaidrās naudas apstrādes nozarei pārbaudīt banknošu īstumu.

1998. gadā ECB Padome apstiprināja jauno banknošu dizaina galīgo variantu un tehnisko specifikāciju, un banknošu izgatavošana sākās 1999. gada jūlijā pēc vairākiem tehniskiem sagatavošanās pasākumiem. Katra NCB bija atbildīga par lēmumu, kur iespiest valstij nepieciešamo sākotnējo banknošu krājumu. Kopumā tika izmantotas 15 naudas spiestuves un deviņas papīrfabrikas, lai izgatavotu aptuveni 15 mljrd. euro banknošu, kas bija nepieciešamas pārejai uz euro skaidro naudu. Tagad, banknotēm esot apgrozībā, katru gadu nosaka kārtējo izgatavošanas pieprasījumu un dažādu nominālvērtību banknošu iepirkums sadalīts starp 12 iesaistītajām NCB.

Skaidras pārbaudes un kontroles procedūras nodrošina, ka visas banknotes ir identiskas un atbilst tehniskajai specifikācijai. Tas nozīmē, ka visas banknotes var izmantot visās iekārtās, kas pieņem un izsniedz banknotes, visā euro zonā.

15. ielikums. **No dizaina izstrādes līdz ieviešanai apgrozībā: euro banknošu un monētu sagatavošana**

Euro monētas

Astoņu nominālvērtību euro monētas – 1 centa, 2, 5, 10, 20 un 50 centu, 1 un 2 euro – sagatavoja naudas kaltuvju vadītāju darba grupa un tās emitē euro zonas valstis. Visām astoņām monētām ir vienāda kopējā puse, bet otra puse ar attiecīgās valsts veidoto simboliku katrai no 12 euro zonas valstīm ir atšķirīga, un to ieskauj ES 12 zvaigznes. Kopējās puses dizaina autors ir Līks Līkss (*Luc Luycx*) no Beļģijas Karaliskās naudas kaltuves, kuru izvēlējās Eiropas Komisijas rīkotajā konkursā un apstiprināja ES Padomē. Uz 1 centa, 2 un 5 centu monētas attēlota Eiropas vieta pasaules kartē, uz 10, 20 un 50 centu monētas attēlota no atsevišķām valstīm sastāvošā Eiropa, bet uz 1 un 2 euro monētas redzama apvienotā Eiropa. Tāpat kā banknotes, arī euro monētas var izmantot visā euro zonā neatkarīgi no zīmējuma pusē ar attiecīgās valsts veidoto simboliku.

Iekļauti vairāki novatoriski papildu elementi, lai palīdzētu lietotājiem, īpaši neredzīgiem un vājredzīgiem cilvēkiem, atpazīt dažādu nominālvērtību monētas. Piemēram, katras nominālvērtības monētai ir citāda josta. 1 un 2 euro monētā izmantotā sarežģītā bimētāla tehnoloģija ar īpašām magnētiskajām īpašībām sarežģī to viltošanu. To nodrošina arī raksts uz 2 euro monētas jostas, kas katrai valstij ir atšķirīgs.

Katra nacionālā naudas kaltuve ir atbildīga par savu monētu kvalitāti saskaņā ar kopējiem noteikumiem. Pārejai uz euro skaidro naudu tika izgatavoti aptuveni 52 milj. euro monētu. Šādu izgatavošanas apjomu noteica ECB, kas ir atbildīga par dalībvalstu emitējamo monētu kopējās vērtības apstiprināšanu.

Euro banknošu un monētu ieviešana

2001. gada 1. martā visā euro zonā tika sākta kampaņa daudzās valodās, lai iepazīstinātu 12 euro zonas valstu iedzīvotājus ar jaunajām banknotēm un monētām un sagatavotu viņus pārejai uz euro skaidro naudu. 2002. gada euro informācijas kampaņas moto bija "EURO. MŪSU nauda", un tā ietvēra dažādas valstu ierosmes.

Gatavojoties pārejai uz euro skaidro naudu, euro banknošu krājumi tika nogādāti bankās, un bankas tos savukārt nogādāja tālāk citām skaidrās naudas apstrādes iestādēm, piemēram, pastam, skaidrās naudas inkasācijas uzņēmumiem, tirdzniecības automātu uzņēmumiem un mazumtirgotājiem. Tādējādi ar 2002. gada 1. janvāri visā euro zonā bija iespējams strauji un bez kavēšanās nomainīt nacionālās banknotes. Euro banknotes tika nogādātas arī centrālajās bankās ārpus euro zonas, īpaši tajās ES dalībvalstīs, kuras nav pievienojušās euro zonai, kā arī dažās Viduseiropas, Austrumeiropas un Vidusjūras valstīs.

Euro banknošu ražošana

Gatavojoties euro skaidrās naudas ieviešanai 2002. gadā, katra no 12 euro zonas NCB bija atbildīga par savā valstī nepieciešamo visu septiņu nominālvērtību banknošu iepirkumu. Kopš tā laika dažādu nominālvērtību banknošu gada ražošana (turpmākai izmantošanai nederīgo banknošu nomaiņai) sadalīta starp NCB, un katra NCB atbildīga tikai par vienas vai dažu nominālvērtību banknošu ražošanu, ko tām iedala ECB Padome. Šāda decentralizēta ražošana ar pienākumu dalīšanu tiks aizstāta ar vienotu Eurosistēmas konkursa procedūru, kas stāsies spēkā ne vēlāk kā 2012. gada 1. janvārī. Jaunā procedūra izveidota saskaņā ar atklātā tirgus ekonomikas principu un atbilst ES konkurences tiesību aktiem. Konkursa procedūras mērķis ir nodrošināt vienādu attieksmi pret visām naudas spiestuvēm, kas vēlas piedalīties vienotajā Eurosistēmas konkursa procedūrā, kā arī garantēt caurredzamību un euro banknošu nepārtrauktu drošu izgatavošanu. Pirms procedūras ieviešanas tiks noteikts pārejas periods, ļaujot NCB un naudas spiestuvēm sagatavoties metodes maiņai.

Pretviltošanas pasākumi

ECB apņēmusies aizsargāt euro banknotes pret viltošanu, izmantojot pēc iespējas augstākus standartus. Euro banknotes tika izveidotas un attīstītas, lai sniegtu vislabāko aizsardzību pasaulē pret viltošanu. Līdz šim atklāto viltojumu skaits ir mazāks nekā nacionālajām valūtām pirms pārejas uz euro skaidro naudu.

2002. gadā ECB izveidoja Viltojumu analīzes centru, lai visaptverošā datubāzē koordinētu statistisko un tehnisko informāciju par viltojumiem no valstu analīzes centriem. Šī informācija tiek izplatīta visām institūcijām, kas iesaistītas cīņā pret naudas viltošanu. ECB arī izveidojusi ciešu sadarbību ar Eiropolu, kas atbild par sadarbības uzlabošanu starp dalībvalstu iestādēm, kuras atbildīgas par naudas (īpaši euro) viltošanas apkarošanu, kā arī Interpolu un Eiropas Komisiju, un paaugstina darba efektivitāti šajā jomā. ECB atrodas arī Starptautiskais viltojumu novēršanas centrs (ICDC), kurā darbojas ECB darbinieki un citu emitentiestāžu amatpersonas.

ECB stingri uzrauga norises grafiskās apstrādes programmatūras nozarē un izvērtē iespējamās augstas kvalitātes viltojumu draudus. Jaunākās tehnoloģiju attīstības dēļ Eurosistēma veikusi būtiskus ieguldījumus pētniecībā un attīstībā, cenšoties rast esošo drošības elementu uzlabojumus un veidot jaunu banknošu izstrādes tehnisko bāzi.

Dalība monētu emisijā

ECB katru gadu nosaka monētu apjomu, ko drīkst emitēt katra valsts. Tāpēc ECB ņem vērā katras euro zonas valsts aplēses par nākamajā gadā emitējamo monētu daudzumu.

Euro monētu nominālvērtība un tehniskā specifikācija noteikta Padomes Regulā¹⁷. Katra nacionālā naudas kaluve atbildīga par monētu kvalitāti un atbilstību specifikācijai, kas nodrošina monētu izmantojamību visā euro zonā. Pēc

¹⁷Padomes 1998. gada 3. maija Regula (EK) Nr. 975/98 par apgrozībai paredzēto euro monētu nominālvērtībām un tehniskajiem datiem (OV L 139, 11.05.1998., 6. lpp.).

vienošanās ar naudas kaltuvju vadītāju darba grupu ECB ir neatkarīga monētu kvalitātes vērtētāja.

Eurosistēmas NCB euro monētas laiž apgrozībā galvenokārt attiecīgo valstu valdības vārdā. NCB monētu turējumi līdzvērtīgi aizdevumam valsts sektoram. Tomēr saskaņā ar Padomes 1993. gada 13. decembra Regulas (EC) Nr. 3603/93¹⁸ 6. pantu šādi turējumi atļauti kā kārtējo kontu atlikumi, ja tie nepārsniedz 10% no apgrozībā esošajām monētām (sk. 2.5.5. sadaļu).

3.5. STATISTISKĀS INFORMĀCIJAS VĀKŠANA UN APKOPOŠANA

ECB nepieciešams plašs ekonomisko un finanšu datu spektrs, lai veicinātu monetārās politikas īstenošanu un pārējo Eurosistēmas uzdevumu izpildi.

ECB statistiskās informācijas vākšanas un apkopošanas juridiskais pamats

Saskaņā ar ECBS Statūtu 5.1. pantu ECB pilnvarota vākt statistisko informāciju, ja tā nepieciešama visiem EK Līguma 105. pantā un Statūtu 3. pantā norādītajiem mērķiem vai kādam atsevišķam mērķim. Nodrošinot savu prasību izpildi statistikas jomā, ECB jānodrošina efektivitāte un jācenšas panākt, lai ar statistisko datu sniegšanu saistītais slogs kredītiestādēm un citām ziņotājīestādēm būtu minimāls.

Uz ECB darbību statistikas jomā attiecas Padomes regula¹⁹, ko pieņēma pēc ECB ierosinājuma un kas papildina Statūtu noteikumus un citus tiesību aktus, kuri pieņemti pirms trešā posma sākuma. Šajā sekundārajā tiesību aktā noteikti trīs aspekti:

- iestādes, no kurām ECB tiesīga vākt statistisko informāciju;
- konfidencialitātes režīms;
- īstenošanas noteikumi.

ECB statistikas vākšanas un apkopošanas joma

ECB būtiskākās statistikas jomas ir šādas:

- naudas, banku un finanšu tirgu statistika, t.sk. monetāro rādītāju un atbilstošo bilances posteņu, procentu likmju, parāda vērtspapīru un kotēto akciju un nemonetāro finanšu starpnieku statistika;
- maksājumu bilances statistika un statistika par Eurosistēmas starptautiskajām rezervēm, visas euro zonas starptautisko ieguldījumu pozīciju un euro nominālo un reālo efektīvo kursu;

¹⁸Padomes 1993. gada 13. decembra Regula (EK) Nr. 3603/93, ar ko precizē definīcijas, lai piemērotu Līguma 104. pantā un 104.b panta 1. punktā noteiktos aizliegumus (OV L 332, 31.12.1993., 1. lpp.)

¹⁹Padomes 1998. gada 23. novembra Regula (EK) Nr. 2533/98 par statistiskās informācijas vākšanu, ko veic Eiropas Centrālā banka (OV L 318, 27.11.1998., 8. lpp.).

- finanšu konti (t.sk. valdības finanšu statistika); pilnīgi pārskati sektoru daļījumā (sagatavošanā).

ECB šajās jomās publicē plašu datu klāstu, SPCI statistiku, pārējo cenu, izmaksu, ražošanas un darba tirgu statistiku, ko galvenokārt apkopo Eiropas Kopienų Statistikas birojs (*Eurostat*).

Sadarbība statistikas jomā ar Kopienas iestādēm un starptautiskajām organizācijām

Vācot un apkopojot statistisko informāciju, ECB "*sadarbojas ar Kopienas iestādēm vai struktūrām un ar dalībvalstu vai trešo valstu kompetentām iestādēm, kā arī ar starptautiskām organizācijām*" (ECBS Statūtu 5.1. pants). Tāpēc ECB ļoti cieši sadarbojas ar *Eurostat*. 2003. gada martā šo sadarbību apstiprināja ar Saprašanās memorandu²⁰ starp *Eurostat* un ECB statistikas daļu. Memorandā statistikas pienākumi sadalīti šādi:

- ECB ir atbildīga par naudas un banku statistiku ES līmenī;
- ECB un Komisija kopīgi ir atbildīgas par maksājumu bilances statistiku un saistīto statistiku, kā arī par finanšu kontu statistiku;
- Komisija ir atbildīga par cenu un izmaksu un pārējo tautsaimniecības statistiku.

ECB un Komisija divpusēji vai komitejās (īpaši Monetārās, finanšu un maksājumu bilances statistikas komiteja (MFMBSK)) sadarbojas visos kopīgu interešu jautājumos statistikas jomā, t.sk. ierosinot Kopienas tiesību aktus vai konsultējot par tiem.

Statistikas jautājumos ECB uztur ciešas saiknes arī ar citām starptautiskajām organizācijām, piemēram, SVF. Iespēju robežās ECB statistika atbilst starptautiskajiem statistikas standartiem. Tādējādi ECB pilda arī prasību "*saskaņot noteikumus un paņēmienus statistisko datu vākšanai, apkopošanai un izplatīšanai jomās, kas ir tās kompetencē*", kas noteikta ECBS Statūtu 5.3. pantā.

NCB palīdzība

Saskaņā ar ECBS Statūtu 5.2. pantu NCB jāpalīdz ECB vākt statistiku. Praksē NCB (un dažos gadījumos citas valstu iestādes) vāc datus no kredītiestādēm un citiem avotiem attiecīgajās valstīs un aprēķina valsts apkopotos datus. ECB izmanto šos datus, sagatavojot apkopotos datus par euro zonu.

Ir lietderīgi atzīmēt, ka šie noteikumi attiecas uz visām ES dalībvalstīm, un ārpus euro zonas esošo valstu iestādēm jāsadarbības ar ECB statistikas jomā. ECBS

²⁰2003. gada 10. marta Saprašanās memorands starp Eiropas Centrālās bankas Statistikas ģenerāldirektorātu (*DG Statistics*) un Eiropas Kopienų Statistikas biroju (*Eurostat*) par tautsaimniecības un finanšu statistiku publicēts ECB interneta lapā (<http://www.ecb.int>). Tas aizstāj līdzīgu vienošanos starp EMI Statistikas nodaļu un *Eurostat*, kas tika noslēgta 1995. gada 26. jūlijā, pamatojoties uz MFMBSK 20. gs. 90. gadu sākumā izdarītajiem secinājumiem.

Statūtu 47.2. pantā norādīts, ka *"vākt statistisko informāciju, ko paredz 5. pants"*. Lai gan ECB pieņemtie tiesību akti neuzliek saistības ārpus euro zonas esošajām valstīm, Ģenerālpadomei un tādējādi arī neiesaistīto dalībvalstu NCB jāpiedalās ECB statistikas darbā.

3.6. EKONOMISKIE PĒTĪJUMI

Mūsdienās centrālo banku darbā arvien būtiskāki ir augstas kvalitātes pētījumi. Tas īpaši attiecas uz ECB, kam jārisina bezprecedenta problēmas, kas saistītas ar vienotās monetārās politikas īstenošanu no daudzām valstīm sastāvošā zonā.

Ekonomiskie pētījumi ECB tiek veikti, lai nodrošinātu politikas veidošanas procesa stabilu konceptuālo un empīrisko bāzi un labāk informētu tirgus un sabiedrību par politiku. Tāpēc ekonomiskie pētījumi Eurosistēmā vērsti uz zināšanu uzlabošanu par euro zonas tautsaimniecību, kā arī lai iegūtu modeļus, rīkus un analīzi, kas vajadzīga monetārās politikas un citu Eurosistēmas uzdevumu īstenošanai.

ECB pētījumus bieži veic organizētu sistēmu ietvaros. Tiek veidotas pētnieku grupas, kas kopīgi īsteno plašus, daudzfunkcionālus projektus. Tajās var darboties ECB, euro zonas NCB, citu centrālo banku un politikas veidošanā iesaistītu organizāciju ekonomisti, kā arī augstskolu mācībspēki. ECB viena pati vai kopā ar citām institūcijām piedalās šajās sistēmās un koordinē to darbību, sniedzot tām organizatorisku atbalstu.

ECB un euro zonas NCB kopīgi veic arī euro zonas makroekonomisko modelēšanu. Ekonometriskos modeļus izmanto monetārās politikas lēmumu pieņemšanas procesā (piemēram, sagatavojot Eurosistēmas ekspertu makroekonomiskās iespēju aplēses). Turklāt modeļu veidošana bijusi jaunu statistisko datu attīstības katalizators. Visbeidzot, Eurosistēmas pētījumus papildina centrālo banku konferenču rīkošana, piemēram, ECB centrālo banku konferences un Monetārās politikas starptautiskā pētniecības foruma konferences.

3.7. ECB IEGULDĪJUMS UZRAUDZĪBĀ UN FINANŠU STABILITĀTĒ

EK Līguma 105. panta 5. punkts Eurosistēmai nosaka pienākumu palīdzēt *"sekmīgi īstenot politiku, kas attiecas uz kredītiestāžu uzraudzību un finanšu sistēmas stabilitāti"*.

Institucionālā struktūra

Kopienas tiesību aktos noteiktās banku uzraudzības institucionālās struktūras pamatā ir divi elementi:

- valstu kompetence, kuras pamatā ir mītneszemes kontroles princips, obligāta pamatkonceptijas saskaņošana un savstarpēja atzīšana;
- kompetento iestāžu sadarbība.

Mītneszemes kontroles princips un savstarpēja atzīšana

Atbilstoši mītneszemes kontroles principam kredītiestādes uzraudzība ir tās dalībvalsts kompetento iestāžu uzdevums, kurā kredītiestāde saņēmusi darbības licenci. Savstarpējās atzīšanas princips nozīmē, ka visas licencētās kredītiestādes var sniegt banku pakalpojumus vietējās filiālēs vai pārrobežu banku pakalpojumus Eiropas Savienībā, pamatojoties uz visā ES savstarpēji atzītu banku licencēšanu un uzraudzību. Tāpēc Kopienas tiesību akti paredz pamatjēdzienu obligātu saskaņošanu, piemēram, tādu jēdzienu kā "kredītiestādes", "banku licencēšanas kritēriji", "kopēji uzraudzības standarti" un "grāmatvedības principi".

Tādējādi uzraudzības pienākumus veic valstu līmenī un tos iedala atbilstoši katrā dalībvalstī pastāvošajai institucionālajai kārtībai. Dažās valstīs banku uzraudzību galvenokārt vai pilnībā uztic attiecīgajām NCB. Citās dalībvalstīs banku uzraudzību veic atsevišķas iestādes, taču tās sadarbojas ar attiecīgo centrālo banku.

EMS ieviesusi dalījumu starp jurisdikciju pār monetāro politiku (tagad visa euro zona) un jurisdikciju pār valstu uzraudzības politiku (attiecīgā valsts), kas nesena izraisīja būtiskas pārmaiņas vairāku ES dalībvalstu institucionālajā un darbības kārtībā. Tas attiecas arī uz uzraudzības funkciju spektru ārpus banku sektora. Tādējādi visos finanšu tirgus segmentos arvien vairāk uzraudzības koncentrējas vienā uzraudzības iestādē.

Valstu uzraudzības iestāžu sadarbība

Uzraudzības iestāžu sadarbības nepieciešamība tika atzīta jau finanšu tirgus darbības globalizācijas pašā sākumā, palielinoties pārrobežu darījumu aktivitātei. 20. gs. 70. gados Eiropas līmenī tika izveidoti divi forumi starptautiskajai sadarbībai banku uzraudzības jomā.

- *Groupe de Contact* – Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) banku uzraudzības iestāžu komiteju izveidoja, lai risinātu banku regulu ieviešanas un uzraudzības prakses jautājumus (t.sk. apspriedes par atsevišķiem jautājumiem).
- Banku uzraudzības grupu izveidoja Vadītāju komiteja, un tās darbība bija tāda pati kā pašlaik ECB organizētā darbība.

Māstrihtas līguma autori zināja, ka EMS vairo nepieciešamību sadarbībai uzraudzības jomā. Tomēr, tā kā tad nebija skaidra ideja par uzlabotu sadarbību, Līgums ļāva izmantot visas iespējas. ECBS pilnvaras tika formulētas ļoti vispārīgi, nenorādot sīkāk instrumentus, un ECB varēja piedalīties tikai kā padomdevēja. Saskaņā ar EK Līguma 106. panta 6. punkta un ECBS Statūtu 25.2. panta pilnvarojuma nosacījumu ES Padome, saņēmusi Eiropas Parlamenta apstiprinājumu, var uzticēt ECB *"īpašus uzdevumus attiecībā uz politiku, kas skar kredītiestāžu un citu finanšu iestāžu uzraudzību. Vienīgais izņēmums ir apdrošināšanas uzņēmumi"*.

Pilnvarojuma noteikumi nav izmantoti nesenaļās ES institucionālās reformās finanšu stabilitātes saglabāšanai, kas jāievēro, lai veicinātu sadarbību EMS un vienotajā tirgū. 2004. gadā tika pārkārtota sadarbība finanšu noteikumu, uzraudzības un stabilitātes jomā. Lamfalusī (*Lamfalussy*) principu sistēmu, kas jau ieviesta vērtspapīru sektorā,

tagad piemēro arī visos pārējos finanšu sektoros. Gaidāms, ka jaunas principu sistēmas pieņemšana veicinās regulatīvā procesa elastību un efektivitāti. Tā nošķir 1. līmeņa tiesību aktus (pieņem ES Padome un Eiropas Parlaments koplēmuma procedūrā) un 2. līmeņa tiesību aktus, ko veido ieviešanas pasākumi, kurus ātrāk un elastīgāk var pieņemt regulējošās komitejas (2. līmeņa komitejas). Uzraudzības komitejas (3. līmeņa komitejas) nodrošina Kopienas direktīvu konsekventu īstenošanu un cenšas panākt uzraudzības prakses konvergenci.

Banku darbību regulējošo normatīvo aktu un uzraudzības jomā ir šādas jaunas komitejas: Eiropas Banku komiteja (2. līmenis), kas aizstāja Banku padomdevēju komiteju, un Eiropas Banku uzraugu komiteja (3. līmenis), kurā ietverta *Groupes de Contact*. Finanšu pakalpojumu komiteja sniedz konsultācijas un pārskatu par finanšu tirgus jautājumiem ECOFIN.

ECB devums

ECB palīdzība *"kompetentām iestādēm sekmīgi īstenot politiku, kas attiecas uz kredītiestāžu uzraudzību un finanšu sistēmas stabilitāti,"* notiek šādos veidos:

- veicinot centrālo banku un uzraudzības iestāžu sadarbību kopīgu interešu politikas jautājumos uzraudzības un finanšu stabilitātes jomā;
- veicot padomdevējfunkciju saskaņā ar ECBS Statūtu 4. un 25.1. pantu;
- sadarbojoties ar citiem atbilstīgajiem forumiem, kas darbojas Eiropā.

ECB veicina centrālo banku un uzraudzības iestāžu sadarbību, dodot mājvietu Banku uzraudzības komitejai (BSC) un atbalstot to. BSC ir ECBS komiteja (sk. 2.5.2. sadaļu), ko ECB Padome izveidoja 1998. gadā, lai tā pārņemtu funkcijas, ko iepriekš pildīja Banku uzraudzības apakškomiteja (1990. gadā to izveidoja Vadītāju komiteja un pēc tam 1994. gadā pievienoja EMI). Tās uzdevums, ko pārskatīja 2004. gadā, ir palīdzēt Eurosistēmai veikt Statūtos noteiktos uzdevumus kredītiestāžu uzraudzības jomā un nodrošināt finanšu sistēmas stabilitāti.

Veicinot sadarbību starp Eurosistēmu un valstu uzraudzības iestādēm, BSC palīdz gūt visu euro zonu aptverošu skatījumu dažādos jautājumos. Šādi tā papildina valstu viedokļus finanšu stabilitātes jautājumos un veicina vienotas nostājas veidošanos par sarežģījumiem arvien integrētākā banku sistēmā. Tās kopīgā analīze vērsta galvenokārt uz strukturālām pārmaiņām, kas ietekmē banku darbību, banku un finanšu struktūru stabilitāti, un iespējamiem draudiem stabilitātei. Turklāt BSC arī nodrošina abpusēju informācijas plūsmu starp Eurosistēmu un valstu uzraudzības iestādēm.

BSC arī palīdz ECB pildīt padomdevējfunkcijas banku uzraudzības un finanšu stabilitātes jomā. Saskaņā ar Statūtu 4. pantu par Kopienas un valstu tiesību aktu projektiem šajā jomā jākonsultējas ar ECB. Turklāt Statūtu 25.1. pantā noteikts, ka ECB var sniegt padomus, ciktāl un kā piemērot Kopienas tiesību aktus attiecībā uz banku uzraudzību un finanšu sistēmas stabilitāti.

Visbeidzot, ECB sadarbojas ar citām attiecīgajām iestādēm, kas darbojas banku uzraudzības un finanšu sistēmas stabilitātes jomā. Papildus esošajām saitēm ar Bāzeles komiteju (sk. 5.4.5. sadaļu) ECB ar BSC palīdzību dod savu artavu jaunajā ES finanšu noteikumu, uzraudzības un finanšu stabilitātes struktūrā, izmantojot dalību Eiropas Vērtspapīru komitejā un divās jau minētajās jaunajās komitejās.

3.8. FINANŠU ATTIECĪBAS EUROSISTĒMĀ

Visām euro zonas NCB ir finanšu autonomija, un Eurosistēmas uzdevumus tās parasti veic, pašas uzņemoties izmaksas un risku. Tomēr Eurosistēmā ir divu veidu finanšu attiecības:

- a) euro zonas NCB apmaksājušas savu daļu ECB kapitālā, piešķirušas ECB ārējo rezervju aktīvus un daļa finansiālos rezultātus ar ECB;
- b) euro zonas NCB savā starpā sadala monetāros ienākumus, t.i., ienākumus, ko tās gūst no Eurosistēmas monetārās politikas uzdevumu īstenošanas.

Euro zonas NCB attiecīgi radušās tiesības un pienākumus sadala, pamatojoties uz ECB kapitāla parakstīšanas atslēgu. Kapitāla parakstīšanas atslēgas izveides un koriģēšanas metode aprakstīta 16. ielikumā.

3.8.1. ECB finanšu resursi

ECB finanšu resursus veido galvenokārt pašu līdzekļi, ārējo rezervju aktīvi un prasības pret NCB par ECB daļu no kopējās euro banknošu emisijas.

16. ielikums. ECB kapitāla parakstīšanas atslēga

ECB kapitāla parakstīšanas atslēga nosaka ne tikai ES centrālo banku parakstīšanos uz ECB kapitālu (ECBS Statūtu 28. pants). Tā ir koriģēta pēc ārpus euro zonas esošo NCB daļām un ir arī kritērijs šādu finanšu tiesību un saistību sadalei starp euro zonas NCB:

- ieguldījums ECB ārējo rezervju aktīvos (Statūtu 30. pants);
- apgrozībā esošo euro banknošu sadalījums starp NCB un monetāro ienākumu sadale (Statūtu 32. pants);
- ECB gada finanšu rezultātu sadale (Statūtu 33. pants);
- balsošanas tiesību svēruma Padomē par lēmumiem Statūtu 28., 30., 32. un 33. pantā norādītajos finanšu jautājumos.

Saskaņā ar Statūtu 29. pantu NCB daļas ECB kapitāla atslēgā tiek svērtas vienādā proporcijā atbilstoši katras NCB dalībvalsts iedzīvotāju skaita un IKP īpatsvaram ES, ko saskaņā ar ES Padomes noteikumiem Eiropas Komisija nosaka un paziņo ECB.

16. ielikums. ECB kapitāla parakstīšanas atslēga

Kapitāla atslēgu pirmoreiz aprēķināja 1998. gadā, kad tika izveidota ECB; to koriģē reizi piecos gados. Pirmā ECB kapitāla atslēgas korekcija tika veikta 2004. gada 1. janvārī, un nākamā korekcija – 2004. gada 1. maijā pēc ES paplašināšanās.²¹

²¹ Sk. ECB 2003. gada 30. decembra un 2004. gada 26. aprīļa paziņojumu presei par ECB kapitāla parakstīšanas atslēgu.

4. tabula. ECB kapitāla atslēga (%)

NCB	1998. gada 1. jūnijs– 2003. gada 31. decembris	2004. gada 1. janvāris– 2004. gada 30. aprīlis	Ar 2004. gada 1. maiju
Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique	2.8658	2.8297	2.5502
Deutsche Bundesbank	24.4935	23.4040	21.1364
Bank of Greece	2.0564	2.1614	1.8974
Banco de España	8.8935	8.7801	7.7758
Banque de France	16.8337	16.5175	14.8712
Central Bank & Financial Services Authority of Ireland	0.8496	1.0254	0.9219
Banca d'Italia	14.8950	14.5726	13.0516
Banque centrale du Luxembourg	0.1492	0.1708	0.1568
De Nederlandsche Bank	4.2780	4.4323	3.9955
Oesterreichische Nationalbank	2.3594	2.3019	2.0800
Banco de Portugal	1.9232	2.0129	1.7653
Suomen Pankki – Finlands Bank	1.3970	1.4298	1.2887
<i>Euro zonas valstu NCB kopā</i>	<i>80.9943</i>	<i>79.6384</i>	<i>71.4908</i>
Česká národní banka	-	-	1.4584
Danmarks Nationalbank	1.6709	1.7216	1.5663
Eesti Pank	-	-	0.1784
Central Bank of Cyprus	-	-	0.1300
Latvijas Banka	-	-	0.2978
Lietuvos bankas	-	-	0.4425
Magyar Nemzeti Bank	-	-	1.3884
Central Bank of Malta	-	-	0.0647
Narodowy Bank Polski	-	-	5.1380
Banka Slovenije	-	-	0.3345
Národná banka Slovenska	-	-	0.7147
Sveriges Riksbank	2.6537	2.6636	2.4133
Bank of England	14.6811	15.9764	14.3822
<i>Ārpus euro zonas esošo valstu NCB kopā</i>	<i>19.0057</i>	<i>20.3616</i>	<i>28.5092</i>
Kopā	100.0000	100.0000	100.0000

Pašu līdzekļi

ECB pašu līdzekļi ir tās apmaksātā kapitāla un rezervju fonda sastāvdaļas un vispārēji uzkrājumi valūtas kursa un procentu likmju riskiem. Pašu līdzekļu mērķis ir radīt ienākumus, lai segtu ECB administratīvās izmaksas un veidotu aizsardzību pret zaudējumiem, ko varētu izraisīt ar risku saistītu finanšu aktīvu, īpaši ārējo rezervju aktīvu, turējumi.

ECB kapitāls

Uz ECB kapitālu parakstās ECBS nacionālās centrālās bankas proporcionāli to daļai ECB kapitāla atslēgā (sk. 16. ielikumu). ECBS Statūtu 28. pantā noteikts sākotnējais kapitāla apjoms 5 000 milj. euro. Saskaņā ar Statūtu 49.3. pantu, kurā grozījumi izdarīti ar Pievienošanās līgumu, 2004. gada 1. maijā ECB parakstīto kapitālu palielināja atbilstoši jauno dalībvalstu NCB svērumam paredzētajā kapitāla atslēgā. Tagad tas ir 5 564 669 247 euro. Šāda kapitāla palielināšana nodrošināja, ka jauno NCB svēruma dēļ kapitāla atslēgā nebija būtiski jāsamazina pirms 2004. gada 1. maija NCB apmaksātā kapitāla apjoms.

Euro zonas NCB pilnībā apmaksājušas savu parakstīto kapitālu. Līdz šim euro zonas valstu NCB pilnīgi apmaksātā parakstītā daļa ECB kapitālā veido 3 978 226 562 euro.

Atbilstoši Statūtu 48. pantam ārpus euro zonas esošo valstu NCB nav jāapmaksā savs parakstītais kapitāls. Taču tām jāveic iemaksas, lai segtu ECB darbības izmaksas, kas saistītas ar ārpus euro zonas esošo valstu NCB labā veiktajiem uzdevumiem. Padome noteica šīs iemaksas 7% no summas, kas šīm valstīm būtu jāmaksā, ja tās piedalītos EMS.

Pašlaik ārpus euro zonas esošo valstu NCB iemaksas veido 111 050 988 euro. Tās nedod ārpus euro zonas valstu NCB tiesības uz ECB ienākumu daļu, kā arī neuzliek pienākumu segt ECB zaudējumus.

Saskaņā ar ECBS Statūtu 28.5. pantu un Padomes 2000. gada 8. maija Regulu²² ECB kapitālu var palielināt par papildu summu 5 000 milj. euro. Saskaņā ar šo regulu Padome var pieņemt lēmumu par šādu palielināšanu tikai, *"lai uzturētu ECB darbībām atbilstīgu kapitāla bāzi"*.

Vispārējo rezervju fonds

ECBS Statūtu 33. pants nosaka, ka Padome var pieņemt lēmumu pārskaitīt summu, kas nepārsniedz 20% no ECB tīrās peļņas, vispārējo rezervju fondā, kas nepārsniedz 100% no ECB kapitāla. Šādi rīkojās ar ECB tīro peļņu 2000. un 2001. gadā. 2002. gada beigās ECB vispārējo rezervju fonds bija 773 milj. euro. Turpmāk tas samazinājās līdz nullei, uzkrātās rezerves pakāpeniski izmantojot, lai segtu ECB zaudējumus 2003. un 2004. gadā.

²²Padomes 2000. gada 8. maija Regula (EK) Nr. 1009/2000 par Eiropas Centrālās bankas kapitāla palielināšanu (OV L 115, 16.05.2000., 1. lpp.).

Ārējo rezervju aktīvi

Ārējo rezervju aktīvi galvenokārt rodas no euro zonas NCB pārskaitījumiem saskaņā ar Statūtu 30.1. pantu (sk. 3.2.2. sadaļu). To vērtība laika gaitā mainījies valūtas darījumu un pārvērtēšanas pārmaiņu dēļ. 2003. gada beigās ECB ārējo rezervju aktīvu turējumi bija līdzvērtīgi aptuveni 38 mljrd. euro.

ECB kā sākotnējās ārējo rezervju aktīvu nodošanas līdzdalībniece ieguva saistības pret euro zonas NCB aptuveni 40 mljrd. euro apjomā. Šīs saistības denominētas euro, un tās nosaka aktīvu vērtība to nodošanas brīdī²³. Tās tiek atlīdzinātas pēc pēdējās pieejamās Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju procentu likmes, kas koriģēta, lai atspoguļotu to, ka no zelta sastāvdaļas peļņa netiek gūta.

Ārējo rezervju aktīvi un ar tiem saistītās saistības veido ļoti nozīmīgu ECB bilances aktīvu un pasīvu daļu un rada būtiskus valūtas kursa un procentu likmju riskus. Šādi riski īstenojās 2000., 2003. un 2004. gadā. 2000. gadā ECB guva lielu peļņu no intervences, pārdodot ASV dolārus un Japānas jenas. Taču gan 2003. gadā, gan 2004. gadā tā cieta būtiskus zaudējumus, kad ASV dolāra kurss attiecībā pret euro spēji pazeminājās un bija mazāks par ECB ārvalstu valūtu turējumu iegādes izmaksām.

Prasījumi un saistības par euro banknošu emisiju

Kopš 2002. gada ECB piešķirti 8% no apgrozībā esošo euro banknošu kopējās vērtības (sk. 3.4. sadaļu). Šī daļa iekļauta bilances pasīvu postenī "Banknotes apgrozībā", un 2005. gada beigās tā bija 45 mljrd. euro.

ECB daļa kopējā euro banknošu emisijā nodrošināta ar prasībām pret NCB. Šo prasību procenti tiek aprēķināti pēc pēdējās pieejamās Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju procentu likmes. Šī atlīdzība ir ECB ienākumi no banknošu emisijas, bet to gada beigās atsevišķi sadala NCB. To sadala pilnībā, izņemot gadījumus, ja ECB tīrā gada peļņa attiecīgajā gadā pēc līdzekļu pārskaitīšanas uz vai no uzkrājumiem valūtas kursa un procentu likmju riskiem ir mazāka par tās ienākumiem no banknotēm apgrozībā²⁴. Šādā gadījumā daļu vai visus ienākumus no banknošu emisijas var paturēt, lai segtu zaudējumus.

Peļņas un zaudējumu sadalījums

Nemot vērā ECB bilances īpašo struktūru, kur aktīvu pusē ir ļoti liela ārvalstu valūtas sastāvdaļa, ECB finanšu rezultātus būtiski ietekmē valūtas kursa un procentu likmju svārstības. Piemēram, ASV dolāra kursa pazemināšanās attiecībā pret euro tikai par 100 bāzes punktiem samazina ECB tīro peļņu aptuveni par 300 milj. euro, kas atbilst ECB kopējam 2005. gada administratīvajām izmaksām.

²³Kopējās saistības pret NCB koriģē un pārskata ECB kapitāla atslēgu, mainoties Eurosistēmas NCB svērumiem attiecībā pret ārpus euro zonas esošo NCB svērumiem, lai nodrošinātu šīm NCB rezervi un ļautu noteiktā laikā iegūt prasības saskaņā ar atbilstošo svērumu, nepārsniedzot limitu attiecībā uz euro vērtību, kas noteikts rezerves aktīviem, kurus var nodot ECB.

²⁴Sk. 2005. gada 17. novembra Lēmumu ECB/2005/11 par Eiropas Centrālās bankas ienākumu no euro banknotēm apgrozībā sadali starp iesaistīto dalībvalstu nacionālajām centrālajām bankām (OV L 311, 26.11.2005., 41. lpp.).

Saskaņā ar ECBS Statūtu 33.1. pantu ECB tīro peļņu, ko samazina ienākumu no banknotēm starpperioda sadale un iespējamā peļņas daļas pārskaitīšana vispārējo rezervju fondā, sadala euro zonas NCB proporcionāli to apmaksātajam kapitālam.

Taču, ja ECB radušies zaudējumi, Statūtu 33.2. pantā noteikts, ka tos var kompensēt no ECB vispārējo rezervju fonda un, ja nepieciešams, saskaņā ar Padomes lēmumu – no attiecīgā finanšu gada monetārajiem ienākumiem proporcionāli un nepārsniedzot apjomu, kādā tas sadalīts starp NCB (sk. 3.8.2. sadaļu). Tādējādi ECB tīrie zaudējumi 2003. gadā (476 milj. euro) tika segti, izmantojot vispārējo rezervju fondu. Otru izvēles iespēju izmantoja 2004. finanšu gadā, kad ECB zaudējumi bija aptuveni 1.6 mljrd. euro. Lai gan 300 milj. euro tika segti, izmantojot vispārējo rezervju fondu, kas tādējādi tika izsmelts, atlikumu sedza, ieturot NCB kopējos monetāros ienākumus šajā gadā.

3.8.2. Monetāro ienākumu sadale

Saskaņā ar ECBS Statūtu 32. pantu "monetārie ienākumi", t.i., Eurosistēmas monetārās funkcijas veikšanas procesā uzkrātie NCB ienākumi, tiek sadalīti NCB atbilstoši to daļām ECB kapitālā.

Notiek tikai Eurosistēmas monetāro ienākumu sadale, visi pārējie NCB ienākumi (piemēram, ienākumi no pašu finanšu resursiem) paliek tai NCB, kas tos guvusi. Būtbūt monetāros ienākumus gūst no tiem NCB aktīviem, kam atbilst pasīvi attiecībā gan uz emitētajām banknotēm, gan kredītiestāžu noguldījumiem. Tā kā NCB turētos kredītiestāžu noguldījumus atlīdzina pēc tirgus procentu likmēm vai tām tuvām procentu likmēm un tādējādi nerada būtisku Eurosistēmas ienākumu apjomu, monetāros ienākumus galvenokārt veido banknošu emisijas ienākumi. Šie ienākumi veidojas no ECB un NCB ekskluzīvajām tiesībām emitēt peļņu nenesošas banknotes ar likumīga maksāšanas līdzekļa statusu.

Monetāros ienākumus nepieciešams sadalīt, jo vienotās valūtas zonā NCB monetārie pasīvi var brīvi un autonomi pārvietoties no vienas NCB uz citu. Tas īpaši attiecas uz NCB euro banknošu pasīviem, kas ir monetāro ienākumu galvenais avots. 3.4. sadaļā minēts, ka euro banknotes ir likumīgs maksāšanas līdzeklis visā euro zonā un tās netiek sūfītas atpakaļ uz emitentvalsti. Turklāt kredītiestādes integrētajā euro naudas tirgū drīkst segt savas centrālo banku naudas vajadzības, aizņemoties naudu no savas valsts NCB vai citiem iekšējā naudas tirgus dalībniekiem, vai arī iegūt līdzekļus no pārrobežu naudas tirgus dalībniekiem. Šāda izvēles brīvība nosaka aktīvu veidu, ko atsevišķas NCB iegūst no naudas bāzes emisijas, un attiecīgi arī tās faktisko monetāro ienākumu līmeni. Tādējādi centrālo banku naudas rašanos var kontrolēt tikai Eurosistēmas līmenī. Atsevišķām NCB nav kontroles pār tās naudas aktīvu un pasīvu lielumu un veidu.

Monetāro ienākumu sadalīšana ir būtiska divu iemeslu dēļ: tiek nodrošināta taisnīga ienākumu sadale starp Eurosistēmas dalībniekiem un sistēmas funkcionālā integritāte. Tas paredzēts, lai nodrošinātu monetāro ienākumu uzkrāšanos tās valsts NCB, kura tos radījusi, nevis valstī, kura tos sākotnēji saņēmusi. ECB

kapitāla atslēgu, kuras pamatā ir Eurosistēmas IKP daļas un iedzīvotāju skaita kombinācija (sk. 16. ielikumu), izmanto kā dalībvalsts radītās bagātības daļas rādītāju attiecībā pret Eurosistēmas kopējiem monetārajiem ienākumiem. Tās piemērošana arī nodrošina, ka ienākumi, kas rodas no ārpus euro zonas esošo valstu iedzīvotāju turējumā esošajām euro banknotēm, tiek taisnīgi sadalīti starp euro zonas valstīm.

Monetāro ienākumu sadale arī palīdz nodrošināt Eurosistēmas funkcionālo integritāti. Piešķirot katrai euro zonas NCB iepriekš noteiktu sistēmas monetāro ienākumu daļu, tiek nodrošināts, ka katra NCB spēj veikt Eurosistēmas decentralizētās operācijas un novērš konkurences rašanos, kas būtu pretrunā ECB politikas vienotībai.

NCB monetāros ienākumus aprēķina, iezīmējot noteiktus aktīvus, kas kompensējami ar monetārajiem pasīviem, un nosakot ienākumus, ko atbilstoši Padomes noteiktajiem noteikumiem²⁵ gūst no šādiem aktīviem. Iezīmējamie aktīvi ietver aktīvus, ko tieši ietekmē Eurosistēmas monetārās politikas operācijas.²⁶ Var iezīmēt arī ierobežotu daudzumu zelta. NCB apkopo ienākumus, kas rodas no šiem aktīviem, atskaitot procentus, kas maksāti par kredītiestāžu noguldījumiem, procentus, kas maksāti par Eurosistēmas iekšējām saistībām (tās aizstāj monetārās saistības) un, izņēmuma kārtā, konkrētus zaudējumus, kas varētu būt radušies NCB vai Eurosistēmas vārdā veiktu monetārās politikas operāciju rezultātā.

Mīnētie noteikumi tiks pakāpeniski ieviesti tuvākajos gados un pilnībā stāsies spēkā 2008. gadā. Līdz tam monetāro ienākumu sadalei Eurosistēmā izmanto pagaidu risinājumu, kas mazina noteikumu pilnu ietekmi uz NCB relatīvajām ienākumu pozīcijām.²⁷

3.9. REZERVJU PĀRVALDĪŠANAS PAKALPOJUMI OFICIĀLIEM ĀRVALSTU KLIENTIEM

Tā kā euro arvien biežāk tiek izmantots kā starptautisko rezervju valūta, 2005. gadā Eurosistēma izveidoja vienotu sistēmu visaptverošu euro denominētu rezervju pārvaldības pakalpojumu komplekta sniegšanai oficiāliem ārvalstu klientiem (centrālajām bankām, monetārajām institūcijām un valdības aģentūrām

²⁵2001. gada 6. decembra Lēmums ECB/2001/16 par iesaistīto dalībvalstu nacionālo centrālo banku monetāro ienākumu sadali, sākot ar 2002. finanšu gadu (OV L 337, 20.12.2001., 55. lpp.), ar grozījumiem, kurus noteica 2003. gada 18. decembra Lēmums ECB/2003/22 (OV L 9, 15.01.2004., 39. lpp.).

²⁶Tie ir aizdevumi kredītiestādēm un tīrās prasības pret citām iesaistītajām NCB, kas radušās saistībā ar naudas pārrobežu pārvedumiem ar TARGET sistēmas palīdzību un kārtību, kādā notiek apgrozībā esošo banknošu sadale starp Eurosistēmas centrālajām bankām.

²⁷Pārejas režīms palīdz izlīdzināt atšķirīgos monetāros ienākumus, ko NCB nopelna tāpēc, ka to daļa banknotēs, kas emitētas euro zonā pirms 2002. gada, bijusi lielāka vai mazāka par to daļu ECB kapitālā. Monetāro ienākumu apjomu, kas katrai NCB jāapkopo, attiecīgi koriģē, pamatojoties uz kompensējošajiem faktoriem, kas saistīti ar to vidējo daļu kopējā Eurosistēmā apgrozībā esošo banknošu apjomā laikā no 1999. gada vidus līdz 2001. gada vidum. Līdz 2008. gadam, kad visi ienākumi no banknotēm tiks pilnībā sadalīti saskaņā ar ECB kapitāla atslēgu, šie kompensējošie faktori tiks pakāpeniski samazināti līdz nullei.

ārpus euro zonas, kā arī starptautiskajām organizācijām). Viens no sistēmas pamataspektiem ir rezervju pārvaldīšanas pakalpojumu sniegšana, izmantojot vienotu piekļuves vietu euro zonā ar lielākoties saskaņotiem nosacījumiem un atbilstoši vispārējiem tirgus standartiem. Atsevišķas Eurosistēmas centrālās bankas, kas darbojas kā vienotas piekļuves vietas (pašlaik *Deutsche Bundesbank*, *Banco de España*, *Banque de France*, *Banca d'Italia*, *Banque centrale du Luxembourg* un *De Nederlandsche Bank*), pazīstamas kā Eurosistēmas pakalpojumu sniedzēji un piedāvā pilnu rezervju pārvaldīšanas pakalpojumu komplektu. Klāstā iekļauti pakalpojumi no vērtspapīru kontu atvēršanas ar tiem saistītajiem glabāšanas un darījumu norēķinu pakalpojumiem līdz skaidrās naudas un ieguldījumu pakalpojumiem. Turklāt gan Eurosistēmas pakalpojumu sniedzējas, gan pārējās centrālās bankas var individuāli sniegt euro denominēto rezervju pārvaldīšanas papildu pakalpojumus. ECB veic vispārējo koordinēšanu, nodrošinot raitu sistēmas darbību.

ECB prezidents Žans Klods
Trišē noklausīšanās laikā
Eiropas Parlamentā
2005. gada septembrī.

4. ECB UN EIROPAS KOPIENA

Saskaņā ar EK Līguma 108. pantu ECB darbojas pilnīgi neatkarīgi un savā vārdā tai ar Līgumu piešķirto pilnvaru ietvaros. Tomēr kā organizācija, kas izveidota atbilstoši Kopienas tiesībām un īsteno politiku saskaņā ar EK Līgumu, ECB saistīta ar Kopienas institucionālo struktūru.

Tāpēc Līgums apvieno ECB (un valstu centrālo banku) neatkarību Eurosistēmas mērķu īstenošanā ar noteikumiem, kas nodrošina:

- ECB atbildību atbilstoši demokrātijas pamatprincipiem;
- efektīvu dialogu un sadarbību starp ECB un Kopienas iestādēm un organizācijām;
- Eiropas Kopienas Tiesas īstenošanu juridisku kontroli pār ECB tiesību aktiem;
- ārēju kontroli pār ECB finanšu vadību un integritāti.

4.1. NEATKARĪBA

Euro zonas monetārās kārtības stūrakmens ir ECB un euro zonas valstu centrālo banku neatkarība no politiskās ietekmes. Šī neatkarība noteikta EK Līgumā un ECBS Statūtos, nevis sekundārajos tiesību aktos, tādējādi tai ir konstitucionāls statuss.

ECB neatkarība izriet no tās galvenā mērķa – uzturēt cenu stabilitāti – un tās ekskluzīvās kompetences pār monetāro politiku un ar to saistītām funkcijām euro zonā. ECB jāaizsargā no dažādām ietekmēm, kas varētu nelabvēlīgi ietekmēt tās galvenā mērķa sasniegšanu. Neatkarīga centrālā banka ne tikai ir labākā situācijā, lai sasniegtu savu galveno mērķi – nodrošinātu cenu stabilitāti –, bet arī sabiedrības acīs ir uzticamāka nekā tāda centrālā banka, kas atkarīga no valdības. Valdībām jācenšas sasniegt daudzus mērķus, tāpēc finanšu tirgiem un sabiedrībai šķiet, ka valdības konfliktējošu mērķu gadījumā var nepiešķirt prioritāti cenu stabilitātes mērķim.

Tāpēc ECB neatkarība nav pašmērķis, bet gan neatņemama tādas monetārās kārtības sastāvdaļa, kurā prioritāte tiek piešķirta cenu stabilitātes mērķim.

Neatkarības jēdzienā ietverta:

- institucionālā neatkarība;
- juridiskā neatkarība;
- tās lēmējinstītūciju locekļu personīgā neatkarība;
- funkcionālā un darbības neatkarība;
- finansiālā un organizatoriskā neatkarība.

Ņemot vērā valstu centrālo banku īpašo lomu Eurosistēmā, neatkarības jēdziens attiecas arī uz tām, kā arī to lēmējinstītūcijām. Šā jēdziena nozīmi valstu centrālo

banku darbību reglamentējošajos likumos precizējis EMI un apstiprinājusi ECB Konverģences ziņojumos, kas sagatavoti saskaņā ar EK Līguma 121. panta 2. punktu un 122. panta 2. punktu (sk. 1.2.2. sadaļu).

4.1.1. Institucionālā neatkarība

Līguma 108. pantā iekļauts galvenais noteikums, ar kuru iedibināta ECB neatkarība. Tā pirmais teikums nosaka: *"Ne ECB, ne kādas valsts centrālā banka, ne arī kāds to lēmējinstanču loceklis, īstenojot pilnvaras un veicot uzdevumus un pienākumus, ko paredz šis Līgums un ECBS Statūti, nelūdz un nepieņem norādījumus no Kopiesas iestādēm, no kādas dalībvalsts valdības vai no kādas citas struktūras"*. No 108. panta formulējuma secināms, ka ir nelikumīgi lūgt vai pieņemt norādījumus no jebkādas iestādes – publiskas vai privātas, valsts mēroga vai starptautiskas –, galveno uzsvāru liekot uz terminu "norādījumi". 108. pants neliedz lūgt jau minētajām iestādēm sniegt vajadzīgu informāciju vai iesaistīties ar tām dialogā.

Aizliegumu pieņemt norādījumus papildina atbilstoša Kopiesas iestāžu un organizāciju, kā arī dalībvalstu valdību apņemšanās. Otrais teikums nosaka, ka šīs struktūras *"apņemas ievērot šo principu un nemēģināt iespaidot ECB vai valstu centrālo banku lēmējinstanču locekļus, kad viņi veic amata pienākumus"*. Tādējādi tām ir pienākums atturēties no mēģinājumiem dot norādījumus ECB un valstu centrālo banku lēmējinstāžu locekļiem un pienākums atturēties no viņu ietekmēšanas.

4.1.2. Juridiskā neatkarība

ECB un valstu centrālajām bankām ir juridiskās personas statuss (sk. 2.1. sadaļu), kas ir priekšnoteikums Eurosistēmas dalībnieku neatkarībai. Attiecībā uz ECB juridiskā neatkarība ietver tiesības iesniegt prasības Eiropas Kopienų Tiesā (EKT), lai uzturētu spēkā savas prerogatīvas, ja kāda Kopiesas iestāde vai dalībvalsts tās pārkāpj.

4.1.3. Personiskā neatkarība

Lai radītu pamatu institucionālajai neatkarībai, Statūti aizsargā ECB lēmējinstāžu locekļu personīgo neatkarību. Tas darīts, īpaši nosakot samērā ilgu pilnvaru termiņu:

- mazākais – piecu gadu pagarināmu amata termiņu valstu centrālo banku vadītājiem;
- nepagarināmu astoņu gadu amata termiņu ECB Valdes locekļiem.¹

¹ 1998. gadā, kad izveidoja ECB, tika ieviesta zigzagveida amata termiņu sistēma Valdes locekļiem, lai nodrošinātu nepārtrauktību. Pirmais ECB prezidents tika iecelts amatā uz astoņiem gadiem un pirmais viceprezidents – uz četriem gadiem. Pārējos četrus Valdes locekļus iecēla attiecīgi uz pieciem, sešiem, septiņiem un astoņiem gadiem. 2007. gadā, kad šī sistēma būs izgājusi pilnu ciklu, visi Valdes locekļi būs iecelti amatā uz astoņiem gadiem.

ECB lēmējinstiūciju locekļus nevar patvarīgi atbrīvot no amata viņu iepriekšējās darbības dēļ – viņus var atcelt no amata tikai tad, ja viņi vairs neatbilst nosacījumiem, kas nepieciešami amata pienākumu pildīšanai, vai arī atzīti par vainīgiem tīša pārkāpuma nodarīšanā. Šādos gadījumos Padome vai Valde var vērsties EKT, lai panāktu Valdes locekļa *atlaišanu no amata* (ECBS Statūtu 11.4. pants).

Kompetenta valsts iestāde ar tādiem pašiem nosacījumiem var atcelt no amata nacionālās centrālās bankas vadītāju atbilstoši attiecīgās nacionālās centrālās bankas statūtos noteiktajai procedūrai. Tomēr attiecīgais centrālās bankas vadītājs vai Padome var apstrīdēt šo lēmumu tiesā, kuras kompetencē ir izskatīt šādas lietas (ECBS Statūtu 14.2. pants).

Valstu centrālo banku statūti (atbilstoši grozījumiem, kas veikti saskaņā ar EK Līguma 109. pantu) attiecina aizsardzību pret patvarīgu atbrīvošanu no amata uz pārējiem valstu centrālo banku lēmējinstiūciju locekļiem, tomēr pārējiem locekļiem nav tiesību pārsūdzēt šādu lēmumu EKT.

4.1.4. Funkcionālā un darbības neatkarība

Funkcionālās un darbības neatkarības pamatu veido vairāki ECBS Statūtu noteikumi. Tāpēc ECB piešķirtas visas kompetences un pilnvaras, kādas vajadzīgas, lai sasniegtu tās galveno mērķi – cenu stabilitāti. Piemēram, Eurosistēmai noteikta ekskluzīva kompetence īstenot monetāro politiku, un tai ir monopoltiesības emitēt banknotes. Dalībvalstu tiesības kalt monētas attiecas tikai uz mazas nominālvērtības monētām, un emitējamo monētu apjomam vajadzīgs ECB apstiprinājums. Tādējādi nav iespējams radīt nekādus likumīgus maksāšanas līdzekļus bez ECB piekrišanas, un tas ļauj ECB pilnībā kontrolēt naudas bāzi euro zonā.

Institucionālā kārtība valūtas maiņas politikas jomā nodrošina gan vienotās monetārās politikas, gan valūtas maiņas politikas atbilstību cenu stabilitātes mērķim (EK Līguma 4. pants). Tajā pašā nolūkā oficiālie ārējo rezervju turējumi koncentrēti Eurosistēmas ietvaros; ECB kontrolē šo turējumu izlietojumu, kā arī dalībvalstu ārvalstu valūtu norēķinu kontu atlikumus (sk. 3.2. sadaļu).

Turklāt EK Līguma 101. pants aizliedz Eurosistēmai izsniegt aizdevumus publiskā sektora iestādēm. Šis aizliegums, kas stājas spēkā EMS otrā posma sākumā, pasargā Eurosistēmu no publiskā sektora spiediena piešķirt tā iestādēm monetāro finansējumu, izmantojot centrālo banku naudu, un t.sk. aizliedz Eurosistēmai iegādāties publiskā sektora iestāžu emitētās parādzīmes sākotnējā tirgū. ECB regulāri uzrauga, vai tirgū nenotiek mēģinājumi apiet šo aizliegumu, iegādājoties publiskā sektora iestāžu emitētās parādzīmes otrreizējā tirgū.

Eurosistēma var brīvi izmantot dažādus instrumentus, lai īstenotu savu politiku. Šādi instrumenti ir, piemēram, regulatīvās pilnvaras un tiesības piemērot sankcijas, ja netiek ievērotas ECB regulas un lēmumi (sk. 2.5.3. sadaļu).

4.1.5. Finansiālā un organizatoriskā neatkarība

ECB un valstu centrālajām bankām ir pašām savi finanšu resursi un ienākumi, un tās bauda organizatorisku autonomiju. To finansiālā un organizatoriskā autonomija ļauj Eurosistēmai pienācīgi veikt savus uzdevumus.

Uz ECB kapitālu parakstās un to apmaksā valstu centrālās bankas. ECB ir arī savs no ES budžeta neatkarīgs budžets. Statūti arī ļauj ECB autonomi pieņemt sava personāla nodarbinātības noteikumus un organizēt savu iekšējo struktūru, kā tā uzskata par nepieciešamu.

Turklāt ECB kā starpvalstu organizācija arī bauda dalībvalstu teritorijā privilēģijas un imunitātes, kādas nepieciešamas tās uzdevumu veikšanai. 1965. gada 8. aprīļa Protokola par Eiropas Kopienų privilēģijām un imunitātēm 1. nodaļa garantē arī ECB telpu un arhīvu, kā arī tās īpašumu un aktīvu neaizskaramību. Protokols arī nosaka, ka tiem nedrīkst piemērot nekādus administratīvus vai tiesiskus ierobežojošus pasākumus bez EKT atļaujas.

Runājot par valstu centrālo banku finansiālo, budžeta un personāla autonomiju, jāatzīmē, ka dalībvalstīm ir zināma ietekme uz valstu centrālo banku budžetu un peļņas sadali, kā arī to personālu vai nu kā (dažkārt vienīgajam) attiecīgās nacionālās centrālās bankas akcionāram, vai arī kā valsts likumdevējam. Tomēr saskaņā ar valstu centrālo banku statūtiem šādas dalībvalstu tiesības ierobežo nosacījums, ka to īstenošana nedrīkst apdraudēt valstu centrālo banku spēju veikt ar Eurosistēmu saistītās funkcijas.

4.2. ATBILDĪBA SASKAŅĀ AR DEMOKRĀTIJAS PAMATPRINCIPIEM

Nemot vērā, ka ECB ekskluzīvā kompetencē ir monetārā politika euro zonā, tai noteikts būtiskais monetārās suverenitātes aspekts. Atbilstoši demokrātiskas sabiedriskās iekārtas pamatprincipiem nepieciešams, lai ECB būtu atbildīga tās pilsoņu un viņu demokrātiski ievēlēto pārstāvju priekšā. Attiecīgi gan Līgums, gan ECBS Statūti ietver noteikumus, kas pieprasa ECB, tāpat kā jebkurai neatkarīgai centrālajai bankai, nodot savus lēmumus un rīcību sabiedrības vērtējumam. Protams, arī pašas ECB interesēs ir nodrošināt tās lēmumu pienācīgu izskaidrošanu un pamatošanu, lai veicinātu sabiedrības atbalstu tās politikai.

4.2.1. Atbildība kā būtisks leģitimitātes elements

Atbildība ir leģitimitātes priekšnoteikums demokrātijā un būtisks demokrātisko institūciju elements. Demokrātiskā sabiedrībā pilsoņi ir visas varas avots, un visiem lēmumiem, kas ir sabiedrībai saistoši un to ietekmē, jābūt leģitīmiem ar vēlētajū gribu. Tādējādi publiskās politikas lēmumi ir leģitīmi, ja tie ir tiešs vai netiešs šīs gribas izteikums (to nereti sauc par sākotnējo leģitimitāti vai leģitimitāti, kas tiek panākta, ievērojot procedūru) vai arī ja tie atbilst pamatotām iedzīvotāju gaidām un vajadzībām (jēdziens, kas tiek raksturots kā rezultējošā leģitimitāte vai leģitimitāte, kas nodrošināta, pateicoties rezultātam).

Kā organizācija, kas izveidota saskaņā ar EK Līgumu, ko parakstījušas un ratificējušas visas dalībvalstis atbilstoši to konstitucionālajām prasībām, ECB bauda "*sākotnējo leģitimitāti*". ES dalībvalstis (pieņemot lēmumu ar savu ievēlēto pārstāvju starpniecību) pieņēma suverēnu lēmumu nodot atbildību par monetāro politiku un ar to saistītiem uzdevumiem jaunai Kopienas organizācijai un piešķirt tai neatkarību no politiskās ietekmes. Kompetence monetārās politikas jomā nodota tādā apjomā un atbilstoši tādiem nosacījumiem, kādi ietverti pilnvarojumā, kas skaidri definē monetārās politikas mērķi un tādējādi ierobežo juridiski pieļaujamo izvēles apjomu, kura ietvaros ECB lēmējinstiitūcijas var rīkoties, īstenojot monetāro politiku.

Turpmāka sākotnējā leģitimitāte tiek atvasināta no ECB lēmējinstiitūciju locekļu iecelšanas procedūras – tos visus iecel amatā demokrātiski ievēlēti dalībvalstu pārstāvji. Jau minēts, ka Valdes locekļus iecel pēc dalībvalstu vienošanās valstu vai valdību vadītāju līmenī (pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu); pārējos Padomes locekļus iecel to attiecīgās valsts iestādes atbilstoši spēkā esošajām procedūrām.

Tomēr ECB var iegūt arī "*rezultējošo leģitimitāti*", sekmīgi īstenojot tai uzticētos uzdevumus. Monetārās politikas īstenošana un citu uzdevumu veikšana nodota neatkarīgam lēmumu pieņemšanas procesam konkrētā nolūkā, t.i., lai uzturētu cenu stabilitāti euro zonā. 4.1. sadaļā jau minēts, ka daudzu centrālo banku pieredze pēckara periodā liecina, – šo mērķi vislabāk var sasniegt, ja ir neatkarīga centrālā banka, kas darbojas skaidra un saistoša pilnvarojuma ietvaros. Tādējādi neatkarīga centrālā banka var baudīt pilnīgu rezultējošo leģitimitāti, neraugoties uz tās ar nodomu radīto distanci no normāla politiskā procesa.

Turklāt neatkarīgu centrālo banku leģitimitāte balstās uz visaptverošu sistēmu to saukšanai pie atbildības. Neatkarība un atbildība ir vienas monētas divas puses. Tāpēc ECB jāizskaidro un jāpamato Eiropas pilsoņiem un to ievēlētajiem pārstāvjiem, kā ECB izmanto tai uzticētās pilnvaras un prerogatīvas.

4.2.2. ECB atbildības raksturs un apjoms

Termins "atbildība" saistīts ar jēdzienu, kas dziļi iesakņojies angļiski runājošo valstu demokrātiskajā un institucionālajā pamatā.² Eiropas kontekstā jēdzienu "būt atbildīgam kāda priekšā" saprot kā atbildību par saviem lēmumiem un darbībām un nepieciešamību tos pamatot un izskaidrot. Šis jēdziens nepieciešami norāda uz *ex post* pamatošanu un izskaidrošanu. Ja kāda politiskā struktūra – parlaments vai valdība – varētu iejaukties vai tieši ietekmēt centrālās bankas politikas veidošanu, tā faktiski piedalītos pašā lēmumu pieņemšanas procesā un tādējādi būtu līdzatbildīga par politikas īstenošanas rezultātiem. Tas ne vien būtu pretrunā ar centrālās bankas neatkarīgo statusu, bet arī padarītu atbildības jēdzienu bezjēdzīgu.

Atbildība lielākoties iet roku rokā ar caurredzamību. Caurredzamība ietver ne vien informācijas atklāšanu, bet arī šīs informācijas strukturēšanu tādā veidā,

² Salīdzinājumu ar ASV Federālo rezervju sistēmu, Lielbritānijas centrālo banku un Japānas centrālo banku sk. rakstā *The accountability of the ECB* ECB "Mēneša Biļetena" 2002. gada novembra izdevumā.

lai sabiedrība varētu to saprast. Tādējādi caurredzamība ir veids, kā veicināt neatkarīgas centrālās bankas atbildības procesa nodrošināšanu.

Līguma noteikumi par ECB atbildību, kā arī prakses un procedūras, kādas izveidojušās laika gaitā, pielāgotas īpašajiem politiskajiem, tautsaimniecības un institucionālajiem nosacījumiem, kuru ietvaros darbojas ECB. 1.2.2. sadaļā jau minēts, ka ECB ir starpvalstu centrālā banka, kas veic savus uzdevumus no daudzām valstīm sastāvošās euro zonas tautsaimniecības labā; tās auditorija drīzāk ir starptautiska nekā patiesi eiropiska. ECB arī izveidota īpaša institucionālā struktūra ar valstu centrālo banku *ex officio* piedalīšanos tās lēmumu pieņemšanā.

Neraugoties uz institucionālajām un politiskajām atšķirībām, noteikumi un procedūras, saskaņā ar kurām ECB saucama pie atbildības, nodrošina, ka ECB pilda savas saistības attiecībā uz atbildību ne mazāk efektīvi un adekvāti kā jebkura "parasta" centrālā banka savas valsts kontekstā.

4.2.3. Atbildības pienākuma izpilde; ECB lēmējinstītūciju kolektīvā atbildība

2.5.1. sadaļā jau skaidrots, ka ECB galvenās lēmējinstītūcijas – Valde un Padome – ir koleģiālas instītūcijas, kuru visi locekļi ir kolektīvi atbildīgi par ECB uzdevumu un funkciju pienācīgu veikšanu. Abu šo instītūciju locekļi pieņem lēmumus tikai attiecībā uz Eurosistēmas mērķiem un pamatojoties uz situāciju euro zonā kopumā, nevis uz notikumu attīstību kādā konkrētā valstī.

Tāpēc ECB lēmējinstītūcijas ir kolektīvi atbildīgas par visiem lēmumiem, ko tās pieņem. Savukārt individuālās atbildības sistēmu, kāda ir spēkā ASV Federālo rezervju sistēmā, Lielbritānijas centrālajā bankā un Japānas centrālajā bankā, nevar piemērot ECB, jo tas būtu pretrunā ar institucionālo uzbūvi un politikas būtību.

Piemēram, sistēma, kurā visi Padomes locekļi būtu individuāli atbildīgi Eiropas Parlamentam, nebūtu adekvāta, jo ES iestādes un organizācijas nepiedalās nevienas nacionālās centrālās bankas vadītāja iecelšanā. Adekvāti nebūtu arī, ja valstu centrālo banku vadītāji sniegtu pārskatu par savu darbību Padomes locekļa amatā savas valsts parlamentam, jo valstu parlamentiem nav leģitīma pamata spriest par to, kā valstu centrālo banku vadītāji veikuši savus "Eiropas" pienākumus, kas tiem nepārprotami liedz rīkoties kā valsts interešu aizstāvjiem.

Atbildība par ECB Statūtos noteiktajām pilnvarām

ECB ir atbildīga par visām darbībām un uzdevumiem, kas Eurosistēmai noteikti saskaņā ar EK Līgumu, un īpaši par monetārās politikas īstenošanu. Nosakot kvantitatīvu cenu stabilitātes definīciju, ECB izveidojusi kritēriju sava darba novērtēšanai.

ECB ir atbildīga arī par visām pārējām funkcijām, kas pēc tās pieprasījuma tiek īstenotas ar Eurosistēmas starpniecību. Tomēr tā nevar būt atbildīga par funkcijām, kas neietilpst Eurosistēmas ietvaros un ko valstu centrālās bankas

veic saskaņā ar ECBS Statūtu 14.4. pantu. Katras valsts centrālā banka veic šīs funkcijas uz savu atbildību un atbild par to savas valsts iestādēm atbilstoši attiecīgās dalībvalsts juridiskajiem un konstitucionālajiem noteikumiem.

Kam ECB sniedz pārskatus?

Kā iestāde, kas izveidota saskaņā ar Līgumu un darbojas tai piešķirto pilnvaru ietvaros, ECB pirmkārt un galvenokārt ir atbildīga Līgumu noslēgušo un ratificējušo ES dalībvalstu pilsoņu priekšā. Līgumā visai plaši noteikti pārskata sniegšanas pienākumi (sk. nākamo sadaļu), kas veido pamatu, lai ECB darbību tieši pārbaudītu Eiropas sabiedrība. ECB tieši izskaidro un pamato sabiedrībai savus lēmumus ar publikācijām visās Kopienas oficiālajās valodās, kā arī ECB lēmējinstiūciju locekļiem uzstājoties ar runām visās euro zonas valstīs un citur.

Turklāt EK Līgums paredz regulāru dialogu ar Eiropas pilsoņu ievēlētajiem pārstāvjiem, t.i., Eiropas Parlamentu (sk. 4.3.1. sadaļu); tāpat kā ASV, Japānā un Lielbritānijā, valstu likumdevējs ir galvenais adresāts, kura priekšā šo valstu centrālās bankas ir atbildīgas saskaņā ar demokrātijas pamatprincipiem.

Ne tikai EK Līguma, bet vispirms jau valstu tiesību aktos var būt noteikta prasība valstu centrālajām bankām iesniegt gada pārskatus, un attiecīgie valstu parlamenti var būt pilnvaroti aicināt valstu centrālo banku vadītājus atbildēt uz jautājumiem plenārsēdēs vai atbilstošās parlamenta komitejās pēc to pieprasījuma vai pēc centrālo banku vadītāju pašu iniciatīvas. Tomēr valstu parlamenti var prasīt valstu centrālo banku atbildību vienīgi par funkcijām, ko tās veic ārpus Eurosistēmas ietvariem, savukārt ECB ir atbildīga tikai par Eurosistēmas funkcijām.

Kaut arī, strikti lūkojoties, valstu centrālo banku kontakti ar valstu politikajām iestādēm nav daļa no to atbildībā ietilpstošajiem pienākumiem, tie tomēr dod lielisku izdevību izskaidrot ECB lēmumus un informēt valstu politikas veidotājus par vienotās monetārās politikas īstenošanu un tās pamatā esošajiem apsvērumiem.

Atbildības pienākuma izpildes līdzekļi

Teorētiski atzinība un atbalvojums (ja pilnvarojums veiksmīgi izpildīts), un sankcijas (nepietiekama izpildījuma gadījumā) var šķist noderīgi līdzekļi centrālās bankas atbildības nodrošināšanai. Tomēr praksē monetārās politikas īpašais raksturs nozīmē, ka jāpievieno daži precizējoši elementi.

3.1.1. sadaļā jau minēts, ka, ņemot vērā laika nobīdes transmisijas procesā, monetārā politika var ietekmēt cenu līmeni tikai vidējā termiņā. Tāpēc centrālā banka nevar īsā termiņā kompensēt negaidītas pārmaiņas cenu līmenī (piemēram, tādas, ko izraisa preču cenu pārmaiņas). Turklāt, ņemot vērā ar transmisijas mehānismu saistīto nenoteiktību un to, ka atbilstoši monetārās politikas atbildes pasākumi atkarīgi no ekonomisko šoku rakstura, ilguma un apmēra, nešķiet pareizi noteikt fiksētus ietvarus monetārās politikas novērtēšanai.

Tāpēc centrālās bankas darba kvalitātes mērīšanai vienmēr nepieciešams līdzsvarots un diferencēts vērtējums. Formālu sankciju mehānismu izmantošana

būtu pārāk vienkāršota un var liegt centrālajai bankai pienācīgi īstenot savu pilnvarojumu. Tādējādi pastāvīga parlamenta un sabiedrības uzraudzība pār centrālās bankas darbību šķiet vispiemērotākā metode, kā nodrošināt neatkarīgas centrālās bankas atbildības pienākuma izpildi.

Pienākums sniegt pārskatu

ECB noteikts visai daudz prasību pārskatu sniegšanas jomā:

- EK Līguma 113. pantā noteikts, ka ECB jāsniedz Eiropas Parlamentam, ES Padomei, Komisijai un Eiropadomei gada pārskats par ECBS darbību un monetāro politiku gan iepriekšējā gadā, gan kārtējā gadā;
- ECBS Statūtu 15. pantā noteikts, ka jāpublicē Eurosisstēmas ceturkšņa pārskati un nedēļas konsolidētie finanšu pārskati.

ECB faktiski dara vairāk, nekā prasa Statūtos noteiktie pienākumi, izdodot "Mēneša Biļetenu" (nevis tikai ceturkšņa pārskatus) un publicējot savā interneta lapā darba dokumentus un citas publikācijas.

Tomēr atšķirībā no ASV Federālo rezervju sistēmas, Lielbritānijas centrālās bankas un Japānas centrālās bankas ECB npublicē savas galvenās politikas veidotājas institūcijas sanāksmju protokolus un informāciju, kā balsojuši tās Padomes locekļi. Tas atbilst ECBS Statūtu 10.4. pantā skaidri noteiktajam nosacījumam, ka "*sanāksmes ir konfidenciālas*".

Tas, ka netiek atklāta informācija par balsojumiem, arī aizsargā Padomes locekļu neatkarību. Publicējot informāciju, kā kurš balsojis, tiktu radīts spiediens un veicināti prātojumi par atsevišķu Padomes locekļu lēmuma pamatā esošiem motīviem. Tas pat ļautu sabiedrībai redzēt, vai centieniem ietekmēt balsojumu bijis iecerētais rezultāts. Lai gan šādas bažas varētu būt samērā mazsvarīgas centrālajām bankām, kas darbojas "parastās" nacionālajās valstīs, euro zonā valstu centrālo banku vadītāji tiek asociēti ar savu pārstāvēto valsti. Tāpēc ir risks, ka attiecīgās nacionālās centrālās bankas vadītāju var uztvert kā "valsts pārstāvi" Padomē, un tas var izraisīt neattaisnojamus centienus viņu ietekmēt.

Tomēr Statūtu 10.4. pants nosaka arī, ka "*Padome var pieņemt lēmumu apspriežu iznākumu darīt zināmu atklātībai*". Šajā nolūkā ECB prezidents un viceprezidents uzreiz pēc katra mēneša pirmās Padomes sēdes rīko preses konferenci, kuras norises ieraksts tiek publicēts ECB interneta lapā, un ECB regulāri sniedz vispusīgu monetāro un ekonomikas jautājumu vērtējumu "Mēneša Biļetenā". Savlaicīguma un sniegtās informācijas ziņā šie paziņojumi spēj izskaidrot politikas lēmumus (un to pamatā esošos apsvērumus) tikpat labi kā dokuments, ko citas centrālās bankas sauktu par protokola kopsavilkumu.

4.3. DIALOGS UN SADARBĪBA AR KOPIENAS IESTĀDĒM UN ORGANIZĀCIJĀM

Lai gan EK Līgums skaidri nosaka politikas kompetenci EMS ietvaros, tas vienlaikus arī veicina dialogu un sadarbību starp dažādiem politikas veidotājiem,

paredzot vairākus formalizētus kontaktus starp ECB un Kopienas iestādēm un organizācijām.

Darba attiecības starp ECB un citām ES politikas veidošanas iestādēm nepieciešamas, lai Eurosistēma varētu pienācīgi pildīt savus pienākumus. Tas ir pašsaprotami saistībā ar visiem tiem uzdevumiem, par kuru izpildi ECB un Kopienas iestādes atbild kopīgi. Šādos gadījumos Līgums paredz sadarbību starp ECB un attiecīgajām iestādēm un organizācijām (piemēram, valūtas kursa politikas, euro zonas pārstāvības un statistikas jomā). Tomēr, ņemot vērā mijiedarbību starp Kopienas vienoto monetāro politiku un ekonomikas politiku, ECB ir ieinteresēta arī sekmīgi risināt dialogu ar citiem politikas veidotājiem, piemēram, valdībām vai sociālajiem partneriem. Regulārs dialogs starp ECB un citām politikas veidotājām iestādēm dod iespēju izskaidrot monetārās politikas kursu un uzlabot to izpratni par ECB darbībām. Šādi ECB var nodrošināt ticamus atsauces rādītājus atsevišķu struktūru lēmumiem, lai stabilizētu inflācijas gaidas.

4.3.1. Eiropas Parlaments

Dialogs starp ECB un Eiropas Parlamentu galvenokārt pievēršas ECB pilnvarojuma un uzdevumu izpildei. 4.2. sadaļā minēts, ka Eiropas Parlamentam ir nozīmīga loma, prasot ECB atbildību par monetārās politikas un ar to saistītu uzdevumu īstenošanu.

ECB gada pārskatu apspriešana

Saskaņā ar EK Līguma 113. panta 3. punktu ECB prezidentam jāiesniedz Eiropas Parlamentam ECB gada pārskats izskatīšanai plenārsēdē. Pēc izskatīšanas Parlaments pieņem rezolūciju, kas sniedz vispusīgu ECB darbības un politikas īstenošanas novērtējumu.

Debates Eiropas Parlamentā

Saskaņā ar Līguma 113. panta 3. punktu ECB prezidents un pārējie Valdes locekļi pēc Eiropas Parlamenta pieprasījuma vai pēc savas iniciatīvas var uzstāties Parlamenta kompetento komiteju sēdēs. Saskaņā ar šo noteikumu ECB prezidents četras reizes gadā uzstājas Parlamenta Ekonomikas un monetāro lietu komitejas sēdēs. Šī komiteja saskaņā ar Parlamenta reglamentu ir atbildīgā par attiecībām ar ECB. Šo sēžu laikā prezidents izskaidro ECB politikas lēmumus un atbild uz komitejas locekļu jautājumiem. Tādējādi šīs debates, kas notiek reizi ceturksnī, kļūvušas par galveno balstu Parlamenta darbībā, kas nodrošina ECB pārskatu sniegšanu Parlamentam.

Arī citi ECB Valdes locekļi uzstājas Ekonomikas un monetāro lietu komitejas sēdēs. Pēdējo gadu laikā viceprezidents regulāri aicināts ziņot komitejai par ECB gada pārskatu, gatavojoties tā apspriešanai plenārsēdē. Turklāt komiteja reizi gadā aicina Valdes locekli, kurš atbildīgs par ekonomikas un pētniecības jautājumiem, darīt zināmu ECB viedokli par Komisijas gada pārskatu par ES tautsaimniecību un Tautsaimniecības politikas vadlīniju projektu. Komiteja arī aicinājusi citus Valdes locekļus un uzklauzījusi tos par specifiskiem jautājumiem, kas attiecas uz ECB kompetenci un uzdevumiem.

Komitejas sēdes parasti ir atklātas, un detalizēts to norises izklāsts tiek ievietots Eiropas Parlamenta interneta lapā drīz vien pēc to beigām. Turklāt ECB gada pārskatā iekļauj īpašu nodaļu par ECB atbildību un attiecībām ar Parlamentu, kurā izklāsta galvenos jautājumus, kas apspriesti regulārā dialoga gaitā.

Rakstiski jautājumi

Papildus tiešai mijiedarbībai un viedokļu apmaiņai starp ECB prezidentu un Ekonomikas un monetāro lietu komitejas locekļiem Parlamenta reglaments (jaunais 40.a) noteikums "Jautājumi rakstisku atbilžu saņemšanai no Eiropas Centrālās bankas") arī ļauj Eiropas Parlamenta deputātiem rakstiski iesniegt jautājumus ECB ar komitejas priekšsēdētāja starpniecību. Šos jautājumus kopā ar ECB sagatavotajām atbildēm pēc tam publicē Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī. Tādējādi tos dara zināmus sabiedrībai visās Kopienas oficiālajās valodās.

Lai gan šie pienākumi nav noteikti ne Līgumā, ne Statūtos, ECB tomēr piekritusi šādiai kārtībai. Tomēr tā uzsvērusi, ka šī kārtība nekādā ziņā nedrīkst mazināt regulāro debašu nozīmi, kurās arī turpmāk jāapspriež būtiskie jautājumi par ECB politikas lēmumiem.

Citas mijiedarbības jomas

Ir vēl vairākas citas nozīmīgas jomas, kurās notiek mijiedarbība starp ECB un Eiropas Parlamentu.

1. Ar Parlamentu apspriežas par ECB prezidenta, viceprezidenta un pārējo Valdes locekļu iecelšanu (EK Līguma 112. panta 2. punkts). Ekonomikas un monetāro lietu komiteja vada kandidātu izjautāšanu, un Eiropas Parlamenta plēnums pieņem atzinumu.
2. Parlaments piedalās Kopienas likumdošanas procesā, lai veiktu grozījumus un papildinājumus ECBS Statūtos (Statūtu 10.6., 41. un 42. pants). Tā piekrišana vajadzīga, pieņemot Statūtu grozījumus saskaņā ar Statūtu 41. pantu, un saskaņā ar Statūtu 10.6. pantu ar to jāapspriežas par grozījumiem par balsstiesībām un saskaņā ar 42. pantu – par ierosinātajiem papildnoteikumiem.
3. Parlaments piedalās arī citu likumu izstrādes procesā jomās, kuras ir ECB kompetencē.

4.3.2. ES Padome un Eurogrupa

ECB un ES Padome kopīgi atbild par valūtas kursa jautājumiem un euro zonas pārstāvību starptautiskajā arēnā. Turklāt tā darbojas saskaņoti ar Padomi ekonomikas politikas sadarbības jomā euro zonas līmenī. Tomēr, lai būtu ievērota ECB neatkarība un atzītas tās kompetences, nepieciešams, lai ECB attiecības ar Padomi un Eurogrupu ekonomikas politikas jomā būtu vienīgi nesaistoša dialoga veidā; tās nedrīkst ietvert monetārās politikas *ex ante* saskaņošanu ar citu politiku.

Tomēr jāatzīmē, ka Padomes pienākums ir ieteikt valstu vai valdību vadītājiem ECB prezidenta, viceprezidenta un citu Valdes locekļu kandidatūras.

ES Padome

Juridiski ir tikai viena ES Padome, tomēr faktiski tā sanāk kopā dažādā sastāvā atkarībā no apspriežamā jautājuma. Lai pieņemtu ļoti svarīgus EMS lēmumus, piemēram, par jaunu ES dalībvalstu pievienošanos euro zonai vai grozījumiem ECBS Statūtu 10.2. pantā, Padome sanāk valstu vai valdību vadītāju sastāvā.³ Savukārt kārtējie EMS jautājumi ietilpst Ekonomikas un finanšu ministru padomes (ECOFIN) darbības jomā. Šādā kontekstā 1997. gada 12. un 13. decembra Luksemburgas prezidentūras secinājumu 44. punktā skaidri noteikts, ka ECOFIN ir "*dalībvalstu ekonomikas politikas saskaņošanas centrs*" un tā ir "*pilnvarota pieņemt lēmumus attiecīgajās jomās*".

Lai gan ne visas ES dalībvalstis ir euro zonā, visu dalībvalstu (t.sk. to, kas nepiedalās EMS trešajā posmā) pārstāvji piedalās ES Padomes apspriedēs par EMS jautājumiem. Tomēr neiesaistīto dalībvalstu pārstāvju balsstiesības attiecībā uz lielāko daļu EMS jautājumu ir ierobežotas, kaut arī ne visu. Izņēmumi, kad balso visas dalībvalstis, attiecas uz Kopienas tiesību aktiem, ko ES Padome pieņem, pamatojoties uz EK Līguma 107. pantu, t.i., tiesību aktiem, ar kuriem veic grozījumus ECBS Statūtos un papildina tos (sk. 2.5.4. sadaļu).

Saskaņā ar EK Līguma 113. panta 2. punktu ECB prezidentu aicina piedalīties ECOFIN sanāksmēs katru reizi, kad darba kārtībā ir jautājumi, kas attiecas uz ECBS mērķiem un uzdevumiem. Šādi jautājumi ir Tautsaimniecības politikas vadlīnijas, valūtas jautājumi, Eiropas finanšu sektora reformas un Kopienas pārstāvēšana ārējās attiecībās saistībā ar EMS, kā arī jautājumi, kas saistīti ar valūtas maiņas politiku.

ECB arī piedalās ECOFIN sanāksmēs, kad tajās tiek apspriesti ECBS Statūtu "papildu noteikumi" vai dažu noteikumu grozījumi. Šajos gadījumos ECB pārstāvis piedalās arī attiecīgo Padomes apakšstruktūru darbā, sagatavojot ECOFIN sēdi. Turklāt ECB vispār tiek aicināta sekot Kopienas tiesību aktu izstrādei jomās, kas tai īpaši nozīmīgas. Visbeidzot, ECB arī piedalās tādu īpašu struktūru darbā, kas risina jautājumus, kuros ECB ir ieinteresēta vai kas to tieši skar, piemēram, darbā, ko veic Finanšu pakalpojumu komiteja vai Viedo ļaužu komiteja Eiropas vērtspapīru tirgus regulēšanas jautājumos.

ECB prezidents regulāri piedalās neoficiālās ECOFIN sēdēs, kas notiek divas reizes gadā un dod iespēju iesaistīties atklātā diskusijā par aktuāliem jautājumiem, izvairoties no parastajiem procedūras ierobežojumiem, ar kādiem nākas saskarties oficiālo Padomes sēžu laikā. Valstu centrālo banku vadītājus arī aicina uz šīm sēdēm, kurās viņi piedalās kopā ar savas valsts attiecīgajiem ministriem.

ECB arī noteikti visai būtiski pārskata sniegšanas pienākumi attiecībā pret ECOFIN. Piemēram, ECB prezidents iesniedz Padomei ECB gada pārskatu un ziņo tai par konverģences novērtējumu, kas atbilstoši EK Līguma 122. pantam tiek veikts ik pēc diviem gadiem.

³ ES Padomi, kas sanāk valstu vai valdību vadītāju sastāvā, nedrīkst sajaukt ar Eiropadomi. Pēdējā minētā Padome, kuras ietvaros sanāk kopā ES dalībvalstu valstu vai valdību vadītāji un Eiropas Komisijas priekšsēdētājs, sniedz nepieciešamo impulsu Eiropas Savienības attīstībai un nosaka vispārējās politiskās vadlīnijas. Valstu vai valdību vadītāju lēmumiem icelt Valdes locekļus un noteikt ECB mītnesvietu piemīt starpvaldību raksturs.

Eurogrupa

Iepriekš minēts, ka ES Padome apspriež ar EMS saistītos jautājumus pilnā sastāvā, kaut arī neiesaistīto dalībvalstu pārstāvjiem gandrīz pilnībā apturētas balsstiesības. Līgumā nav paredzēta struktūra, kurā sanāktu kopā euro zonas dalībvalstu finanšu ministri, lai apspriestu tos interesējošus svarīgus jautājumus, kas attiecas uz euro zonu un vienoto valūtu. Lai to labotu, 1997. gada decembra Luksemburgas Eiropadome nolēma izveidot "Eurogrupu" – tā ir neoficiāla struktūra, kurā ietilpst euro zonas valstu finanšu ministri un ekonomikas un monetāro lietu komisārs. Kopš 2005. gada tās darbu vada priekšsēdētājs, ko Eurogrupas locekļi ievēlē uz diviem gadiem ar vienkāršu balsu vairākumu. ECB tiek aicināta piedalīties Eurogrupas sanāksmēs, "kad tas ir nepieciešams", līdz šim ECB regulāri saņēmusi uzaicinājumus un ir piedalījusies visās sanāksmēs.

Eurogrupa veido saziņas kanālu euro zonas līmenī līdzīgi tam, kā nacionālajās valstīs parasti mēdz būt neoficiāli kontakti starp valdību un centrālo banku. Eurogrupas neoficiālais raksturs dod iespēju atklāti apspriest visus euro zonai būtiskos jautājumus. Atklātības un savstarpējas uzticēšanās gaisotni pastiprina tas, ka Eurogrupas sanāksmēs piedalās tikai ministri, attiecīgais komisārs un ECB prezidents (katrs kopā ar vienu biedru) – tas krasi atšķiras no lielā dalībnieku skaita, kāds parasti piedalās ES Padomes sēdēs.

Eurogrupa parasti sanāk vienu reizi mēnesī – pirms ECOFIN sanāksmes. Eurogrupas ietvaros diskusijas pievēršas vispārējai euro zonas ekonomikas funkcionēšanai, īpaši vispārējām prognozēm par turpmāku euro zonas tautsaimniecības attīstību, valsts budžeta situācijas attīstību atsevišķās euro zonas valstīs un iespējam raidīt politiskus impulsus, lai veicinātu turpmākas strukturālās reformas. Turklāt Eurogrupa arī apspriež euro kursa tendences un to, kā euro zona pārējā pasaulē tiek uztverta kā vienots veselums ar tam piemītošām autonomām tiesībām.

4.3.3. Eiropas Komisija

Eiropas Komisija arī piedalās ECB un ECOFIN dialogā. Ekonomikas un monetāro lietu komisārs piedalās attiecīgajās ECOFIN un Eurogrupas sēdēs, kā arī ECB Padomes sēdēs.

Papildus šim politikas dialogam augstākajā līmenī Komisija un ECB arī uztur ciešas darba attiecības, ko pastiprina bieži kontakti daudzpusējās struktūrās, piemēram, Ekonomikas un finanšu komitejā un Ekonomikas politikas komitejā (sk. turpmāk), kā arī divpusējās sanāksmēs. Šie kontakti īpaši svarīgi, ņemot vērā Komisijas lomu Kopienas ekonomikas politikas izstrādes procesā. Komisijai īpaši uzticēti vairāki ar EMS saistīti īpaši uzdevumi. Tie ir:

- formulēt ieteikumus Vispārējās tautsaimniecības politikas vadlīnijām (VTPV);
- uzraudzīt valsts budžeta situāciju dalībvalstīs un ziņot par to ECOFIN;
- vismaz reizi divos gados sagatavot konverģences ziņojumu, izvērtējot, cik lielā mērā dalībvalstis, kas vēl nav ieviesušas euro, izpildījušas konverģences kritērijus.

Turklāt Eiropas Komisija iniciējusi vai vismaz piedalās vairākās dažādās specifiskās darbībās, kas saistītas ar Eurosistēmas uzdevumiem un darbībām vai ietekmē tos. Daudzos gadījumos šīs darbības var būtiski labvēlīgi ietekmēt ECB tieša līdzdalība vai šāda līdzdalība pat nepieciešama to veikšanai.

- *Eurostat* un ECB cieši sadarbojas statistikas jomā gan divpusēji, gan ar attiecīgo Kopienas statistikas komiteju, īpaši Monetārās, finanšu un maksājumu bilances statistikas komitejas ietvaros (MFMBSK) (sk. 3.5. sadaļu).
- Arī citās jomās ECB piedalās vairākās specializētās darba grupās un regulējošās komitejās. Šādas struktūras nodarbojas ar visdažādākajiem jautājumiem, piemēram, finanšu tirgus integrāciju ("*Giovannini* grupa") vai uzraudzību un finanšu stabilitāti (Eiropas Banku komiteja un Eiropas Banku uzraugu komiteja).
- Visbeidzot, Komisija un ECB līdz šim cieši sadarbojušās ar ES paplašināšanos saistītos jautājumos ECB kompetences un speciālo zināšanu jomās un darīs to arī turpmāk.

4.3.4. Ekonomikas un finanšu komiteja

Ekonomikas un finanšu komiteja (EFK) izveidota saskaņā ar EK Līguma 114. panta 2. punktu, lai sagatavotu ECOFIN dažādu ekonomikas un finanšu jautājumu analīzi un sniegtu konsultācijas par tiem. Luksemburgas 1997. gada decembra Eiropadomes Rezolūcijas par ekonomikas politikas koordināciju EMS trešajā posmā 12. punkts arī uzdod EFK "*izstrādāt shēmu, kurā var sagatavot un īstenot dialogu* [starp Padomi un ECB], *kas pulcētu augsta amatpersonas* [no ministrijām, NCB, Komisijas un ECB]".

Līgums nosaka, ka dalībvalstis, Komisija un ECB katra iecerē ne vairāk kā divus komitejas locekļus. Izveidojusies tradīcija, ka viens pārstāvis no katras dalībvalsts ir augsta valsts pārvaldes amatpersona un otrs – augsta attiecīgās centrālās bankas amatpersona. Tomēr tagad, kad ES jau ir 25 dalībvalstis, EFK parasti sanāk mazākā sastāvā, piedaloties tikai vienam pārstāvim no dalībvalsts (parasti augsta valsts pārvaldes amatpersona) un pa diviem pārstāvjiem no Komisijas un ECB. ECB pārstāvji pašlaik ir viceprezidents un tas Valdes loceklis, kurš atbild par ekonomikas jautājumiem; otras divas amatpersonas var būt ģenerāldirektori attiecīgi starptautisko attiecību un ekonomikas jautājumos.

Līdzdarbojoties EFK darbā, ECB iesaistījusies diskusijās par Tautsaimniecības politikas vadlīnijām, fiskālās politikas uzraudzību, pamatojoties uz dalībvalstu gadskārtējām stabilitātes un konverģences programmām, kā arī par Eiropas pozīciju starptautisko jautājumu sagatavošanā. ECB piedalās arī citās EFK darbībās, sākot ar tehniskiem jautājumiem, piemēram, euro monētu kalšanas, līdz institucionālām reformām un Kopienas pārstāvībai ārējās attiecībās saistībā ar EMS.

Diskusijas EFK ietvaros arī palīdz sagatavot euro zonas finanšu ministru un ECB dialogu, kas notiek Eurogrupas ietvaros. Būtisks aspekts ECB darbībā EFK saistīts ar euro zonas tautsaimniecības attīstības un valūtas kursu tendences

vispārējo prognožu sagatavošanu. Tas turklāt ietver arī pastāvīgu valstu finanšu stabilitātes un fiskālās politikas vispārējās virzības atbilstības novērtēšanu.

ECB līdzdalība EFK tiek īstenota, pilnībā ievērojot tās neatkarību un ekskluzīvo kompetenci vienotajā monetārajā politikā. ECB pilnvērtīgi iesaistās diskusijās un izsaka savu viedokli par visiem jautājumiem, bet nepiedalās nekādās balsošanas procedūrās. Turklāt EFK ar nolūku atturas apspriest monetārās politikas īstenošanu. Tas pats attiecas uz atzinumiem par vienoto monetāro politiku, kādi tiek pieņemti starptautiskajās organizācijās un forumos, piemēram, SVF vai G7 valstīs. Atbilstoši kompetenču sadalījumam šādu atzinumu sagatavošana un iesniegšana ir vienīgi ECB kompetencē.

4.3.5. Ekonomikas politikas komiteja

Ekonomikas politikas komiteja (EPK) izveidota 1974. gadā ar Padomes Lēmumu⁴ un sastāv no diviem pārstāvjiem un diviem vietniekiem no katras dalībvalsts, Komisijas un ECB.

Tāpat kā EFK, arī EPK piedalās Eurogrupas un ECOFIN sanāksmju gatavošanā, tomēr tās darbs saistīts galvenokārt ar strukturālām reformām. Komiteja Kārdifas procesa ietvaros (sk. 1.2.2. sadaļu) katru gadu veic padziļinātu salīdzinošu dalībvalstīs īstenoto tautsaimniecības reformu izvērtēšanu. Turklāt EPK arī aktīvi piedalās Luksemburgas procesā (sk. 1.2.2. sadaļu), kas ir pamats koordinācijai starp dalībvalstīm nodarbinātības politikas jomā. Komiteja arī nodarbojas ar dažādiem ilgtermiņa strukturāliem jautājumiem, piemēram, iedzīvotāju novecošanas ietekmi uz budžetu.

Tā kā ECB uzskata strukturālās reformas dalībvalstīs par ārkārtīgi svarīgu līdzekli bezdarba mazināšanai un euro zonas izaugsmes potenciāla pilnīgai izmantošanai, tās līdzdalība EPK ir lieliska izdevība dot ieguldījumu Kopienas darbā šajā jomā. ECB darbs EPK, tāpat kā EFK darbā, balstīts uz pilnīgu bankas neatkarības ievērošanu.

4.3.6. Dialogs makroekonomikas jomā

Dialogs makroekonomikas jomā tiek risināts, lai labāk izprastu ar EMS saistītās politikas vajadzības un tādējādi uzlabotu nosacījumus izaugsmei bez inflācijas, bet ar nodarbinātības pieaugumu. Šis dialogs, kas notiek divas reizes gadā, pazīstams kā Ķelnes process, jo to izveidoja 1999. gada Ķelnes Eiropadome (sk. 1.2.2. sadaļu), un tas notiek gan politiskā, gan tehniskā līmenī. Tā pamatā ir pilnīga tā dalībnieku neatkarības ievērošana – īpaši darba samaksas veidošanas procesā iesaistīto sociālo partneru neatkarības un ECB neatkarības saistībā ar vienoto monetāro politiku. Atzīstot, ka katram ir noteikta atbildība par atsevišķām politikas jomām un ar tām saistītiem pienākumiem, iespējams labāk apzināties, ka katras politikas īstenošanā iesaistītā dalībnieka uzdevums ir nodrošināt, lai veiksmīgi tiktu īstenota politika katra dalībnieka kompetences jomā.

⁴ Padomes 1974. gada 18. februāra Lēmums 74/112/EEK, ar ko izveido Ekonomikas politikas komiteju (OV L 63, 05.03.1974., 21. lpp.).

4.4. ECB VALODU REŽĪMS

Kā Kopienas organizācija ECB vēršas pie auditorijas, kas runā dažādās valodās, un tai ir daudznacionālas lēmējinstītūcijas un personāls. Atbilstoši ES valodu plurālismam nepieciešams, lai ECB komunikācija risinātos daudzās valodās un tādējādi sasniegtu pēc iespējas plašāku auditoriju. ECB īsteno pragmatisku pieeju, kas ļauj savienot cieņu pret ES valodu dažādību ar komunikācijas efektivitātes un savlaicīguma principu.

Kopš 2004. gada 1. maija ir 20 Kopienas oficiālās valodas.⁵ ECB valodu režīmā saistībā ar tās tiesību aktiem un attiecībās ar trešajām personām un plašāku sabiedrību tiek ievērots daudzvalodu princips, kas nostiprināts Kopienas tiesību aktos.⁶ Regulas un citi vispārīgi piemērojami tiesību akti tiek publicēti visās oficiālajās valodās. Tas pats sakāms par Statūtos noteiktajām publikācijām (piemēram, gada pārskati, "Mēneša Biļeteni") un dažādiem paziņojumiem presei. Tiesību akti, kas adresēti atsevišķām trešajām personām, tiek izdoti šā adresāta valodā. Trešās personas, kas vēršas pie ECB vienā no Kopienas oficiālajām valodām, pamatoti var gaidīt, ka atbilde būs rakstīta tajā pašā valodā.

Lielākajā daļā citas komunikācijas, īpaši ECB iekšējā darbā un ECBS iekšējās attiecībās, tiek izmantota tikai viena "nodrošinājuma valoda" – angļu. Izņēmumi ir Valdes un Padomes, kā arī ECBS komiteju sēdes, kurās tiek nodrošināts vienlaicīgs tulkojums vairākās valodās. Vienas nodrošinājuma valodas izmantošana apmierina vajadzību pēc ātras, efektīvas un pilnībā uzticamas komunikācijas ECB un Eurosistēmā, formulējot un īstenojot vienoto monetāro politiku un ar to saistītos uzdevumus.

4.5. PĀRSŪDZĪBA EIROPAS KOPIENU TIESĀ

Jau minēts, ka Līgumā un ECBS Statūtos ECB noteiktas plašas pilnvaras, t.sk. regulatīvās pilnvaras un tiesības piemērot sankcijas un soda naudas struktūrām, kas neievēro ECB regulas un lēmumus. Tāpēc ECBS Statūtu 35.1. pants paredz iespēju EK Līguma 230.–233. pantā noteiktajos apstākļos pārsūdzēt tiesā ECB tiesību aktus un bezdarbību. Attiecīgi ES Padome, Komisija vai jebkura dalībvalsts var vērsties Eiropas Kopienas Tiesā (EKT) pret ECB tiesību aktiem, kas var izraisīt tiesiskas sekas attiecībās ar trešajām personām. EKT kompetencē ir izskatīt šādas *"lietas par kompetences trūkumu, būtiskiem procedūras noteikumu pārkāpumiem, šā Līguma vai jebkuru ar tā piemērošanu saistītu tiesību normu pārkāpumiem, kā arī lietas par pilnvaru nepareizu izmantošanu"* (Līguma 230. panta otrā rindkopa). Turklāt jebkura fiziskā vai juridiskā persona tādos pašos apstākļos var vērsties pret ECB lēmumu, kas tieši un individuāli skar šo personu (230. panta ceturtā daļa).

Saskaņā ar Līguma 232. pantu arī jebkura Kopienas iestāde vai dalībvalsts var vērsties EKT pret ECB par Līguma pārkāpumu vai tiesību akta nepieņemšanu.

⁵ Valodas alfabētiskā secībā: angļu, čehu, dāņu, franču, grieķu, holandiešu, igauņu, itāļu, latviešu, lietuviešu, maltiešu, poļu, portugāļu, slovēņu, somu, spāņu, ungāru, vācu un zviedru valoda.

⁶ EEK Padomes Regula Nr. 1, ar ko nosaka valodas, kādas jāizmanto Eiropas Ekonomikas kopienai (OV B 17, 06.10.1958., 385. lpp.).

Līdzīgi arī jebkura fiziskā un juridiskā persona var vērsties EKT, ja ECB nav adresējusi šai personai kādu tiesību aktu atbilstoši Līgumam vai ECBS Statūtiem.

Ja prasība ir pamatota, EKT pasludina šādu tiesību aktu par spēkā neesošu, vai arī – bezdarbības gadījumā – pasludina, ka tiesību akta nepieņemšana bijusi pretrunā ar Līgumu. Šādos gadījumos ECB jāveic nepieciešamie pasākumi, lai izpildītu spriedumu. Šāda situācija izveidojās 2003. gadā, kad EKT noteica, ka ECB pašas izveidotais režīms krāpšanas apkarošanai ir spēkā neesošs un tā vietā ECB jāiekļaujas Kopienas krāpšanas apkarošanas sistēmā (sk. 4.6. sadaļu).

EKT ne tikai izskata sūdzības par ECB pieņemtiem tiesību aktiem un tās bezdarbību, bet tās kompetencē ir arī izskatīt ECB prasības pret kādu no Kopienas iestādēm vai dalībvalsti, lai aizsargātu tās prerogatīvas, vai arī pret kādu Kopienas iestādi par tās bezdarbību (attiecināmi 230. un 232. pants). Tāpat ECB var arī iesniegt prasību pret kādu nacionālo centrālo banku, ja tā nepilda Līgumā vai Statūtos noteiktos pienākumus (Līguma 237. panta d) punkts).

EKT kompetencē ir arī izskatīt strīdus starp ECB un tās darbiniekiem (sk. 6.4.1. sadaļu), kā arī visas lietas, kuru izskatīšana nodota EKT kompetencē ar līgumu starp ECB un tās līgumpartneriem.

4.6. FINANŠU VADĪBAS UN INTEGRITĀTES PĀRBAUDE

Pareiza finanšu vadība Eurosistēmā ir sabiedrības uzmanības lokā, jo ECB un valstu centrālās bankas veic publisku funkciju, kas tieši skar nodokļu maksātāju naudu. Tāpēc Līgumā ir vairāki noteikumi, kas paredz pārbaudīt ECB īstenoto finanšu vadību un integritāti.

ECB izpilda savu pārskatu sniegšanas pienākumu, sagatavojot gada finanšu pārskatus un publicējot tos gada pārskatu ietvaros. ECB un visu Eurosistēmas valstu centrālo banku gada finanšu pārskatus pārbauda neatkarīgi ārēji auditori. Saskaņā ar ECBS Statūtu 27.1. pantu šos ārējos auditorus iesaka ECB Padome un apstiprina ES Padome. ECB izstrādātie juridiskie noteikumi un ar tiem saistītā prakse tika atzīta par atbilstošu SVF Labas monetārās un finanšu politikas prakses un caurredzamības kodeksam, kas pieņemts 1999. gadā un pēdējo reizi pārskatīts 2000. gada augustā.

Papildus neatkarīgam ārējam auditam ECB finanšu vadību pārbauda arī Eiropas Revīzijas palāta. Saskaņā ar Statūtu 27.2. pantu Revīzijas palāta izskata ECB vadības darbības efektivitāti un publicē gada pārskatu Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

Visbeidzot, saskaņā ar EKT 2003. gada 10. jūlija spriedumu⁷ uz ECB attiecas krāpšanas apkarošanas sistēma, ko izveidojusi Eiropas Kopiena, pamatojoties uz

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 25. maija Regula (EK) Nr. 1073/1999 par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs (OLAF), OV L 136, 31.05.1999., 1. lpp.).

EK Līguma 280. pantu⁸. Šī sistēma ļauj Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojam (OLAF), kas ir neatkarīgs izmeklēšanas dienests Komisijas ietvaros⁹, izmeklēt krāpšanu un citus pārkāpumus ECB pamatotu aizdomu gadījumā. Ņemot vērā EKT spriedumu, ECB pielāgojusi savus iekšējos noteikumus un procedūras EKT spriedumā noteiktajam tiesiskajam pamatam un veikusi nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu ciešu sadarbību ar OLAF krāpšanas apkarošanā.¹⁰

⁸ Lieta C-11/00 Eiropas Kopienų Komisija pret Eiropas Centrālo banku, [2003] ECR I-07147.

⁹ Komisijas 1999. gada 28. aprīļa Lēmums, ar ko izveido Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroju (OV L 136, 31.05.1999., 20. lpp.)

¹⁰ Eiropas Centrālās bankas 2004. gada 3. jūnija Lēmums (ECB/2004/11) par noteikumiem un nosacījumiem izmeklēšanai, ko Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs veic Eiropas Centrālajā bankā, lai novērstu krāpšanu, korupciju un citas nelikumīgas darbības, kas kaitē Eiropas Kopienas finanšu interesēm, kā arī par grozījumiem Eiropas Centrālās bankas darbinieku darba līgumu noteikumos (OV L 230, 30.06.2004., 56. lpp.).

Žans Klods Trišē kopā ar G7 valstu finanšu ministriem un centrālo banku vadītājiem Starptautiskā Valūtas fonda gada sanāksmē 2006. gada septembrī Singapūrā.

5. ECB LĪDZDALĪBA STARPTAUTISKAJĀ SADARBĪBĀ

ECB piedalās euro zonas pārstāvībā starptautiskajā līmenī, kas nozīmē pārstāvēt Eiropas Kopienu ar EMS saistītos jautājumos starptautiskās organizācijās un forumos, ja tiek skarti Eurosistēmai uzticētie uzdevumi. Šādas līdzdalības konkrētas izpausmes atkarīgas no pilnvaru sadalījuma Kopienā un starp Kopienu un tās dalībvalstīm. Tādējādi atkarībā no apspriežamā jautājuma ECB līdzdalība starptautiskās organizācijās un forumos var būt dažāda, no ekskluzīvu Eiropas Kopienas politiku pozīciju pārstāvēšanas līdz ECB pašas pozīcijas formulēšanai saistībā ar citu Kopienas un valstu līmeņa politikas veidotāju pozīcijām.

5.1. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA

Nododot monetāro un valūtas kursa politiku Kopienas līmenī, radās vajadzība izstrādāt noteikumus, kas ļautu ECB piedalīties monetārajā un finanšu sadarbībā starptautiskā līmenī. Noteikumos bija jāņem vērā četri tālāk minētie aspekti.

a) Pilnvaru sadalījums Kopienā

EK Līguma 111. panta 3. un 4. punkts piešķir ES Padomei tiesības izlemt, kā tiek risinātas sarunas un noslēgti līgumi ar trešajām valstīm vai starptautiskajām organizācijām monetāros un ar valūtas kursa režīmu saistītos jautājumos, kā arī par Kopienas pozīciju un tās pārstāvību starptautiskā līmenī ar EMS saistītos jautājumos, ievērojot "*pilnvaru sadalījumu*" Kopienā. Līdz šim 111. panta 3. punkta noteikumi izmantoti vienīgi, lai noslēgtu līgumus starp Eiropas Kopienu un dažām trešajām valstīm monetāros un valūtas kursa jautājumos¹; pārējie noteikumi vēl nav izmantoti. Tā vietā pašlaik spēkā esošie noteikumi par Kopienas starptautisko pārstāvību pamatojas uz vienošanos, kas panākta Eiropadomes sanāsmēs 1997. gada decembrī Luksemburgā un 1998. gada decembrī Vīnē. Luksemburgas Eiropadomes prezidentūras secinājumos sacīts, ka ECB un ECOFIN "*veiks savus uzdevumus attiecībā uz Kopienas pārstāvēšanu starptautiskā līmenī efektīvi un atbilstoši Līgumā noteiktajam pilnvaru sadalījumam*".

b) Atbildības sadalījums Eurosistēmā

Saskaņā ar ECBS 6.1. un 12.5. pantu ECB Padome izlemj, kā Eurosistēmai jābūt pārstāvētai starptautiskā līmenī. ECB, tāpat kā NCB, ir tiesīga piedalīties starptautiskās monetārās institūcijās ar Padomes akceptu. Padome ir izlēmusi, ka NCB arī turpmāk jāpiedalās starptautiskās organizācijās un forumos atkarībā no tā, cik lielā mērā tajās iesaistījušās to attiecīgās valstis, savukārt ECB jānodrošina, lai Eurosistēma būtu konsekventi pārstāvēta, kad tas nepieciešams un ir lietderīgi.

¹ Tas attiecas uz četriem Padomes lēmumiem par monetārajām attiecībām ar Monako Firstisti, Sanmarīno Republiku, Andoras Firstisti un Vatikānu, kā arī diviem Padomes lēmumiem par valūtas kursa jautājumiem attiecībā uz Kaboverdes eskudo, CFA franku un Komoru salu franku.

c) Pilnvaru sadalījums starp Kopienu un euro zonas valstīm

1.2.2. sadaļā minēts, ka katra euro zonas valsts arvien ir atbildīga par ekonomikas politiku, izņemot monetāro un valūtas kursa politiku. Tas nozīmē, ka ECB, Kopienas un atsevišķu dalībvalstu iesaistīšanās starptautiskajā sadarbībā ir atšķirīga atkarībā no katras starptautiskās organizācijas vai foruma pilnvarām.

d) Starptautisko organizāciju un forumu institucionālā kārtība

Suverenitātes nodošana monetārajā jomā rada vairākus būtiskus jautājumus par starptautisko attiecību institucionālo pamatu, jo noteikumi, kas bija spēkā to uzsākšanas laikā, nebija veidoti atbilstoši tik lielas monetārās savienības kā euro zona līdzdalībai. Esošās starptautiskās organizācijas un forumi veidoti tādejādi, lai veicinātu sadarbību starp suverēnām valstīm, kuru pašu pilnīgā kompetencē ir to ekonomikas, monetārās un finanšu politikas īstenošana. Lai noteikumi, kas reglamentē Kopienas un ECB starptautiskās attiecības, varētu stāties spēkā, bija jāvienojas par starptautisko attiecību pamatā esošo noteikumu un procedūru pielāgošanu. Līdz šim šādi pielāgojumi lielākoties bijuši pragmatiski. Tas atbilst Vīnes 1998. gada decembra Eiropadomes prezidentūras secinājumiem, kas noteica, ka *"vissekmīgākā varētu būt pragmatiskā pieeja, kas varētu minimizēt pašlaik spēkā esošo noteikumu un prakses pielāgošanu, protams, ar noteikumu, ka šāda pieeja ved pie rezultāta, kas pienācīgi atzīst euro lomu"*.

Pragmatiskie risinājumi, kādi rasti līdz šim, ļauj ECB piedalīties starptautisko organizāciju un forumu darbā, ja tiek skarti Eurosistēmai uzticētie uzdevumi.

- Ja starptautiskā sadarbība skar *vienoto monetāro politiku*, ECB ir vienīgā iestāde, kas tiesīga pārstāvēt Eiropas Kopienas politikas nostājas, jo vienotā monetārā politika ir ECB galveno lēmējinstītūciju – Padomes un Valdes – ekskluzīvā kompetencē.
- Attiecībā uz *euro kursu* ECB dalās atbildībā ar ES Padomi (ECOFIN) un Eurogrupu. Tādejādi gan ECB prezidents, gan Eurogrupas prezidents piedalās apspriedēs ar trešajām pusēm, piemēram, G7 valstu līmenī, kā arī komunikācijas politikā.
- *Maksājumu sistēmas* jomā ECB var formulēt pozīcijas starptautiskā līmenī par jautājumiem, kas saistīti ar Eurosistēmas pienākumu veicināt maksājumu un norēķinu sistēmu raitu un efektīvu darbību. Euro zonas NCB, kas piedalās starptautiskās organizācijās un forumos kopā ar ECB, arī var izteikt viedokli, kas atspoguļo to atbildību par iekšzemes maksājumu un norēķinu sistēmu vadību un uzraudzību, kā arī to pieredzi šajā jomā.
- Attiecībā uz *jautājumiem, kas saistīti ar statistiku*, ECBS Statūti nosaka ECB vispārēju pienākumu sadarboties ar starptautiskām organizācijām. Šis noteikums, kas ņem vērā to, ka statistikas darbs tiek veikts pasaules kontekstā, ļauj ECB formulēt nostāju līdz ar citām kompetentām Kopienas struktūrām (piemēram, *Eurostat*).
- *Uzraudzības un finanšu stabilitātes* jomā ECB var piedalīties attiecīgās starptautiskajās sanāksmēs un darīt zināmu savu nostāju līdz ar tām valsts iestādēm, kuru kompetencē ir šī joma (piemēram, NCB un nacionālās uzraudzības iestādes).

5.2. ECB STARPTAUTISKO ATTIECĪBU POLITIKAS SATURS

ECB galvenā darbība starptautiskās sadarbības jomā saistīta ar informācijas un viedokļu apmaiņu ar citiem politikas veidotājiem daudzpusējās organizācijās un forumos. Šajā kontekstā īpaši nozīmīga ir galveno pasaules ekonomikas areālu tautsaimniecības un politiskās attīstības salīdzinošā analīze, jo tā ļauj ECB labāk analizēt ārējo norišu ietekmi uz euro zonas tautsaimniecību. Informācijas un viedokļu apmaiņu papildina uzraudzība, ko veic neatkarīgas organizācijas, piemēram, Starptautiskais Valūtas fonds (SVF) un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD).

ECB arī piedalās starptautiskās sabiedrības īstenotajos pasākumos, kas vērsti uz to, lai radītu kopēju izpratni par labāko praksi dažādās jomās, kā arī izstrādātu noteikumus, kuru uzdevums ir padarīt politikas veidošanu efektīvāku un pārskatāmāku. Labākā prakse parasti izteikta kā pamatprincipi, standarti un kodeksi, ko katra valsts piemēro brīvprātīgi. Labākās prakses identificēšana veicina politikas veidotāju konkurenci un caurredzamību, tādējādi padarot labas publiskās pārvaldības jēdzienu par starptautiskās sadarbības centrālo elementu.

Tomēr ECB starptautiskās sadarbības politikas saturs neietver ECB monetārās un valūtas kursa politikas *ex ante* saskaņošanu ar politiku, kāda tiek īstenota valstīs ārpus euro zonas. Šāda rīcība ātri vien kļūtu nesavienojama ar tās pilnvarojumu un neatkarīgo statusu: centieni veikt *ex ante* saskaņošanu ne tikai sapludinātu politikas veidotāju īpašās atbildības jomas, bet arī samazinātu iespējas prasīt no viņiem atbildību.

5.3. ECB ATTIECĪBAS AR STARPTAUTISKAJĀM ORGANIZĀCIJĀM

ECB nodibinājusi attiecības ar Starptautisko Valūtas fondu (SVF) un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (OECD). Abas šīs organizācijas pastāvīgi novēro savu dalībvalstu tautsaimniecības un politisko attīstību un izvērtē to.

5.3.1. Starptautiskais Valūtas fonds

SVF, kas izveidots 1944. gadā saskaņā ar Bretonvudsas līgumu, pašlaik ir 184 dalībvalstis. Tā galvenie uzdevumi ir veicināt monetāro sadarbību pasaules mērogā, nodrošināt valūtas kursa stabilitāti, kā arī veicināt starptautisko tirdzniecību un tautsaimniecības izaugsmi. SVF piešķirtais pilnvarojums padara to par starptautiskās monetārās un finanšu sistēmas centru.

Nemot vērā dalībvalstu ekonomikas politikas nozīmi pasaules ekonomiskās sistēmas stabilitātē, novērošana veido SVF darbības pamatu. SVF veiktā novērošana izpaužas kā vērīga sekošana tautsaimniecības un finanšu norisēm un politikai dalībvalstīs un to novērtēšana, rīkojot konsultācijas ar dalībvalstīm saskaņā ar SVF Vienošanās līguma IV pantu (IV panta konsultācijas). Novērošana ietver arī valstu politikas globālās ietekmes novērtēšanu, pasaules tautsaimniecībai un finanšu sistēmai arvien vairāk integrējoties (daudzpusējā novērošana).

ECB novērotājas statuss

Ņemot vērā SVF un ECB pilnvaras, tika uzskatīts, ka ir būtiski, lai ECB būtu pārstāvēta SVF jautājumos, kuri ietilpst ECB kompetences jomās. 1998. gada 21. decembrī SVF Valde nolēma piešķirt ECB novērotājas statusu. Tas bija pragmatisks risinājums, kas ļāva izvairīties no nepieciešamības grozīt SVF Vienošanās līgumu, kurā noteikts, ka tikai valstis var būt SVF dalībnieces. Saskaņā ar šo risinājumu ECB piešķirts pastāvīgs uzaicinājums kā novērotājam piedalīties SVF Valdes sēdēs, kurās paredzēts apspriest jautājumus, kas tieši skar ECB. Tie ir šādi darba kārtības jautājumi:

- IV panta konsultācijas par euro zonas politiku;
- IV panta konsultācijas ar atsevišķām euro zonas valstīm;
- euro loma starptautiskajā monetārajā sistēmā;
- daudzpusējā novērošana, t.i., SVF Pasaules tautsaimniecības perspektīvas un Pārskata par finanšu stabilitāti pasaulē apspriešana divas reizes gadā un pasaules tautsaimniecības un tirgus attīstības regulāra apspriešana.

Visās šajās SVF Valdes apspriedēs ECB novērotājs informē par Eiropas Kopienas politikas nostāju jautājumos, kas attiecas uz euro zonas monetāro politiku. Savukārt izpilddirektors, kas pārstāv Eurogrupas prezidentūru, un ECB novērotājs informē par Kopienas nostāju valūtas kursa jautājumos, atspoguļojot regulāro viedokļu apmaiņu, kāda notiek euro zonas līmenī, piemēram, Eurogrupas sanāksmēs (sk. 4.3.2. sadaļu).

Papildus pastāvīgajam uzaicinājumam ECB novērotāju var arī aicināt piedalīties sanāksmēs, kas tiek organizētas *ad hoc*, tādu darba kārtības jautājumu apspriešanai, kuri gan pēc ECB, gan SVF ieskatiem ir tām savstarpēji nozīmīgi attiecīgā pilnvarojuma īstenošanai. Jau izveidojies paradums, ka ECB novērotājs tiek aicināts piedalīties IV panta apspriedēs par ES dalībvalstīm, kuras vēl nav ieviesušas euro, ņemot vērā, ka ECB kopā ar šo valstu centrālajām bankām iesaistījusies monetārās politikas saskaņošanas procedūrās. ECB novērotājs piedalās arī gadskārtējās IV panta konsultāciju apspriedēs par ASV un Japānu.

Atbilstoši noteikumiem par novērotājas statusu ECB prezidentu aicina kā novērotāju piedalīties Starptautiskās monetārās un finanšu komitejas (SMFK) sēdēs. SMFK sanāk divas reizes gadā SVF pavasara un gada sanāksmes laikā, lai informētu SVF Valdi par starptautiskās monetārās un finanšu sistēmas uzraudzību un sniegtu par to pārskatu. Tā arī sniedz vadlīnijas SVF Valdes darbības politikai.

IV panta konsultācijas ar ECB un euro zonas valstīm

Kopš euro ieviešanas IV panta konsultācijas ar euro zonas dalībvalstīm sadalītas divās atsevišķās daļās: viena daļa no IV panta konsultācijām attiecas galvenokārt uz monetārajiem un valūtas kursa jautājumiem euro zonā; otra daļa pievēršas atsevišķām euro zonas valstīm un ekonomikas politikai pārējās jomās (piemēram, fiskālā vai strukturālā politika), izņemot monetāro un valūtas kursa politiku. Šis dalījums divās daļās atspoguļo SVF procedūru pielāgošanu, kas bija nepieciešama, ņemot vērā kompetenču sadalījumu euro zonā.

SVF delegācija apmeklēja ECB divas reizes gadā, lai apspriestu aktuālās norises un jautājumus, kas būtiski valūtas kursa politikai euro zonā. Šajā kontekstā SVF misija arī apspriežas ar Eiropas Kopienas struktūrām, kam ir valstu politiku koordinējoša loma (piemēram, Tautsaimniecības politikas vadlīniju un Stabilitātes un izaugsmes pakta ietvaros), piemēram, ar Eiropas Komisiju, Ekonomikas un finanšu komiteju un Eurogrupu. Šajās apspriedēs galvenā uzmanība tiek pievērsta tām ekonomikas norisēm un politikai (piemēram, fiskālajai un strukturālajai politikai) euro zonā kopumā, kas būtiskas monetārās politikas un valūtas kursa tendencēm.

IV panta konsultāciju procesa otrajā daļā, kas pievēršas atsevišķu dalībvalstu ekonomikas politikai, SVF pārstāvji apmeklēja dažādas dalībvalstis, lai tiktos ar šo valstu politikas veidotājiem.

Citas sadarbības jomas

ECB arī iesaistījusies virknē SVF iniciatīvu, lai stiprinātu starptautisko finanšu arhitektūru. Tas attiecas, piemēram, uz Labas monetārās un finanšu politikas prakses un caurredzamības kodeksu, kurā noteikti pamatprincipi iestāžu caurredzamībai un atbildībai monetārās politikas un ar to saistīto centrālās bankas uzdevumu jomā. Tie attiecas uz maksājumu sistēmām un uzraudzību, ārvalstu valūtas rezervju pārvaldīšanas vadlīnijām un *Reports on the Observance of Standards and Codes* (ROSC), kas visi tapuši plašāku starptautiskās sabiedrības pasākumu ietvaros, lai veicinātu starptautiski pieņemtu kodeksu un standartu īstenošanu. ROSC izvērtē, kā valstis ievērojušas šos standartus un kodeksus, lai noteiktu iespējamās vājās vietas, kas var veicināt ekonomisko un finansiālo jutīgumu.

ECB izveidojusi darba attiecības ar SVF arī citās jomās. Piemēram, ECB aktīvi piedalās starptautisku statistikas standartu piemērošanā un izstrādē – šādi standarti noteikti SVF Maksājumu bilances rokasgrāmatā (piektais izdevums) pārskatītās Nacionālo kontu sistēmas (NKS 93) ietvaros. Darba attiecības izveidotas arī SVF Speciālā datu izplatīšanas standarta ietvaros, kas izveidots 1996. gadā, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis laikus sniedz ticamus un pilnīgus datus gan sabiedrībai, gan SVF novērošanas vajadzībām. ECB arī regulāri iesaistās SVF tehniskās palīdzības darbībās.

Visbeidzot, kopš 2000. gada novembra ECB ir Speciālo aizņēmuma tiesību (SDR) turētāja un tādējādi var piedalīties brīvprātīgos darījumos ar SVF dalībvalstīm un citiem SDR turētājiem. Šajā nolūka ECB un SVF 2001. gada aprīlī noslēdza SDR pirkšanas un pārdošanas vienošanos. Šī vienošanās ļauj SVF iniciēt darījumus ar SDR starp ECB un citiem SDR turētājiem, tādējādi dodot ieguldījumu vienmērīgā SVF SDR portfeļa pārvaldīšanā.²

5.3.2. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija

OECD ir starpvaldību organizācija, kurā pašlaik ir 30 dalībvalstu un saiknes ar vēl 70 citām valstīm. Tā ir forums, kurā dalībvalstis var apsprieties viena ar otru, salīdzināt pieredzi un sadarboties, lai sasniegtu visaugstāko iespējamo

² Sk. ECB (2002), 2001. gada pārskats, V nodaļa, 2. sadaļa.

ilgtspējīgo izaugsmi un paaugstinātu ekonomisko un sociālo labklājību saskaņā ar tirgus ekonomikas principiem. OECD aptver visas publiskās politikas jomas, arī monetāro politiku un citu ekonomikas politiku. ECB piedalās visās OECD darbībās, kas saistītas ar Eurosistēmas uzdevumiem.

Lai gan OECD dalībnieces ir tikai valstis, Eiropas Kopiena tiek pastāvīgi pārstāvēta OECD un piedalās darbā tai būtiskās jomās. Šī sistēma balstīta uz OECD 1960. gada 14. decembra Konvencijas 1. papildprotokola 13. pantu. Kopš 1999. gada ECB Eiropas Kopienas delegācijas sastāvā piedalījies visās tās darbam nozīmīgajās OECD sanāksmēs kopā ar Eiropas Komisiju, gan ECB, gan Eiropas Komisijai izsakot viedokli katrai savā kompetences jomā.

ECB piedalās šādās OECD komitejās un darba grupās:

- Ekonomikas un attīstības analīzes komiteja;
- Ekonomikas politikas komiteja un tās darba grupas;
- Finanšu tirgu komiteja.

Ekonomikas un attīstības analīzes komiteja (EDRC), kas izveidota 1961. gadā, ir atbildīga par regulāru katras OECD dalībvalsts ekonomiskās situācijas un politikas analīzi. Pamatojoties uz šo analīzi, tā publicē tautsaimniecības pārskatus, kuros iekļauj rekomendācijas turpmākās politikas veidošanai dažādās jomās. Dalībvalstis var izlemt, vai ņemt vērā šīs rekomendācijas savā politikas veidošanas procesā. 2001. gadā EDRC arī sāka izstrādāt gadskārtēju euro zonas analīzi.

Ekonomikas politikas komiteja (EPK) pievērš galveno uzmanību tautsaimniecības situācijai pasaulē, īpaši tam, kā to ietekmē norises trijos galvenajos OECD reģionos (euro zonā, ASV un Japānā). Tā izskata dažādus jautājumus, kas saistīti gan ar tautsaimniecības attīstības prognozēm, gan prasībām attiecībā uz turpmākās attīstības politiku dažādās jomās OECD telpā, tādējādi sniedzot OECD dalībvalstīm vispusīgu situācijas izvērtējumu. EPK atbalsta vairākas darba grupas:

1. darba grupa nodarbojas ar tautsaimniecības jautājumiem un strukturētāku turpmākās attīstības politiku dažādās jomās (piemēram, saikni starp politiku dažādās jomās un izaugsmi, valsts budžeta izdevumu uzraudzības kritērijiem un automātisko stabilizatoru lomu).
3. darba grupa novēro un izvērtē galveno makroekonomikas rādītāju dinamiku (piemēram, valūtas kursa tendences, nelīdzsvarotību ārējā un/vai budžeta situācijā un sistēmiskos finanšu riskus).
- Tautsaimniecības īstermiņa prognožu darba grupa (STEP) palīdz EPK formulēt tautsaimniecības prognozes.

Visbeidzot, *Finanšu tirgu komiteja* analizē OECD finanšu tirgu strukturālo attīstību.

5.4. ECB LĪDZDALĪBA NEOFICIĀLOS FINANŠU MINISTRU UN CENTRĀLO BANKU VADĪTĀJU FORUMOS

5.4.1. G7 valstu finanšu ministri un centrālo banku vadītāji

Lielā septiņnieka valstu grupas (G7)³ finanšu ministri un centrālo banku vadītāji regulāri tiekas plašākas šo valstu sadarbības ietvaros, lai apspriestu nozīmīgākos starptautiskās tautsaimniecības un finanšu jautājumus. Šīs sanāksmes dalībnieki pievēršas galvenokārt tautsaimniecības un finanšu norisēm un izredzēm attiecīgajās valstīs, valūtas kursa jautājumiem un tautsaimniecībai visā pasaulē. Turklāt tajās tiek apspriesti arī vispārnozīmīgi jautājumi, kas saistīti ar monetāro un finanšu politiku. Šāda neoficiāla viedokļu apmaiņa var palīdzēt dalībniekiem panākt labāku izpratni dažādos apspriežamajos jautājumos, un tā var būt noderīga arī starptautisko organizāciju, piemēram, SVF, Pasaules Bankas un OECD, diskusijās un lēmumu pieņemšanas procesā, sniedzot to darbam iespējamās vadlīnijas vai politisko impulsu.

Līdz pat EMS trešā posma sākumam G7 valstu finanšu ministru un centrālo banku vadītāju sanāksmēs varēja piedalīties tikai G7 valstu attiecīgo iestāžu pārstāvji. Tomēr pēc tam, kad monetārās un valūtas kursa politikas īstenošana tika nodota no valstu līmeņa Kopienas līmenī, noteikumi euro zonā tika pielāgoti, ņemot vērā jauno kompetenču dalījumu. Tādējādi gan ECB prezidents, gan Eurogrupas prezidents piedalās sanāksmēs, kad tajās tiek apspriesti makroekonomiskās uzraudzības un valūtas kursa jautājumi. Triju euro zonas valstu (Francijas, Vācijas un Itālijas) centrālo banku vadītāji šajā sanāksmes daļā nepiedalās. Tomēr viņi joprojām piedalās sanāksmēs, kad G7 valstis apspriež citus jautājumus, piemēram, starptautisko finanšu arhitektūru un iniciatīvas, kas saistītas ar jaunattīstības valstu parādu.

Runājot par lomām un pienākumiem, ECB prezidents dara zināmu Eurosistēmas viedokli par monetāro politiku euro zonā, savukārt Eurogrupas prezidents piedalās citu euro zonas tautsaimniecības norišu un dažādu jomu attīstības politikas apspriešanā. Ņemot vērā, ka ECB un ES Padomei ir kopēja kompetence valūtas kursa jautājumos, G7 valstu sanāksmē izteiktais viedoklis atspoguļo iepriekš savstarpējās konsultācijās nolemto.

5.4.2. G10 valstu finanšu ministri un centrālo banku vadītāji

10 valstu grupas (G10)⁴ ministru un centrālo banku vadītāju darbs cieši saistīts ar SVF darbu. Tās dibināšana saistīta ar *General Arrangements to Borrow* (GAB), kas izveidota 1962. gadā, lai papildinātu SVF rīcībā parasti esošos resursus. Pēdējos gados G10 valstu darbība pievēršusies galvenokārt starptautisku finanšu krīžu novēršanai un vadībai.

³ Kanāda, Francija, Vācija, Itālija, Japāna, Lielbritānijas un Ziemeļrijas Apvienotā Karaliste un Amerikas Savienotās Valstis veido lielā septiņnieka valstu grupu, savukārt kopā ar Krieviju tās veido lielā astotnieka valstu grupu (G8). G8 valstu sastāvā tiekas valstu vai valdību vadītāji, bet G7 valstu sastāvā – finanšu ministri.

⁴ G10 valstīs ietilpst Lielbritānijas un Ziemeļrijas Apvienotā Karaliste, ASV, Beļģija, Francija, Itālija, Japāna, Kanāda, Nīderlande, Vācija un Zviedrija. Šveice ir G10 valstu asociētā locekle.

ECB prezidents kā novērotājs piedalās ministru un centrālo banku gadskārtējās apspriedēs, kas tiek organizētas paralēli SVF gada sanāksmēm. Šo sanāksmju darbu papildina *ad hoc* sanāksmes vietnieku līmenī, kurās arī ECB piedalās kā novērotāja.

5.4.3. G20 valstu finanšu ministri un centrālo banku vadītāji

20 valstu grupa (G20)⁵ ir neformāls finanšu ministru un centrālo banku forums, kas izveidots 1999. gadā, lai iesaistītu galvenās jaunās tirgus ekonomikas valstis dialogā par starptautiskās ekonomikas un finanšu politikas jautājumiem. Tās mērķis ir veicināt atklātu viedokļu apmaiņu šajos jautājumos un tādējādi sekmēt vienprātību jautājumos, ko apspriež attiecīgās lēmumu pieņemšanas institūcijas, piemēram, SVF un Pasaules Banka.

ECB un ES Padomes prezidentūra ir G20 valstu dalībnieces. Tās abas piedalās G20 valstu ministru un centrālo banku vadītāju sanāksmēs, kā arī vietnieku līmeņa sanāksmju sagatavošanā. ECB un ES prezidentūras piedalīšanās ļauj piešķirt apspriežamajiem jautājumiem euro zonas mēroga perspektīvu. ECB un/ vai ES prezidentūras diskusijās izteiktie viedokļi ir pienācīgi koordinēti saskaņā ar Līgumā noteikto kompetenču dalījumu.

5.4.4. Finanšu stabilitātes forums

G7 valstu grupas finanšu ministri un centrālo banku vadītāji 1999. gada februārī izlēma izveidot Finanšu stabilitātes forumu (FSF) ar šādiem mērķiem:

- a) novērtēt starptautiskās finanšu sistēmas jutīgās vietas;
- b) noteikt, kādas darbības nepieciešamas, lai veicinātu starptautisko finanšu stabilitāti ar uzlabotu informācijas apmaiņu un starptautisko sadarbību finanšu uzraudzības jomā.

Administratīvo atbalstu FSF sniedz sekretariāts, kas atrodas Starptautisko norēķinu bankā (SNB). ECB Valdes loceklis (Tomaso Padoa-Skiopa (*Tommaso Padoa-Schioppa*)) piedalījās sākotnējās FSF sanāksmēs kā novērotājs, bet kopš 2000. gada viņš piedalījās FSF sanāksmēs kā dalībnieks, t.i., kā SNB Maksājumu un norēķinu sistēmu komitejas priekšsēdētājs.

⁵ 20 valstu grupā ietilpst finanšu ministri un centrālo banku vadītāji no Argentīnas, Austrālijas, Brazīlijas, Kanādas, Ķīnas, Francijas, Vācijas, Indijas, Indonēzijas, Itālijas, Japānas, Korejas, Meksikas, Krievijas, Saūda Arābijas, Dienvidāfrikas Republikas, Turcijas, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes un Amerikas Savienotajām Valstīm. Vēl viens dalībnieks ir Eiropas Kopiena, ko pārstāv ES Padomes prezidents un ECB prezidents. SVF rīkotājdirektors un Pasaules Bankas prezidents, kā arī SVF Starptautiskās monetārās un finanšu komitejas un Pasaules Bankas Attīstības komitejas vadītāji arī piedalās sarunās kā *ex officio* dalībnieku pārstāvji.

5.4.5. Starptautisko norēķinu banka (SNB) un centrālo banku forumi

SNB, kas dibināta 1930. gadā, ir vecākā starptautiskā monetārā un finanšu organizācija pasaulē. SNB galvenais mērķis ir "veicināt centrālo banku sadarbību" (SNB Statūtu 3. pants). ECB piedalās visos SNB organizētās sadarbības pasākumos, t.sk. statistikas darbā. Kopš 2000. gada ECB ir arī SNB akcionāre ar balsstiesībām un pārstāvības tiesībām gada kopsapulcē.

ECB prezidents piedalās⁶ G10 grupas valstu centrālo banku vadītāju sanāksmēs, kas parasti notiek SNB galvenajā mītnē Bāzelē reizi divos mēnešos. Šajā forumā centrālo banku vadītāji apspriež svarīgākos starptautiskos ekonomikas, monetāros un finanšu jautājumus (piemēram, tautsaimniecības attīstības tendences gan industriāli attīstītajās valstīs, gan jaunajās tirgus ekonomikas valstīs, iespējamos draudus finanšu stabilitātei pasaulē un monetārās un finanšu norises ilgākā termiņā). Sanāksmēs arvien biežāk tiek aicināti piedalīties jauno tirgus ekonomikas valstu centrālo banku vadītāji, kam ir liela sistēmiska nozīme.

G10 valstu centrālo banku vadītāji izveidojuši vairākas pastāvīgās komitejas un *ad hoc* darba grupas. Četras pastāvīgās komitejas ir īpaši nozīmīgas ECB:

- a) ECB ir novērotājais statuss *Bāzeles Banku uzraudzības komitejas* (BBUK) sanāksmēs. BBUK, kas ir pastāvīgs G10 valstu sadarbības forums, ir starptautiski atzīta banku darbības regulējuma, uzraudzības un labākās prakses standartu noteicēja. Ņemot vērā šīs komitejas darba lielo nozīmi ECB un Eurosistēmas uzraudzības un finanšu stabilitātes jomā, ECB piedalās arī dažu BBUK apakškomiteju darbā (piemēram, Elektronisko bankas pakalpojumu grupa, Kapitāla grupa, Izpētes darba grupa un Riska vadības grupa);
- b) *Maksājumu un norēķinu sistēmu komiteja* (MNSK), kuras priekšsēdētājs kopš 2000. gada jūnija ir ECB Valdes loceklis (Tomaso Padoa-Skiopa). MNSK atbalsta centienus veicināt stabilu maksājumu un norēķinu sistēmu izveidi;
- c) ECB ir arī *Globālās finanšu sistēmas komitejas* (GFSK) locekle. GFSK darbs paredzēts, lai identificētu un novērtētu potenciālos stresa avotus globālajai finanšu videi, labāk izprastu finanšu tirgu funkcionēšanu un veicinātu to efektivitāti un stabilitāti;
- d) visbeidzot, ECB ir Tirgus komitejas locekle; tajā sanāk kopā centrālo banku augsta līmeņa amatpersonas, lai regulāri izskatītu norises finanšu tirgos, pievēršot galveno uzmanību valūtas tirgiem.

⁶ Kopš 2003. gada novembra ECB prezidents vadījis G10 valstu sanāksmes.

Eurotornis – ECB
mītnesvieta
Frankfurtē pie
Mainas.

6. ECB KĀ KORPORATĪVA ORGANIZĀCIJA

ECB kā centrālajai bankai ir gan valsts, gan privātā sektora organizācijai raksturīgas iezīmes. Tās tiesiskais pamats un uzdevumi padara to par valsts sektora iestādi, savukārt tās politika tiek īstenota galvenokārt ar finanšu operāciju palīdzību, un tās organizatoriskā uzbūve un darba metodes ir līdzīgas privātā sektora banku uzbūvei un darba metodēm. Tāpēc ECB ir valsts iestāde *sui generis* ar dažām uzņēmumiem raksturīgām iezīmēm.

6.1. MISIJAS PAZIŅOJUMS

Valde 2003. gada augustā pieņēma ECB misijas paziņojumu, kurā izklāstīti tās mērķi un statuss Eurosistēmā.

"Eiropas Centrālā banka un nacionālās centrālās bankas kopā veido Eurosistēmu, euro zonas centrālo banku sistēmu. Eurosistēmas galvenais mērķis ir saglabāt cenu stabilitāti, nodrošinot euro vērtību.

Mēs Eiropas Centrālajā bankā esam apņēmušies efektīvi pildīt visus mums uzticētos centrālās bankas uzdevumus. To darot, mēs cenšamies sasniegt maksimālu integritāti, kompetenci, efektivitāti un caurredzamību."

Misijas paziņojuma pirmajā daļā akcentētas ECB tik nozīmīgās attiecības ar euro zonas NCB un Eurosistēmas galvenie mērķi. Otrajā daļā uzsvēta ECB apņemšanās veikt savus uzdevumus efektīvi, kā arī vērtības, ko ECB personāls un vadība uzskata par īpaši svarīgām savu pienākumu veikšanai. Integritāte, kompetence, efektivitāte un caurredzamība ir vērtības, ko ECB personāls uzskata par vissvarīgākajām – par to liecina ECB personāla aptauja, kuras rezultāti deva būtisku ieguldījumu misijas paziņojuma formulēšanā.

Šīs vērtības atspoguļojas veidā, kā ECB organizējusi savu iekšējo struktūru un darba procedūras. Šīs strukturālās un procedūru iezīmes nav statiskas, bet nepārtraukti attīstās, lai veidotu vislabāko praksi un augstākos standartus. Tādējādi tās darbības sākumposmā ECB prioritātes bija noteikt savas funkcijas un ieviest euro. Tagad šie sākotnējie mērķi ir veiksmīgi sasniegti, un ECB vairāk pievērsusies iekšējās organizācijas un cilvēkresursu stratēģijai.

6.2. KORPORATĪVĀ VADĪBA

Terminam "korporatīvā vadība" var būt vairākas atšķirīgas nozīmes un definīcijas. Tomēr saistībā ar ECB tas nozīmē:

- noteikumus un procedūras ECB korporatīvo jautājumu izlemšanai;
- pasākumus, ko veic, lai uzraudzītu, kā tiek ievēroti šie lēmumi un piemērojamie tiesību akti.

Tā kā ECB ir neatkarīga organizācija, par ECB korporatīvo vadību atbildīgas galvenokārt tās lēmēj institūcijas, īpaši Padome un Valde. Turklāt pastāv vairāki ārējās un iekšējās kontroles līmeņi.

6.2.1. Padomes un Valdes loma korporatīvās vadības jomā

Padome, kas ir augstākā lēmēj institūcija ECB pārvaldes un darbības jomā, pieņem ECB Reglamentu un ir īpaši atbildīga par tās finansēm. Tā pieņem ECB gada budžetu pēc Valdes priekšlikuma un pieņem visus lēmumus, kas attiecas uz finanšu līdzekļu piešķiršanu ECB un gada finanšu rezultātu sadali. Tā arī nosaka ECB Valdes locekļu (sk. 2.5.1. sadaļu) un ECB personāla darba līgumu noteikumus.

Valde īsteno organizatoriskās un vadības pilnvaras saskaņā ar tās Statūtos noteikto pienākumu vadīt ECB ikdienas darbu. Valde, apspriedusies ar Padomi, pieņem lēmumus par ECB iekšējo struktūru, t.i., tās funkcionālo vienību pienākumiem un skaitu. Galvenās funkcionālās vienības vai darbības jomas ir tieši pakļautas Valdei. Valde arī pieņem lēmumus par tās locekļu atsevišķajiem pienākumiem noteiktās darbības jomās un informē par to gan Padomi, gan Ģenerālpadomi. Šādus lēmumus pieņem, piedaloties visiem Valdes locekļiem, un tos nevar pieņemt, ja prezidents balso pret.¹

Valde ir atbildīga arī par visiem ar personālu saistītiem jautājumiem. Tā pieņem Darba kārtības noteikumus (lai īstenotu Padomes noteiktos darba līgumu noteikumus) un pieņem visus nepieciešamos lēmumus par ECB darbinieku atlasi, iecelšanu amatos un paaugstinājumiem.

6.2.2. Ārējās un iekšējās kontroles līmeņi

4.6. sadaļā minēts, ka ECB finanšu vadību un integritāti pārbauda neatkarīgi ārējie revidenti – Eiropas Revīzijas palāta un Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs (OLAF). Šos ārējās kontroles līmeņus papildina vairāki iekšējie kontroles mehānismi un procedūras, kas raksturoti turpmāk.

Budžeta komiteja

Budžeta komiteja, kas izveidota saskaņā ar ECB Reglamenta 15. pantu, palīdz Padomei ar ECB budžetu saistītos jautājumos. Tās sastāvā ir Eurosistēmas centrālo banku pārstāvji, no kuriem viens darbojas kā priekšsēdētājs. Komiteja īpaši izskata ECB gada budžeta projektu un iesniedz atzinumu Padomei, pirms tā pieņem budžetu. Līdzīgi arī Komiteja iesniedz Padomei savu viedokli par gada budžeta izpildi.

Iekšējās kontroles struktūra

Iekšējā kontrole balstīta uz funkcionālu pieeju, kas nozīmē, ka katra darbības joma atbild par savu iekšējo kontroli un efektivitāti. Katra darbības joma izveido un īsteno darbības kontroles procedūru kopumu savā atbildības jomā. Turklāt ECB Plānošanas un kontroles direktorāts un Riska vadības nodaļa konsultē Valdi īpašos kontroles jautājumos, kas attiecas uz ECB kopumā.

¹ ECB Reglamenta 10.2. pants.

Iekšējais audits

Iekšējā audita direktorāts sniedz pārskatus tieši Valdei. Tā pilnvaras noteiktas ECB Revīzijas hartā, ko sagatavojuši Valde, pamatojoties uz starptautiskiem profesionāliem standartiem, īpaši – uz Iekšējo auditoru institūta izstrādātajiem standartiem.

Ētikas kodeksi un iekšējās informācijas izmantošanas novēršana

Viena no ECB galvenajām vērtībām ir veicināt visaugstākos integritātes standartus. Tāpēc ECB pieņēmusi noteikumus un procedūras, lai apliecinātu savu apņemšanos sasniegt šo mērķi.

Padomes locekļu Ētikas kodekss, kas pieņemts 2002. gada maijā,² atspoguļo visu Padomes locekļu pienākumu aizsargāt Eurosistēmas integritāti un reputāciju un nodrošināt tās darbību efektivitāti. Padomes iecelts padomdevējs sniedz norādījumus par dažiem profesionālās ētikas aspektiem.

*Eiropas Centrālās bankas Ētikas kodekss*³ nosaka vadlīnijas un standartus ECB personālam un Valdes locekļiem, kas tiek mudināti uzturēt augstus profesionālās ētikas standartus, veicot savus pienākumus.

*Iekšējās informācijas izmantošanas noteikumi*⁴ izstrādāti, lai novērstu jutīgas finanšu tirgus informācijas ļaunprātīgu izmantošanu. Saskaņā ar šiem noteikumiem ECB darbinieki un Valdes locekļi nedrīkst gūt tiešu vai netiešu labumu no iekšējās informācijas izmantošanas, veicot personīgas finanšu darbības uz savu risku un sava rēķina vai uz trešās personas risku un rēķina.

Valdes iecelts ētikas padomnieks nosaka vadlīnijas visos profesionālās ētikas aspektos un nodrošina arī iekšējās informācijas izmantošanas noteikumu konsekventu interpretāciju.

Datu aizsardzības inspektors

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu⁵ Valde iecēlusi datu aizsardzības inspektoru, kas stājās šajā amatā 2002. gada 1. janvārī. Datu aizsardzības inspektors nodrošina, ka ECB savāktie un apstrādātie personu dati tiek uzglabāti konfidenciali.

Iepirkuma noteikumi

Preču un pakalpojumu iegādē ECB vajadzībām tiek ievēroti publiskuma, atklātības, vienādas piekļuves, nediskriminēšanas un efektīvas administrācijas principi. Tās iepirkuma noteikumi atbilst Kopienas valsts iepirkuma direktīvās noteiktajiem principiem. Tie paredz, ka no šiem principiem var atkāpties vienīgi steidzamības gadījumos, drošības vai konfidencialitātes apsvērumu dēļ, ja ir tikai viens piegādātājs, ja NCB veic piegādes ECB, vai arī lai nodrošinātu piegādātāja veiktās piegādes nepārtrauktību.

² OV C 123, 24.05.2002., 9. lpp.

³ OV C 76, 08.03.2001., 12. lpp.

⁴ OV C 236, 22.08.2001., 13. lpp.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 18. decembra Regula (EK) Nr. 45/2001 par fizisko personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un strukturās un par šādu datu brīvu apriti (OV L 8, 12.01.2001., 1. lpp.).

6.2.3. Piekļuve ECB arhīvam

ECB arhīva publisko pieejamību reglamentē ECB 2004. gada 4. marta Lēmums.⁶ Ar šo lēmumu sabiedrībai piešķirtas tiesības piekļūt ECB dokumentiem saskaņā ar Birmingemas (1992. gads) un Kopenhāgenas (1993. gads) Eiropadomes sanāksmēs pieņemtajām rezolūcijām, lai padarītu Kopienu tuvāku iedzīvotājiem un atzīstot iedzīvotāju leģitīmo interesi sekot no publiskiem līdzekļiem finansētu institūciju un struktūru organizācijai un funkcionēšanai.

Termins "dokuments" ir jebkura satura informācija, ko sagatavojusi vai glabā ECB un kas attiecas uz to politiku, darbībām vai lēmumiem neatkarīgi no pasniegšanas veida. Tādējādi sabiedrībai pieejami arī EMI un Vadītāju komitejas izdoti dokumenti, kas tiek glabāti ECB arhīvā.

Piekļuvi dokumentam nepiešķir, ja tā satura atklāšana varētu kaitēt sabiedrības interesēm saistībā ar ECB lēmēj institūciju sanāksmju konfidencialitāti. Šādu un ar tiem saistītu dokumentu konfidencialitātes statusu saglabā ilgākais 30 gadu. Šo dokumentu konfidencialitātes saglabāšana (sk. 4.2.2. sadaļu) ir svarīgāka par sabiedrības interesi saņemt informāciju. Tomēr, saglabājot šo dokumentu konfidencialitāti, netiek kaitēts sabiedrības interesēm, jo ECB plaši informē sabiedrību par tās lēmēj institūciju apspriežu rezultātiem.

Pieteikumi, lai saņemtu piekļuvi ECB dokumentiem, jāadresē ECB Sekretariāta un valodu ģenerāldirektorātam, kas apsaimnieko ECB arhīvu. Pieteikuma noraidījumu var pārsūdzēt Valdei. Ja ECB galīgi noraida pieteikumu, jautājumu var iesniegt Eiropas tiesībsargam un Tiesai saskaņā ar EK Līguma 195. un 230. pantu.

6.3. ORGANIZATORISKĀ STRUKTŪRA

ECB darbība pašlaik iedalīta 17 jomās (sk. 3. att.). Vienkāršā organizatoriskā struktūra apliecina gan ECB funkciju plašumu, gan tās vēlēšanos izvairīties no pārāk detalizētas hierarhijas. Katru darbības jomu vada vecākais vadītājs (ģenerāldirektors vai direktors), kas pakļauts Valdes loceklim. Vairāku ECB darbības jomu vadītāji ir arī to attiecīgās kompetences jomas ECBS komiteju priekšsēdētāji (sk. 2.5.5. sadaļu).

Izveidotas vairākas iekšējās ECB komitejas, lai nodrošinātu tādu funkciju izpildi, kas skar vairāku struktūrvienību darbības jomas. 2003. gadā Valde izveidoja arī Vadības komiteju, kas konsultē Valdi un palīdz tai ECB vadības jautājumos, tās stratēģiskās plānošanas un gada budžeta izstrādes procesos. Vadības komitejas priekšsēdētājs ir Valdes loceklis, un to veido augstākā līmeņa vadītāji.

⁶ 2004. gada 4. marta Lēmums ECB/2004/3 par publisku piekļuvi Eiropas Centrālās bankas dokumentiem (OV L 80, 18.03.2004., 42. lpp.).

6.4. PERSONĀLS UN PERSONĀLA VADĪBA

ECB ir pilnvarota pati noteikt savu personāla politiku. Šī autonomija ir daļa no ECB neatkarības, kas garantēta ar EK Līguma 108. pantu un noteikta ECBS Statūtu 36. pantā.

6.4.1. Personāls

ECB personālu veido darbinieki no visām ES dalībvalstīm (t.sk. no pievienošanās valstīm). 2005. gada beigās ECB bija 1 360 darbinieku, kas nodarbināti uz pastāvīga vai noteikta termiņa (vismaz 12 mēnešu) darba līgumu pamata. Turklāt ECB piedāvā īstermiņa darba līgumus ar mazāk nekā viena gada termiņu, lai aizpildītu pagaidu darba vietas, un pieņem darbā speciālistus no ECBS centrālajām bankām ar īsu termiņu saskaņā ar Eurosistēmas personāla apmaiņas programmu. Lielākā daļa ECB darbinieku ir augstas kvalifikācijas profesionāļi un ir iesaistīti analīzes, pētniecības un korporatīvās vadības darbā. Būdam Eurosistēmas centrālā un vadošā sastāvdaļa, ECB radījusi lielu skaitu darba vietu, kurās nepieciešamas vadības un analītiskās prasmes. Lielākā daļa šo profesionāļu studējuši ekonomiku augstākās izglītības iestādēs un turpinājuši mācības pēc zinātniskā grāda iegūšanas.

ECB darbiniekus atlasa, ieceļ un paaugstina amatā, pamatojoties uz profesionālo kvalifikāciju un atbilstoši ņemot vērā publiskuma, atklātības, vienādas piekļuves un nediskriminēšanas principus. Saskaņā ar šiem principiem Valdes pieņemtie noteikumi par darbinieku pieņemšanu darbā⁷ nosaka, kādam jābūt atlases procesam, kas vērsts uz to, lai tiktu izraudzīti augsti kvalificēti un spējīgi darbinieki ar nevainojamiem integritātes standartiem. Ievērojot šo principu, atlases procesā vienlaikus cenšas nodrošināt plašāko iespējamo ģeogrāfisko pārklājumu no ES dalībvalstu pilsoņu vidus, neņemot vērā rasi vai nacionālo

3. attēls. ECB organizatoriskā struktūra

⁷ ECB (2004), 2004. gada 18. maija Administratīvais cirkulārs 05/2004.

izcelsmi, reliģiju vai pārliecību, seksuālo orientāciju vai invaliditāti. ECB nepiemēro kvotas attiecībā uz pilsonību. Tās politika izplatīt informāciju visā ES ar īpašām informācijas kampaņām nodrošina vienādus spēles noteikumus visu ES dalībvalstu pilsoņiem.

ECB personāla darba līgumu noteikumus nosaka Padome, un tie tiek īstenoti dzīvē ar Valdes pieņemtajiem Darba kārtības noteikumiem. Tie ir katra atsevišķa ECB un tās darbinieka darba līguma sastāvdaļa.

ECB darbinieku atalgojums un sociālās garantijas salīdzināmas ar citu Eiropas institūciju un Eiropā atrodošos starptautisko organizāciju darbinieku atalgojumu un sociālajām garantijām. ECB izveidojusi programmas, lai palīdzētu darbiniekiem, kas pieņemti darbā no visas ES, kopā ar viņu ģimenēm pārcelties uz Frankfurti pie Mainas. Turklāt ECB piedāvā darbiniekiem bērnu aprūpes un starptautiskās izglītības iespējas. Kopš 2002. gada septembra ECB darbinieku bērni var apmeklēt jauno Eiropas skolu, kas izveidota Frankfurtes ziemeļrietumu daļā.⁸

ECB maksātās algas, t.sk. Valdes locekļu atalgojumu, apliek ar ienākuma nodokli, ko iekasē Eiropas Kopienas budžetā.

ECB cilvēkresursu stratēģija pievērš arvien lielāku uzmanību ECB misijas paziņojumā identificēto kopējo vērtību īstenošanai. Tā ietver pasākumus, lai veicinātu iekšējo un ārējo mobilitāti, stiprinātu organizatoriskās un vadības prasmes un izveidotu mācību sistēmu nepārtrauktai prasmju un iemaņu apguvei un pilnveidošanai. Ņemot vērā ECB darbinieku daudz nacionālo sastāvu, ECB savā ikdienas darbā izmanto integrētu dažādības vadību. Dažādības vadība cenšas izmantot darbinieku atšķirības, lai radītu produktīvu un cieņas pilnu darba vidi, kurā tiek pilnībā izmantoti talanti un sasniegti organizatoriskie mērķi.

ECB darbinieku tiesības tiek aizsargātas saskaņā ar Eiropas Kopienas tiesību sistēmu. Saskaņā ar Līgumu Eiropas Kopienu Tiesas jurisdikcijā ir visi strīdi starp ECB un tās darbiniekiem. Darbinieku tiesībās ietilpst arī tiesības streikot.

Neatkarīgs padomdevējs sociālajos jautājumos sniedz konfidenciālas konsultācijas darbiniekiem ar darbu saistītos jautājumos un iestājas kā vidutājs darba vietā radušos starppersonu konfliktu risināšanā. ECB arī iecēlusi neatkarīgu padomdevēju vienlīdzīgu iespēju jautājumos, lai sniegtu konsultācijas par jautājumiem, kas saistīti ar vienlīdzīgām iespējām plašākā nozīmē, piemēram, saistībā ar dzimumu, tautību un vecumu.

⁸ Eiropas skolas ir kopējs ES dalībvalstu un Eiropas Kopienas projekts, un tās izveidotas, lai nodrošinātu Kopienas institūciju un struktūru vajadzības.

6.4.2. ECB personāla pārstāvība

ECB Darba kārtības noteikumi nosaka, ka personāla pārstāvību organizē ar Personāla komitejas starpniecību. Šī komiteja pārstāv visu darbinieku vispārējās intereses ar darba līgumiem, amatpersonu nolikumu un atalgojumu, nodarbinātību, darba, veselības un drošības apstākļiem ECB, kā arī ar sociālās apdrošināšanas seguma un pensiju shēmām saistītos jautājumos. Tās locekļus ievēlē visi darbinieki slēgtā aizklātā balsojumā.

Saskaņā ar Darba kārtības noteikumiem ECB personāla komitejai ir tiesības apspriesties par visiem jau minētajiem jautājumiem, un ECB arī tās rūpīgi ievēro. Turklāt ECB nodrošina Personāla komitejai visus nepieciešamos apstākļus, lai tā varētu efektīvi veikt savus pienākumus. Piemēram, tās locekļiem piešķirts daļējs atbrīvojums no darba, kas līdzvērtīgs 2.3 pilnas slodzes darba vietām. Turklāt ECB samaksā sekretāra un loģistikas atbalstu un juridiskās konsultācijas.

Daži ECB darbinieki ir ECB Personāla apvienības locekļi. ECB arī iesaistījusi Personāla arodbiedrību ar sociālajiem un darba apstākļiem saistītu jautājumu risināšanā. Tomēr 2002. gadā pirmās instances tiesa noteica, ka personāla arodbiedrības un ārpus ECB pastāvošās arodbiedrības – Starptautisko un Eiropas publisko dienestu organizācijas (IPSO) – pieprasījums atzīt tās par partnerēm sarunās par darba koplīgumu ir noraidāms. Pēc tam apelācijas sūdzība, ko IPSO iesniedza Eiropas Kopienų Tiesā, tika atsaukta.

6.4.3. Sociālais dialogs saistībā ar ECBS

1999. gadā ECB brīvprātīgi sāka sociālo dialogu ar Eiropas Arodbiedrību federāciju, kas pārstāv ECBS centrālo banku darbiniekus:

- *UNI-Europe* (iepriekš *Eurofiet*);
- Centrālo banku darbinieku arodbiedrību pastāvīgo komiteju (SCUCB);
- Eiropas Valsts sektora darbinieku arodbiedrību (EPSU).

Sociālais dialogs sāks pēc Eiropas Arodbiedrību federāciju pieprasījuma, un tajā iesaistīti visu ECBS centrālo banku darbinieku pārstāvji. Tas pievēršas dažādiem NCB nodarbinātības līmeni un kvalitāti ietekmējošu lēmumu aspektiem (piemēram, lēmuma būtība, pamatojums, lēmuma pieņemšanas laiks). Tas nodrošina, ka visu ES dalībvalstu NCB un ECB personāla pārstāvji var izteikt savu viedokli, pirms ECB lēmējinstīcijas pieņem lēmumu.

Sociālais dialogs neiejaucas ECB un NCB iekšējās personāla attiecībās – tas tika skaidri noteikts dokumentā, ko iesaistītās puses parakstīja 1999. gada decembrī. Šādas attiecības ir ekskluzīvā ECB un atsevišķu NCB kompetencē un tiek risinātas vietējā līmenī.

6.5. MĪTNE UN TELPAS

Frankfurte pie Mainas izraudzīta par ECB mītnesvietu ar ES dalībvalstu valstu vai valdību vadītāju 1993. gada 29. oktobra vienošanos.⁹ Nolīgums par galveno mītni ar Vācijas Federatīvo Republiku parakstīts 1998. gada 18. septembrī un stājās spēkā 1999. gada 4. martā. Tas risina praktiskos un tehniskos jautājumus saistībā ar Protokolu par privilēģijām un imunitāti Eiropas Kopienās.

Pašlaik ECB izvietota trijās nomātās ēkās Frankfurtes centrā. Tomēr tā izlēmusi būvēt pati savu ēku. 2002. gada martā ECB nopirka zemi apbūvei Frankfurtes austrumu daļā – pašlaik uz šā zemes gabala atrodas Frankfurtes *Grossmarkthalle* (vairumtirdzniecības tirgotava), kas ir vēsturiska celtnie un jāiekļauj jaunās būves projektā.

2002. gada novembrī ECB sāka starptautisku pilsētplānošanas un arhitektūras projektu konkursu savām jaunajām telpām.¹⁰ ECB saņēma pieteikumus no vairāk nekā 300 arhitektiem no 31 valsts un pieciem kontinentiem. Konkursa komiteja, kurā bija pieci ECB eksperti, ko atbalstīja pieci arhitekti, izraudzījās 80 pretendenti – no tiem 70 bija pieredzējuši arhitekti un 10 – jauni arhitekti, kas tikai nesen sākuši savu karjeru.

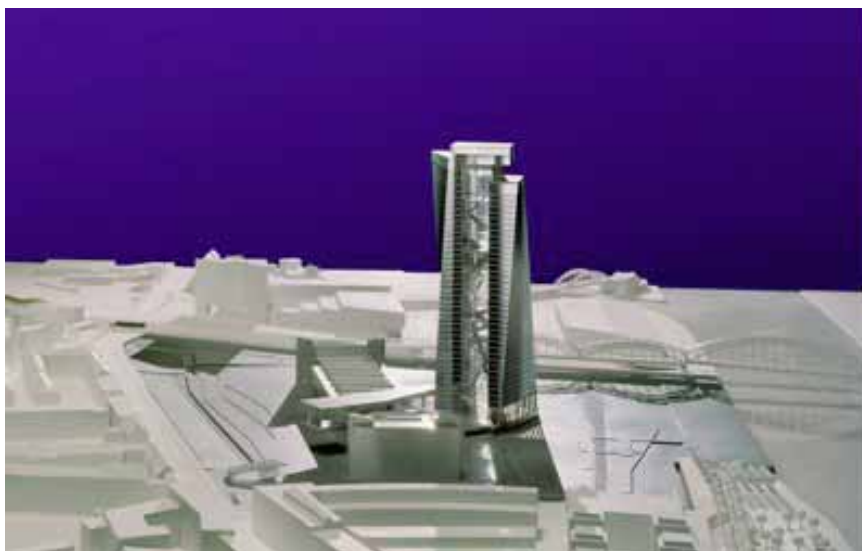
Starptautiska žūrija, kuras priekšsēdētājs bija ECB viceprezidents Lukass D. Papademos (*Lucas D. Papademos*) un kuras sastāvā bija 12 locekļu (trīs no ECB, trīs no NCB, pieci starptautiski pazīstami arhitekti un viens Frankfurtes domes pārstāvis), 2004. gada februārī izraudzījās trīs uzvarējušos projektus.¹¹ Projekti izraudzīti, pamatojoties uz iepriekš noteiktiem kritērijiem, piemēram, arhitektoniskā dizaina kvalitāte, oriģinalitāte, koncepcijas iedvesmojošais un novatoriskais aspekts, kā arī tās iekļaušanās apkārtnē.

Pēc tam visi trīs balvas ieguvušie projektu autori tika aicināti piedalīties projekta pārskatīšanas posmā, kura laikā arhitektu birojiem bija jāpārstrādā savi iesniegtie projektu priekšlikumi, lai ņemtu vērā žūrijas, ECB un Frankfurtes domes īpašās rekomendācijas un prasības. Pārskatīšanas posma beigās 2005. gada janvārī ECB izraudzījās starptautiskā pilsētplānošanas un arhitektonisko projektu konkursa uzvarētāja COOP HIMMELB(L)AU pārstrādāto projektu. Pēc tam kad projektu koncepcija bija sekmīgi optimizēta, 2006. gada martā tika sākta plānošana. Paredzams, ka būvniecība sāksies 2007. gada nogalē, savukārt paredzamais projekta pabeigšanas datums ir 2011. gada beigas.

⁹ Vienojoties dalībvalstu valdību pārstāvjiem, kas tikās valstu vai valdību vadītāju līmenī, pieņemts lēmums par dažu Eiropas Kopienų struktūru un departamentu un Eiropola mītnes atrašanās vietu (OV C 323, 30.11.1993., 1. lpp.).

¹⁰Sk. ECB 2002. gada 26. novembra paziņojumu presei.

¹¹Sk. ECB 2004. gada 13. februāra paziņojumu presei.

ECB nākotnes galvenās mītnes modelis.

I. PIELIKUMS

FRAGMENTI NO EIROPAS KOPIENAS DIBINĀŠANAS LĪGUMA

PIRMĀ DAĻA

PRINCIPI

2. pants

Nodibinot kopēju tirgu un ekonomisku un monetāru savienību, kā arī īstenojot kopēju politiku vai 3. un 4. pantā minētās darbības, Kopienas uzdevums ir veicināt harmonisku, līdzsvarotu un stabilu saimnieciskās darbības attīstību, panākt augstu nodarbinātības un sociālās aizsardzības līmeni, sieviešu un vīriešu vienlīdzību, noturīgu izaugsmi bez pārmērīgas inflācijas, augstu konkurētspējas un ekonomiskas konverģences pakāpi, augstu vides kvalitātes aizsardzības un uzlabošanas pakāpi, paaugstināt dzīves līmeni un dzīves kvalitāti, kā arī panākt ekonomisku un sociālu kohēziju un solidaritāti starp dalībvalstīm.

3. pants

1. Lai sasniegtu 2. pantā izvirzītos mērķus, Kopienas darbība saskaņā ar šajā Līgumā ietverto grafiku paredz:

- a) starp dalībvalstīm aizliegt muitas nodevas un preču importa un eksporta kvantitātes ierobežojumus un citus līdzīgus pasākumus;
- b) kopēju tirdzniecības politiku;
- c) iekšēju tirgu, kurā visas dalībvalstis atceļ šķēršļus brīvai preču, personu, pakalpojumu un kapitāla apritei;
- d) pasākumus, kas attiecas uz personu ieceļošanu un pārvietošanos, kā paredz IV sadaļa;
- e) kopēju lauksaimniecības un zvejniecības politiku;
- f) kopēju transporta politiku;
- g) sistēmu, kas nodrošina to, ka iekšējā tirgū nav traucēta konkurence;
- h) dalībvalstu likumu tuvināšanu, ciktāl tā vajadzīga kopējā tirgus darbībai;
- i) dalībvalstu nodarbinātības politikas koordināciju, lai kāpinātu tās efektivitāti, izstrādājot koordinētu nodarbinātības stratēģiju;
- j) sociālo politiku, kas ietver arī Eiropas Sociālā fonda darbību;
- k) stiprināt ekonomisku un sociālu kohēziju;

- l) vides politiku;
  - m) stiprināt Kopienas rūpniecības konkurētspēju;
  - n) veicināt pētniecību un tehnoloģijas attīstību;
  - o) veicināt Eiropas komunikāciju tīklu izveidi un attīstību;
  - p) sasniegt augstu veselības aizsardzības līmeni;
  - q) veicināt pilnvērtīgu izglītību un mācības, kā arī dalībvalstu kultūras uzplaukumu;
  - r) sadarbības politiku attīstības jomā;
  - s) asociēt aizjūras zemes un teritorijas, lai izvērstu tirdzniecību un kopīgi veicinātu ekonomisku un sociālu attīstību;
  - t) stiprināt patērētāju tiesību aizsardzību;
  - u) pasākumus enerģētikas, civilās aizsardzības un tūrisma jomā.
2. Veicot jebkuru šajā pantā minēto darbību, Kopiena tiecas novērst nevienlīdzību starp sievietēm un vīriešiem un sekmēt vienlīdzību.

4. pants

1. Lai sasniegtu 2. pantā izvirzītos mērķus, dalībvalstu un Kopienas darbība saskaņā ar šo Līgumu un tajā ietvertu grafiku paredz izstrādāt ekonomikas politiku, kas balstās uz dalībvalstu ekonomikas politiku precīzu koordināciju, iekšējo tirgu un kopējiem mērķiem un kuru īsteno saskaņā ar principu, kas paredz atvērta tirgus ekonomiku, kurā pastāv brīva konkurence.

2. Līdztekus iepriekšminētajam, kā arī saskaņā ar šo Līgumu un tajā ietvertu grafiku un procedūrām, šīs darbības paredz arī neatsaucami fiksēt valūtas kursus, lai varētu ieviest vienotu valūtu – Eiropas Valūtas vienību (ECU), kā arī noteikt un veidot vienotu monetāru politiku un valūtas maiņas kursa politiku, kuru galvenais mērķis ir uzturēt stabilas cenas un, neietekmējot šo mērķi, atbalstīt Kopienas vispārējo ekonomikas politiku, kas paredz atvērta tirgus ekonomiku, kurā pastāv brīva konkurence.

3. Šīs dalībvalstu un Kopienas darbības saskan ar šādiem pamatprincipiem: stabilas cenas, stabila valsts finanšu un monetārā sistēma un stabila maksājumu bilance.

8. pants

Saskaņā ar šajā Līgumā noteiktām procedūrām izveido Eiropas Centrālo banku sistēmu (še turpmāk "ECBS") un Eiropas Centrālo banku (še turpmāk "ECB"); ECBS un ECB darbojas saskaņā ar pilnvarām, ko tām piešķir šis Līgums un tam pievienotie ECBS un ECB Statūti (še turpmāk "ECBS Statūti").

TREŠĀ DAĻA

KOPIENAS POLITIKA

VII sadaļa

Ekonomikas politika un monetārā politika

I. NODAĻA

EKONOMIKAS POLITIKA

98. pants

Dalībvalstis īsteno ekonomikas politiku, lai saskaņā ar 99. panta 2. punktā minētajām vispārējām pamatnostādnēm piedalītos 2. pantā izklāstīto Kopienas mērķu sasniegšanā. Dalībvalstis un Kopiena rīkojas saskaņā ar principu, kas paredz atvērta tirgus ekonomiku, kurā pastāv brīva konkurence, kas veicina resursu efektīvu sadali, kā arī saskaņā ar 4. pantā izklāstītajiem principiem.

99. pants

1. Dalībvalstis ekonomikas politiku uzskata par vispārsvārīgu jautājumu un koordinē to Padomē saskaņā ar 98. pantu.

2. Padome pēc Komisijas ieteikuma ar kvalificētu balsu vairākumu izstrādā projektu dalībvalstu un Kopienas ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādnēm un iesniedz to Eiropadomei.

Eiropadome, pamatojoties uz Padomes ziņojumu, apspriežas par secinājumu attiecībā uz dalībvalstu un Kopienas ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādnēm.

Padome, pamatojoties uz minēto secinājumu, ar kvalificētu balsu vairākumu pieņem ieteikumu, kurā nosaka šīs vispārējās pamatnostādes. Padome šo ieteikumu dara zināmu Eiropas Parlamentam.

3. Lai labāk koordinētu dalībvalstu ekonomikas politiku un nodrošinātu stabilu ekonomisku konverģenci, Padome, pamatojoties uz Komisijas ziņojumiem, pārrauga ekonomikas attīstību visās dalībvalstīs un visā Kopienā, ekonomikas politiku atbilsti 2. punktā minētajām vispārējām pamatnostādnēm, kā arī regulāri izvērtē tās kopumā.

Lai notiktu šāda daudzpusēja uzraudzība, dalībvalstis Komisijai dara zināmus svarīgākos pasākumus, ko tās veikušas ekonomikas politikas jomā, kā arī sniedz citu informāciju, kuru uzskata par vajadzīgu.

4. Ja, īstenojot 3. punktā minēto procedūru, konstatē, ka dalībvalsts ekonomikas politika neatbilst 2. punktā minētajām vispārējām pamatnostādnēm vai arī tā traucē pareizi darboties ekonomiskai un monetārai savienībai, Padome pēc Komisijas ieteikuma ar kvalificētu balsu vairākumu attiecīgai dalībvalstij var adresēt vajadzīgos ieteikumus. Pēc Komisijas priekšlikuma Padome ar kvalificētu balsu vairākumu var pieņemt lēmumu savus ieteikumus darīt zināmus atklātībā.

Padomes priekšsēdētājs un Komisija ziņo Eiropas Parlamentam par daudzpusējās uzraudzības rezultātiem. Ja Padome ieteikumus darījusi zināmus atklātībā, Padomes priekšsēdētāju var uzaicināt uz attiecīgo Eiropas Parlamenta komisiju.

5. Padome saskaņā ar 252. pantā minēto procedūru var pieņemt sīki izstrādātus noteikumus šā panta 3. un 4. punktā minētajai daudzpusējās uzraudzības procedūras īstenošanai.

100. pants

1. Neskarot citas procedūras, ko paredz šis Līgums, Padome pēc Komisijas priekšlikuma ar vienprātīgu lēmumu lemt par ekonomikas stāvoklim piemērotiem pasākumiem, jo īpaši tad, ja rodas nopietnas grūtības apgādē ar atsevišķiem ražojumiem.

2. Ja kādai dalībvalstij ir grūtības vai draud lielas grūtības, ko izraisījuši ārkārtēji notikumi, kurus tā nevar ietekmēt, Padome pēc Komisijas priekšlikuma ar vienprātīgu lēmumu attiecīgai dalībvalstij var sniegt Kopienas finansiālu atbalstu, paredzot īpašus nosacījumus. Ja lielo grūtību izraisītājs ir dabas katastrofas, Padome pieņem lēmumu ar kvalificētu balsu vairākumu. Padomes priekšsēdētājs pieņemto lēmumu dara zināmu Eiropas Parlamentam.

101. pants

1. Eiropas Centrālajai bankai un dalībvalstu centrālajām bankām (še turpmāk "valstu centrālās bankas") ir aizliegts Kopienas iestāžu, dalībvalstu valdību, reģionālu, vietēju vai citu publisku iestāžu, publisku struktūru vai uzņēmumu vajadzībām pieļaut konta pārtēriņu, kā arī sniegt tām jebkādas kredīta pakalpojumus, kā arī ECB un valstu centrālajām bankām ir aizliegts tieši pirkt parādu dokumentus no minētajām iestādēm.

2. Šā panta 1. punkts neattiecas uz valstīm piederošām kredītiestādēm, kam ECB un valstu centrālās bankas sakarā ar rezervju apgādi no centrālām bankām piemēro tādu pašu režīmu kā privātām kredītiestādēm.

102. pants

1. Aizliegti ir visi pasākumi, kas nav pamatoti ar piesardzības apsvērumiem un kuri Kopienas iestādēm, dalībvalstu valdībām, reģionālām, vietējām vai citām publiskām iestādēm, vai citām publiskām struktūrām vai uzņēmumiem, paredz privileģētu režīmu attiecībā ar finanšu iestādēm.

2. Padome saskaņā ar 252. pantā minēto procedūru pirms 1994. gada 1. janvāra precīzē definīcijas, lai piemērotu 1. punktā minēto aizliegumu.

103. pants

1. Kopiena nav atbildīga par dalībvalstu valdību, reģionālu, vietēju vai citu publisku iestāžu, citu publisku struktūru vai uzņēmumu saistībām, un tai nav tās jāuzņemas; tas neskar savstarpējas finanšu garantijas īpašu projektu kopīgai īstenošanai. Dalībvalsts nav atbildīga par citas dalībvalsts valdības, reģionālu, vietēju vai citu publisku iestāžu, citu publisku struktūru vai uzņēmumu saistībām, un tai nav tās jāuzņemas; tas neskar savstarpējas finanšu garantijas īpašu projektu kopīgai īstenošanai.

2. Vajadzības gadījumā Padome saskaņā ar 252. pantā minēto procedūru var precizēt definīcijas, lai piemērotu 101. pantā un šajā pantā minēto aizliegumu.

104. pants

1. Dalībvalstis izvairās no pārmērīga valsts budžeta deficīta.
2. Lai novērstu nopietnas kļūdas, Komisija uzrauga budžeta un valsts parāda kopapjoma dinamiku dalībvalstīs. Komisija īpaši pārbauda budžeta disciplīnas ievērošanu, pamatojoties uz šādiem diviem kritērijiem:
  - a) vai plānotā vai reālā valsts budžeta deficīta attiecība pret iekšzemes kopproduktu pārsniedz atsaucēs vērtību, izņemot gadījumus, kad
    - vai nu šī attiecība ir būtiski un pastāvīgi pasliktinājusies un sasniegusi atsaucēs vērtībai tuvu līmeni;
    - vai arī atsaucēs vērtība ir pārsniegta tikai izņēmuma kārtā un uz laiku, un šī attiecība joprojām ir tuva atsaucēs vērtībai;
  - b) vai valsts parāda attiecība pret iekšzemes kopproduktu pārsniedz atsaucēs vērtību, ja vien šī attiecība pietiekami strauji nesamazinās un netuvinās atsaucēs vērtībai.

Atsaucēs vērtības ir precizētas Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, kas pievienots šim Līgumam.

3. Ja kāda dalībvalsts neatbilst viena vai abu šo kritēriju izvirzītajām prasībām, Komisija sagatavo ziņojumu. Komisijas ziņojumā ņem vērā arī to, vai valsts budžeta deficīts pārsniedz valdības investīciju izdevumus, kā arī ņem vērā visus citus būtiskus faktorus, tostarp dalībvalsts ekonomikas un budžeta stāvokli vidēji ilgā laikā.

Komisija var sagatavot ziņojumu arī tad, ja kritēriju izvirzītās prasības ir izpildītas, bet tomēr tā uzskata, ka dalībvalstī iespējams pārmērīgs budžeta deficīts.

4. Šā Līguma 114. pantā paredzētā Komiteja izstrādā atzinumu par Komisijas ziņojumu.

5. Ja Komisija uzskata, ka dalībvalstī pastāv vai var rasties pārmērīgs budžeta deficīts, Komisija adresē Padomei atzinumu.

6. Padome, izskatījusi apsvērumus, ko var būt iesniegusi attiecīgā dalībvalsts, un pēc Komisijas priekšlikuma ar kvalificētu balsu vairākumu, pamatojoties uz vispārēju novērtējumu, pieņem lēmumu par to, vai pastāv pārmērīgs budžeta deficīts.

7. Ja saskaņā ar 6. punktu atzīts, ka pārmērīgs deficīts pastāv, Padome attiecīgai dalībvalstij sniedz ieteikumus, lai noteiktā termiņā to novērstu. Ievērojot 8. punktu, šos ieteikumus nedara zināmus atklātībā.

8. Ja Padome konstatē, ka pēc tās ieteikumiem noteiktajā termiņā nav veikta nekāda efektīva rīcība, tā ieteikumus var darīt zināmus atklātībā.

9. Ja dalībvalsts arī turpmāk neīsteno Padomes ieteikumus, Padome var pieņemt lēmumu pieprasīt, lai dalībvalsts noteiktā termiņā veic deficīta samazināšanas pasākumus, ko Padome atzinusi par vajadzīgiem, lai labotu stāvokli.

Tādā gadījumā Padome var lūgt attiecīgo dalībvalsti iesniegt ziņojumus pēc īpaša grafika, lai pārbaudītu, kā šī dalībvalsts tiecas panākt noregulējumu.

10. Attiecībā uz šā panta 1. līdz 9. punktu nedrīkst īstenot šā Līguma 226. un 227. pantā paredzētās tiesības griezties Tiesā.

11. Ja kāda dalībvalsts nepilda saskaņā ar 9. punktu pieņemtu lēmumu, Padome var pieņemt lēmumu piemērot vai – attiecīgos gadījumos – pastiprināt vienu vai vairākus no šiem pasākumiem:

- izvirzīt prasību, lai attiecīgā dalībvalsts pirms obligāciju un vērtspapīru emisijas publicē tādu papildu informāciju, kādu norāda Padome;
- aicināt Eiropas Investīciju banku pārskatīt aizdevumu politiku attiecībā uz šo dalībvalsti;
- izvirzīt prasību, lai attiecīgā dalībvalsts Kopienai bez procentiem deponē atbilstīgu naudas summu līdz laikam, kad Padome atzīst, ka pārmērīgais budžeta deficīts ir likvidēts;
- uzlikt atbilstīgas sodanaudas. Padomes priekšsēdētājs pieņemtos lēmumus dara zināmus Eiropas Parlamentam.

12. Padome atceļ dažus vai visus savus lēmumus, kas minēti 6. līdz 9. punktā un 11. punktā, ja tā atzīst, ka pārmērīgais budžeta deficīts attiecīgajā dalībvalstī ir novērsts. Ja Padome ieteikumus ir iepriekš darījusi zināmus atklātībā, tad, līdzko atcelts lēmums, kas pieņemts saskaņā ar 8. punktu, tā nāk klajā ar publisku paziņojumu, ka attiecīgā dalībvalstī vairs nepastāv pārmērīgs budžeta deficīts.

13. Lēmumus, kas minēti no 7. līdz 9. punktam, kā arī 11. un 12. punktā, Padome pieņem pēc Komisijas priekšlikuma ar divu trešdaļu balsu vairākumu, ko vērtē saskaņā ar 205. panta 2. punktu, neņemot vērā attiecīgās dalībvalsts pārstāvju balsis.

14. Citi noteikumi, kas attiecas uz šajā pantā aprakstītās procedūras īstenošanu, ir izklāstīti Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, kurš pievienots šim Līgumam.

Padome pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu un ECB, ar vienprātīgu lēmumu pieņem attiecīgus noteikumus, kas pēc tam aizstāj minēto Protokolu.

Padome pirms 1994. gada 1. janvāra ar kvalificētu balsu vairākumu pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu, kā arī ievērojot šo punktu, pieņem sīki izstrādātus noteikumus un definīcijas, lai piemērotu minēto Protokolu.

2. NODAĻA

MONETĀRĀ POLITIKA

105. pants

1. ECBS galvenais mērķis ir uzturēt cenu stabilitāti. Neietekmējot šo mērķi, ECBS atbalsta vispārējo ekonomikas politiku Kopienā, lai palīdzētu sasniegt Kopienas mērķus, kas noteikti šā Līguma 2. pantā. ECBS darbojas saskaņā ar principu, kas paredz atvērta tirgus ekonomiku, kurā pastāv brīva konkurence, veicinot resursu efektīvu sadali, kā arī ievēro šā Līguma 4. pantā noteiktos principus.

2. Galvenie uzdevumi, kas jāīsteno Eiropas Centrālo banku sistēmā, ir šādi:

- definēt un īstenot Kopienas monetāro politiku;
- veikt valūtas maiņas operācijas, kā paredz 111. pants;
- turēt un pārvaldīt dalībvalstu oficiālās ārvalstu valūtas rezerves;
- veicināt norēķinu sistēmu vienmērīgu darbību.

3. Šā panta 2. punkta trešais ievilkums neliedz dalībvalstu valdībām turēt un pārvaldīt apgrozāmos līdzekļus ārvalstu valūtās.

4. Ar ECB apspriežas:

- par visiem ierosinātiem Kopienas aktiem, kas ir ECB kompetencē;
- valstu varasiestādes – par visiem likumprojektiem, kas ir ECB kompetencē, bet ievērojot ierobežojumus un nosacījumus, ko Padome izvirzījusi saskaņā ar 107. panta 6. punktā paredzēto procedūru.

ECB var iesniegt atzinumus attiecīgām Kopienas iestādēm vai valstu varasiestādēm par jautājumiem, kas ir tās kompetencē.

5. ECBS palīdz kompetentām iestādēm sekmīgi īstenot politiku, kas attiecas uz kredītiestāžu konsultatīvu uzraudzību un finanšu sistēmas stabilitāti.

6. Padome pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar ECB un saņēmusi Eiropas Parlamenta piekrišanu, ar vienprātīgu lēmumu var noteikt ECB konkrētus uzdevumus saistībā ar politiku, kas attiecas uz kredītiestāžu un citu finanšu iestāžu konsultatīvu uzraudzību; tas neattiecas uz apdrošināšanas sabiedrībām.

106. pants

1. ECB ir ekskluzīvas tiesības atļaut emitēt banknotes Kopienā. ECB un valstu centrālās bankas var emitēt šīs naudaszīmes. ECB un valstu centrālo banku emitētās banknotes ir vienīgās naudaszīmes, kam Kopienā ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss.

2. Dalībvalstis var emitēt monētas, kuru emisijas daudzums jāapstiprina Eiropas Centrālajai bankai. Padome saskaņā ar 252. pantā minēto procedūru, apspriedusies ar ECB, var paredzēt pasākumus, kuru mērķis ir saskaņot visu apgrozībai paredzēto monētu denominācijas un tehniskos parametrus tiktāl, ciktāl vajadzīgs, lai to apgrozību Kopienā nekas netraucētu.

107. pants

1. ECBS veido ECB un valstu centrālās bankas.

2. ECB ir juridiskās personas statuss.

3. ECBS pārvalda ECB lēmējinstances, tās ir Padome un Valde.

4. ECBS Statūti ir noteikti protokolā, kas pievienots šim Līgumam.

5. Padome vai nu pēc ECB ieteikuma, apspriedusies ar Komisiju, ar kvalificētu balsu vairākumu, vai arī pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar ECB, ar vienprātīgu lēmumu var grozīt ECBS Statūtu 5.1., 5.2., 5.3. 17., 18., 19.1., 22., 23., 24., 26., 32.2., 32.3., 32.4., 32.6. pantu, 33.1. panta a) punktu un 36. pantu. Abos gadījumos ir vajadzīga Eiropas Parlamenta piekrišana.

6. Padome vai nu pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu un ECB, vai arī pēc ECB ieteikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu un Komisiju, ar kvalificētu balsu vairākumu pieņem noteikumus, kas minēti ECBS Statūtu 4., 5.4., 19.2., 20., 28.1., 29.2., 30.4. un 34.3. pantā.

108. pants

Ne ECB, ne kādas valsts centrālā banka, ne arī kāds to lēmējinstanču loceklis, īstenojot pilnvaras un veicot uzdevumus un pienākumus, ko paredz šis Līgums un ECBS Statūti, nelūdz un nepieņem norādījumus no Kopienas iestādēm, no kādas dalībvalsts valdības vai no kādas citas struktūras. Kopienas iestādes un dalībvalstu valdības apņemas ievērot šo principu un nemēģināt iespaidot ECB vai valstu centrālo banku lēmējinstanču locekļus, kad viņi veic amata pienākumus.

109. pants

Vēlākais līdz ECBS izveides dienai visas dalībvalstis nodrošina to, ka šo valstu likumi, tostarp to centrālo banku statūti, ir saderīgi ar šo Līgumu un ECBS Statūtiem.

110. pants

1. Lai veiktu ECBS uzticētos uzdevumus, Eiropas Centrālā banka saskaņā ar šo Līgumu un ECBS Statūtiem

- pieņem regulas, ciktāl tās vajadzīgas, lai veiktu uzdevumus, kas minēti ECBS Statūtu 3.1. panta pirmajā ievilkumā, 19.1., 22. un 25.2. pantā, kā arī gadījumos, ko paredz 107. panta 6. punktā minētajos Padomes aktos;
- pieņem lēmumus, kas vajadzīgi, lai veiktu uzdevumus, ko šis Līgums un ECBS Statūti uzticējuši ECBS;
- sagatavo ieteikumus un sniedz atzinumus.

2. Regulas ir vispārpiemērojamas. Tās uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojamas visās dalībvalstīs.

Ieteikumi un atzinumi neuzliek saistības.

Lēmumi uzliek saistības kopumā tiem, kam tie adresēti.

Uz ECB pieņemtām regulām un lēmumiem attiecas 253., 254. un 256. pants.

ECB var nolemt publicēt savus lēmumus, ieteikumus un atzinumus.

3. Ievērojot ierobežojumus un nosacījumus, ko Padome paredzējusi saskaņā ar 107. panta 6. punktā izklāstīto procedūru, ECB ir tiesības uzlikt vienreizējas vai periodiskas sodanaudas uzņēmumiem, kas nepilda pienākumus, kurus paredz ECB pieņemtās regulas un lēmumi.

111. pants

1. Atkāpjoties no 300. panta, Padome pēc ECB vai Komisijas ieteikuma, apspriedusies ar ECB, kā arī lai panāktu vienošanos, kas atbilst mērķim uzturēt cenu stabilitāti, un apspriedusies ar Eiropas Parlamentu, saskaņā ar 3. punktā izklāstīto vienošanās procedūru, ar vienprātīgu lēmumu var slēgt oficiālus nolīgumus par Eiropas Valūtas vienības (ECU) maiņas kursa sistēmu attiecībā pret ārpuskopienas valūtām. Padome pēc ECB vai Komisijas ieteikuma, apspriedusies ar ECB, kā arī lai panāktu vienošanos, kas atbilst mērķim uzturēt cenu stabilitāti, ar kvalificētu balsu vairākumu var pieņemt, koriģēt vai atcelt centralizēto Eiropas Valūtas vienības (ECU) maiņas kursu valūtas maiņas kursa sistēmā. Eiropas Valūtas vienības (ECU) centralizētā maiņas kursa sistēmas pieņemšanu, koriģēšanu vai atcelšanu Padomes priekšsēdētājs dara zināmu Eiropas Parlamentam.

2. Kamēr nepastāv 1. punktā minētā valūtas maiņas kursa sistēma attiecībā pret vienu vai vairākām ārpuskopienas valūtām, kā, Padome vai nu pēc Komisijas ieteikuma un apspriedusies ar ECB, vai arī pēc ECB ieteikuma, ar kvalificētu balsu vairākumu var noteikt šo valūtu maiņas kursu politikas pamatievirzes. Šis pamatievirzes neskar ECBS galveno mērķi – saglabāt cenu stabilitāti.

3. Atkāpjoties no 300. panta, ja Kopienai ar vienu vai vairākām valstīm vai starptautiskām organizācijām ir jāapspriež nolīgumi par monetāriem vai ārvalstu valūtas režīma jautājumiem, Padome pēc Komisijas ieteikuma un apspriedusies ar ECB, ar kvalificētu balsu vairākumu vienojas par sarunu norisi un šādu nolīgumu noslēgšanu. Šāda vienošanās nodrošina to, ka Kopiena pauž vienotu nostāju. Komisija ir pilnīgi iesaistīta šajās sarunās.

Nolīgumi, kas noslēgti saskaņā ar šo punktu, uzliek saistības Kopienas iestādēm, ECB un dalībvalstīm.

4. Ievērojot 1. punktu, Padome pēc Komisijas priekšlikuma un apspriedusies ar ECB, ar kvalificētu balsu vairākumu pieņem lēmumu par Kopienas nostāju starptautiskā līmenī attiecībā uz īpaši svarīgiem ekonomiskās un monetārās savienības jautājumiem, un vienprātīgi pieņem lēmumu par tās pārstāvību, ievērojot 99. un 105. pantā paredzēto pilnvaru sadalījumu.

5. Neskarot Kopienas kompetenci un Kopienas nolīgumus par ekonomisko un monetāro savienību, dalībvalstis var piedalīties sarunās starptautiskās organizācijās un slēgt starptautiskus nolīgumus.

3. NODAĻA

ORGANIZATORISKI NOTEIKUMI

112. pants

1. ECB Padome ir ECB Valdes locekļi un valstu centrālo banku vadītāji.

2. a) Valdē ir priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieks un četri citi locekļi.

b) Valdes priekšsēdētāju, priekšsēdētāja vietnieku un pārējos locekļus pēc Padomes ieteikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu un ECB Padomi, dalībvalstu vai to valdību vadītāji, savstarpēji vienojoties, izraugās no personām ar nevainojamu reputāciju un profesionālu pieredzi monetāros vai banku jautājumos.

Viņu amata pilnvaru laiks ir astoņi gadi, un to nepagarina.

Tikai dalībvalstu pilsoņi var būt Valdes locekļi.

113. pants

1. ECB Padomes sēdēs bez balsstiesībām var piedalīties Padomes priekšsēdētājs un viens Komisijas loceklis.

Padomes priekšsēdētājs var ECB Padomei iesniegt priekšlikumu izskatīt kādu jautājumu.

2. ECB priekšsēdētāju uzaicina piedalīties Padomes sanāksmēs, kad Padome apspriež jautājumus, kas saistīti ar ECBS mērķiem un uzdevumiem.

3. Gada pārskatus par ECBS darbību un monetāro politiku gan iepriekšējā, gan kārtējā gadā ECB iesniedz Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai, kā arī Eiropadomei. ECB priekšsēdētājs iesniedz pārskatu Padomei un Eiropas Parlamentam, kas par to var sarīkot vispārējas debates.

ECB priekšsēdētāju un pārējos Valdes locekļus pēc Eiropas Parlamenta lūguma vai pēc viņu pašu ierosmes var uzklaut kompetentās Eiropas Parlamenta komitejas.

114. pants

1. Lai veicinātu pilnīgu dalībvalstu politikas koordināciju, kas vajadzīga iekšējā tirgus darbībai, ar šo Līgumu ir nodibināta Monetārā komiteja padomdevējas statusā.

Tai ir šādi uzdevumi:

- pastāvīgi uzraudzīt dalībvalstu un Kopienas monetāro un finanšu stāvokli, kā arī dalībvalstu vispārējo maksājumu sistēmu, un regulāri par to ziņot Padomei un Komisijai;
- pēc Padomes vai Komisijas lūguma vai pēc savas ierosmes izstrādāt atzinumus, ko iesniegt minētajām iestādēm;
- neskarot 207. pantu, palīdzēt sagatavot Padomes darbu, kā minēts 59. un 60. pantā, 99. panta 2., 3., 4. un 5. punktā, 100., 102., 103. un 104. pantā, 116. panta 2. punktā, 117. panta 6. punktā, 119. un 120. pantā, 121. panta 2. punktā un 122. panta 1. punktā;
- vismaz reizi gadā pārbaudīt stāvokli kapitāla aprites un maksājumu brīvības jomā, ko rada šā Līguma un Padomes paredzēto pasākumu īstenošana; pārbaudāmi visi pasākumi, kas attiecas uz kapitāla apriti un maksājumiem; komiteja ziņo Komisijai un Padomei par pārbaudes iznākumu.

Dalībvalstis un Komisija katra ieeļ divus Monetārās komitejas locekļus.

2. Sākoties trešajam posmam, izveido Ekonomikas un finanšu komiteju. Monetāro komiteju, kas paredzēta 1. punktā, likvidē.

Ekonomikas un finanšu komitejai ir šādi uzdevumi:

- pēc Padomes vai Komisijas lūguma vai pēc savas ierosmes izstrādāt atzinumus, ko iesniegt minētajām iestādēm;
- pastāvīgi uzraudzīt dalībvalstu un Kopienas ekonomikas un finanšu stāvokli un regulāri par to ziņot Padomei un Komisijai, jo īpaši par finansiālām attiecībām ar trešām valstīm un starptautiskām iestādēm;
- neskarot 207. pantu, palīdzēt sagatavot Padomes darbu, kā minēts 59. un 60. pantā, 99. panta 2., 3., 4. un 5. punktā, 100., 102., 103. un 104. pantā, 105. panta 6. punktā, 106. panta 2. punktā, 107. panta 5. un 6. punktā, 111. un 119. pantā, 120. panta 2. un 3. punktā, 122. panta 2. punktā un 123. panta 4. un 5. punktā, un veikt citus Padomes noteiktus uzdevumus, kas saistīti ar konsultācijām un jautājumu sagatavošanu;
- vismaz reizi gadā pārbaudīt stāvokli kapitāla aprites un maksājumu brīvības jomā, ko rada šā Līguma un Padomes paredzēto pasākumu īstenošana; pārbaudāmi visi pasākumi, kas attiecas uz kapitāla apriti un maksājumiem; Komiteja ziņo Komisijai par pārbaudes iznākumu.

Dalībvalstis, Komisija un ECB katra ieceļ ne vairāk kā divus komitejas locekļus.

3. Padome pēc Komisijas priekšlikuma un apspriedusies ar ECB un komiteju, kas minēta šajā pantā, ar kvalificētu balsu vairākumu pieņem sīki izstrādātus noteikumus par Ekonomikas un finanšu komitejas sastāvu. Padomes priekšsēdētājs šo lēmumu dara zināmu Eiropas Parlamentam.

4. Kamēr ir dalībvalstis, kam piešķirts izņēmuma statuss, kas minēts 122. un 123. pantā, komiteja papildus 2. punktā izvirzītajiem uzdevumiem pastāvīgi uzrauga šo dalībvalstu monetāro un finanšu stāvokli, kā arī vispārējo maksājumu sistēmu, un regulāri par to ziņo Padomei un Komisijai.

115. pants

Jautājumos, uz kuriem attiecas 99. panta 4. punkts, 104. pants, izņemot tā 14. punktu, kā arī 111., 121. un 122. pants un 123. panta 4. un 5. punkts, Padome vai kāda dalībvalsts var lūgt Komisiju sniegt attiecīgi ieteikumus vai priekšlikumus. Komisija izskata šo lūgumu un tūlīt iesniedz Padomei secinājumus.

4. NODAĻA

PĀREJAS NOTEIKUMI

119. pants

1. Ja attiecībā uz dalībvalsts maksājumu bilanci tai radušās grūtības vai draud nopietnas grūtības, ko radījusi vai nu vispārēja tās maksājumu bilances nestabilitāte, vai arī valūta, kas ir apgrozībā attiecīgajā dalībvalstī, un ja šādas grūtības īpaši var traucēt kopējā tirgus darbību vai pakāpenisku kopējas tirdzniecības politikas īstenošanu, Komisija tūlīt noskaidro attiecīgās valsts stāvokli un darbības, kuras šī valsts sākusī vai var sākt saskaņā ar šo Līgumu, izmantojot visus līdzekļus, kas ir tās rīcībā. Komisija nosaka, kādus pasākumus tā iesaka veikt attiecīgai valstij.

Ja dalībvalsts rīcība un Komisijas ieteiktie pasākumi izrādās nepietiekami, lai pārvarētu radušās vai draudošās grūtības, Komisija, apspriedusies ar 114. pantā minēto komiteju, sniedz Padomei ieteikumus par savstarpējas palīdzības piešķiršanu un atbilstošiem tās veidiem.

Komisija regulāri informē Padomi par stāvokli un tā attīstību.

2. Padome, pieņemot lēmumu ar kvalificētu balsu vairākumu, piešķir šādu savstarpēju palīdzību; tā pieņem direktīvas vai lēmumus, kuros paredz nosacījumus šai palīdzībai, kas var izpausties kā

- a) saskaņota pieeja citām starptautiskām organizācijām vai darbība citās tādās organizācijās, pie kurām dalībvalsts var vērsties;
- b) pasākumi, kas jāveic, lai nepieļautu novirzes tirdzniecības plūsmās, ja grūtībās nonākusī valsts uztur vai atkārtoti ievieš pret trešām valstīm vērstus kvantitātes ierobežojumus;

c) ierobežota apjoma kredītu saņemšana no citām dalībvalstīm, par ko tās vienojas.

3. Ja Padome nepiešķir Komisijas ieteikto savstarpējo palīdzību vai ja savstarpējā palīdzība un veiktie pasākumi nav pietiekami, Komisija atļauj grūtībās nonākušajai valstij veikt aizsargpasākumus, kuru nosacījumus Komisija precizē.

Padome ar kvalificētu balsu vairākumu var atsaukt šādu atļauju un grozīt minētos nosacījumus.

4. Saskaņā ar 122. panta 6. punktu šo pantu vairs nepiemēro, sākoties trešajam posmam.

120. pants

1. Ja maksājumu bilancē pēkšņi rodas krīze un tūlīt netiek pieņemts lēmums, ko paredz 119. panta 2. punkts, attiecīgā dalībvalsts, lai nodrošinātos, var veikt vajadzīgos aizsargpasākumus. Tādiem pasākumiem cik iespējams maz jātraucē kopējā tirgus darbība, un tie nedrīkst būt plašāki nekā noteikti vajadzīgs, lai novērstu pēkšņās grūtības.

2. Komisiju un citas dalībvalstis informē par šādiem aizsargpasākumiem vēlākais tad, kad tie stājas spēkā. Komisija var ieteikt Padomei piešķirt savstarpēju palīdzību, kas paredzēta 119. pantā.

3. Pēc tam, kad Komisija sniegusi atzinumu un notikusi apspriede ar komiteju, kas minēta 114. pantā, Padome ar kvalificētu balsu vairākumu var nolemt, ka attiecīgajai valstij jāgroza, jāpārtrauc vai jāatceļ iepriekšminētie aizsargpasākumi.

4. Saskaņā ar 122. panta 6. punktu šo pantu vairs nepiemēro, sākoties trešajam posmam.

121. pants

1. Komisija un EMI sniedz ziņojumus Padomei par panākumiem, ko dalībvalstis guvušas, pildot pienākumus saistībā ar ekonomiskas un monetāras savienības izveidi. Šajos ziņojumos ietver vērtējumu par to, kā atsevišķu dalībvalstu tiesību akti, tostarp centrālo banku statūti, sader ar šā Līguma 108. un 109. pantu un ECBS Statūtiem. Ziņojumos ir vērtējums arī par to, cik augsts noturīgas konverģences līmenis sasniegts, ņemot vērā katras dalībvalsts atbilstību šādiem kritērijiem:

- augsts cenu stabilitātes līmenis; to nosaka, samērojot inflācijas līmeni attiecīgā valstī ar inflācijas līmeni trijās cenu ziņā stabilākajās dalībvalstīs;
- valsts finanšu stāvokļa stabilitāte; tas paredz, ka ir sasniegts valsts budžeta stāvoklis bez pārmērīga deficīta, kā noteikts šā Līguma 104. panta 6. punktā;
- vismaz divus gadus attiecīgās valsts valūtas kursa svārstības palikušas Eiropas monetārās sistēmas valūtas maiņas mehānisma noteiktajās robežās un šis valsts valūta nav devalvēta attiecībā pret jebkuras citas dalībvalsts valūtu;

- stabilitāte, ko dalībvalsts panākusi konverģencē un Eiropas monetārās sistēmas valūtas maiņas mehānismā, kuru atspoguļo ilgtermiņa procentu likmes.

Četri šajā punktā minētie kritēriji un attiecīgie laikposmi, kuros tie jāievēro, ir sīkāk noteikti šim Līgumam pievienotā protokolā. Komisijas un EMI ziņojumos ņem vērā arī Eiropas Valūtas vienības (ECU) attīstību, tirgu integrācijā gūtos sasniegumus, kārtējo maksājumu bilances un to dinamiku, kā arī pārskatu par darbaspēka vienību izmaksām un citu cenu indeksu attīstību.

2. Padome pēc Komisijas ieteikuma, pamatojoties uz šiem ziņojumiem, ar kvalificētu balsu vairākumu izvērtē,

- vai visas dalībvalstis atbilst vajadzīgajiem nosacījumiem, lai varētu ieviest vienotu valūtu;
- vai dalībvalstu lielākā daļa atbilst vajadzīgajiem nosacījumiem, lai varētu ieviest vienotu valūtu,

un secinājumus kā ieteikumu iesniedz Padomei, kas sanāk valstu vai to valdību vadītāju līmenī. Notiek apspriedes ar Eiropas Parlamentu, un tas iesniedz savu atzinumu Padomei, kas sanāk valstu vai to valdību vadītāju līmenī.

3. Ievērojot 1. punktā minētos ziņojumus un 2. punktā minēto Eiropas Parlamenta atzinumu, Padome, kas sanāk valstu vai to valdību vadītāju līmenī, ar kvalificētu balsu vairākumu vēlākais līdz 1996. gada 31. decembrim

- pamatojoties uz 2. punktā minētajiem Padomes ieteikumiem, pieņem lēmumu par to, vai dalībvalstu lielākā daļa atbilst vajadzīgajiem nosacījumiem, lai varētu ieviest vienotu valūtu;
- pieņem lēmumu par to, vai Kopienai ir jāpāriet uz trešo posmu, un, ja tā, tad
- nosaka trešā posma sākuma dienu.

4. Ja līdz 1997. gada beigām nav noteikta trešā posma sākuma diena, trešais posms sākas 1999. gada 1. janvārī. Pirms 1998. gada 1. jūlija Padome, kas sanāk valstu vai to valdību vadītāju līmenī, atkārtojusi 1. un 2. punktā paredzēto procedūru, izņemot 2. punkta otro ievilkumu, ievērojot 1. punktā minētos ziņojumus un Eiropas Parlamenta atzinumu, pamatojoties uz 2. pantā minētajiem Padomes ieteikumiem, ar kvalificētu balsu vairākumu apstiprina, kuras dalībvalstis atbilst nosacījumiem, kas vajadzīgi, lai ieviestu vienotu valūtu.

122. pants

1. Ja saskaņā ar 121. panta 3. punktu ir pieņemts lēmums noteikt trešā posma sākuma dienu, Padome, pamatojoties uz 121. panta 2. punktā minētajiem ieteikumiem, pēc Komisijas ieteikuma ar kvalificētu balsu vairākumu pieņem lēmumu par to, vai ir tādas dalībvalstis, kam jāpiešķir izņēmuma statuss, kā tas definēts šā panta 3. punktā, un, ja ir, tad kuras tās ir. Tādas dalībvalstis šajā Līgumā dēvē par "dalībvalstīm, kam piešķirts izņēmuma statuss".

Ja Padome saskaņā ar 121. panta 4. punktu ir apstiprinājusi, kuras dalībvalstis atbilst vajadzīgajiem nosacījumiem, lai varētu ieviest vienotu valūtu, tām dalībvalstīm, kas neatbilst šiem nosacījumiem, piešķir izņēmuma statusu, kā tas definēts šā panta 3. punktā. Tādas dalībvalstis šajā Līgumā dēvē par "dalībvalstīm, kam piešķirts izņēmuma statuss".

2. Vismaz reizi divos gados vai arī, ja to lūdz dalībvalsts, kam piešķirts izņēmuma statuss, Komisija un ECB ziņo Padomei saskaņā ar 121. panta 1. punktā paredzēto procedūru. Padome, pēc apspriedēm ar Eiropas Parlamentu un pārrunām Padomē, kas sanāk valstu vai to valdību vadītāju līmenī, pēc Komisijas priekšlikuma ar kvalificētu balsu vairākumu nolemj, kuras dalībvalstis, kam piešķirts izņēmuma statuss, atbilst vajadzīgajiem nosacījumiem, ko paredz 121. panta 1. punktā izvirzītie kritēriji, un atceļ izņēmuma statusu, kas piešķirts attiecīgajām dalībvalstīm.

3. Šā panta 1. punktā minētais izņēmuma statuss nozīmē to, ka uz konkrēto dalībvalsti neattiecas 104. panta 9. un 11. punkts, 105. panta 1., 2., 3. un 5. punkts, 106., 110. un 111. pants un 112. panta 2. punkta b) apakšpunkts. ECBS Statūtu IX nodaļā ir izklāstīts, kā tādu dalībvalsti un tās centrālo banku atbrīvo no tās tiesībām un pienākumiem Eiropas Centrālo banku sistēmā.

4. Šā Līguma 105. panta 1., 2. un 3. punktā, 106., 110. un 111. pantā un 112. panta 2. punkta b) apakšpunktā "dalībvalstis" jāsaprot kā "dalībvalstis, kam nav piešķirts izņēmuma statuss".

5. Dalībvalstīm, kam piešķirts izņēmuma statuss, uz laiku atņem balsstiesības attiecībā uz Padomes lēmumiem, kas minēti tajos šā Līguma pantos, kuri uzskaitīti 3. punktā. Tādā gadījumā, atkāpjoties no 205. panta un 250. panta 1. punkta, kvalificēts balsu vairākums ir saskaņā ar 205. panta 2. punktu vērtētas divas trešdaļas locekļu balsu no tām dalībvalstīm, kurām nav piešķirts izņēmuma statuss, un šo dalībvalstu vienprātība ir vajadzīga lēmumiem, kas jāpieņem vienprātīgi.

6. Uz dalībvalstīm, kam piešķirts izņēmuma statuss, turpina attiekties 119. un 120. pants.

123. pants

1. Līdzko saskaņā ar 121. panta 3. punktu pieņemts lēmums par to, kad sāksies trešais posms, vai arī tūlīt pēc 1998. gada 1. jūlija

– Padome pieņem noteikumus, kas minēti 107. panta 6. punktā;

– to dalībvalstu valdības, kurām nav piešķirts izņēmuma statuss, saskaņā ar ECBS Statūtu 50. pantā paredzēto procedūru ieceļ ECB Valdes priekšsēdētāju, priekšsēdētāja vietnieku un pārējos locekļus. Ja ir dalībvalstis, kam piešķirts izņēmuma statuss, Valdes locekļu skaits var būt mazāks, nekā noteikts ECBS Statūtu 11.1. pantā, bet nekādā ziņā to nedrīkst būt mazāk par četriem.

Līdzko Valde iecelta, nodibina ECBS un ECB, kas gatavojas sākt pilnībā veikt funkcijas, kas izklāstītas šajā Līgumā un ECBS Statūtos. No trešā posma pirmās dienas ECB un ECBS pilnībā sāk īstenot savas pilnvaras.

2. Līdzko ECB ir nodibināta, tā vajadzības gadījumā pārņem EMI pienākumus. Kad nodibināta ECB, sākas EMI likvidēšana; likvidēšanas noteikumi ir izklāstīti EMI Statūtos;

3. Kamēr ir dalībvalstis, kam piešķirts izņēmuma statuss, un neskarot šā Līguma 107. panta 3. punktu, kā ECB trešā lēmējinstance pastāv ECB Ģenerālpadome, kas minēta ECBS Statūtu 45. pantā.

4. Trešā posma pirmajā dienā Padome pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar ECB, ar vienprātīgu to dalībvalstu lēmumu, kurām nav piešķirts izņēmuma statuss, šo valstu valūtām nosaka neatsaucami fiksētus maiņas kursus un neatsaucami fiksētu Eiropas Valūtas vienības (ECU) maiņas kursu, atbilstīgi kuram šīs valūtas aizstāj ar ECU, un Eiropas Valūtas vienība (ECU) pati kļūst par valūtu. Šis pasākums vien nemaina Eiropas Valūtas vienības (ECU) ārējo vērtību. Saskaņā ar tādu pašu procedūru Padome veic arī citus pasākumus, kas vajadzīgi, lai ātri ieviestu Eiropas valūtas vienību (ECU) kā vienotu valūtu šajās dalībvalstīs.

5. Ja saskaņā ar 122. panta 2. punktā izklāstīto procedūru nolemts atcelt kādas valsts izņēmuma statusu, Padome pēc Komisijas priekšlikuma un apspriedusies ar ECB, ar vienprātīgu lēmumu, ko pieņem tās dalībvalstis, kam nav piešķirts izņēmuma statuss, kopā ar attiecīgo dalībvalsti, nosaka Eiropas Valūtas vienības (ECU) maiņas kursu attiecībā pret attiecīgās valsts valūtu, un paredz citus pasākumus, kas vajadzīgi, lai ieviestu Eiropas Valūtas vienību (ECU) kā vienotu valūtu attiecīgajā dalībvalstī.

124. pants

1. Līdz trešā posma sākumam visām dalībvalstīm to valūtas maiņas kursa politika ir vispārsvaīgš jautājums. Dalībvalstis ņem vērā pieredzi, kas gūta, sadarbojoties Eiropas monetārajā sistēmā (EMS) un radot Eiropas Valūtas vienību (ECU), un ņem vērā pilnvaras, kas ir spēkā šajā jomā.

2. No trešā posma sākuma un tikmēr, kamēr kādai dalībvalstij ir piešķirts izņēmuma statuss, 1. punktu analogi piemēro šīs dalībvalsts valūtas maiņas kursa politikai.

2. PIELIKUMS

PROTOKOLS PAR EIROPAS CENTRĀLO BANKU SISTĒMAS STATŪTIEM UN EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS STATŪTIEM*

AUGSTĀS LĪGUMSLĒDZĒJAS PUSES,

NOLŪKĀ pieņemt Eiropas Centrālo banku sistēmas Statūtus un Eiropas Centrālās bankas Statūtus, ko paredz Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 8.pants,

IR VIENOJUŠĀS par šādiem noteikumiem, ko pievieno Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam:

I NODAĻA

ECBS IZVEIDE

1. pants

Eiropas Centrālo banku sistēma

1.1. Eiropas Centrālo banku sistēmu (ECBS) un Eiropas Centrālo banku (ECB) izveido saskaņā ar šā Līguma 8. pantu; ECBS un ECB veic uzdevumus un darbojas saskaņā ar šo Līgumu un šiem Statūtiem.

1.2. Saskaņā ar šā Līguma 107. panta 1. punktu ECBS veido ECB un dalībvalstu centrālās bankas ("valstu centrālās bankas"). Luksemburgas Monetāro institūtu (*Institut monétaire luxembourgeois*) atzīst par Luksemburgas centrālo banku.

II NODAĻA

ECBS MĒRĶI UN UZDEVUMI

2. pants

Mērķi

Saskaņā ar šā Līguma 105. panta 1. punktu ECBS galvenais mērķis ir uzturēt cenu stabilitāti. Nekaitējot šim mērķim, ECBS Kopienā atbalsta vispārēju ekonomikas politiku, lai palīdzētu sasniegt Kopienas mērķus, kas noteikti šā Līguma 2. pantā. ECBS darbojas saskaņā ar principu, kas paredz atvērta tirgus ekonomiku, kurā valda brīva konkurence, un kas veicina resursu efektīvu sadali, kā arī ievēro šā Līguma 4. pantā izklāstītos principus.

* Protokols, kas pievienots Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam (OV C 191, 29.07.1992., 68. lpp.) un kas grozīts ar Amsterdamas Līgumu (OV C 340, 10.11.1997., 1. lpp.), Nicas līgumu (OV C 80, 10.03.2001., 1. lpp.), Padomes Lēmumu 2003/223/EK (OV L 83, 01.04.2003., 66. lpp.) un Aktu par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā (OV L 236, 23.09.2003., 33. lpp.), – neoficiāla konsolidētā versija.

3. pants

Uzdevumi

3.1. Saskaņā ar šā Līguma 105. panta 2. punktu pamatuzdevumi, kas jārisina ar ECBS starpniecību, ir:

- definēt un īstenot Kopienas monetāro politiku;
- veikt valūtas operācijas atbilstīgi šā Līguma 111. pantam;
- turēt un pārvaldīt dalībvalstu oficiālos ārvalstu valūtas rezervju fondus;
- veicināt norēķinu sistēmu vienmērīgu darbību.

3.2. Saskaņā ar šā Līguma 105. panta 3. punktu 3.1. panta trešais ievilkums neliedz dalībvalstu valdībām turēt un pārvaldīt ārvalstu valūtu kārtējo kontu atlikumus.

3.3. Saskaņā ar šā Līguma 105. panta 5. punktu ECBS palīdz veidot līdzsvarotu politiku, ko īsteno kompetentas iestādes, kas saistītas ar kredītiestāžu konsultatīvu uzraudzību un finanšu sistēmas stabilitāti.

4. pants

Padomdevējfunkcijas

Saskaņā ar šā Līguma 105. panta 4. punktu:

- a) ar ECB apspriežas:
  - par visiem ierosinātiem Kopienas aktiem, kas ir tās kompetencē;
  - attiecīgās valsts iestādes par visiem tiesību aktu projektiem, kas ir ECB kompetencē, taču ievērojot ierobežojumus un nosacījumus, ko Padome paredzējusi saskaņā ar 42. pantā norādīto procedūru;
- b) ECB attiecīgām Kopienas iestādēm vai struktūrām, vai valstu iestādēm iesniedz atzinumus par jautājumiem, kas ir tās kompetencē.

5. pants

Statistikas informācijas vākšana

5.1. Lai veiktu ECBS uzdevumus, ECB ar valstu centrālo banku atbalstu vāc vajadzīgo statistikas informāciju no kompetentām valstu iestādēm vai tieši no uzņēmējiem. Šajā nolūkā tā sadarbojas ar Kopienas iestādēm vai struktūrām un ar dalībvalstu vai trešo valstu kompetentām iestādēm, kā arī ar starptautiskām organizācijām.

5.2. Valstu centrālās bankas, cik iespējams, veic 5.1. pantā izklāstītos uzdevumus.

5.3. Vajadzības gadījumā ECB palīdz saskaņot noteikumus un paņēmienus statistikas datu vākšanai, apkopošanai un izplatīšanai jomās, kas ir tās kompetencē.

5.4. Padome saskaņā ar 42. pantā paredzēto procedūru nosaka tās fiziskās un juridiskās personas, uz kurām attiecas prasība sniegt ziņojumus un ievērot konfidencialitāti; Padome izstrādā piemērotus īstenošanas noteikumus.

6. pants

Starptautiska sadarbība

6.1. ECB pieņem lēmumu, kā pārstāvēt ECBS tajā starptautiskās sadarbības jomā, kurā ietilpst uzdevumi, kas uzticēti ECBS.

6.2. ECB un, ar ECB atļauju – valstu centrālās bankas var iekļauties starptautiskās monetārās iestādēs.

6.3. Šīs nodaļas 6.1. un 6.2. pants nav pretrunā šā Līguma 111. panta 4. punktam.

III NODAĻA

ECBS UZBŪVE

7. pants

Neatkarība

Saskaņā ar šā Līguma 108. pantu ne ECB, ne valstu centrālās bankas, ne arī kāds no to lēmējinstanču locekļiem, īstenojot šā Līguma un Statūtu piešķirtās pilnvaras un veicot uzticētos uzdevumus un pienākumus, nelūdz un nepieņem ne Kopienas iestāžu, ne arī kādas dalībvalsts valdības vai citas struktūras norādījumus. Kopienas iestādes un struktūras un dalībvalstu valdības apņemas ievērot šo principu un nemēģināt iespaidot ECB vai valstu centrālo banku lēmējinstanču locekļus, kad viņi veic amata pienākumus.

8. pants

Vispārējs princips

ECBS pārvalda ECB lēmējinstances.

9. pants

Eiropas Centrālā banka

9.1. ECB, kas saskaņā ar šā Līguma 107. panta 2. punktu ir tiesību subjekts, visās dalībvalstīs ir visplašākā tiesībspēja, ko šo valstu tiesību akti paredz juridiskām personām; ECB var iegādāties vai atsavināt kustamu un nekustamu īpašumu, kā arī būt par pusi tiesas procesā.

9.2. ECB nodrošina to, ka tos uzdevumus, kas atbilstīgi šā Līguma 105. panta 2., 3. un 5. punktam uzticēti ECBS, tā veic vai nu pati, ievērojot šos Statūtus, vai arī ar valstu centrālo banku starpniecību, ievērojot 12.1. un 14. pantu.

9.3. Saskaņā ar šā Līguma 107. panta 3. punktu ECB lēmējinstances ir Padome un Valde.

10. pants

Padome

10.1. Saskaņā ar šā Līguma 112. panta 1. punktu Padomē ir ECB Valdes locekļi un valstu centrālo banku vadītāji.

10.2.¹ Katram Padomes loceklim ir viena balss. No dienas, kad Padomes locekļu skaits pārsniedz 21, katram Valdes loceklim ir viena balss, un balsstiesīgo vadītāju skaits ir 15. Pēdējiem balsstiesības ir piešķirtas, un tās rotē šādi:

- no dienas, kad vadītāju skaits pārsniedz 15, un kamēr tas sasniedz 22, vadītājus iedala divās grupās atbilstoši tam, kā ir ierindots to dalībvalsts centrālās bankas daļas lielums no kopēja iekšzemes kopprodukta tirgus cenās un no monetāro finanšu iestāžu kopējās bilances dalībvalstīs, kas ir pieņēmušas euro. Daļu kopējā iekšzemes kopproduktā tirgus cenās un monetāro finanšu iestāžu kopējā bilancē vērtība ir attiecīgi 5/6 un 1/6. Pirmajā grupā ir pieci vadītāji un otrajā grupā – pārējie vadītāji. Balsstiesību intervāls pirmās grupas vadītājiem nav mazāks kā otrās grupas vadītāju balsstiesību intervāls. Ievērojot iepriekšējo teikumu, pirmajai grupai piešķir četras balsis, bet otrajai grupai – vienpadsmit balsis,
- no dienas, kad vadītāju skaits sasniedz 22, vadītājus sadala trīs grupās atbilstoši iepriekš minētajiem ierindošanas kritērijiem. Pirmajā grupā ir pieci vadītāji, un tai ir piešķirtas četras balsis. Otrajā grupā ir puse no pārējiem vadītājiem, kuru skaits noapaļots līdz tuvākajam veselam skaitlim, un tai ir piešķirtas astoņas balsis. Trešajā grupā ir pārējie vadītāji, un tai ir piešķirtas trīs balsis,
- katrā grupā vadītāji ir balsstiesīgi uz vienādu laikposmu,
- lai aprēķinātu daļu no kopējā iekšzemes kopprodukta tirgus cenās, piemēro 29.2. pantu. Monetāro finanšu iestāžu kopējo bilanci aprēķina atbilstoši statistikas sistēmai, ko piemēro Eiropas Kopienā aprēķinu veikšanas brīdī,
- kad kopējo iekšzemes kopproduktu tirgus cenas groza atbilstoši 29.3. pantam vai tad, ja vadītāju skaits palielinās, grupu lielumu un/vai sastāvu groza atbilstoši iepriekš minētajiem principiem,
- Padome ar divu trešdaļu visu tās balsstiesīgo un nebalststiesīgo locekļu balsu vairākumu veic visus nepieciešamos pasākumus, lai īstenotu iepriekš minētos principus, un var nolemt atlikt rotācijas sistēmas uzsākšanu līdz dienai, kad vadītāju skaits pārsniedz 18.

Balsstiesības izmanto personiski. Atkāpjoties no šā noteikuma, 12.3. pantā minētajā reglamentā var paredzēt, ka Padomes locekļi drīkst balsot telekonferencēs. Šie noteikumi paredz arī to, ka tie Padomes locekļi, kas ilgāku laiku nevar piedalīties Padomes sanāksmēs, var katrs iecelt sev vietnieku dalībai Padomē.

Iepriekšējā punkta nosacījumi neierobežo visu Padomes balsstiesīgo un nebalststiesīgo locekļu balsstiesības saskaņā ar 10.3., 10.6. un 41.2. pantu.

¹ Grozīts ar Padomes Lēmumu 2003/223/EK.

Ja vien šie Statūti neparedz citādi, Padome pieņem lēmumus ar vienkāršu balsu vairākumu. Ja balsis dalās vienādi, izšķirošā balss ir priekšsēdētājam.

Lai Padome varētu balsot, vajadzīgais kворums ir divas trešdaļas Padomes balsstiesīgo locekļu. Ja kворuma nav, priekšsēdētājs var sasaukt ārkārtas sanāksmi, kurā lēmumu pieņem arī bez kворuma.

10.3. Pieņemot lēmumus atbilstīgi 28., 29., 30., 32., 33. un 51. pantam, Padomes balsis vērtē proporcionāli valstu centrālo banku daļām ECB dalības kapitālā. Valdes locekļu balsīm ir nulles vērtība. Lēmumus, kuru pieņemšanai vajadzīgs kvalificēts balsu vairākums, pieņem, ja balsis "par" pārstāv vismaz divas trešdaļas no ECB dalības kapitāla un vismaz pusi no tās akcionāriem. Ja kāds vadītājs nevar piedalīties sēdē, viņš var izraudzīties aizstājēju, kas balso viņa vietā.

10.4. Sanāksmes ir konfidenciālas. Padome var pieņemt lēmumu apspriežu iznākumu darīt zināmu atklātībai.

10.5. Padome sanāk vismaz desmit reizes gadā.

10.6.² Padome, sanākot valstu vai valdību vadītājiem, vai nu pēc ECB ieteikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu un Komisiju, vai arī pēc Komisijas ieteikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu un ECB, ar vienprātīgu lēmumu var grozīt 10.2. punktu. Padome iesaka tādus grozījumus pieņemt dalībvalstīm. Grozījumi stājas spēkā, kad tos ratificējušas visas dalībvalstis saskaņā ar to attiecīgajām konstitucionālajām prasībām.

Ieteikumus, ko saskaņā ar šo punktu sniedz ECB, pieņem ar vienprātīgu ECB Padomes lēmumu.

11. pants

Valde

11.1. Saskaņā ar šā Līguma 112. panta 2. punkta a) apakšpunktu Valdē ir priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieks un četri citi locekļi.

Šie locekļi pilda pienākumus pilnas darba slodzes apjomā. Neviens no locekļiem neuzņemas nekādu algotu vai nealgotu darbu, ja vien Padome izņēmuma kārtā viņiem nav ļāvusi to darīt.

11.2. Saskaņā ar šā Līguma 112. panta 2. punkta b) apakšpunktu Valdes priekšsēdētāju, priekšsēdētāja vietnieku un pārējos locekļus, savstarpēji vienojoties dalībvalstu vai to valdību vadītājiem, pēc Padomes priekšlikuma, ko tā sniedz pēc apspriedes ar Eiropas Parlamentu un ECB Padomi, izraugās no personām ar nevainojamu reputāciju un profesionālu pieredzi monetāros vai banku jautājumos.

Viņu amata pilnvaru laiks ir astoņi gadi, un to nepagarina.

Tikai dalībvalstu pilsoņi var būt Valdes locekļi.

² Iekļauts ar Nicas Līguma 5. pantu.

11.3. Valdes locekļu darba noteikumi un nosacījumi, jo īpaši algas, pensijas un citi sociālās nodrošināšanas pabalsti, ir paredzēti ECB noslēgtos darba līgumos, un tos apstiprina ECB Padome pēc tādas komitejas priekšlikuma, kurā ir trīs ECB Padomes iecelti un trīs Padomes iecelti locekļi. Valdes locekļiem nav tiesību balsot par šajā punktā minētajiem jautājumiem.

11.4. Ja kāds Valdes loceklis vairs neatbilst prasībām, kas vajadzīgas pienākumu veikšanai, vai ir izdarījis smagu pārkāpumu, Tiesa pēc ECB Padomes vai Valdes lūguma var viņu atlaist no amata.

11.5. Katram Valdes loceklim, kas piedalās sanāsmē, ir tiesības balsot, un šajā nolūkā viņam ir viena balss. Ja vien nav paredzēta citāda procedūra, Valde pieņem lēmumus ar vienkāršu nodoto balsu vairākumu. Ja balsis dalās vienādi, izšķir priekšsēdētāja balss. Balsošanas procedūra ir precizēta 12.3. pantā minētajā reglamentā.

11.6. Valde ir atbildīga par ECB kārtējiem darījumiem.

11.7. Visas brīvās vietas Valdē aizpilda, ieceļot jaunus locekļus saskaņā ar 11.2. pantu.

12. pants

Lēmējinstanču pienākumi

12.1. ECB Padome pieņem pamatnostādnes un lēmumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu to uzdevumu izpildi, ko šis Līgums un šie Statūti uztic ECBS. ECB Padome nosaka Kopienas monetāro politiku, vajadzības gadījumā iekļaujot lēmumus attiecībā uz netiešiem monetāriem mērķiem, procentu pamatlikmēm un ECBS rezervēm, kā arī izstrādā vajadzīgās pamatnostādnes šo lēmumu īstenošanai.

Valde īsteno monetāro politiku saskaņā ar ECB Padomes pieņemtām pamatnostādnēm un lēmumiem. Īstenojot monetāro politiku, Valde dod vajadzīgos norādījumus valstu centrālajām bankām. Turklāt ar ECB Padomes lēmumu konkrētas pilnvaras var deleģēt Valdei.

Neskarot šo pantu, ECB, lai veiktu darījumus, kas ietilpst ECBS uzdevumos, vēršas pēc palīdzības valstu centrālajās bankās, ciktāl tā to atzīst par iespējamu un lietderīgu.

12.2. Valde atbild par ECB Padomes sanāsmju sagatavošanu.

12.3. ECB Padome pieņem reglamentu, kas nosaka ECB un tās lēmējinstanču iekšējo uzbūvi.

12.4. ECB Padome pilda 4. pantā minētās padomdevējfunkcijas.

12.5. ECB Padome pieņem 6. pantā minētos lēmumus.

13. pants

Priekšsēdētājs

13.1. ECB Padomi un Valdi vada priekšsēdētājs vai, viņa prombūtnes laikā, priekšsēdētāja vietnieks.

13.2. Neskarot 39. pantu, priekšsēdētājs vai viņa iecelta persona pārstāv ECB ārējās attiecībās.

14. pants

Valstu centrālās bankas

14.1. Saskaņā ar šā Līguma 109. pantu vēlākais līdz ECBS izveides dienai katra dalībvalsts nodrošina, ka tās tiesību akti, tostarp tās centrālās bankas statūti, sader ar šo Līgumu un šiem Statūtiem.

14.2. Valstu centrālo banku statūti īpaši paredz, ka valsts centrālās bankas vadītāja amata pilnvaru laiks ir vismaz pieci gadi.

Tikai tad, ja vadītājs vairs neatbilst nosacījumiem, kas vajadzīgi pienākumu veikšanai, vai ir izdarījis smagu pārkāpumu, viņu var atbrīvot no amata. Attiecīgais vadītājs vai ECB Padome var apstrīdēt šo lēmumu Tiesā, pamatojoties uz šā Līguma vai jebkura tā īstenošanai pieņemta akta pārkāpumu. Tiesvedību sāk attiecīgi divos mēnešos pēc tam, kad lēmums publicēts, vai pēc tam, kad prasītājs ir saņēmis paziņojumu par to, vai, ja tas nav saņemts, pēc dienas, kad prasītājs uzzina par šo lēmumu.

14.3. Valstu centrālās bankas ir ECBS būtiska daļa un darbojas saskaņā ar ECB pamatnostādņēm un norādījumiem. ECB Padome veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu ECB pamatnostādņu un norādījumu ievērošanu, un pieprasa visu vajadzīgo informāciju.

14.4. Valstu centrālās bankas var veikt arī uzdevumus, kas nav minēti šajos Statūtos, ja vien ECB Padome ar divu trešdaļu balsu vairākumu nenolemj, ka tie ir pretrunā ECBS mērķiem un uzdevumiem. Valstu centrālās bankas šos uzdevumus veic uz savu atbildību, un tos nevar uzskatīt par daļu no ECBS uzdevumiem.

15. pants

Pienākumi sniegt pārskatus

15.1. Vismaz reizi ceturksnī ECB sastāda un publicē ziņojumu par ECBS darbību.

15.2. ECBS finanšu kopsavilkuma pārskatus publicē katru nedēļu.

15.3. Saskaņā ar šā Līguma 113. panta 3. punktu ECB Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai, kā arī Eiropadomei adresē gada ziņojumus par ECBS darbību un monetāro politiku gan par iepriekšējo, gan kārtējo gadu.

15.4. Šajā pantā minētie ziņojumi un pārskati ir bez maksas pieejami visām ieinteresētām pusēm.

16. pants

Banknotes

Saskaņā ar šā Līguma 106. panta 1. punktu ECB Padomei ir ekskluzīvas tiesības dot pilnvaras emitēt banknotes Kopienā. Banknotes drīkst emitēt ECB un valstu centrālās bankas. ECB un valstu centrālo banku emitētās banknotes ir vienīgās naudaszīmes, kam Kopienā ir likumīga maksāšanas līdzekļa statuss.

Cik iespējams, ECB ņem vērā pieredzi attiecībā uz banknošu emisiju un noformējumu.

IV NODAĻA

ECBS MONETĀRĀS FUNKCIJAS UN OPERĀCIJAS

17. pants

ECB un valstu centrālo banku konti

Lai veiktu operācijas, ECB un valstu centrālās bankas atver kontus kredītiestādēm, valsts iestādēm un citiem tirgus dalībniekiem, kā arī pieņem aktīvus, to skaitā reģistrētus vērtspapīrus, kā papildu nodrošinājumu.

18. pants

Atvērta tirgus operācijas un kredītooperācijas

18.1. Lai sasniegtu ECBS mērķus un veiktu tās uzdevumus, ECB un valstu centrālās bankas:

- finanšu tirgos pērk un pārdod tieši (tūlītējos darījumos vai nākotnes darījumos) vai slēdzot atpirkšanas līgumus un aizdod vai aizņemas prasības un tirgojamus finanšu instrumentus Kopienas valūtās vai to valstu valūtās, kas nav dalībvalstis, kā arī dārgmetālos;
- veic kredītooperācijas ar kredītiestādēm un citiem tirgus dalībniekiem, aizdodot pret papildu nodrošinājumu.

18.2. ECB nosaka vispārējus principus ECB vai valstu centrālo banku veiktām atvērta tirgus operācijām un kredītooperācijām, tostarp principu paziņot par nosacījumiem, ar kādiem tās ir gatavas iesaistīties šādos darījumos.

19. pants

Obligātās rezerves

19.1. Atbilstīgi 2. pantam ECB var pieprasīt dalībvalstu kredītiestādēm ECB kontos un valstu centrālajās bankās deponēt obligātās rezerves, lai īstenotu monetārās politikas mērķus. ECB Padome var noteikt to, kā aprēķināt un noteikt obligāto rezervju vajadzīgo apjomu. Neievērošanas gadījumā ECB ir tiesības uzlikt soda procentus un citas sankcijas ar līdzīgu iedarbību.

19.2. Lai piemērotu šo pantu, Padome saskaņā ar 42. pantā paredzēto procedūru nosaka rezervju minimālo pieļaujamo apjomu un maksimālo pieļaujamo starpību starp šīm rezervēm un to obligāto apjomu, kā arī attiecīgas sankcijas gadījumā, ja to neievēro.

20. pants

Citi monetārās kontroles līdzekļi

ECB Padome ar divu trešdaļu nodoto balsu vairākumu pieņem lēmumus par citu monetārās kontroles metožu izmantošanu, kuras uzskata par mērķtiecīgām, ņemot vērā 2. pantu.

Padome saskaņā ar 42. pantā paredzēto procedūru nosaka šo metožu izmantošanas jomu, ja tās uzliek saistības trešām personām.

21. pants

Darījumi ar publisko tiesību subjektiem

21.1. Saskaņā ar šā Līguma 101. pantu aizliegts ir pieļaut konta pārtēriņu, kā arī aizliegti ir jebkādi citi kredīta pakalpojumi Eiropas Centrālajā bankā vai dalībvalstu centrālajās bankās Kopienas iestāžu vai struktūru, dalībvalstu valdību, reģionālu, vietēju vai citu publisku iestāžu, vai citu publisku tiesību subjektu vai publisku uzņēmumu vajadzībām, kā arī ECB un valstu centrālajām bankām ir aizliegts tieši pirkt parāda instrumentus no minētajām iestādēm.

21.2. ECB un valstu centrālās bankas var darboties kā 21.1. pantā minēto iestāžu fiskāli aģenti.

21.3. Šo pantu attiecībā uz rezervju nodrošinājumu, ko saņem no centrālām bankām, nepiemēro kredītiestādēm ar valsts kapitāla līdzdalību, kam ECB un valstu centrālās bankas piemēro tādu pašu režīmu kā privātām kredītiestādēm.

22. pants

Ieskaita un norēķinu sistēmas

ECB un valstu centrālās bankas var dot iespējas, un ECB var izdot regulas, lai Kopienā un attiecībās ar citām valstīm nodrošinātu efektīvas un drošas ieskaita un norēķinu sistēmas.

23. pants

Ārējās operācijas

ECB un valstu centrālās bankas var:

- nodibināt sakarus ar citu valstu centrālajām bankām un finanšu iestādēm un, vajadzības gadījumā, ar starptautiskām organizācijām;
- iegādāties un pārdot tūlītējos darījumos un nākotnes darījumos visdažādākos ārvalstu valūtas aktīvus un dārgmetālus; termins "ārvalstu valūtas aktīvi" nozīmē vērtspapīrus un jebkādus citus aktīvus jebkuras valsts valūtā vai norēķinu vienībās un jebkurā formā;
- turēt un pārvaldīt šajā pantā minētos aktīvus;
- veikt visdažādākos bankas darījumus ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām, to skaitā aizņēmuma un aizdevuma operācijas.

24. pants

Citas operācijas

Papildus operācijām, kas izriet no ECB un valstu centrālo banku uzdevumiem, tās var veikt operācijas administratīvām vajadzībām vai savu darbinieku interesēs.

V NODAĻA

KONSULTATĪVA UZRAUDZĪBA

25. pants

Konsultatīva uzraudzība

25.1. ECB var sniegt padomus un ar to var apspriesties Padome, Komisija un kompetentas dalībvalstu iestādes par to, ciktāl un kā piemērot Kopienas tiesību aktus attiecībā uz kredītiestāžu konsultatīvu uzraudzību un finanšu sistēmas stabilitāti.

25.2. Saskaņā ar visiem Padomes lēmumiem, kas pieņemti atbilstīgi šā Līguma 105. panta 6. punktam, ECB var veikt īpašus uzdevumus attiecībā uz politiku, kas skar kredītiestāžu un citu finanšu iestāžu konsultatīvu uzraudzību. Vienīgais izņēmums ir apdrošināšanas uzņēmumi.

VI NODAĻA

ECBS FINANŠU NOTEIKUMI

26. pants

Finanšu pārskati

26.1. ECB un valstu centrālo banku finanšu gads sākas janvāra pirmajā dienā un beidzas decembra pēdējā dienā.

26.2. Valde ECB gada pārskatus sagatavo saskaņā ar ECB Padomes noteikumiem principiem. Pārskatus apstiprina ECB Padome, un pēc tam tos publicē.

26.3. Lai varētu veikt analīzi un operācijas, Valde sagatavo ECBS bilances kopsavilkumu par tiem valstu centrālo banku aktīviem un pasīviem, kas pieder ECBS.

26.4. Lai piemērotu šo pantu, ECB Padome pieņem noteikumus, kas vajadzīgi, lai valstu centrālās bankas standartizētu grāmatvedības uzskaiti un ziņojumus par veiktajām operācijām.

27. pants

Revīzijas

27.1. ECB un valstu centrālo banku pārskatus pārbauda ECB Padomes ieteikti un Padomes apstiprināti pieaicināti neatkarīgi revidenti. Revidenti ir pilnvaroti pārbaudīt visus ECB un valstu centrālo banku grāmatvedības dokumentus un pārskatus un iegūt pilnīgu informāciju par to darījumiem.

27.2. Šā Līguma 248. pants attiecas tikai uz ECB vadības darbības efektivitātes pārbaudi.

28. pants

ECB kapitāls

28.1. ECB kapitāls, ko var sākt izmantot tās izveidošanas brīdī, ir 5 miljardi ECU. Kapitālu var palielināt par apjomu, ko ECB Padome saskaņā ar 10.3. pantu nosaka ar kvalificētu balsu vairākumu, ievērojot ierobežojumus un nosacījumus, kurus Padome paredz saskaņā ar 42. pantā noteikto procedūru.

28.2. Valstu centrālās bankas ir vienīgās ECB dalībnieces un kapitāla īpašnieces. Kapitāla parakstīšana notiek saskaņā ar 29. pantā noteikto sistēmu.

28.3. ECB Padome ar kvalificētu balsu vairākumu, kā paredzēts 10.3. pantā, nosaka kapitāla iemaksas apjomu un formu.

28.4. Valstu centrālo banku daļas ECB dalības kapitālā nevar pārskaitīt, ieņtīt vai arestēt, tomēr šis noteikums neliedz ievērot 28.5. pantu.

28.5. Ja koriģē 29. pantā minēto sistēmu, valstu centrālās bankas savā starpā pārskaita kapitāla daļas tā, lai to sadalījums atbilstu korekcijām sistēmā. ECB Padome sīkāk nosaka šādu pārskaitījumu noteikumus.

29. pants

Kapitāla parakstīšanas atslēga

29.1. Kad saskaņā ar šā Līguma 123. panta 1. punktā paredzēto procedūru ir izveidota ECBS un ECB, nosaka ECB kapitāla parakstīšanas atslēgu. Saskaņā ar šo atslēgu katras valsts centrālajai bankai tiek piešķirta procentuāla daļa, kas ir ekvivalenta šādu lielumu summai:

- 50% no attiecīgās dalībvalsts iedzīvotāju īpatsvara Kopienas iedzīvotāju skaitā priekšpēdējā gadā pirms ECBS izveidošanas;
- 50% no attiecīgās dalībvalsts iekšzemes kopprodukta īpatsvara tirgus cenās izteiktajā Kopienas iekšzemes kopproduktā, kas reģistrēts pēdējos piecos gados līdz priekšpēdējam gadam pirms ECBS izveidošanas.

Procentus noapaļo uz augšu līdz simtdaļām uz tuvāko skaitli, kas bez atlikuma dalās ar 0.05.

29.2. Šā panta piemērošanai vajadzīgos statistikas datus Komisija sniedz saskaņā ar noteikumiem, ko Padome pieņem ar 42. pantā noteikto procedūru.

29.3. Valstu centrālajām bankām piešķirtās procentuālās daļas koriģē katru piekto gadu pēc ECBS izveides analogi tam, kā paredzēts 29.1. pantā. Koriģēto atslēgu piemēro ar nākamā gada pirmo dienu.

29.4. ECB Padome veic visus citus pasākumus, kas vajadzīgi, lai piemērotu šo pantu.

30. pants

Ārvalstu valūtas rezerves aktīvu pārskaitījums uz ECB

30.1. Neskarot 28. pantu, valstu centrālās bankas piegādā ECB rezerves aktīvus valūtās, kas nav dalībvalstu valūtas, Eiropas Valūtas vienības (ECU), SVF rezerves pozīcijas un SDR līdz 50 000 miljoniem ECU. ECB Padome nosaka, cik liela summa Eiropas Centrālajā bankā jāiemaksā tūlīt pēc tās izveidošanas un cik lielas summas jāiemaksā vēlāk. ECB ir visas tiesības turēt un pārvaldīt tai pārskaitītās valūtas rezerves un izmantot tās šajos Statūtos izvirzītajiem mērķiem.

30.2. Katras valsts centrālās bankas iemaksas nosaka proporcionāli tās daļai ECB dalības kapitālā.

30.3. Katras valsts centrālā banka var no ECB saņemt tik lielu kredītu, cik liels ir tās ieguldījums. ECB Padome nosaka šādu kredītu denomināciju un to, kā tos atmaksāt.

30.4. Saskaņā ar 30.2. pantu ECB, ievērojot ierobežojumus un nosacījumus, ko Padome paredz saskaņā ar 42. panta izklāstīto procedūru, var pieprasīt papildu valūtas rezerves, kas pārsniedz 30.1. pantā noteikto summu.

30.5. ECB var turēt un pārvaldīt SVF rezerves pozīcijas un SDR un veidot šādu aktīvu uzkrājumu.

30.6. ECB Padome veic visus citus pasākumus, kas vajadzīgi, lai piemērotu šo pantu.

31. pants

Valstu centrālo banku ārvalstu valūtas rezervju aktīvi

31.1. Valstu centrālās bankas drīkst veikt darījumus, pildot savus pienākumus pret starptautiskām organizācijām saskaņā ar 23. pantu.

31.2. Visām citām operācijām ar ārvalstu valūtas rezervju aktīviem, kas paliek valstu centrālajās bankās pēc tam, kad izdarīti 30. pantā minētie pārskaitījumi, kā arī dalībvalstu darījumiem ar apgrozāmiem ārvalstu valūtas līdzekļiem, ja tie pārsniedz apjomu, ko nosaka saskaņā ar 31.3. pantu, vajadzīgs ECB apstiprinājums, lai nodrošinātu to saskaņotību ar valūtas maiņas kursa politiku un Kopienas monetāro politiku.

31.3. Lai atvieglinātu šīs operācijas, ECB Padome izstrādā pamatnostādnes.

32. pants

Valstu centrālo banku monetāro ienākumu sadalījums

32.1. Ienākumus, kas uzkrājas valstu centrālajās bankās, īstenojot ECBS monetārās politikas darbības (še turpmāk "monetārie ienākumi"), katra finanšu gada beigās sadala saskaņā ar šo pantu.

32.2. Kā paredzēts 32.3. pantā, katras valsts centrālās bankas monetārie ienākumi līdzinās tās gada ienākumiem, kas gūti no tās aktīviem, proporcionāli to banknošu vērtībai, kuras ir apgrozībā, un noguldījumu saistībām ar kredītiestādēm. Šos

aktīvus valstu centrālās bankas atliek mērķiem, kas saskaņoti ar ECB Padomes pieņemtām pamatnostādnēm.

32.3. Ja trešā posma sākumā ECB Padome atzīst, ka valstu centrālo banku bilanču struktūras neļauj piemērot 32.2. pantu, ECB Padome ar kvalificētu balsu vairākumu var nolemt, ka, atkāpjoties no 32.2. panta, uz laiku, kas nav ilgāks par pieciem gadiem, monetāros ienākumus aprēķina, izmantojot alternatīvu metodi.

32.4. Katras valsts centrālās bankas monetāros ienākumus samazina par summu, kas līdzvērtīga procentiem, kurus tā saskaņā ar 19. pantu maksā kredītiestādēm par savām noguldījumu saistībām.

ECB Padome var nolemt atlīdzināt valstu centrālajām bankām banknošu emisijas izdevumus vai, izņēmuma gadījumos, īpašus zaudējumus, ko radījušas monetārās politikas operācijas, kuras banka veikusi ECBS uzdevumā. Atlīdzības formu pēc saviem ieskatiem nosaka ECB Padome; attiecīgās summas var bezakcepta kārtībā norakstīt no valstu centrālo banku monetārajiem ienākumiem.

32.5. Valstu centrālo banku kopējos monetāros ienākumus sadala valstu centrālajām bankām proporcionāli to iemaksātajām ECB kapitāla daļām un atbilstīgi visiem lēmumiem, ko ECB Padome pieņēmusi, ievērojot 33.2. pantu.

32.6. Ieskaitu un norēķinus par atlikumiem, ko rada monetāro ienākumu sadale, veic ECB saskaņā ar ECB Padomes noteiktām pamatnostādnēm.

32.7. ECB Padome veic visus citus pasākumus, kas vajadzīgi, lai piemērotu šo pantu.

33. pants

ECB tīrās peļņas un tīro zaudējumu sadalījums

33.1. ECB tīro peļņu pārskaita šādi:

- a) ECB Padomes noteiktu summu, kas nepārsniedz 20% no tīrās peļņas, pārskaita vispārējo rezervju fondā, kas nepārsniedz 100% no kapitāla;
- b) pārējo tīro peļņu izdala ECB akcionāriem proporcionāli to iemaksātām daļām.

33.2. Gadījumā, ja ECB cieš zaudējumus, iztrūkumu var bezakcepta kārtībā norakstīt no ECB vispārējo rezervju fonda, un vajadzības gadījumā – pēc ECB Padomes lēmuma – no attiecīgā finanšu gada monetārajiem ienākumiem proporcionāli summām, kas sadalītas valstu centrālajām bankām saskaņā ar 32.5. pantu, un nepārsniedzot šīs summas.

VISPĀRĪGI NOTEIKUMI

34. pants

Tiesību akti

34.1. Saskaņā ar šā Līguma 110. pantu ECB:

- izstrādā regulas, ciktāl tas vajadzīgs, lai veiktu uzdevumus, kas paredzēti 3.1. panta pirmajā ievilkumā, 19.1., 22. vai 25.2. pantā, un gadījumos, kas noteikti 42. pantā minētajos Padomes aktos;
- pieņem lēmumus, kas vajadzīgi, lai veiktu uzdevumus, ko šis Līgums un ECBS Statūti uztic ECBS;
- sagatavo ieteikumus un sniedz atzinumus.

34.2. Regulas ir vispārpiemērojamas. Tās uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojamas visās dalībvalstīs.

Ieteikumi un atzinumi neuzliek saistības.

Lēmumi uzliek saistības kopumā tiem, kam tie adresēti.

Uz ECB pieņemtām regulām un lēmumiem attiecas šā Līguma 253., 254. un 256. pants.

ECB var nolemt publicēt savus lēmumus, ieteikumus un atzinumus.

34.3. Ievērojot ierobežojumus un nosacījumus, ko Padome paredz saskaņā ar 42. pantā noteikto procedūru, ECB ir tiesīga uzlikt uzņēmumiem sodanādu vai kavējuma naudu gadījumā, ja tie nepilda pienākumus, kurus tiem uzliek ECB regulas un lēmumi.

35. pants

Tiesu iestāžu veikta kontrole un ar to saistīti jautājumi

35.1. Līgumā paredzētajos gadījumos saskaņā ar tajā ietvertajiem nosacījumiem Tiesa var vērtēt vai interpretēt ECB darbību vai bezdarbību. ECB var griezties Tiesā šajā Līgumā paredzētajos gadījumos un atbilstīgi tā nosacījumiem.

35.2. Domstarpības starp ECB, no vienas puses, un tās kreditoriem, debitoriem vai jebkurām citām personām, no otras puses, izšķir kompetentas valstu tiesas, izņemot gadījumus, ja jurisdikcija ir piešķirta Tiesai.

35.3. Uz ECB attiecas atbildības režīms, ko paredz šā Līguma 288. pants. Valstu centrālo banku atbildību reglamentē šo valstu attiecīgie tiesību akti.

35.4. Tiesas kompetencē ir sniegt spriedumu atbilstīgi jebkurai arbitrāžas klauzulai, kas ietverta ECB vai tās vārdā noslēgtā publisko tiesību vai privāttiesību līgumā.

35.5. ECB lēmumus griezties Tiesā pieņem ECB Padome.

35.6. Tiesas kompetencē ir izšķirt domstarpības par to, kā valstu centrālās bankas pilda pienākumus, ko uzliek šie Statūti. Ja ECB uzskata, ka kādas valsts centrālā banka nav izpildījusi kādu no šo Statūtu uzliktiem pienākumiem, tā pēc tam, kad attiecīgās valsts centrālajai bankai dota iespēja iesniegt savus apsvērumus, sniedz argumentētu atzinumu par šo jautājumu. Ja attiecīgās valsts centrālā banka ECB noteiktajā laikā nesaskaņo savu darbību ar šo atzinumu, ECB var griezties Tiesā.

36. pants

Personāls

36.1. ECB Padome pēc Valdes priekšlikuma izstrādā ECB personāla darba līgumus.

36.2. Ievērojot ierobežojumus un nosacījumus, ko paredz darba līgumi, Tiesas jurisdikcijā ir visas ECB un tās darbinieku domstarpības.

37. pants

Mītnesvieta

Līdz 1992. gada beigām, savstarpēji vienojoties dalībvalstu vai to valdību vadītājiem, pieņem lēmumu par ECB mītnesvietu.

38. pants

Dienesta noslēpumi

38.1. ECB vadības iestāžu locekļi un personāls, kā arī valstu centrālo banku darbinieki arī pēc amata pienākumu pildīšanas beigām nedrīkst izpaust tādu informāciju, uz ko attiecas pienākums ievērot dienesta noslēpumus.

38.2. Personas, kam pieejami dati, uz kuriem attiecas Kopienas tiesību akti par noslēpumu ievērošanu, ir pakļautas šiem tiesību aktiem.

39. pants

Parakstītāji

ECB juridiskās saistības ar trešām personām apliecina ar priekšsēdētāja parakstu vai divu Valdes locekļu parakstiem, vai ar divu tādu ECB darbinieku parakstiem, kurus priekšsēdētājs likumīgi pilnvarojis parakstīt dokumentus ECB vārdā.

40. pants³

Privilēģijas un imunitāte

Dalībvalstu teritorijā ECB ir visas privilēģijas un imunitāte, kas vajadzīgas, lai veiktu tās uzdevumus atbilstīgi nosacījumiem, kuri ietverti Protokolā par privilēģijām un imunitāti Eiropas Kopienās.

³ Grozīts ar Amsterdamas Līguma 6. panta III punkta 4) apakšpunktu.

VIII NODAĻA

STATŪTU GROZĪJUMI UN PAPILDNOTEIKUMI

41. pants

Vienkāršota grozījumu procedūra

41.1. Saskaņā ar šā Līguma 107. panta 5. punktu Padome ar kvalificētu balsu vairākumu pēc ECB ieteikuma un apspriedusies ar Komisiju, vai arī ar vienprātīgu lēmumu pēc Komisijas priekšlikuma un apspriedusies ar ECB, var grozīt šo Statūtu 5.1., 5.2., 5.3., 17., 18., 19.1., 22., 23., 24., 26., 32.2., 32.3., 32.4., 32.6. pantu, 33.1. panta a) punktu un 36. pantu. Abos gadījumos ir vajadzīga Eiropas Parlamenta piekrišana.

41.2. Lai ECB varētu nākt klajā ar ieteikumu, kas pieņemts atbilstīgi šim pantam, ir vajadzīgs vienprātīgs ECB Padomes lēmums.

42. pants

Papildnoteikumi

Saskaņā ar šā Līguma 107. panta 6. punktu, līdzko ir pieņemts lēmums par trešā posma sākumu, Padome pēc Komisijas priekšlikuma un apspriedusies ar Eiropas Parlamentu un ECB vai pēc ECB ieteikuma un apspriedusies ar Eiropas Parlamentu un Komisiju, ar kvalificētu balsu vairākumu pieņem noteikumus, kas minēti šo Statūtu 4., 5.4., 19.2., 20., 28.1., 29.2., 30.4. un 34.3. pantā.

IX NODAĻA

PĀREJAS NOTEIKUMI UN CITI NOTEIKUMI, KAS ATTIECAS UZ ECBS

43. pants

Vispārēji noteikumi

43.1. Šā Līguma 122. panta 1. punktā minētais izņēmuma statuss nozīmē, ka attiecīgajām dalībvalstīm nepiešķir tiesības un neuzliek saistības šo Statūtu šādi panti: 3., 6., 9.2., 12.1., 14.3., 16., 18., 19., 20., 22., 23., 26.2., 27., 30., 31., 32., 33., 34., 50. un 52. panti.

43.2. Centrālās bankas tajās dalībvalstīs, kurām piešķirts šā Līguma 122. panta 1. punktā minētais izņēmuma statuss, monetārās politikas jomā patur pilnvaras saskaņā ar savas valsts tiesībām.

43.3. Saskaņā ar šā Līguma 122. panta 4. punktu ar vārdu "dalībvalstis" šo Statūtu 3., 11.2., 19., 34.2. un 50. pantā saprot "dalībvalstis, kurām nav piešķirts izņēmuma statuss".

43.4. Ar frāzi "valstu centrālās bankas" šo Statūtu 9.2., 10.1., 10.3., 12.1., 16., 17., 18., 22., 23., 27., 30., 31., 32., 33.2. un 52. pantā saprot "to dalībvalstu centrālās bankas, uz kurām neattiecas izņēmums".

43.5. Ar vārdu "akcionāri" 10.3. un 33.1. pantā saprot "to dalībvalstu centrālās bankas, uz kurām neattiecas izņēmums".

43.6. Ar vārdiem "ECB dalības kapitāls" 10.3. un 30.2. pantā saprot "ECB kapitālu, uz ko pieteikušās to dalībvalstu centrālās bankas, uz kurām neattiecas izņēmums".

44. pants

ECB pārejas laika uzdevumi

ECB pārņem tos EMI uzdevumus, kas sakarā ar izņēmumiem, kuri attiecas uz vienu vai vairākām dalībvalstīm, vēl jāveic trešajā posmā.

ECB dod padomus, gatavojot šā Līguma 122. pantā minēto izņēmumu atcelšanu.

45. pants

ECB Ģenerālpadome

45.1. Neskarot šā Līguma 107. panta 3. punktu, Ģenerālpadomi izveido kā trešo ECB lēmējinstanci.

45.2. Ģenerālpadomē ir ECB priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieks un valstu centrālo banku vadītāji. Ģenerālpadomes sēdēs bez balsstiesībām var piedalīties arī citi Valdes locekļi.

45.3. Ģenerālpadomes pienākumi pilnībā ir uzskaitīti šo Statūtu 47. pantā.

46. pants

Ģenerālpadomes reglaments

46.1. ECB Ģenerālpadomi vada ECB priekšsēdētājs vai, viņa prombūtnes laikā, ECB priekšsēdētāja vietnieks.

46.2. Padomes priekšsēdētājs un viens Komisijas loceklis bez balsstiesībām var piedalīties Ģenerālpadomes sanāksmēs.

46.3. Priekšsēdētājs sagatavo Ģenerālpadomes sanāksmes.

46.4. Atkāpjoties no 12.3. panta, Ģenerālpadome pieņem savu reglamentu.

46.5. ECB nodrošina Ģenerālpadomi ar sekretariātu.

47. pants

Ģenerālpadomes pienākumi

47.1. Ģenerālpadome:

- veic 44. pantā minētos uzdevumus;
- palīdz veikt 4. un 25.1. pantā minētās padomdevējfunkcijas.

47.2. Ģenerālpadome palīdz:

- vākt statistikas informāciju, ko paredz 5. pants;
- sagatavot ECB darbības pārskatus, ko paredz 15. pants;

- ieviest noteikumus, kas vajadzīgi, lai varētu piemērot 26. pantu, ko paredz 26.4. pants;
- veikt visus citus pasākumus, kas vajadzīgi, lai varētu piemērot 29. pantu, kā tas paredzēts 29.4. pantā;
- izstrādāt ECB personāla darba līgumu noteikumus, ko paredz 36. pants.

47.3. Ģenerālpadome palīdz veikt vajadzīgos priekšdarbus, lai neatsaucami fiksētu maiņas kursus to dalībvalstu valūtām, uz kurām attiecas izņēmums, attiecībā pret to dalībvalstu valūtām, uz kurām neattiecas izņēmums, vai arī pret vienoto valūtu, ko paredz šā Līguma 123. panta 5. punkts.

47.4. ECB priekšsēdētājs informē Ģenerālpadomi par ECB Padomes lēmumiem.

48. pants

Pārejas noteikumi, kas attiecas uz ECB kapitālu

Saskaņā ar 29.1. pantu, katras valsts centrālajai bankai atbilstīgi ECB kapitāla parakstīšanas sistēmai ir noteikta tās daļa. Atkāpjoties no 28.3. panta, centrālās bankas tajās dalībvalstīs, uz kurām attiecas izņēmums, neiemaksā dalības kapitālu, ja vien Ģenerālpadome ar balsu vairākumu, kas pārstāv vismaz divas trešdaļas no ECB parakstītā kapitāla un vismaz pusi no akcionāriem, nenosaka to, ka jāiemaksā obligāti procentu maksājumi ECB darbības izmaksām.

49. pants

Atliktie ECB kapitāla maksājumi, rezerves un uzkrājumi

49.1. Centrālās bankas tajās dalībvalstīs, attiecībā uz kurām izņēmums ir atcelts, apmaksā savu parakstīto ECB kapitāla daļu tādā pašā apjomā kā centrālās bankas citās dalībvalstīs, uz kurām neattiecas izņēmums, un ārvalstu rezerves aktīvus pārskaita ECB saskaņā ar 30.1. pantu. Pārskaitāmo summu nosaka, reizinot ECU vērtību ārvalstu rezerves aktīviem pēc konkrētā brīža maiņas kursa, kas saskaņā ar 30.1. pantu jau ir pārskaitīti ECB, ar koeficientu, kas ir attiecība starp akciju skaitu, uz ko attiecīgās valsts centrālā banka ir parakstījusies, un to skaitu, ko citu valstu centrālās bankas jau apmaksājušas.

49.2. Papildus maksājumiem, kas jāveic saskaņā ar 49.1. pantu, attiecīgā centrālā banka izdara iemaksas ECB rezervēs, tajos uzkrājumos, kas ir pielīdzināmi rezervēm, kā arī papildina to summu, kas jāpārskaita rezervēs un uzkrājumos, atbilstoši peļņas un zaudējumu pārskata saldo uz 31. decembri, iepriekšējā gadā pirms izņēmuma atcelšanas. Iemaksas summu nosaka, reizinot iepriekš definēto un apstiprinātajā ECB bilancē uzrādīto rezervju apjomu ar koeficientu, kas ir attiecība starp to akciju skaitu, uz ko attiecīgās valsts centrālā banka ir parakstījusies, un akciju skaitu, ko citas centrālās bankas jau ir apmaksājušas.

49.3.⁴ Pēc tam, kad viena valsts vai vairākas valstis kļūst par dalībvalstīm un attiecīgo valstu centrālās bankas kļūst par daļu no ECBS, automātiski tiek palielināts ECB parakstītais kapitāls un limits ārvalstu rezerves aktīviem, ko var pārskaitīt uz ECB. Palielinājumu nosaka atbilstīgi procentuālajām daļām palielinātajā kapitālā, tajā laikā noteiktos attiecīgos apjomus reizinot ar koeficientu, kas ir attiecība starp to valstu centrālo banku procentuālo daļu, kuras pievienojas, un to valstu centrālo banku procentuālo daļu, kuras jau ir ECBS locekles. Katras valsts centrālās bankas procentuālo daļu kapitālā aprēķina atbilstīgi 29.1. pantam un saskaņā ar 29.2. pantu. References laikposmi, ko izmanto statistikas datiem, ir tādi paši kā laikposmi, ko izmanto procentuālo daļu pēdējam piecgadu pielāgojumam atbilstīgi 29.3. pantam.

50. pants

Pirmo valdes locekļu iecelšana

Kad nodibināta ECB Valde, pēc Padomes ieteikuma un apspriedes ar Eiropas Parlamentu un EMI Padomi, dalībvalstu vai to valdību vadītāji, savstarpēji vienojoties, ieceļ Valdes priekšsēdētāju, priekšsēdētāja vietnieku un citus tās locekļus. Valdes priekšsēdētāju ieceļ uz astoņiem gadiem. Atkāpjoties no 11.2. panta, priekšsēdētāja vietnieku ieceļ amatā uz četriem gadiem un citus Valdes locekļus – uz laiku no pieciem līdz astoņiem gadiem. Nevienu Valdes locekli nevar iecelt amatā atkārtoti. Valdes locekļu skaits drīkst būt mazāks par 11.1. pantā noteikto, bet nekādā gadījumā tas nedrīkst būt mazāks par četriem.

51. pants

Atkāpe no 32. panta

51.1. Ja trešā posma sākumā ECB Padome pieņem lēmumu, ka 32. panta piemērošana rada lielas pārmaiņas valstu centrālo banku relatīvajās ienākumu pozīcijās, to ienākumu summu, kas jāsadala saskaņā ar 32. pantu, samazina par vienādiem procentiem, pirmajā finanšu gadā pēc trešā posma sākuma nepārsniedzot 60%, un katrā nākamā finanšu gadā to samazinot vismaz par 12 procentu punktiem.

51.2. Šo Statūtu 51.1. pantu nepiemēro ilgāk kā piecus finanšu gadus pēc trešā posma sākuma.

52. pants

Banknošu maiņa Kopienas valūtā

Ievērojot neatsaucami fiksētos maiņas kursus, ECB Padome veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu to, ka valstu centrālās bankas to valūtu banknotes, kuru maiņas kursi ir neatsaucami fiksēti, maina līdzvērtīgi to attiecīgai nominālvērtībai.

53. pants

Pārejas noteikumu piemērošana

Tikmēr, kamēr pastāv dalībvalstis, uz kurām attiecas izņēmums, piemēro 43. līdz 48. pantu.

⁴ Iekļauts ar 17. pantu Aktā par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltes Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā.

TERMINU SKAIDROJUMS

Aizdevumu iespēja uz nakti (*marginal lending facility*) – Eurosistēmas pastāvīgā iespēja, kuru darījuma partneri var izmantot, lai saņemtu no NCB kredītu ar iepriekš noteiktu procentu likmi pret atbilstošajiem aktīviem (sk. galvenās ECB procentu likmes).

Atbildība (*accountability*) – neatkarīgas institūcijas juridisks un politisks pienākums pienācīgi skaidrot un pamatot pilsoņiem un to vēlētajiem pārstāvjiem savus lēmumus, kas padara to atbildīgu par tās mērķu sasniegšanu. **Eiropas Centrālā banka (ECB)** ir atbildīga Eiropas pilsoņu un, oficiālākā izpratnē, **Eiropas Parlamenta** priekšā.

Atklātā tirgus operācija (*open market operation*) – operācija, ko finanšu tirgū veic pēc centrālās bankas iniciatīvas. Tā ietver kādu no šiem darījumiem: 1) tiešu aktīvu pirkšanu vai pārdošanu (pēc darījuma sākumkursa vai darījuma beigu kursa); 2) aktīvu pirkšanu vai pārdošanu saskaņā ar **atpirkšanas līgumu**; 3) aizdevumus un aizņēmumus, kā **nodrošinājumu** izmantojot pamatā esošos aktīvus; 4) centrālo banku parāda sertifikātu emisiju; 5) noguldījumu ar noteiktu termiņu pieņemšanu vai 6) **valūtas mijmaiņas darījumus** iekšzemes un ārvalstu valūtās.

Atpirkšanas līgums (*repurchase agreement*) – vienošanās par aktīva pārdošanu un atpirkšanu par konkrētu cenu kādā iepriekš noteiktā nākotnes datumā vai pēc pieprasījuma. Šāda vienošanās ir līdzīga aizņēmumam ar nodrošinājumu, vienīgi šajā gadījumā pārdevējs nepatur vērtspapīru īpašumtiesības. Gadījumos, kad pārdevējs ir monetārā finanšu iestāde (MFI) un darījuma partneris ir ne-MFI rezidents euro zonā, atpirkšanas darījumi tiek iekļauti M3.

Ātrā izsole (*quick tender*) – izsoles procedūra, ko **Eurosistēma** izmanto **precizējošajās operācijās**. Ātrās izsoles veic vienas stundas laikā un tajās piedalās ierobežots **darījuma partneru** loks.

Centrālās bankas neatkarība (*central bank independence*) – juridiskās normas, kas garantē, ka centrālā banka var veikt likumā noteiktos uzdevumus un pienākumus bez politiskas iejaukšanās. **EK Līguma** 108. pants nosaka centrālās bankas neatkarības principus **euro zonai**.

Centrālo banku korespondentattiecību modelis (CCBM) (*correspondent central banking model (CCBM)*) – **Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS)** izveidots mehānisms, kas ļauj **darījuma partneriem** saņemt kredītu no tās valsts centrālās bankas, kurā tie atrodas, izmantojot citā valstī turētu **nodrošinājumu**. CCBM attiecībā uz vērtspapīriem, ko NCB tur savā vietējā **vērtspapīru norēķinu sistēmā (VNS)**, šī NCB darbojas kā citu NCB vērtspapīru kontu turētāja.

Cenu stabilitāte (*price stability*) – cenu stabilitātes saglabāšana ir **Eurosistēmas** galvenais mērķis. Padome definējusi cenu stabilitāti kā **euro zonas saskaņotā patēriņa cenu indeksa (SPCI)** pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu mazāku par 2%. Padome arī darījusi zināmu, ka, lai nodrošinātu cenu stabilitāti, tā cenšas vidējā termiņā saglabāt inflāciju zemāku par 2%, bet tuvu 2%.

Deficīta rādītājs (*deficit ratio*) – to aplūko viens no fiskālajiem kritērijiem, saskaņā ar kuru nosaka pārmērīga budžeta deficīta esamību, kā noteikts **EK Līguma** 104. panta 2. punktā. Tas definēts kā plānotā vai faktiskā valdības budžeta deficīta attiecība pret iekšzemes kopproduktu faktiskajās tirgus cenās. Valdības deficīts 20. protokolā (par **pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru**) definēts kā valdības neto aizņēmumi.

ECBS komitejas (*ESCB committees*) – tās saskaņā ar ECB Reglamenta 9. pantu izveidojusi **ECB Padome**, lai palīdzētu ECB lēmējinstītūciju darbā.

ECOFIN (*ECOFIN Council*) – sk. **ES Padome**.

ECU (Eiropas valūtas vienība, ekijs) (*ECU (European Currency Unit)*) – līdz EMS trešajam posmam ECU bija valūtu grozs, ko veidoja 12 (no 15) ES dalībvalstu valūtu fiksētu summu kopsumma. ECU vērtību aprēķināja kā tā sastāvā esošo valūtu vērtības vidējo svērtu. 1999. gada 1. janvārī ECU aizstāja **euro** attiecībā viens pret vienu.

Eiropadome (*European Council*) – tā nodrošina **Eiropas Savienībai** nepieciešamo stimulu tās attīstībai un nosaka tās vispārējās politikas vadlīnijas. Eiropadomē piedalās dalībvalstu vai to valdību vadītāji un **Eiropas Komisijas** prezidents (sk. arī **ES Padome**).

Eiropas Banku komiteja (EBK) (*European Banking Committee (EBC)*) – izveidota 2003. gadā ar Padomes 2003. gada 5. novembra Lēmumu 2004/10/ EK (OV L 3, 07.01.2004., 36. lpp.) kā 2. līmeņa komiteja, kuras uzdevums ir konsultēt **Eiropas Komisiju** politikas jautājumos saistībā ar banku darbību. Tā aizstāja Banku padomdevēju komiteju. **ECB** banku darbības un uzraudzības jomā pārstāvēta Eiropas Banku uzraugu komitejā, kas ir 3. līmeņa komiteja.

Eiropas Centrālā banka (ECB) (*European Central Bank (ECB)*) – ECB ir **Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS)** un **Eurosistēmas** centrs, un saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem tā ir juridiskā persona. Saskaņā ar Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem tā nodrošina Eurosistēmai un ECBS uzticēto uzdevumu veikšanu, izvēršot savu darbību vai arī ar NCB starpniecību. ECB pārvalda **Padome, Valde** un – kā trešā pagaidu lēmējinstītūcija – **Ģenerālpadome**.

Eiropas Centrālo banku sistēma (ECBS) (*European System of Central Banks (ESCB)*) – sistēmā ietilpst **ECB** un visu 25 ES dalībvalstu NCB, t.i., tajā ietilpst ne tikai **Eurosistēmas** dalībvalstis, bet arī to dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro. ECBS pārvalda ECB **Padome** un **Valde**, un – kā ECB trešā pagaidu lēmējinstītūcija – **Ģenerālpadome**. ECBS pamatuzdevumus veic Eurosistēma.

Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūti (ECBS Statūti) (*Statute of the European System of Central Banks and of the European Central Bank (Statute of the ESCB)*) – **Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS)** un **Eiropas Centrālās bankas (ECB)** pamatlikums, kas protokola veidā pievienots **EK Līgumam**.

Eiropas Ekonomikas kopienas dalībvalstu centrālo banku vadītāju komiteja (*Committee of Governors of the central banks of the Member States of the European Economic Community*) – komiteja, kas, balstoties uz EEK Līguma 105. panta 2. punktu, tika izveidota 1964. gada maijā, lai veicinātu sadarbību starp centrālajām bankām. 1994. gadā Komitejas uzdevumu izpildi pārņēma jaunizveidotais **Eiropas Monetārais institūts (EMI)** un tā tika likvidēta.

Eiropas Komisija (*European Commission*) – **Eiropas Kopienas** institūcija, kas nodrošina **Līguma** nosacījumu piemērošanu. Komisija izstrādā Kopienas politiku, ierosina Kopienas tiesību aktus un īsteno pilnvaras konkrētās jomās. Tautsaimniecības politikas jomā Komisija sagatavo rekomendācijas par **Vispārējām tautsaimniecības politikas vadlīnijām (VTPV)** un sniedz **ES Padomei** pārskatus par tautsaimniecības norisēm un politiku. Daudzpusējās uzraudzības ietvaros Komisija veic valsts finanšu uzraudzību un iesniedz ziņojumus ES Padomei. Līdz 2004. gada 1. maijam tās sastāvā bija 20 locekļi: pa diviem pārstāvjiem (pilsoņiem) no Vācijas, Spānijas, Francijas, Itālijas un Lielbritānijas un viens pārstāvis no katras no pārējām dalībvalstīm. Beidzoties pārejas periodam pēc ES paplašināšanās, Komisijas sastāvā būs 25 locekļi – viens pārstāvis (pilsonis) no katras no 25 dalībvalstīm.

Eiropas Kopiena (*European Community*) – starpvalstu organizācija, kas ar **EEK Līgumu** izveidota 1958. gadā kā Eiropas Ekonomikas kopiena (EEK). 1993. gadā ES Līgums paplašināja EEK uzdevumus un tā tika attiecīgi pārdēvēta par Eiropas Kopieni. Eiropas Kopienas galvenie uzdevumi ir veicināt saskaņotu, līdzsvarotu un noturīgu saimnieciskās darbības attīstību, panākt augstu nodarbinātības un sociālās aizsardzības līmeni, vīriešu un sieviešu vienlīdzību, noturīgu izaugsmi bez inflācijas, augstu konkurētspējas un ekonomiskās konverģences pakāpi, augstu vides kvalitātes aizsardzības un uzlabošanas pakāpi, augstu dzīves līmeni un dzīves kvalitāti, un ekonomisku un sociālu kohēziju un solidaritāti starp dalībvalstīm. Tā pilda šos uzdevumus arī ar vienotā tirgus un EMS palīdzību.

Eiropas Kopienų Tiesa (EKT) (*European Court of Justice (ECJ)*) – Eiropas Kopienas institūcija, kas atrodas Luksemburgā un 1) nodrošina līgumu pareizu interpretāciju un piemērošanu un 2) lemj par Kopienas tiesību aktu spēkā esamību un būtību. EKT var vērtēt **ECB** darbību vai bezdarbību.

Eiropas Monetārā sistēma (*European Monetary System (EMS)*) – valūtas kursa režīms, kas izveidots 1979. gadā ar Eiropadomes 1978. gada 5. decembra Rezolūciju. Tā darbības procedūras noteiktas 1979. gada 13. marta nolīgumā starp Eiropas Ekonomikas kopienas dalībvalstu centrālajām bankām. Eiropas Monetārā sistēma nodrošināja pamatnostādnes ciešai sadarbībai monetārās un valūtas kursa politikas jomā starp **Eiropas Kopienas** dalībvalstīm. Tās galvenās sastāvdaļas bija **ECU**, valūtas kursa un intervences mehānisms (**VKM**), ļoti īsa termiņa finansēšanas mehānismi un īstermiņa un vidēja termiņa kredītu mehānismi. Sākoties **EMS trešajam posmam**, Eiropas Monetāro sistēmu aizstāja **VKM II**.

Eiropas Monetārais institūts (EMI) (*European Monetary Institute (EMI)*) – pagaidu institūcija, kas izveidota 1994. gada 1. janvārī, uzsākot **Ekonomikas un monetārās savienības (EMS)** otro posmu. EMI divi galvenie uzdevumi bija stiprināt centrālo banku sadarbību un monetārās politikas koordinēšanu un

veikt nepieciešamo sagatavošanos **Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS)** izveidei, lai EMS trešajā posmā īstenotu vienotu monetāro politiku un izveidotu vienoto valūtu. Pēc **ECB** nodibināšanas 1998. gada 1. jūnijā tas tika likvidēts.

Eiropas Monetārās sadarbības fonds (EMSF) (European Monetary Cooperation Fund (EMCF)) – bijusī Kopienas struktūra, kas izveidota saskaņā ar Padomes 1973. gada 3. aprīļa Regulu (EEK) Nr. 907/73 (OV L 89, 05.04.1973., 2. lpp.). Sākoties **EMS** otrajam posmam, EMSF likvidēja un tā uzdevumus pārņēma **Eiropas Monetārais institūts (EMI)**.

Eiropas Parlaments (European Parliament) – Kopienas institūcija, kurā ietilpst 732 dalībvalstu pārstāvji (pilsoņi; 2004.–2009. gada sasaukumā). Tas piedalās likumdošanas procesā, taču tam ir atšķirīgas prerogatīvas attiecībā uz procedūrām, ar kurām ieviešami ES tiesību akti. **Ekonomikas un monetārās savienības (EMS)** ietvaros Parlamentam ir galvenokārt konsultatīvas pilnvaras. Tomēr **Līgums** nosaka atsevišķas procedūras saistībā ar **ECB** demokrātisko **atbildību** attiecībā pret Parlamentu (ECB gada pārskata iesniegšana, vispārīgas debātes par monetāro politiku, komentāri kompetentām parlamentārajām komisijām).

Eiropas Savienība (ES) (European Union (EU)) – izveidota ar **Līgumu par Eiropas Savienību (ES Līgumu)**, ko bieži dēvē par Māstrihtas līgumu. Tas tika parakstīts 1992. gada februārī un stājās spēkā 1993. gada 1. novembrī. Šis Līgums vēlāk grozīts ar Amsterdamas līgumu, kas parakstīts 1997. gada 2. oktobrī Amsterdamā un stājās spēkā 1999. gada 1. maijā. Pēdējo reizi tas grozīts ar Nicas līgumu, kas parakstīts 2001. gada 26. februārī un stājās spēkā 2003. gada 1. februārī. Eiropas Savienības (ES) pamatā ir vairākas organizācijas un vienošanās ar atšķirīgu juridisko būtību, kas veido tās trīs atbalsta pīlārus. Pirmo pīlāru veido **Eiropas Kopiena** un Eiropas Atomenerģijas kopiena (*Euratom*). Abām kopienām ir juridiskās personas statuss, un tās reglamentē atsevišķi līgumi. Otrais un trešais pīlārs būtībā ir starpvaldību vienošanās par kopējo ārpolitiku un drošības politiku un policijas un tiesu sadarbība kriminālnoziedzumu jautājumos.

Eiropas Vērtspapīru regulatoru komiteja (CESR) (Committee of European Securities Regulators (CESR)) – komiteja, ko 2001. gada jūnijā saistībā ar Viedo komitejas ziņojumā par Eiropas vērtspapīru tirgus regulēšanu ietvertajām rekomendācijām izveidoja **Eiropas Komisija**. Tās sastāvā ietilpst pārstāvji no nacionālajām institūcijām, kas regulē vērtspapīru tirgu. Šī komiteja ir Eiropas pārskatītās regulatīvās pieejas 3. līmeņa institūcija un konsultē Eiropas Komisiju vērtspapīru politikas jautājumos un palīdz nodrošināt konsekventāku Kopienas likumdošanas piemērošanu dalībvalstīs. Tā arī pilnveido koordināciju starp Eiropas vērtspapīru regulatoriem.

EK Līgums (EC Treaty) – sk. **Līgums**.

Ekonomikas politikas komiteja (EPK) (Economic Policy Committee (EPC)) – konsultatīva Kopienas struktūra, kas izveidota ar Padomes 1974. gada 18. februāra Lēmumu 74/122/EEK (OV L 63, 05.03.1974., 21. lpp.) un sastāv no diviem pārstāvjiem un diviem vietniekiem no katras dalībvalsts, **Eiropas Komisijas** un **ECB**. Tās galvenie uzdevumi ir piedalīties ECOFIN sagatavošanas darbā

saistībā ar dalībvalstu un **Eiropas Kopienas** tautsaimniecības politikas koordināciju un konsultēt **Eiropas Komisiju** un **ES Padomi**. Tā cieši sadarbojas ar **Ekonomikas un finanšu komiteju (EFK)** un galvenokārt koncentrējas uz strukturālo politiku, kas vērsta uz izaugsmes potenciāla un nodarbinātības uzlabošanu Kopienā.

Ekonomikas un finanšu komiteja (EFK) (Economic and Financial Committee (EFC)) – konsultatīva Kopienas struktūra, kas izveidota **Ekonomikas un monetārās savienības (EMS)** trešā posma sākumā. Dalībvalstis, **Eiropas Komisija** un **Eiropas Centrālā banka (ECB)** katra ieceļ ne vairāk kā divus Komitejas locekļus. Katra dalībvalsts izvēlas vienu locekli no valsts pārvaldes augstāko amatpersonu vidus un otru locekli – no NCB augstāko amatpersonu vidus. Taču NCB locekļi piedalās EFK sanāksmēs tikai tad, kad tiek aplūkoti jautājumi par konkrētu viņu institūcijas pieredzi vai kompetenci. **EK Līguma** 114. panta 2. punktā uzskaitīti EFK pienākumi.

Ekonomikas un monetārā savienība (EMS) (Economic and Monetary Union (EMU)) – izveidota trijos posmos saskaņā ar **EK Līgumā** noteiktajām procedūrām un grafiku. EMS pirmais posms sākās 1990. gada jūlijā un ilga līdz 1993. gada 31. decembrim. Tam galvenokārt bija raksturīga visu iekšējo ierobežojumu atcelšana brīvai kapitāla kustībai starp ES dalībvalstīm. EMS otrais posms sākās 1994. gada 1. janvārī un ietvēra **Eiropas Monetārā institūta (EMI)** izveidi, aizliegumu centrālajām bankām finansēt sabiedrisko sektoru, aizliegumu sabiedriskajam sektoram privileģēti piekļūt finanšu institūcijām un izvairīšanos no pārmērīga valdības budžeta deficīta. EMS trešais posms sākās 1999. gada 1. janvārī, nododot atbildību par monetārajiem jautājumiem **ECB** un ieviešot **euro**. EMS izveidi noslēdza euro ieviešana skaidrās naudas aprītē 2002. gada 1. janvārī.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)) – starpvaldību organizācija, kas izveidota 1950. gadā un atrodas Parīzē. Pašlaik tajā ir 30 dalībvalstu un tā sadarbojas ar vēl 70 valstīm. Tā ir forums, kurā dalībvalstis var konsultēties viena ar otru, salīdzināt pieredzi un sadarboties, lai sasniegtu visaugstāko iespējamo ilgtspējīgo izaugsmi un saskaņā ar tirgus ekonomikas principiem paaugstinātu ekonomisko un sociālo labklājību.

EONIA (euro uz nakti izsniegto kredītu vidējais indekss) (EONIA (euro overnight index average)) – efektīvās procentu likmes rādītājs, kas, pamatojoties uz darījumiem, dominē euro starpbanku darījumu uz nakti tirgū.

ES Līgums (EU Treaty) – sk. **Līgums**.

ES Padome (Eiropas Savienības Padome) (EU Council (Council of the European Union)) – Eiropas Kopienas institūcija, kuru veido dalībvalstu valdību pārstāvji, parasti – par izskatāmajiem jautājumiem atbildīgie ministri (tāpēc to bieži dēvē par Ministru Padomi). ES Padomes sanāksmi, kurā piedalās finanšu un ekonomikas ministri, bieži dēvē par **ECOFIN**. Turklāt, lemjot pat **Līgumā** noteiktiem jautājumiem, ES Padome var tikties valstu vai valdību vadītāju sastāvā (sk. arī **Eiropadome**).

EUREPO (EUREPO) – likme, ar kādu viena visaugstākā reitinga banka piedāvā līdzekļus **euro** citai visaugstākā reitinga bankai pret nodrošinājumu, kas ietver tikai euro zonas valstu emitētas valdības obligācijas un parādzīmes. EUREPO aprēķina pēc līdzīgas metodikas kā **EURIBOR**, bet tā attēlo likmes nodrošinātos tirgos (repo tirgos). Atšķiras arī pārstāvēto banku grupa.

EURIBOR (euro starpbanku kredītu procentu likmju indekss) (EURIBOR (euro interbank offered rate)) – likme, ar kādu visaugstākā reitinga banka vēlas aizdot naudas līdzekļus **euro** citai visaugstākā reitinga bankai un ko katru dienu aprēķina starpbanku noguldījumiem ar termiņu līdz 12 mēnešiem. Atšķirībā no EUREPO EURIBOR attēlo situāciju beznodrošinājuma tirgū.

Euro (euro) – Eiropas vienotās valūtas nosaukums, ko apstiprināja **Eiropadomes** sanāksmē Madridē 1995. gada 15. un 16. decembrī.

Euro banku asociācija (EBA) (Euro Banking Association (EBA)) – organizācija, kas nodrošina forumu visu tās dalībniekus interesējošo banku darbības jautājumu un īpaši ar **euro** izmantošanu un norēķiniem par euro veiktajiem darījumiem saistīto jautājumu izpētei un apspriešanai. 1998. gada beigās EBA izveidoja klīringa sabiedrību *ABE Clearing S.A.S., Société par Actions Simplifiée à Capital Variable* jaunās Euro klīringa sistēmas (EURO1) pārvaldībai ar 1999. gada 1. janvāri. EURO1 aizstāja ECU Klīringa un norēķinu sistēmu.

Euro centrālais kurss (euro central rate) – VKM II dalībvalstu valūtas oficiālais kurss attiecībā pret euro, attiecībā pret kuru tiek definētas VKM II svārstību robežas.

Euro zona (euro area) – zona, kas ietver ES dalībvalstis, kuras saskaņā ar **Līgumu** ieviesušas **euro** kā vienoto valūtu un kurās tiek īstenota vienota monetārā politika, par ko atbild **ECB**. Euro zonā pašlaik ietilpst Beļģija, Vācija, Grieķija, Spānija, Francija, Īrija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Austrija, Portugāle un Somija.

Eurogrupa (Eurogroup) – neformāla grupa, kurā apvienojas **euro zonas** valstis pārstāvošie **ECOFIN** locekļi. Grupa satiekas regulāri (parasti pirms ECOFIN sanāksmēm), lai apspriestu jautājumus, kas saistīti ar euro zonas valstu kopējiem pienākumiem attiecībā uz vienoto valūtu. Šajās sanāksmēs tiek aicināta piedalīties **Eiropas Komisija** un, atbilstošos gadījumos, **ECB**.

Eurosistēma (Eurosystem) – tajā ietilpst **ECB** un to ES dalībvalstu NCB, kuras **Ekonomikas un monetārās savienības** trešajā posmā ieviesušas **euro** (sk. arī **euro zona**). Pašlaik Eurosistēmā ietilpst 12 NCB. Eurosistēmu vada ECB **Padome** un **Valde**.

Eurosistēmas speciālistu iespēju aplēses (Eurosystem staff projections) – **Eurosistēmas** speciālistu veikta darbība, kuras rezultātā, veicot tautsaimniecības analīzi, tiek prognozētas iespējamās nākotnes makroekonomiskās norises **euro zonā**.

Eurostat (Eurostat) – Eiropas Kopienu Statistikas birojs. *Eurostat* ir daļa no **Eiropas Komisijas**, un tas ir atbildīgs par Kopienas statistikas sagatavošanu.

Galvenā refinansēšanas operācija (*main refinancing operation*) – atklātā tirgus operācija, ko Eurosistēma veic katru nedēļu. 2004. gada 9. martā pēc 2003. gadā pieņemtā Padomes lēmuma šo operāciju termiņš tika samazināts no 2 nedēļām līdz 1 nedēļai. Operācijas tiek veiktas kā mainīgas likmes izsoles ar iepriekš noteiktu **minimālo solījuma likmi**.

Galvenās ECB procentu likmes (*key ECB interest rates*) – Padomes noteiktās procentu likmes, kas atspoguļo ECB monetārās politikas nostāju. Tās ir **galveno refinansēšanas operāciju minimālā pieteikuma procentu likme, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likme un noguldījumu iespējas uz nakti** procentu likme.

Ģenerālpadome (*General Council*) – viena no ECB lēmēj institūcijām. Tajā ietilpst ECB prezidents un viceprezidents un visu ES dalībvalstu NCB vadītāji.

Iespēju aplēses (*projections*) – sk. Eurosistēmas speciālistu iespēju aplēses.

Ilgāka termiņa refinansēšanas operācija (*longer term refinancing operation*) – atklātā tirgus operācija, ko katru mēnesi veic Eurosistēma, parasti ar 3 mēnešu termiņu. Operācijas tiek veiktas kā mainīgas likmes izsoles ar iepriekš izziņotu piedāvāto apjomu.

Izpildes periods (*maintenance period*) – periods, uz kādu aprēķina kredītiestāžu atbilstību **rezervju prasībām**. Kopš 2004. gada 10. marta izpildes periods sākas dienā, kad veicams norēķins par pirmo **galveno refinansēšanas operāciju**, kas tiek veikta pēc **Padomes** sēdes, kurā paredzēts sniegt monetārās politikas nostājas kārtējā mēneša novērtējumu. Vismaz 3 mēnešus pirms gada sākuma **ECB** publicē rezervju prasību izpildes periodu kalendāru.

Konstitūcija Eiropai (*Constitution for Europe*) – 2003. gada 13. jūnijā Eiropas Nākotnes konvencija pieņēma Līguma par konstitūciju Eiropai projektu, kam jāaizstāj gan **ES Līgums**, gan **EK Līgums**. 2003. gada 20. jūnijā projektu iesniedza Eiropadomes sanāksmei Salonikos un no 2003. gada septembra līdz 2004. gada jūnijam to apsprieda Starpvaldību konferencē (SVK). 2004. gada jūnijā to apstiprināja ES dalībvalstis un 2006. gada novembrī to paredzēts ratificēt.

Konverģences kritēriji (*convergence criteria*) – kritēriji, kas noteikti **EK Līguma** 121. panta 1. punktā (un tālāk izklāstīti Līgumam pievienotajā 21. protokolā) kā pamats novērtējumam, vai valsts var ieviest euro. Tie attiecas uz sniegumu tādās jomās kā **cenu stabilitāte**, valsts finanšu stāvoklis, valūtas kursi un ilgtermiņa procentu likmes. Tie ietver arī nacionālās likumdošanas, t.sk. NCB statūtu, atbilstību Līgumam un **Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem**.

Kopīgās operacionālās sistēmas (*common operational systems*) – sistēmas, ko kopīgi izveidojusi ECB un NCB, lai atvieglotu decentralizēto operāciju veikšanu. Tās ietver kopīgas informācijas sistēmas, lietojumprogrammas un procedūras un organizētas pēc "rata rumbas un spieķu" principa – sistēmas centrs atrodas ECB.

Korporatīvā vadība (*corporate governance*) – procedūras un procesi, saskaņā ar kuriem organizācijas tiek vadītas un kontrolētas. Korporatīvās vadības uzbūve nosaka dažādu organizācijas dalībnieku (piemēram, valde, vadītāji, akcionāri un citas iesaistītās puses) tiesību un savstarpējo pienākumu sadalījumu, kā arī lēmumu pieņemšanas noteikumus un kārtību. Vienlaikus tā veido struktūru, kurā tiek noteikti organizācijas darbības mērķi, un konkretizē šo mērķu sasniegšanas un snieguma uzraudzības līdzekļus.

Līgums (*Treaty*) – attiecas uz **Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu (EK Līgumu)**. Līgums tika parakstīts 1957. gada 25. martā Romā (tāpēc to bieži dēvē par Romas līgumu) un stājās spēkā 1958. gada 1. janvārī. Ar to tika izveidota Eiropas Ekonomikas kopiena (EEK), tagad – **Eiropas Kopiena**. Ar Līgumu par Eiropas Savienību (**ES Līgumu**), ko bieži dēvē par Māstrihtas līgumu, EEK Līgums tika grozīts, izveidojot **Eiropas Kopien**u.

Maksājumu sistēma (*payment system*) – instrumentu, banku procedūru un parasti starpbanku maksājumu sistēmu kopums, kas nodrošina naudas apriti. Maksājumu sistēmām nepieciešami vienoti tehniskie standarti un metodes maksājumu ziņojumu apmaiņai starp dalībniekiem, vienoti norēķinam izmantotie aktīvi un kopīgs operacionālo procedūru un noteikumu kopums, kas aptver arī piekļuves kritērijus un cenas.

MFI (monetārās finanšu institūcijas) (*MFIs (monetary financial institutions)*) – finanšu iestādes, kas veido **euro zonas** naudas emisijas sektoru. Tās ir **ECB**, euro zonas valstu NCB, kā arī kredītiestādes un naudas tirgus fondi, kas atrodas euro zonā.

Minimālā pieteikuma procentu likme (*minimum bid rate*) – zemākā **procentu likme**, ar kuru **darījuma partneri** var iesniegt pieteikumus **galveno refinansēšanas operāciju** mainīgas procentu likmes izsolēs. Tā ir viena no **galvenajām ECB procentu likmēm**, kas atspoguļo monetārās politikas nostāju.

Monetārā komiteja (*Monetary Committee*) – komiteja, kas tika izveidota ar **EEK Līguma** 105. panta 2. punktu. Sākoties **EMS** trešajam posmam, tās vietā tika izveidota **Ekonomikas un finanšu komiteja (EFK)**.

Monetārās, finanšu un maksājumu bilances statistikas komiteja (CMFB) (*Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics (CMFB)*) – komiteja, kas izveidota ar Padomes 1991. gada 25. februāra Lēmumu 91/115/EEK (OV L 59, 06.03.1991., 19. lpp.), ar grozījumiem, ko ieviesa ar Padomes 1996. gada 26. februāra Lēmumu 96/174/EK (OV L 51, 01.03.1996., 48. lpp.) un kas apvieno nacionālo statistikas iestāžu, Eurostat, NCB un **ECB** statistiķus. CMFB konsultē Komisiju dažādos statistikas jautājumos (īpaši – par **pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras** statistiskajiem aspektiem) un veicina sadarbību un statistikas darba koordināciju Eiropas līmenī.

Monetārās politikas stratēģija (*monetary policy strategy*) – vispārējā pieeja monetārās politikas īstenošanai. **ECB** monetārās politikas stratēģija ietver galvenā mērķa – **cenu stabilitātes** – kvantitatīvu definīciju un analītisku pamatnostādņu sistēmu, kas balstās uz diviem pīlāriem – tautsaimniecības analīzi

un monetāro analīzi – un ir **Padomes** cenu stabilitātes risku vispārējā novērtējuma un monetārās politikas lēmumu pamatā. Turklāt tā nodrošina pamatnostādnes monetārās politikas izskaidrošanai sabiedrībai.

Monetārie ienākumi (*monetary income*) – **Eurosistēmas** monetārās politikas funkcijas veikšanas procesā uzkrātie NCB ienākumi, ko iegūst no saskaņā ar **Padomes** vadlīnijām iezīmētiem aktīviem, ko tur apmaiņā pret apgrozībā esošām banknotēm un noguldījumu saistībām pret kredītiestādēm.

Monetāro rādītāju pieauguma atsaucēs vērtība (*reference value for monetary growth*) – lai novērtētu monetārās norises, **Padome** paziņojusi atsaucēs vērtību plašās naudas rādītājam M3. Šī atsaucēs vērtība attiecas uz M3 pieauguma tempu, ko uzskata par atbilstošu cenu stabilitātei vidējā termiņā. Atsaucēs vērtība noteikta tā, lai tā atbilstu **Padomes cenu stabilitātes** definīcijai un palīdzētu tās sasniegšanā, balstoties uz vidēja termiņa pieņēmumiem par reālā IKP pieauguma tendenci un M3 aprites ātruma tendenci. Būtiskas vai ilgstošas M3 pieauguma novirzes no atsaucēs vērtības parasti signalizē par cenu stabilitātes riskiem vidējā termiņā. Tomēr monetārās politikas reakcija uz M3 pieauguma tempa novirzēm no atsaucēs vērtības nav mehāniska.

Nodrošinājums (*collateral*) – aktīvu ķīla (piemēram, **kredītiestādes** ķīla, kas sniegta centrālajai bankai), kas garantē aizdevuma atmaksu, kā arī aktīvi, kas tiek pārdoti (t.i., aktīvi, ko kredītiestādes pārdod centrālajai bankai) saskaņā ar **atpirkšanas līgumu**.

Noguldījumu iespēja (*deposit facility*) – **Eurosistēmas pastāvīgā iespēja**, kuru **darījuma partneri** var izmantot, lai NCB veiktu **noguldījumus uz nakti** ar iepriekš noteiktu procentu likmi (sk. arī **galvenās ECB procentu likmes**).

Norēķinu risks (*settlement risk*) – vispārējs termins, ar ko apzīmē risku, ka norēķins pārvedumu sistēmā nenotiks tā, kā plānots. Šis risks var ietvert gan kredītrisku, gan likviditātes risku.

OLAF (Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs) (*OLAF (European Anti-Fraud Office)*) – **Eiropas Komisijas** birojs, kas pamatotu aizdomu gadījumā izmeklē krāpšanu un citas nelikumīgas darbības **Eiropas Kopienā**. 2003. gada jūlijā **Eiropas Kopienų Tiesa (EKT)** nolēma, ka OLAF izmeklēšanas pilnvaras attiecas arī uz **ECB**.

Padome (*Governing Council*) – **ECB** augstākā lēmēj institūcija. Tajā ir visi **ECB Valdes** locekļi un **euro** ieviesušo valstu NCB vadītāji.

Parāda koeficients (*debt ratio*) – to aplūko viens no fiskālajiem kritērijiem, saskaņā ar kuru nosaka pārmērīga budžeta deficīta esamību, kā noteikts **EK Līguma** 104. panta 2. punktā. Tas definēts kā valdības parāda attiecība pret iekšzemes kopproduktu faktiskajās tirgus cenās. Savukārt valdības parāds 20. protokolā (par **pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru**) definēts kā nesamaksātais kopējais bruto parāds tā nominālvērtībā gada beigās, kas konsolidēts starp valdības sektoriem un to ietvaros.

Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra (*excessive deficit procedure*) – EK Līguma 104. pantā noteiktā un 20. protokolā (par **pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru**) izklāstītā norma prasa ES dalībvalstīm nodrošināt budžeta disciplīnu, definē kritērijus, saskaņā ar kuriem kāds budžeta stāvoklis uzskatāms par pārmērīgu budžeta deficītu, un nosaka, kādi pasākumi jāveic pēc tam, kad konstatēta budžeta bilances vai valsts parāda kritēriju neizpilde. To papildina Padomes 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras ieviešanas paātrināšanu un precizēšanu, kas ir viena no **Stabilitātes un izaugsmes pakta** sastāvdaļām.

Pastāvīgā iespēja (*standing facility*) – centrālās bankas nodrošināta iespēja, kas pieejama darījuma partneriem pēc pašu iniciatīvas. **Eurosistēma** piedāvā divas pastāvīgās iespējas uz nakti: **aizdevumu iespēju uz nakti** un **noguldījumu iespēju uz nakti**.

Precizējošā operācija (*fine-tuning operation*) – neregulāra **atklātā tirgus operācija**, ko **Eurosistēma** galvenokārt veic, lai novērstu neparedzētas likviditātes svārstības tirgū.

Reversais darījums (*reverse transaction*) – operācija, kurā centrālā banka pārka vai pārdod aktīvus saskaņā ar **atpirkšanas līgumu** vai veic kredītooperācijas pret **nodrošinājumu**.

Revīzijas palāta (*Court of Auditors*) – **Eiropas Kopienas** institūcija, kas veic revīzijas Eiropas Kopienā. Viens no tās pienākumiem ir pārbaudīt **ECB** vadības darbības efektivitāti.

Rezervju bāze (*reserve base*) – to bilances posteņu (īpaši saistību) summa, kuri veido **kredītiestādes rezervju prasību** aprēķināšanas bāzi.

Rezervju norma (*reserve ratio*) – centrālās bankas noteikta norma katrai **rezervju bāzē** iekļauto bilances posteņu kategorijai. Normas izmanto **rezervju prasību** aprēķināšanai.

Rezervju prasība (*reserve requirement*) – minimālais rezervju apjoms, kas **kredītiestādei** jāglabā **Eurosistēmā**. Izpilde tiek noteikta, pamatojoties uz dienas atlikumu vidējo rādītāju aptuveni 1 mēneša **izpildes periodā**.

RTGS ((reālā laika bruto norēķinu) sistēma) (*RTGS (real time gross settlement) system*) – norēķinu sistēma, kurā maksājumu apstrāde un norēķins notiek, pamatojoties uz katru atsevišķu maksājuma dokumentu (neizmantojot mijieskaitu) reālajā laikā (nepārtraukti) (sk. arī **TARGET**).

Saskaņotais patēriņa cenu indekss (SPCI) (*Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)*) – patēriņa cenu indekss, kura veidošanā izmantotās statistikas metodes saskaņotas visās valstīs.

Stabilitātes programmas (*stability programmes*) – vidēja termiņa plāni un pieņēmumi par svarīgāko tautsaimniecības mainīgo lielumu dinamiku, ko sagatavo **euro zonas** valstu valdības. Tajās noteikts vidējā termiņa mērķis

nodrošināt gandrīz sabalansētu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu vai arī šā mērķa sasniegšanai nepieciešamās korekcijas saskaņā ar **Stabilitātes un izaugsmes paktu**. Stabilitātes programmas katru gadu jāaktualizē. Programmas izskata **Eiropas Komisija** un **Ekonomikas un finanšu komiteja (EFK)**, uz kuru novērtējuma pamata tās vērtē **ECOFIN**.

Stabilitātes un izaugsmes pakts (*Stability and Growth Pact*) – to veido divas Padomes Regulas, 1) 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1466/97 par budžeta stāvokļa pārraudzības un ekonomiskās politikas pārraudzības un koordinācijas stiprināšanu un 2) 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par **pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras** ieviešanas paātrināšanu un precizēšanu, un 1997. gada 17. jūnijā Amsterdamas augstākā līmeņa tikšanās laikā pieņemtais **Eiropadomes** lēmums par Stabilitātes un izaugsmes paktu. Pakta mērķis ir **EMS** trešajā posmā nodrošināt stabilas valdības finanses, lai stiprinātu cenu stabilitātes un spēcīgas, ilgtspējīgas nodarbinātību veicinošas izaugsmes nosacījumus. Kā dalībvalstu vidējā termiņa mērķis tiek noteikts panākt tādu budžetu, kas būtu gandrīz sabalansēts vai ar pārpalikumu.

Standartizsole (*standard tender*) – izsoles procedūra, ko **Eurosistēma** izmanto tās regulārajās **atklātā tirgus operācijās**. Standartizsoles veic 24 stundu laikā. Pieteikumus tiesīgi iesniegt visi darījuma partneri, kas atbilst vispārējiem atbilstības kritērijiem.

Starpsavienojumu mehānisms (*interlinking mechanism*) – viena no **TARGET** sistēmas sastāvdaļām. Šo terminu izmanto, lai apzīmētu infrastruktūras un procedūras, kas savieno atsevišķo valstu **RTGS sistēmas**, lai būtu iespējams TARGET sistēmā apstrādāt pārrobežu maksājumus.

Starptautiskais Valūtas fonds (SVF) (*International Monetary Fund (IMF)*) – starptautiska monetāra organizācija, kas izveidota 1944. gadā saskaņā ar Bretonvudsas vienošanos. SVF atrodas Vašingtonā un pašlaik tajā ir 184 dalībvalstis. Saskaņā ar SVF Vienošanās līgumu tā galvenie uzdevumi ir veicināt monetāro sadarbību pasaulē, nodrošināt valūtas kursa stabilitāti, kā arī veicināt starptautisko tirdzniecību un tautsaimniecības izaugsmi.

Starptautisko norēķinu banka (SNB) (*Bank for International Settlements (BIS)*) – SNB, kas dibināta 1930. gada 17. maijā saskaņā ar starptautisku vienošanos, ko savā starpā noslēdza ASV, Beļģija, Francija, Itālija, Japāna, Lielbritānija un Vācija, ir pasaulē vecākā starptautiskā finanšu organizācija. Tā veicina starptautisko monetāro un finanšu sadarbību un darbojas kā centrālo banku banka. Pildot savas pilnvaras, SNB darbojas kā 1) forums, kura mērķis ir sekmēt diskusijas un atvieglot lēmumu pieņemšanas procesu starp centrālajām bankām un starptautiskajās finanšu aprindās; 2) tautsaimniecības un monetāro pētījumu centrs; 3) centrālo banku primārais partneris finanšu darījumos un 4) aģents vai pilnvarnieks saistībā ar starptautiskajām finanšu operācijām. Tā atrodas Bāzelē, un tai ir pārstāvniecības Honkongas īpašās pārvaldes apgabalā un Mehiko.

TARGET ((Eiropas Vienotā automatizētā reālā laika bruto norēķinu sistēma) (*TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer) system*) – RTGS sistēma euro. Tā ir decentralizēta sistēma, ko veido 15 nacionālās RTGS sistēmas, ECB maksājumu mehānisms (EMM) un starpsavienojumu mehānisms.

TARGET2 – **TARGET** sistēmas otrā paaudze, kas izstrādāta, lai palielinātu finanšu integrāciju **euro zonā**. TARGET2 galvenie uzdevumi būs 1) labāk apmierināt klientu vajadzības, nodrošinot saskaņotus interfeisus; 2) garantēt izmaksu efektivitāti, ieviešot vienotu pamatpakalpojumu cenu struktūru un 3) nodrošināt gatavību nākotnei, t.sk. norisēm saistībā ar **Eiropas Savienības** un **Eurosistēmas** paplašināšanos. TARGET2 NCB saglabās atbildību par kredītiestāžu kontiem un darījumu attiecībām ar tām. Paredzams, ka jaunā sistēma sāks darboties šā gada desmitā 2. pusē.

Valde (Executive Board) – viena no **ECB** lēmēj institūcijām. Valdē ir ECB prezidents, viceprezidents un vēl četri locekļi, kurus ieceļ **euro** ieviešanu dalībvalstu vai to valdību vadītāji, savstarpēji vienojoties.

Valūtas mijmaiņas darījums (foreign exchange swap) – vienlaicīgi tūlītēji un nestandardizēti nākotnes darījumi vienas valūtas maiņai pret otru. **Eurosistēma** var veikt **atklātā tirgus operācijas** valūtas mijmaiņas darījumu veidā, NCB (vai **ECB**) pārņem vai pārņem **euro** par ārvalstu valūtu pēc darījuma sākumkursu un vienlaikus to pārņem vai atpērņem pēc darījuma beigu kursu.

Vērtspapīru norēķinu sistēma (VNS) (securities settlement system (SSS)) – sistēma, kas ļauj turēt un pārvest vērtspapīrus vai citus finanšu aktīvus bez samaksas vai pret samaksu (piegāde pret samaksu).

Vērtspapīru norēķinu sistēmu savstarpējā saikne (link between securities settlement systems) – procedūras un pasākumi starp **vērtspapīru norēķinu sistēmām (VNS)** vērtspapīru pārskaitīšanai dematerializētā veidā. **Nodrošinājuma** pārrobežu mobilizācijai **Eurosistēma** kā alternatīvu **CCBM** izmanto atbilstošas saiknes.

Vispārējās tautsaimniecības politikas vadlīnijas (VTPV) (Broad Economic Policy Guidelines (BEPGs)) – Līgums nosaka, ka dalībvalstīm jākoordinē sava tautsaimniecības politika ar ES Padomi. VTPV ir galvenais šīs koordinācijas instruments. Tās ietver rekomendācijas politikas veidotājiem par makroekonomikas un strukturālo politiku un nodrošina *ex post* novērtējuma kritērijus saistībā ar ES Padomes daudzpusējo uzraudzību. ES Padome saskaņā ar Eiropas Komisijas sniegtajām rekomendācijām formulē VTPV projektu un ziņo par saviem konstatējumiem Eiropadomei. Tad ES Padome, pamatojoties uz Eiropadomes atzinumiem, apstiprina rekomendācijas par VTPV.

VKM (Valūtas kursa mehānisms) (ERM (exchange rate mechanism)) – **Eiropas Monetārās sistēmas** valūtas kursu un intervences mehānisms noteica iesaistīto valūtu centrālos kursus attiecībā pret **ECU**. Šos centrālos kursus izmantoja, lai radītu iesaistīto valūtu divpusējo centrālo kursu tīklu. Valūtas kursi drīkstēja svārstīties noteiktās robežās ap divpusējiem centrālajiem kursiem. Šos kursus varēja koriģēt pēc visu VKM iesaistīto valstu savstarpējas

vienošanās. 1999. gadā, sākoties **Ekonomikas un monetārās savienības (EMS) trešajam posmam**, VKM aizstāja **VKM II**.

VKM II (Valūtas kursa mehānisms II) (*ERM II (exchange rate mechanism II)*) – valūtas kursa režīms, kas nodrošina pamatprincipus sadarbībai valūtas kursa politikas jomā starp euro zonas valstīm un ES dalībvalstīm, kuras nepiedalās EMS trešajā posmā.

LITERATŪRA

VISPĀRĒJĀ LITERATŪRA

Oficiālās ECB publikācijas

ECB (1999), *Annual Report 1998*, April 1999.

ECB (2000), *Annual Report 1999*, April 2000.

ECB (2001), *Annual Report 2000*, May 2001.

ECB (2002), *Annual Report 2001*, April 2002.

ECB (2003), *Annual Report 2002*, April 2003.

ECB (2004), *Annual Report 2003*, April 2004.

ECB (2005), *Annual Report 2004*, April 2005.

ECB (2006), *Annual Report 2005*, April 2006.

ECB (2002), *Compendium: collection of legal instruments, June 1998–December 2001*, March 2002.

ECB (2004), *Institutional provisions: Statute of the ESCB and of the ECB – Rules of procedure*, October 2004.

ECB (2006), *The European Central Bank, the Eurosystem, the European System of Central Banks* (public information brochure), May 2006.

Citas publikācijas

Papadia, F. and Santini, C. (2006), *La Banque centrale européenne*, Paris, 2006.

Raymond, R. (2001), *L'euro et l'unité de l'Europe*, Paris, 2001.

Scheller, H. K. (1999), *Das Europäische System der Zentralbanken*, in Glomb/Lauk (eds.), *Euro Guide*, Cologne, 1999.

Scheller, H. K. (2000), *Die Europäische Zentralbank*, Frankfurt am Main, 2000.

Von der Groeben, H., Thiesing, J. and Ehlermann, C.-D. (eds.), *Kommentar zum EU/EG-Vertrag*, 5th edition, Baden-Baden, 1997/1999.

Zilioli, C. and Selmayr, M. (2001), *The Law of the European Central Bank*, Oxford-Portland Oregon, 2001.

I. NODAĻA

Oficiālās ECB publikācijas

ECB (2000), *Convergence Report 2000*, May 2000.

ECB (2004), *Convergence Report 2004*, October 2004.

ECB (2006), *Convergence Report 2006*, May 2006.

ECB (2001), *The economic policy framework in EMU*, Monthly Bulletin article, November 2001.

ECB (2003), *The relationship between monetary policy and fiscal policies in the euro area*, Monthly Bulletin article, February 2003.

ECB (2004), *The European Constitution and the ECB*, Monthly Bulletin article, August 2004.

Citas publikācijas

Andrews, D. (2003), *The Committee of Central Bank Governors as a source of rules*, Journal of European Public Policy 10:6, December 2003, pp. 956–973.

Baer, G. D. (1994), *The Committee of Governors as a forum for European central bank cooperation*, in Bakker, A. et al. (eds.), *Monetary Stability through International Cooperation: Essays in Honor of André Szász*, Amsterdam, 1994.

Berger, F. (2001), *12 into one: one money for Europe*, Frankfurt am Main, 2001.

Committee for the study of economic and monetary union (Delors Committee), *Report on economic and monetary union in the European Community*, 1989.

Committee of Governors of the central banks of the Member States of the European Economic Community (1990), *Introductory Report and Commentary on the Statute of the European System of Central Banks and the ECB*, November 1990.

Committee of Governors of the central banks of the Member States of the European Economic Community (1992), *Annual Report 1990/91*, April 1992.

Committee of Governors of the central banks of the Member States of the European Economic Community (1993), *Annual Report 1992*, April 1993.

European Commission (1995), *Green Paper on the Practical Arrangements for the Introduction of the Single Currency (COM(95) 33 final)*, Luxembourg, 31 May 1995.

EMI (1995), *Annual Report 1994*, April 1995.

EMI (1995), *The changeover to the single currency*, November 1995.

EMI (1996), *Role and functions of the European Monetary Institute*, February 1996.

EMI (1996), *Annual Report 1995*, April 1996.

EMI (1997), *The single monetary policy in Stage Three: specification of the operational framework*, January 1997.

EMI (1997), *Annual Report 1996*, April 1997.

EMI (1998), *Convergence Report: Report required by Article 109j of the Treaty establishing the European Community*, March 1998.

EMI (1998), *Annual Report 1997*, May 1998.

Scheller, H. K. (2001), *The Changeover to the Euro*, in Caesar/Scharrer (eds.), *European Economic and Monetary Union: Regional and Global Challenges*, Baden-Baden, 2001, pp. 243–263.

Van den Berg, C. C. A. (2004), *The Making of the Statute of the European System of Central Banks, An Application of Checks and Balances*, 2004.

2. NODAĻA

Oficiālās ECB publikācijas

ECB (1999), *The Eurosystem and the European System of Central Banks (ESCB)*, Monthly Bulletin article, January 1999.

ECB (1999), *The institutional framework of the European System of Central Banks*, Monthly Bulletin article, July 1999.

ECB (1999), *Legal instruments of the European Central Bank*, Monthly Bulletin article, November 1999.

ECB (2001), *Why price stability?*, June 2001.

ECB (2003), *The adjustment of voting modalities in the Governing Council*, Monthly Bulletin article, May 2003.

Citas publikācijas

Arrowsmith, J. A. A. (1996), *La non-participation à la phase 3: la vie à l'étage inférieur de l'UEM (Opting-out of stage 3: life in the lower tier of EMU)*, in *Revue d'économie financière*, No 36, 1-1996.

Caparello, M. (2003), *Internal audit in the central banking community*, in Courtis, N. and Mander, B. (eds.), *Accounting standards for central banks*, Central Banking Publications, London, 2003.

Duisenberg, W. F. (2001), *The European Central Bank, the Eurosystem and the European System of Central Banks*, speech delivered at the ceremony to inaugurate the new building of the Banque centrale du Luxembourg, Luxembourg, 18 May 2001.

Liebscher, K. (1998), *Die Rolle einer nationalen Zentralbank im ESZB am Beispiel der OeNB*, in 26. Volkswirtschaftliche Tagung der Oesterreichischen Nationalbank, May 1998.

Merriman, N. (2003), *Financial reporting in the Eurosystem*, in Courtis, N. and Mander, B. (eds.), *Accounting standards for central banks*, Central Banking Publications, London, 2003.

Padoa-Schioppa, T. (2000), *An institutional glossary of the Eurosystem*, article delivered at the conference on "The Constitution of the Eurosystem: the Views of the EP and the ECB", 8 March 2000.

Palmer, M. (2001), *The Banque centrale du Luxembourg in the European System of Central Banks*, Banque centrale du Luxembourg, May 2001.

Raymond, R. (1996), *Les Banques centrales nationales dans le système européen de banques centrales (National central banks within the European System of Central Banks)*, in *Revue d'économie financière*, No 36, 1-1996.

3. NODAĻA

Oficiālās ECB publikācijas

ECB (1999), *The stability-oriented monetary policy strategy of the Eurosystem*, Monthly Bulletin article, January 1999.

ECB (1999), *TARGET and payments in euro*, Monthly Bulletin article, November 1999.

ECB (2000), *Foreign exchange reserves and operations of the Eurosystem*, Monthly Bulletin article, January 2000.

ECB (2000), *EMU and banking supervision*, Monthly Bulletin article, April 2000.

ECB (2001), *Eurosystem staff macroeconomic projection exercises for the euro area*, Monthly Bulletin article, June 2001.

ECB (2002), *Euro banknote preparations: from cash changeover to post-launch activities*, Monthly Bulletin article, January 2002.

ECB (2002), *The role of the Eurosystem in payment and clearing systems*, Monthly Bulletin article, April 2002.

- ECB (2002), *The liquidity management of the ECB*, Monthly Bulletin article, May 2002.
- ECB (2002), *Implications of the euro cash changeover on the development of banknotes and coins in circulation*, Monthly Bulletin article, May 2002.
- ECB (2003), *The demand for currency in the euro area and the impact of the euro cash changeover*, Monthly Bulletin article, January 2003.
- ECB (2003), *CLS – purpose, concept and implications*, Monthly Bulletin article, January 2003.
- ECB (2003), *The outcome of the ECB's evaluation of its monetary policy strategy*, Monthly Bulletin article, June 2003.
- ECB (2003), *Changes to the Eurosystem's operational framework for monetary policy*, Monthly Bulletin article, August 2003.
- ECB (2000), *Statistical information collected and compiled by the ESCB*, May 2000.
- ECB (2002), *Evaluation of the 2002 cash changeover*, April 2002.
- ECB (2003), *EU banking sector stability*, February 2003.
- ECB (2004), *The monetary policy of the ECB (second edition)*, January 2004.
- ECB (2004), *Developments in the EU framework for financial regulation, supervision and stability*, Monthly Bulletin article, November 2004.
- ECB (2005), *The implementation of monetary policy in the euro area: General documentation on Eurosystem monetary policy instruments and procedures*, February 2005.
- ECB (2005), *Initial experience with the changes to the Eurosystem's operational framework for monetary policy implementation*, Monthly Bulletin article, February 2005.
- ECB (2005), *ECB Statistics: a brief overview*, August 2005.
- ECB (2005), *TARGET – the current system (public information brochure)*, August 2005.
- ECB (2005), *TARGET – innovation and transformation (public information brochure)*, August 2005.
- ECB (2006), *Portfolio management at the ECB*, Monthly Bulletin article, April 2006.

Citas publikācijas

Domingo-Solans, E. (2003), *The importance of Eurostat for the monetary policy of the European Central Bank*, speech delivered at the academic meeting on

the occasion of the 50th anniversary of the Statistical Office of the European Communities, Luxembourg, 16 May 2003.

Duisenberg, W. F. (2001), *The ECB's monetary policy strategy and the quantitative definition of price stability*, letter of the President of the ECB to the Chairperson of the Committee on Economic and Monetary Affairs, Mrs Christa Randzio-Plath, 13 December 2001.

Issing, O., Gaspar, V., Angeloni, I. and Tristani, O. (2001), *Monetary policy in the euro area: strategy and decision-making at the European Central Bank*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001.

Issing, O. et al. (eds.) (2003), *Background Studies for the ECB's Evaluation of its Monetary Policy Strategy*, Frankfurt am Main, November 2003.

Trichet, J.-C. (2003), *The ECB's monetary strategy after the evaluation and clarification of May 2003*, speech delivered at the Center for Financial Studies' key event, Frankfurt am Main, 20 November 2003.

Trichet, J.-C. (2004), *Euro area statistics and their use for ECB policy-making*, speech delivered at the Second ECB Conference on Statistics, Frankfurt am Main, 22–23 April 2004.

Bull, P. (2004), *The development of statistics for Economic and Monetary Union*, Frankfurt am Main, July 2004.

4. NODAĻA

Oficiālās ECB publikācijas

ECB (2000), *The ECB's relations with institutions and bodies of the European Community*, Monthly Bulletin article, October 2000.

ECB (2001), *The external communication of the European Central Bank*, Monthly Bulletin article, February 2001.

ECB (2002), *The accountability of the ECB*, Monthly Bulletin article, November 2002.

ECB (2002), *Transparency in the monetary policy of the ECB*, Monthly Bulletin article, November 2002.

Citas publikācijas

Noyer, C. (1999), *Politics and central banks*, speech held at Eesti Pank, Tallinn, 3 May 1999.

Zilioli, C. and Selmayr, M. (2000), *The European Central Bank: An Independent Specialised Organization of Community Law*, Common Market Law Review, 2000 – Volume 37, Issue 3, pp. 591–644.

5. NODAĻA

Oficiālās ECB publikācijas

ECB (1999), *The international role of the euro*, Monthly Bulletin article, August 1999.

ECB (2001), *The ECB's relations with international organisations and fora*, Monthly Bulletin article, January 2001.

ECB (2002), *International supervisory co-operation*, Monthly Bulletin article, May 2002.

ECB (2002), *Review of the international role of the euro*, December 2002.

Citas publikācijas

Duisenberg, W. F. (2000), *The role of the ECB at the international level*, speech delivered at the Annual Meeting of the Institute for International Finance, Inc. (IIF), Prague, 23 September 2000.

Padoa-Schioppa, T. (1999), *The external representation of the euro area*, introductory statement at the Sub-Committee on Monetary Affairs of the European Parliament, Brussels, 17 March 1999.

Zilioli, C. and Selmayr, M. (1999), *The External Relations of the Euro Area: Legal Aspects*, Common Market Law Review, 1999 – Volume 36, Issue 2, pp. 273–349.

6. NODAĻA

Oficiālās ECB publikācijas

ECB (2000), *ECB labour relationships and the social dialogue with regard to the ESCB*, ECB's Press Release of 5 October 2000.

ECB (2002), *Code of Conduct of the European Central Bank in accordance with Article 11.3 of the Rules of Procedure of the European Central Bank*, March 2001 (OJ C 76, 8.3.2001, p. 12).

ECB (2002), *Code of Conduct for the Members of the Governing Council*, 16 May 2002 (OJ C 123, 24.5.2002, p. 9).

ECB (2003), *The mission of the European Central Bank*, August 2003.

Citas publikācijas

Ricard, P. (2001), *Voyage au centre de la BCE*, Le Monde, 23 November 2001.

TERMINU RĀDĪTĀJS

- Aizdevumu iespēja uz nakti 88, 213
Ārējās rezerves 94
Atklātā tirgus operācija 87, 212, 216
Atpirkšanas līgums 215
Ātrā izsole 88, 215
- Bara (*Barre*) plāns 17
- Centrālo banku korespondentattiecību modelis (CCBM) 101, 207
Centrālo banku neatkarība 37, 123, 205
Cenu stabilitāte 45, 80, 215
- Deficīta koeficients 33, 207
Dialogs makroekonomikas jomā 32, 138
- ECB Ģenerālpadome *sk.* Eiropas Centrālā banka (ECB)
ECB Padome *sk.* Eiropas Centrālā banka (ECB)
ECB Valde *sk.* Eiropas Centrālā banka (ECB)
ECOFIN *sk.* ES Padome
ECU (Eiropas valūtas vienība) 19, 208
Eiropadome 31, 210
Eiropas Banku komiteja (EBK) 112, 209
Eiropas Centrālā banka (ECB)
- Ārējās rezerves 94
- Arhīvs 158
- Atbildība 127, 205
- Atzinumi 72
- Budžeta komiteja 156
- Datu aizsardzības inspektors 158
- Dialogs ar Kopienas iestādēm un organizācijām 131
- Ētikas kodeksi 157
- Ētikas padomnieks 157
- Finanšu resursi 114
- Finanšu vadības un integritātes pārbaude 140
- Galvenās ECB procentu likmes 53, 86, 213
- Ģenerālpadome 52, 156, 213
- Iekšējā kontrole 157
- Iekšējais audīts 157
- Iekšējie lēmumi 64
- Iepirkuma noteikumi 158
- Institucionālais statuss 43
- Juridiskās personas statuss 43
- Kapitāla atlēga 115
- Konsultatīvā darbība 70
- Korporatīvā vadība 155, 206
- Lēmējinstiūcijas 51
- Lēmumi 69
- Loma Eurosistēmā 51
- Maksājumu mehānisms 99
- Misijas paziņojums 155
- Mītne 162
- Monetārās politikas stratēģija 80
- Neatkarība 123
- Nolīgums par galveno mītni 162
- Norādījumi 64
- Organizatoriskā struktūra 159
- Padome 61, 212
- Pārsūdzība tiesā 139
- Personāls 159
- Privilēģijas un imunitāte 43
- Regulas 68
- Regulatīvās pilnvaras 68
- Rekomendācijas 70
- Starptautiskās attiecības 143
- Statistika 108
- Telpas 162
- Valde 59, 156, 212
- Valodu režīms 138
- Eiropas Centrālo banku sistēma (ECBS)
- Komitejas 65, 208
- Kopīgās operacionālās sistēmas 66, 206
- Mērķi 45
- Pārvalde 51, 211
- Sastāvs 41, 211
- Sociālais dialogs 161
- Uzdevumi 48
- Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu (ECBS Statūti) 21, 72, 217
- Eiropas Ekonomikas kopiena (EEK) 15
- Eiropas Komisija 33, 34, 38, 43, 52, 70, 91, 109, 136, 210

Eiropas Kopiena (EK) 28, 210
 Eiropas Kopienu Tiesa (EKT) 43, 123, 139, 210
 Eiropas Monetārā sistēma (EMS) 19, 211
 Eiropas Monetārais institūts (EMI) 22, 25, 211
 Eiropas Monetārās sadarbības fonds (EMSF) 18, 211
 Eiropas Parlaments 130, 132, 211
 Ekonomikas un monetāro lietu komiteja 132
 Eiropas Savienība (ES) 27, 211
 Eiropas Vērtspapīru regulatoru komiteja (CESR) 102, 205
 Ekonomikas politikas komiteja 137, 208
 Ekonomikas un finanšu komiteja 137, 207
 Ekonomikas un monetārā savienība (EMS) 16, 37, 207
 Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD) 148, 214
 EONIA 26, 208
 ES Līgums *sk.* Līgums
 ES Padome 31, 33, 38, 48, 53, 71, 91, 132, 208
 EUREPO 26, 209
 EURIBOR 26, 209
 Euro 22, 25, 27, 29, 209
 Euro banknotes 102
 Euro banku asociācija (EBA) 100, 209
 Euro centrālais kurss 92, 209
 Euro monētas 106
 Euro zona 34, 209
 Eurogrupa 52, 135, 207
 Eurosistēma
   - Darbība 77
   - Finanšu attiecības Eurosistēmā 114
   - Pārskatu sniegšana Eurosistēmā 67
   - Pārvalde 51, 212
   - Sastāvs 42, 212
   - Speciālistu makroekonomiskās iespēju aplēses 84, 212
   - Termins 42
Eurostat 109, 136, 212

 Finanšu stabilitāte 111
 Finanšu stabilitātes forums (FSF) 151

 G10 150
 G20 150
 G7 149
 Galvenā refinansēšanas operācija 87, 213

 Ilgāka termiņa refinansēšanas operācija 87, 213
 Intervence valūtas tirgū 91
 Izpildes periods 90, 213

 Kārdifas process 32, 138
 Konstitūcija Eiropai 30, 72, 206
 Konverģences kritēriji 34, 206
 Ķelnes process 32, 138

 Līgums 21, 28, 70, 217
 Lisabonas stratēģija 32
 Luksemburgas process 32, 138

 Maksājumu un klīringa sistēmas 98, 215
 Maržolēna (*Marjolin*) memorands 16
 Monetārā komiteja 17, 21, 214
 Monetārās finanšu iestādes (MFIs) 67, 214
 Monetārās politikas stratēģija 80, 214
 Monetārās, finanšu un maksājumu bilances statistikas komiteja (CMFB) 109, 136, 206
 Monetārie ienākumi 119, 214
 Monetāro rādītāju pieauguma atsaucēs vērtība 85, 215

 Nacionālās centrālās bankas (NCB) 44, 47, 49, 50, 63, 72, 96, 100, 101, 110, 113, 118
 Nodrošinājums 87, 205
 Noguldījumu iespēja uz nakti 88, 207
 Norēķinu risks 98, 216

 OLAF (Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs) 139, 214

 Papildinošie tiesību akti 70
 Parāda koeficients 33, 207
 Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra 32, 212

Pastāvīgā iespēja 88, 216
Precizējošā operācija 88, 212

Reversais darījums 88, 216
Revīzijas palāta 43, 140, 207
Rezervju bāze 90, 215
Rezervju norma 90, 215
Rezervju prasības 90, 216
RTGS (Reālā laika bruto norēķinu)
sistēma 99, 215

Saskaņotais patēriņa cenu indekss
(SPCI) 80, 213
Stabilitātes programma 33, 216
Stabilitātes un izaugsmes pakts 24,
33, 216
Standartizsole 87, 216
Starpsavienojumu mehānisms 99, 213
Starptautiskais Valūtas fonds (SVF)
146, 213
Starptautisko norēķinu banka (SNB)
151, 205

TARGET (Eiropas Vienotā
automatizētā reālā laika bruto
norēķinu sistēma) 99, 217
TARGET2 100, 215

Uzraudzība 111

Vadītāju komiteja 17, 22, 206
Valūtas kursa mehānisms (VKM) 19,
208
Valūtas mijmaiņas darījums 86, 212
Venera plāns 20
Vērtspāpīru norēķinu sistēma (VNS)
98, 101, 216
Vienotais Eiropas akts 19
Viltojumu analīzes centrs 107
Vispārējās tautsaimniecības politikas
vadlīnijas (VTPV) 31, 32, 205
VKM II (valūtas kursa mehānisms II)
91, 208

ISBN 978-928990216-8

9 789289 902168